

Wind
van
de geest

G. de Purucker

WIND
VAN DE
GEEST

WIND VAN DE GEEST

G. de Purucker

Oorspronkelijke titel: *Wind of the Spirit*
G. de Purucker
1ste druk 1944, 2de herziene druk 1984
© 1984 Theosophical University Press, Pasadena, Californië

Wind van de Geest
vertaling van de 2de herziene druk

ISBN 978-90-70328-90-0, E-boek

Nur 720
Trefwoorden: theosofie, ethiek, psychologie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

© 2011 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Inhoud

Voorwoord	xi
Wind van de geest	3
De erfenis van de mens is de mens zelf	8
Waar zijn de wijzen en zieners?	13
Het scheppen van uw lot	18
Het zwaartepunt van ons bewustzijn verleggen	19
Schoonheid en wetenschap	28
Altruïsme	29
Na de dood bent u uzelf	33
De verborgen oorzaak van menselijke conflicten	39
Beschaving is gebaseerd op het denken	46
Universaliteit en de esoterische traditie	51
Waar de meesters werken	54
Gebed en aspiratie	56
De enige uitweg	60
De rechtstreekse weg naar wijsheid	68
Wat is ouderdom?	71
Breng uw eigen verlossing tot stand	78

De opdracht van Pythagoras	79
Aan hen die treuren	80
Goddelijke evenredigheid	83
Waarom lachen we niet om onszelf?	84
De beschermengel	87
Het wereldprobleem en de oplossing ervan	91
Inwijding en lijden	96
Het wegen van het hart	98
Het bezielen van de mens	105
De essentie van de boodschap van H.P. Blavatsky	109
De yoga van de theosofie	112
Het begrijpende hart	117
Karma: aangenaam en onaangenaam	120
Jonge mensen en theosofie	123
Materialisme, een verloren zaak	127
Zichzelf geven	132
De maagdelijke geboorte	133
Laat het christuskind leven	138
De exoterische en de esoterische H.P.B.	140
Het visioen van de Heer Boeddha	154
Gedragsregels	156
Gezond verstand in het gezin	158

Overwin de twijfel	163
Een houding die getuigt van evenwicht en visie	164
Vergeving en de werking van karma	166
De wereld veroveren door ideeën	168
Fouten maken	171
Karmische gevolgen en het bardo	172
Hulp van de leraren	175
Het loon van zelfvergetelheid	176
De kerstboom	178
‘Mij komt de wraak toe’	179
Het menselijk bewustzijn	183
Theosofen en het gebed	187
De verantwoordelijkheid van wetenschappers	190
Kracht en evenwicht in het occultisme	191
Waak over uw gedachten	194
Angst, de grote vernietiger	195
Verlies van de ziel en onoprechtheid	197
Het verband tussen het eindige en het oneindige	201
Misbruik van de vrije wil	209
‘Leid ons niet in verzoeking’	211
Het onoverwinnelijke vuur van de geest	213
Predestinatie	214

Waar twee of drie zijn vergaderd	220
Wat is waarheid?	221
Goede voornemens	225
Wij hebben geen dogma's	226
Bemoediging op het pad	227
De natuur in stil gebed	230
Twee manieren om de werkelijkheid te zien	232
Plicht en moreel evenwicht	236
Eén leven – één wet	239
De theosofie van China	244
Kracht door oefening	246
Engel en demon	247
Over genezing	254
De mens in een rechtvaardig en geordend heelal	258
Waar is waarheid te vinden?	262
De heuvel van inzicht	265
Drie aspecten van karma	268
Hoe Pasen een christelijk feest werd	270
Tijd, duur, en het eeuwige nu	273
De orakels uit de oudheid	277
Hoe werkt de natuur na de dood?	278
Hulp van de goden	282

Wijn als mystiek symbool	283
De vier yuga's	285
De toetssteen van de waarheid	288
Hoe kunt u reïncarnatie bewijzen?	289
Kennis brengt verantwoordelijkheid met zich	294
De duivel	296
De levende boeddha's in Tibet	302
Gedachten over karma	304
Overwin met mildheid en vriendelijkheid	307
De oude leer van het plaatsvervangende lijden	308
De gouden keten van de platonische opvolging	311
Verdwenen continenten en onze Atlantische erfenis	313
Het leren kennen van de werkelijkheid in drie fasen	319
Aham asmi parabrahma	323
Verklarende woordenlijst	327
Chronologie	334
Index	338

Voorwoord

‘DE WIND VAN DE GEEST die voor ons menselijke gevoel onstuimig, koud en snijdend over de aarde schijnt te waaien, is toch de *wind van de geest*’ – dit is het thema van een toespraak die Gottfried de Purucker in 1940 heeft gehouden en die wordt gebruikt als de titel van dit boek en van het eerste hoofdstuk ervan. Hij spoort ons aan door de uiterlijke schijn heen te dringen en achter het tijdelijke het eeuwige te zien, want in en achter de onrust van deze tijd ligt ‘kracht, geestelijke kracht’.

Ruim een halve eeuw geleden werden deze woorden gesproken en in die tijd heeft de wind van het lot hard gewaaid, soms met stormkracht. Geen volk of ras, geen enkel mens, ook moeder aarde zelf niet met haar groepen levende wezens, bleef door de karmische veranderingen onberoerd. Maar toch komt uit het leed en de ontwrichting duidelijk een nieuwe wereldbeschouwing naar voren en een nieuw en dieper inzicht in de rol van de mensheid in het kosmische drama. Ondanks het feit dat het egoïsme in subtiele en grove vormen nog altijd overheerst, neemt het altruïsme toe naarmate geestelijk gerichte impulsen aan kracht winnen.

Tijdens zijn leiderschap van de Theosophical Society (1929-1942) heeft dr. De Purucker zowel in Europa als in de Verenigde Staten talrijke lezingen gehouden over de vele aspecten van de theosofie en die lezingen vormen de basis van zijn grotere werken. *Wind van de Geest* is anders. In deze schijnbaar willekeurige verzameling commentaren, die spontaan in openbare en besloten bijeenkomsten werden gegeven of zijn ontleend aan brieven en mededelingen aan studenten, ontdekken we opnieuw hoe praktisch de theosofie is. Natuurlijk is het boek ook bijzonder leerzaam – dat kan ook haast niet anders want hij bezat een grote

kennis van het geestelijke en literaire erfdeel van de wereld; maar het is vooral aantrekkelijk door de heldere en directe wijze waarop De Purucker ingaat op de diepere verlangens van de mens: terwijl hij steeds vol meedogend begrip is voor menselijke zwakheden, daagt hij ieder van ons telkens weer uit om het edelste naar buiten te brengen. Het is dan ook begrijpelijk dat toen *Wind of the Spirit* in 1944, binnen twee jaar na de dood van de schrijver, voor het eerst verscheen, het boek onmiddellijk erg geliefd was.

In deze uitgave zijn de acht lezingen, die deel uitmaakten van de eerste editie, weggelaten omdat de schrijver de stof daarvan elders uitvoerig heeft behandeld. Overigens is de tekst, behalve op enkele ondergeschikte punten, onveranderd om het levendige karakter van het gesproken woord te handhaven; een index en een verklarende woordenlijst van filosofische termen zijn toegevoegd, beide het werk van Ingrid Van Mater.

De Wind van de Geest eindigt met de toespraak die dr. De Purucker een week voor hij overleed heeft gehouden: 'Aham asmi parabrahma' – ik ben parabrahma, het grenzeloze. Dat was de alfa en omega van zijn opdracht als leraar: ons er telkens opnieuw aan te herinneren dat zich in de kern van ieder mens, ja van ieder atoom in de kosmos, een levende godheid bevindt. 'Stel u eens voor dat iedere man en vrouw op aarde volkomen overtuigd was van de absolute werkelijkheid van deze kosmische waarheid! Nooit zou iemand meer een hand opheffen tegen een medemens. De uitgestrekte hand zou er altijd een zijn van steun en broederschap. Want ik ben mijn broeder – in ons diepste innerlijk *zijn we één*.'

GRACE F. KNOCHE

21 Juni 1984
Pasadena, Californië

WIND
VAN DE
GEEST

Wind van de geest

ER IS ÉÉN DING dat ik als jongen heb geleerd en goed geleerd en sindsdien is dat een van mijn beste vrienden, namelijk dat ik uit alles iets kan leren en dat, al laat ik ook maar een enkele dag voorbijgaan zonder mijn kennis uit te breiden, zonder mijn innerlijke leven in hoe geringe mate ook te verruimen en te verrijken, die dag in mijn leven een verloren dag is. Te velen van ons zijn in slaap; we slapen en dromen. We dromen dromen en maar al te vaak zijn dat boze dromen, want ze zijn opwellingen uit ons lagere, persoonlijke en gauw zelfvoldane ego. Maar anderen onder ons dromen visioenen van onvergelijkelijke schoonheid – en ik bedoel niet alleen fysieke schoonheid, maar alle schoonheid: geestelijke en intellectuele, ja, ook de schoonheid van de verbazingwekkende natuur om ons heen. En telkens als we door een nieuw wonder worden getroffen, maakt dat ons iets wakkerder. O, wat zijn we in slaap, en wat beseffen we weinig wat we zijn en wat zijn we onbewust van de rijkdommen om ons heen die ons ten deel kunnen vallen als we dat *willen*! Want niets anders staat dat in de weg dan wijzelf. Niemand is zo blind als hij die weigert te zien; niemand zo doof als hij die weigert te horen; en aan de andere kant is niemand zo wijs als hij die elke nieuwe ervaring in het wonderlijke avontuur van het leven tegemoet treedt met het gevoel: daarachter wacht me een engel. Ik moet hem vinden; en leren wat die hemelse boodschapper mij wil zeggen. Dat geldt voor iedere ervaring.

Ik denk dat een van de schoonste dingen die de theosofie voor ons doet is dat ze de sluiers voor onze ogen wegneemt en onze oren opent, zodat als we zien, we wat meer zien en als we horen, we wat meer horen; tot we tenslotte beginnen te horen wat de stilte ons vertelt – de stem van de stilte, die voor ons de meest

verheven, rijke en van wijsheid overvloeiende stem is. Theosofie zou slechts een klucht, slechts klatergoud zijn als ze ons niet wakker riep en ons tot iets meer maakte dan we waren. Dat is haar enige doel; en dat is het hele doel waarom we haar bestuderen: steeds meer verlicht, iets groter, iets ontvankelijker te worden.

Hier zien we precies wat het verschil is tussen een dier en een mens. Een dier ziet en weet niet, herkent niet; een mens ziet en begrijpt iets; een meester ziet en hoort en ontvangt de boodschap in haar volheid; en een god, hij die voortbrengt wat wij zien en horen – alle goden moeten hun licht uit nog verhevener werelden, gebieden, sferen van het universele leven ontvangen.

Als we dus onder ogen zien wat er nu in de wereld plaatsvindt, moeten we beseffen dat het geen toeval is, dat de dingen niet zomaar gebeuren, niet de blinde slagen van het noodlot zijn, maar dat ze het ontwikkelingsproces betreffen van komende gebeurtenissen. We moeten beseffen dat er achter die gebeurtenissen een kracht, een geestelijke kracht staat, een geestelijke macht. Alles werkt naar een verheven, een reeds voorbestemde afloop. Want ondanks het zielenleed en de droefheid die we in onze blindheid voelen, veegt de wind van de geest over de aarde; hij herschikt, herschept en brengt nieuwe vormen voort. En de pijn en het lijden die komen, komen uit onszelf voort, blinde mensen die we zijn, die niet willen deelnemen aan de majestueuze processen van de natuur en haar niet helpen, maar in plaats daarvan haar tegenwerken; en door haar tegen te werken lijden we.

Men kan zeggen: 'We weten helaas niet hoe we in overeenstemming met de wetten van de natuur moeten handelen!' Maar die opmerking is niet juist. Ze is een leugen, want sinds onheuglijke tijden is de mens geleerd dat recht recht is, goed goed en verkeerd verkeerd. Hoe kunnen we dan kiezen tussen wat goed en wat verkeerd is? Hier stuiten we op een moeilijkheid; niet een die echt bestaat, maar die wij scheppen. Het is niet goed geweld en dwang te gebruiken – de eerste wet luidt: 'Gij zult niet doden.' Schend die wet en men gaat in tegen de natuurprocessen. De

menselijke geest erkent dit zelfs in de gewone gang van zaken en het heeft nu een plaats gekregen in onze rechtspraak, wat een echte vooruitgang betekent; want men vindt het niet meer van-zelfsprekend dat iemand die onrecht is aangedaan en die zich wil wreken, op zijn vijand afgaat en een gevecht op leven en dood begint. We gaan vooruit, want de tijd is voorbij dat iemand die weigert te doen wat hij zogenaamd aan zijn eer verplicht is, met schande overladen wordt uitgestoten. Onze ideeën zijn verruimd. Is er nu nog een man of een vrouw in de wereld die zou durven zeggen dat geweld, waarbij de overwinning misschien ten deel valt aan iemand die er minder recht op heeft dan een ander, de enige manier is om geschillen te regelen?

De manier om geschillen op te lossen is door te praten, door alles te weigeren wat van lagere aard is. Want wie het zwaard opneemt zal door het zwaard vergaan, zoals de avatāra Jezus heeft gezegd. Misschien niet onmiddellijk, maar op de lange duur. Geschillen worden verstandig en rechtvaardig bijgelegd op basis van recht en redelijkheid, niet met de ijzeren vuist van geweld.

We vragen waarom we lijden. We vragen waarom deze dingen ons moeten overkomen. Uit onbekendheid met ons hogere zelf en uit gebrek aan volledig vertrouwen in de eeuwige wetten van het kosmische leven treden we op als wreker. Maar wie weet genoeg om een ander tot het schavot te veroordelen? Men onderkent deze beginselen tegenwoordig zo goed dat geen enkele beschaafde samenleving ze aanbeveelt. Allen willen rechtvaardigheid; allen willen hun verstand gebruiken. Waarom doen ze dat dan niet? En als ze dat wel doen, waarom volgen ze dat niet trouw? Zie de feiten onder ogen als u de reden wilt weten van het lijden en de pijn, de gruwelen en de ontstellende ontberingen die we ondergaan. Het is geen in of buiten de kosmos wonende God die deze afschuwelijke dingen over ons, zijn verblinde kinderen, brengt. *Wij doen dat zelf.*

Ik verkondig geen onlogisch pacifisme in die zin dat we ons zonder strijd aan alles zouden moeten onderwerpen; want de

samenleving moet zich beschermen. Maar laat ze zich beschermen met die middelen die al door nationale en internationale wetten ter beschikking staan en waaraan de grootste en hopelijk beschaafde landen van de wereld zich al jaren geleden hebben gebonden en trouw hebben beloofd. Maar als de beproeving komt horen we: 'O nee, dit is een zaak die de eer van het land aangaat. Daarvoor zorgen wijzelf!' Als er dan zware klappen vallen, als geluk en eer de vlucht hebben genomen, als gebrek en ellende in onze straten rondwaren, roepen we de hemel aan en zeggen: 'Wat heb ik gedaan dat mij dit moet overkomen?' Als er geen middelen waren om het recht te waarborgen en recht te doen, was het een andere zaak. Maar de middelen zijn er, erkende en aanvaarde middelen waaraan de zogenaamde staatslieden van onze wereld in een plechtig verdrag trouw hebben beloofd.

De wind van de geest die voor ons menselijke gevoel onstuimig, koud en snijgend over de aarde waait, is toch de *wind van de geest* die de nevels en illusies zal wegblazen; dan zal de mens eindelijk opnieuw vrede kennen, hemelse vrede, voorspoed en zelfrespect.

Al doet ons hart misschien pijn – en het zou onmenselijk zijn als ons hart geen pijn deed om wat onze medemensen overal doormaken – het is goed te bedenken dat we door te lijden kunnen leren, dat achter en na de gebeurtenissen van nu de dageraad gloort. Laten wij allen als mens, niet alleen als theosoof, doen wat we kunnen en bijdragen aan de komst van de nieuwe dag, waarop men zal inzien hoe dwaas geweld is en dan zullen rechtvaardigheid en gezond verstand en medegevoel in en om ons heersen. Zo niet, dan zal wat we nu doormaken zich herhalen, maar erger, waarna opnieuw een herhaling volgt van nog ernstiger aard dan de eerdere, enz., tot het einde van onze beschaving, tot onze beschaafde samenleving in vlammen en bloed verdwijnt.

Diegenen van u die zich ervan bewust zijn wat er op de muur staat geschreven doen er goed aan wakker te worden.

MENE MENE TEKEL UPHARSIN!

Gewogen, gewogen, te licht bevonden – de Perzen!

De tragiek van de samenleving is dat ze het vertrouwen in een blijvende geestelijke kracht in deze wereld heeft verloren en dat het gezonde verstand zijn plaats heeft moeten inruimen. Ons hele universum is slechts schijn, een uiterlijke schil, een fysiek lichaam dat de geweldige krachten openbaart die aan de andere kant van de sluier van de natuur werken; en geen mens, geen halfgod of god kan deze krachten straffeloos geweld aandoen of tegenwerken. In deze wereld heersen wetten en vroeg of laat zullen de goden van hun azuren zetels neerdalen. Laten we ervoor zorgen dat ze tot ons komen als boodschappers van geluk en vrede en niet met vlammend zwaard om de geschonden onschuld te wreken.

Nu zegt u misschien: 'U preekt als het te laat is.' Maar dat is niet zo; want als we niet oppassen is het kwaad dat komt nog erger. Dit zijn dingen die de mensheid sinds onheuglijke tijden zijn verteld. De man die zei: 'God en ik vormen een meerderheid tegenover de hele wereld' was geen grootsprakige egoïst – als we begrijpen wat hij bedoelde.

Ik voelde een drang om te spreken over de wind van de geest die over de aarde waait. Hij zal alle valse lichten doven; de echte en heilige zullen des te helderder branden en voortbestaan. Maar oordeel niet. De dingen gebeuren niet in één dag. Misschien duurt het wel vijftig jaar voor we iets begrijpen van de innerlijke betekenis van wat ons nu overkomt: van het goede en het slechte; van het hoge en het lage; van het verhevene en het alledaagse. Maar dat wat ik de wind van de geest heb genoemd is helderziend in de hoogste betekenis. Hij is de geest van de aarde, zo u wilt, en zijn werkingen zijn volstrekt betrouwbaar. Al wat groots en onzelfzuchtig is zal leven. Deze wind zal wat vals en zelfzuchtig is niet alleen links laten liggen maar het misschien vernietigen. Stel uw volle vertrouwen in de goddelijke macht achter de natuur, leef in overeenstemming daarmee en de natuur zal u beschouwen als haar medewerker en haar meester en zich voor u neerbuigen. Wie van u oren heeft om te horen, hij hore!

De erfenis van de mens is de mens zelf

DE ERFENIS VAN DE MENS is de mens zelf. Iedereen is de bouwer en misschien ook de vernietiger van zichzelf. Ieder mens is zijn eigen vernieuwer en verlosser en ieder mens breekt in zichzelf af waaraan hij in het verleden misschien eeuwenlang heeft gebouwd. Dat klinkt misschien als een vreemde uitspraak, die duister en moeilijk te begrijpen is, maar ik vraag me af of iemand aan zo'n vanzelfsprekende waarheid zou kunnen of willen twijfelen. Is het niet volkomen duidelijk dat een mens is wat hij is; dat wat hij is, de uitkomst is van zijn vroegere levens, het resultaat van zijn gedachten en gevoelens, van wat hij vroeger heeft gewild, gedacht en gevoeld? We maken onszelf, we vormen ons eigen karakter.

Dit is een van de gewone menselijke ervaringen. Maar wat zou het betekenen als we het ten volle begrepen. We maken van ons leven van dag tot dag, van jaar tot jaar en van leven tot leven iets moois of we maken het tot iets lelijks; en niemand dan de mens zelf treft schuld of verdient in het andere geval lof. Denk eens erover na hoe rechtvaardig dat is. We kunnen niemand en niets buiten ons de schuld ervan geven als we onszelf lelijk en afstotelijk hebben gemaakt, in verdriet en pijn hebben gedompeld; en niemand, behalve onszelf, kunnen we prijzen als ons leven door eigen inspanning mooi en harmonisch wordt. Een mens kan zijn karakter veranderen door te denken en dat betekent dat zijn ziel verandert, dat zijn lot verandert, dat alles verandert wat hij nu en in de toekomst is of wordt. Waarom zouden we de onschuldige goden onze eigen fouten verwijten en kwalijk nemen ons in vormen te hebben geschapen die wijzelf hebben gemaakt? Het is de oude gedachte om de verantwoordelijkheid af te schuiven, iemand

anders de schuld te geven. Het is de weg die vast en zeker omlaag voert in plaats van omhoog; want het zien van waarheid en rechtvaardigheid en het besef van verantwoordelijkheid, ook voor zichzelf, vormen de eerste stappen omhoog op het pad; en wat geeft dat veel hoop. Denk eens aan de fouten die we in het verleden hebben gemaakt, de onrechtvaardigheden die we onszelf en anderen hebben aangedaan. Als we zeggen dat we onszelf hebben gemaakt en voor onszelf verantwoordelijk zijn, is dat maar het halve verhaal. De andere helft van het verhaal bestaat uit wat we anderen hebben aangedaan: wat we eraan hebben bijgedragen hun leven tot iets moois te maken of tot iets lelijks te misvormen.

Het besef dat de mens niet alleen verantwoordelijk is voor zichzelf, maar ook voor anderen, is de verloren grondtoon van de moderne beschaving die verblind schijnt te zijn door het idee dat alles vanzelf gaat en dat het enige wat een mens moet doen is om uit de situatie waarin hij zich bevindt zoveel mogelijk munt te slaan. Voor mij is dat een duivelse leer die alleen ellende kan opleveren. Laat een mens beseffen dat hij een mens is, dat wat hij zaait hij zal oogsten en dat wat hij oogst hijzelf heeft gezaaid, en zie dan hoe dat de wereld zal veranderen. Ieder mens zal heel goed gaan letten op zijn daden, die tonen wat zijn gedachten en gevoelens zijn, in de eerste plaats wat betreft de invloed ervan op hemzelf, maar ook, wat misschien belangrijker is, de invloed die hij heeft op anderen. Ik denk dat het ontbreken van dit persoonlijke verantwoordelijkheidsgevoel en van het gezamenlijke verantwoordelijkheidsbesef in de wereld van vandaag, de oorzaak is van de vele, vele gruwelen die eerder erger dan minder erg worden. Dat kweekt het gevoel dat geweld onrecht kan herstellen. Dat kan nooit. Geweld verdween nooit door geweld eraan toe te voegen. Geen enkel probleem is ooit op die manier opgelost. Het druist in tegen de wetten van het bestaan, tegen de wetten van de dingen zoals ze zijn.

Wat is de erfenis van de mens? Ik zeg opnieuw: de mens zelf. Ik ben mezelf omdat ik me in vorige levens heb gevormd. Wat

schaam ik me soms dat ik me niet in elk opzicht wijzer, beter, hoogstaander en edeler heb gemaakt; en wat zegen ik de stille ingevingen van het goddelijke in mijn hart dat ik kan zeggen dat ik niet slechter ben dan ik ben! Daarmee besef ik in feite voor het eerst dat ik verantwoordelijk ben voor allen – en tot die allen behoort ook ik. Het is een prachtige gedachte dat iemand die het goede doet, wat dat hemzelf ook kost, zichzelf en ook alle anderen sterker maakt. Het is een wonderlijk staaltje van magie. En ligt het niet voor de hand dat als iemand kwaad doet hijzelf zwakker wordt? Eerst verzwakt zijn wil, dan bezoedelt hij zijn gedachten, en vervolgens vermindert de kracht van zijn ware innerlijke gevoelens. Alleen al door het contact met zo iemand, als die tenminste het neergaande pad lang genoeg volgt, wordt het eigen zelf bezoedeld. Zoals één rotte appel, naar men zegt, een hele mand gezond fruit kan bederven, zo zal een slecht karakter niet alleen de persoon zelf ongunstig en nadelig beïnvloeden, maar ook alle ongelukkigen in zijn nabijheid.

We kunnen ons daarvoor heel gemakkelijk behoeden, want er zijn maar weinig dingen die zo in het oog lopen als het kwaad. Het is op niets anders gebaseerd dan op illusie. Houd u afzijdig en het verdwijnt als een nevel. Maak het niet sterker door uit uw eigen energie meer kwaad aan de illusie toe te voegen. Als het op niets is gebaseerd, geen bron van innerlijke levenskracht in zich heeft, dan vergaat het en valt het uiteen. Hoe heel anders is het goede dat gezondheid en kracht schenkt en reinigt. Dit zijn zulke eenvoudige en toch zo diepe waarheden! Ik denk dat de eenvoudigste dingen de mooiste en diepzinnigste zijn.

Deze leer dat de mens zichzelf erft is eenvoudig de leer van een nieuwe kans voor iemand die zijn leven zelf heeft laten mislukken. Niemand anders kan u doen mislukken als u niet zelf daaraan meewerkt. Niemand anders kan u slecht maken, tenzij u zich verbindt met zo'n gedachte of die uitvoert. Geef niet een ander de schuld van uw misstap. U bent het zelf die valt en u zult nooit vallen, u zou nooit zijn gevallen als u niet had gekozen voor wat

de val veroorzaakte. Eenvoudige waarheden en toch bevatten ze een goddelijke gedragsregel voor ons mensen op deze aarde. Een kind kan deze dingen begrijpen omdat ze zo duidelijk zijn, zo vanzelfsprekend.

De leer van een nieuwe kans! Denk eens aan iemand – een of ander persoon – die van zijn leven een puinhoop heeft gemaakt en zich afvraagt waarom hij wordt achtervolgd door pech, tegenslag, ongeluk, ellende en andere nare dingen tot hij soms in een uitbarsting van zelfverwijt uitroept: ‘Heer, verlos me uit deze hel.’ Het is de oude zwakke bede tot iets waarvandaan geen hulp kan komen, want de hulp ligt in ons. Het goddelijke zit in uw hart, de bron van alle kracht en grootsheid, en hoe meer u daarop een beroep doet, des te meer traint u het en des te sterker maakt u uw eigen zelf, vordert u in waarheid en wijsheid en stijgt u uit boven alle graden van zwakheid en verdriet en pijn die door het kwaad zijn veroorzaakt.

U heeft dus uzelf gemaakt; en in uw volgende leven bent u precies wat u nu van uzelf maakt. U zult uw eigen erfenis zijn. U schrijft nu als het ware het testament voor uzelf. Als iemand dit wonderlijke feit erkent, geeft hij niet langer anderen de schuld, veroordeelt hij niet langer zijn broeders, zegt niet meer: ik ben beter dan u – een houding die een duidelijk kenmerk is van mensen met een zwak en arm geestelijk leven.

Er is een mooi Frans spreekwoord dat luidt: *Tout comprendre c'est tout pardonner*: ‘Wie alles begrijpt, vergeeft alles.’ Als we alle verborgen oorzaken begrijpen, de gevolgen, het vroegere lot, de huidige kracht, de verleiding, de deugd, wat ook – dan betekent dit dat we goddelijke kennis bezitten en dat we vergeven. Het is een prachtig spreekwoord en moet, denk ik, voor het eerst zijn geuit door iemand in een moment van geestelijke verlichting. Ikzelf weet uit ervaring dat als ik gekwetst ben of gekwetst word en denk dat men mij onrechtvaardig heeft behandeld, ik tot mezelf zeg, ook als het volgens mij duidelijk is dat men mij kwaad heeft gedaan: Als ik kon zien in het hart van mijn broeder die me

onrecht deed, als ik in het verre verleden kon lezen en zien welk kwaad ik hem wellicht heb aangedaan, zou ik misschien beseffen dat hij nu even onbewust is van het kwaad dat hij mij aandoet als ik toen was van het kwaad dat ik hem aandeed. Door de strijd aan te binden en in een door haat beheerste wereld meer boosheid en haat te brengen, zal ik wat er aan deugd, geluk en vrede in de wereld is niet verrijken. Maar ik kan het mijne doen door sterker te worden, door enig licht te ontvangen van boven, van binnenuit, van de god in mij, door te doen wat ikzelf heb aanbevolen: *in praktijk brengen wat ik verkondig*. Dat leidt tot vrede en geluk, tot een dieper gevoel van zelfrespect en tot een groeiend mededogen.

Soms denk ik dat medelijden of mededogen een van de goddelijkste bezoekers is van de tempel van het menselijk hart. De oude wijzen zeiden altijd dat alleen de goden de mensen werkelijk recht doen, of wat zij als recht zien en ze vleien zich met de gedachte gelijk te hebben. De goden horen alles, zien alles, voelen alles, begrijpen alles en zijn van medelijden vervuld. Stel dat een van ons werd gewogen op de meest nauwkeurige schaal van karmische gerechtigheid zonder de verzachtende invloed van mededogen en wijsheid; hoeveel kans denkt u zou iemand van ons hebben om aan veroordeling te ontkomen? Denkt iemand van u dat hij, wat deugd en heilige kracht betreft, zo vlekkeloos is dat de weegschaal niet in zijn nadeel zou uitslaan? Als u dat gelooft bent u heel, heel gelukkig – of heel erg verblind! Ik denk dat als uw karma uit het verleden zo vlekkeloos zuiver was, u hier niet als mens op aarde zou zijn om uw eigen erfdeel af te wikkelen – uzelf.

Het is waar dat in de toekomst alle leden van de mensheid goden zullen zijn, en er is geen enkele reden waarom we ons niet al op dit moment tot het goddelijke zouden gaan ontwikkelen. Men wint dan alles, verwerft alles, verliest niets. Van een opgejaagde slaaf van vroeger karma wordt u tenslotte de regelaar van uw eigen lot, want u bent uw eigen erfdeel. Wat een troostrijke leer! Wat een licht brengt ze!

Waar zijn de wijzen en zieners?

DE GROTE WIJZEN EN ZIENERS, de meesters van wijsheid en mededogen, behoren niet tot een bepaald ras en zeker niet tot een bepaalde religie. Ze zijn de kinderen van de geest, ontwaakte mensen; hun denken is waarheid en daarom zijn hun sympathieën universeel. Aan grenzen van ras, kaste, geloof of huidskleur hebben ze geen behoefte. Ze zijn zoekers naar waarheid, leraren van waarheid, en de Theosophical Society is door hen gesticht om de waarheid te verspreiden, de kosmische wijsheid, de kosmische filosofie, die al bestond vóór de basis van de machtige bergketens werd gelegd, ja zelfs vóór de zonen van de dageraad begonnen te zingen, hun hemelse lofzangen ten gehore te brengen. Want waarheid heeft geen leeftijd. Ze werd nooit geboren en nooit was ze er niet. Ze is tijdloos want ze is universeel. Ze doet een beroep op het hart en het denken van alle mensen. Het doet er niet toe uit welk deel van de wereld een mooie waarheid afkomstig is; heeft dus een mens de zevensnarige lier van Apollo – zijn hart of zijn zeven beginselen – zo afgestemd dat ze als een eolusharp fluistert en opklinkt wanneer de hemelse wind erlangs blaast, dan is hij voor dat moment en zolang hij dit bewustzijnsniveau kan vasthouden, een van de wijzen en zieners, of zijn medemensen hem herkennen of niet; en dat geldt voor u en mij en alle mensen, althans voor ieder van ons die dat heeft bereikt.

En zie wat een belofte dit inhoudt: juist omdat we kinderen van de oneindigheid zijn, niet alleen zonen van de goden, maar in feite het kroost van de hemelse ruimten, is er iets in ons dat op hen is afgestemd en daarom tijdloos, oneindig en eeuwig is.

Hoe juist is het oude gezegde in het Nieuwe Testament dat u mij zo vaak hoort aanhalen omdat de christenen het tegenwoordig

zo uit het oog hebben verloren! Ik voeg twee van zulke uitspraken aaneen: 'Weten jullie niet dat jullie goden zijn en dat de geest van het eeuwige in ieder van u woont?'

Waar zijn de wijzen en zieners? Waar ze altijd zijn geweest. De vraag komt misschien op het eerste gezicht wat dwaas over, maar ik denk dat ze voortkomt uit het verlangen de mensen uit te leggen waarom de meesters de mensheid niet bij de hand nemen en haar verplichten of dwingen fatsoenlijk te zijn. Maar wat heeft dat voor zin? Hoe kunt u mensen door dwang ervan overtuigen dat dit of dat waar is? Is het niet vanzelfsprekend dat mensen alleen geloven wat hun eigen hart hun leert, en dat wat ze ook te horen of te leren krijgen niet wordt aanvaard als het in het hart van de mens geen weerklank vindt en het menselijk intellect er niet onmiddellijk op reageert; integendeel, er wordt dan een muur opgetrokken die sterker is dan staal.

De waarheid is eeuwig. De waarheid is altijd bij ons en zij die de waarheid zijn toegedaan, zijn altijd bij ons, zijn altijd bij ons geweest en zullen dat altijd blijven; maar wij zijn het die in onze dwaasheid, onwetendheid en blindheid weigeren hen te accepteren. Open uw hart en open uw denken en het licht zal binnenstromen. Dat is de belofte van alle wijzen die de mensheid ooit heeft voortgebracht. Wanneer de leerling gereed is, staan de leraren altijd klaar. Als we geen bewijs zien voor het bestaan van de meesters in onze wereld van nu komt dat ten dele omdat we te dom zijn, ten dele omdat we de goddelijke wijsheid in de wereld zijn vergeten en ten dele omdat we niet willen luisteren.

De waarheid is door de titanische intellecten van de mensheid opgetekend en als de mens ze niet accepteert, wiens schuld is dat dan? Niet die van de leraren. Als ik de voorkeur geef aan strijd, ellende, misdaad en gruwelen, waarom zou ik dan tegen de hemelen die niet horen, zeggen: 'Waar bent U, o God?' Van alle kwellingen door stupiditeit zien we hier nóg een bewijs van de poging van de mens om zijn eigen dwaasheid en onwetendheid te rechtvaardigen. Men zou net zo goed kunnen zeggen, waar zijn de

wetten van de natuur? Waar zijn die gebleven? Waarom nemen die de mensheid niet bij de hand? Een mooie manier van denken is dat! Iedere gewone ouder weet wel beter. Meestal zal een vader of moeder niet proberen met geweld in de groei van een kind in te grijpen. Dat had nooit succes en zal nooit succes hebben. U kunt een luipaard zijn vlekken niet laten veranderen en hoe u hem ook uithongert of kastijdt of uit wraak zogenaamd straft, het maakt van een luipaard nooit iets anders dan een luipaard – totdat die luipaard is geëvolueerd.

Wilt u de waarheid weten? U kunt die vinden wanneer u maar wilt. De wereld is er vol van. De verheven eeuwenoude leringen zijn er vol van. Wat belet ons haar te zien? Is er iemand zo blind als de mens die niet wil zien? Is er iemand zo dom en doof als hij die weigert te horen? Dit zijn enkele van de eenvoudige waarheden die ieder kind kent; toch geven we de voorkeur aan schijnheiligheid, huichelarij en zelfrechtvaardiging boven herstel van het onrecht dat we anderen aandoen, om als we zelf onder onze dwaasheden beginnen te lijden de onsterfelijke goden luid om hulp te roepen. Ja, we verkiezen huichelarij; en hoevelen van ons kunnen voor het goddelijke tribunaal in hun eigen hart zeggen: 'Ik ben geen huichelaar. Ik ben rein. Ik dank God dat ik niet ben als anderen!' Wees eerlijk; is dat nooit in uw hart en denken opgekomen? Ziet u niet dat dit het eerste is waarin u zelf als pelgrim verstrikt bent geraakt: zelfrechtvaardiging en zelfingenomenheid? Begrijpt u niet dat u daardoor uzelf verblindt?

Dat de waarheid niet populair is, dat de waarheid niet welkom is, dat men er niet van houdt, is maar al te waar. Waarom? Omdat het verandering betekent. Het betekent de ontwikkeling van het gevoel en het denken. Het betekent een zodanige ommekeer in de morele instincten dat ze weer bezielde en sterk worden. De eerste stap die we moeten doen om de grote leraren te leren kennen, persoonlijke en eerstehands kennis over hen te verwerven, is zoveel mogelijk aan hen gelijk te worden. Een andere manier is er niet. Het hart moet zich tot elke prijs aan de waarheid wijden.

Bent u sterk genoeg? Als dat zo is, dan bent u gereed voor het chelaschap, het discipelschap; en u zult een discipel zijn vóór dit leven is geëindigd – misschien vóór de dag van morgen onze dagster ziet ondergaan.

De meesters, de grote wijzen en zieners staan altijd voor u klaar. Er is op uw weg naar hen geen barrière, geen enkele belemmering, behalve uzelf; en als u in dit leven of in het volgende, of het daaropvolgende, het chelaschap niet bereikt, geef dan niemand behalve uzelf daarvan de schuld. Hoe kunt u een discipel of chela worden vóór u daarvoor gereed bent, vóór u dat bent geworden? Hoe kunt u het licht zien, vóór u ogen heeft om het te zien? Hoe kunt u schoonheid waarderen of ergens door iets moois worden getroffen, vóór schoonheid in uw eigen ziel is geboren, zodat de innerlijke schoonheid de schoonheid buiten u kan aanvoelen? Hoe kunt u een edel mens herkennen voor er tenminste innerlijk enige grootsheid in u is geboren om het u mogelijk te maken grootsheid te herkennen? Als u laag of klein en bekrompen bent, hoe kunt u dan het tegenovergestelde daarvan herkennen?

Het is als mensen die door de wereld gaan zonder de goddelijke schoonheid in hun eigen medemensen te kennen en die daarvoor blind en doof zijn. Een van de gemakkelijkste manieren om schoonheid te vinden, waarheid te vinden, en sneller een directe magnetische band van gevoel met onze medemensen te hebben, is door zelf sympathiek en begripvend te worden. Als een mens geen sympathie in zijn ziel heeft, hoe kan hij dan de sympathie in de ziel van anderen opmerken? Als hij geen schoonheid in zijn hart heeft, hoe kan hij dan ergens anders schoonheid zien? Of zoals Shakespeare het zegt:

De mens die geen muziek in zich heeft,
Noch door de harmonie van zoete klanken wordt ontroerd,
Is geschikt voor verraad, list en roof.

U zult het meester-zelf nooit zien vóór u innerlijk als een meester bent geworden, want u zou het niet herkennen. Dat zou

onmogelijk zijn. U heeft de innerlijke visie, de innerlijke vermogens niet ontwikkeld; maar die vermogens zijn er wel.

Deze wijzen en zieners bestaan ook nu nog; zij nemen leerlingen aan, om de gewone uitdrukking te gebruiken. Ze doen meer: ze gaan speurend en zoekend door de wereld; zoeken niet zozeer zoals Diogenes naar een eerlijk mens, maar zoeken overal naar goed materiaal, naar gevoelige zielen; ze zoeken overal of ze ergens een sprankje buddhisch licht in een mensenhart zien, hoe flauw ook; en als ze dat zien, richt zich onmiddellijk hun aandacht daarheen. Ze voelen onmiddellijk de invloed daarvan in hun eigen hart. Ze komen dichterbij, ze helpen, ze inspireren; ze doen alles wat ze kunnen om het bevende vlammetje van visie en gevoel te voeden. Ze koesteren en onderhouden het tot de vlam tenslotte krachtig brandt; dan is de mens herboren, niet langer uit vlees geboren, maar herboren uit de geest, uit de inspiratie van binnen-uit en van de leraar van buitenaf.

Boven en achter en hoger dan deze wijzen en zieners bevindt zich hun eigen grote chef. Een zeer verheven figuur die hemelse wijsheid en schoonheid bezit, die volkomen is toegewijd aan de geest en aan de wereld met al wat daarin is, zonder te letten op ras, volk, geloof, kaste, huidskleur of sekse. Dit wezen is een god. Theosofen spreken er met eerbied en ontzag over als de stille wachter. Hij is het hoofd van de meesters. Hij is een van ons – een stralende gids, leraar, vriend, broeder; de bron voorzover het de mens betreft van alle verlichting, wijsheid, schoonheid en liefde. Als het om de diepere theosofische leringen gaat kunnen we met grote eerbied, en toch volkomen naar waarheid, zeggen dat achter al ons werk, hoe onvolmaakt wij mensen dat ook doen, dit grote goddelijke wezen staat als de oorsprong en inspiratie ervan.

Hoe hoopvol! Wat een wonder om naar uit te zien! Ik denk dat er in deze wereld nu miljoenen, honderden miljoenen mannen en vrouwen zijn die eerbiedig en met een gevoel van alomvattende liefde verlangen steeds hoger en hoger te klimmen. Als ze eens allen in één groep van onpersoonlijke werkers konden worden

samengebracht! Wat zouden ze dan een kracht in de wereld zijn! Het verstand van de mens zou niet langer worden geplaagd door problemen, problemen die voortvloeien uit zijn zelfzucht. De mensheid zou niet langer worden geteisterd door armoede en ellende en een groot deel van de vreselijke, ontstellende rampen die zich nu voordoen. Soms denk ik dat het meest ontroerende, meest hartverscheurende verhaal ter wereld onder onze medemensen dat verhaal is dat men niet hoort, maar dat wordt overgebracht in de woordeloze beklemming van de stilte. O, waarom lijden mensen toch zo nodeloos!

Ik ken geen verhevenere titel om de grote leraren te geven dan deze: Vrienden van de mensheid en van al wat leeft!

Het scheppen van uw lot

DE ONEINDIGHEID, de eeuwigheid ligt voor u. Treed die moedig tegemoet. Dat leert de goddelijke wijsheid: een leer van hoop en vol beloften voor de toekomst. Niemand hoeft ooit te zeggen dat het te laat is – wat een vreselijke woorden, *te laat*. Niemand hoeft dat ooit te zeggen. Elk moment is er een nieuwe kans. Zoals een mens zich in het verleden heeft gemaakt tot wat hij nu is, zo kan hij ook in de toekomst zijn lot scheppen en zich precies vormen overeenkomstig het beeld dat hij zich heeft gevormd van hoe hij in de toekomst zou moeten worden. Wat een grootse leer! De mens is maar een reproductie, een cyclische evolutionaire reproductie van zichzelf uit het verleden, in het heden, op weg naar de toekomst. Dat is uw bestemming.

Het zwaartepunt van ons bewustzijn verleggen

WAT MANKEERT DE WERELD? Kunnen haar kwalen worden genezen door politieke verschuivingen, door regeringsvormen te veranderen die zichzelf na verloop van tijd toch wel veranderen; of door een wijziging in het denken en het hart die effectieve gevolgen zal teweegbrengen, waarvan ieder normaal mens tegenwoordig voelt dat ze nodig zijn – al was het maar om de psychische energie die zich voor de crisis ophoopt in veilige kanalen te leiden, een crisis die ons, zoals iedereen vaag of duidelijk voelt, boven het hoofd hangt? Maar hoe staat het met de politiek? Als we uitsluitend van de politiek afhankelijk waren, dan zou het denk ik van een wanhopige, een hopeloze zaak worden. Maar er is gelukkig een uitweg.

Ik heb altijd het gevoel gehad dat een theosoof, als individu, die politiek moet volgen die hem aanstaat; maar ik ben ook van mening dat de ethiek, individueel en collectief, een onvergelijklijk veel praktischer en interessanter aspect van het menselijk leven is. Politieke theorieën veranderen van eeuw tot eeuw, of vaker; wat men in de ene eeuw ziet als de juiste manier om de wereldse zaken te besturen, wordt doorgaans in de volgende eeuw verworpen. Over politiek vechten mensen gewoonlijk, dwaas genoeg, als kemphanen, maar als het om de fundamentele waarheden van moraal of ethiek gaat, zijn ze het allemaal eens, en de grote lessen die de filosofie leert en de inspiratie van de religie – in tegenstelling tot de religies – zijn van onovertroffen betekenis in hun invloed op het denken en de verbeeldingskracht van de mens. Pas wanneer de mens het vertrouwen in religieuze zaken heeft verloren, of de filosofie is gaan zien als een dor stelsel van

holle bespiegelingen zonder praktische waarde, wendt hij zich in de regel tot de politiek, die hem een interessante en soms helaas winstgevende bezigheid en een uitlaat voor sluimerende energie toeschijnt.

Wat de soms ter sprake gebrachte kwestie van persoonlijke bezittingen aan geld en goederen betreft, geloof ik zelf, als volgeling en bestudeerder van het aloude en traditionele pad van discipelschap, dat geen blijvend, duurzaam en echt geluk ooit alleen te vinden is in het bezitten van materiële zaken. Men zou met andere woorden kunnen zeggen dat ik de oude uitspraak in het Nieuwe Testament geloof en aanvaard die samengevat ongeveer als volgt luidt: 'Tenzij u vader en moeder, vrouw of kind en bezit opgeeft en mij volgt, kunt u het koninkrijk van de goden niet ingaan.' Het is duidelijk dat deze strenge opdracht alleen slaat op iemand die één wil worden met die verheven broederschap van edele mensen die hun hele leven aan de verbetering van de mensheid als geheel wijden; want als zo'n discipel nog familiebanden heeft of aan bezittingen is gehecht, is hij daardoor gebonden en worden zijn energie en belangstelling min of meer verdeeld en verspld.

Dat betekent volstrekt niet dat iemand ook maar de kleinste plicht moet verwaarlozen als hij die reeds op zich heeft genomen; evenmin moet hij vader of moeder of vrouw of kind of zelfs eigendommen opgeven voor hij passende, rechtvaardige en ruime voorzieningen heeft getroffen, in alle betekenissen van het woord, voor allen die van hem afhankelijk zijn en hij heeft gezorgd voor het beheer van de eigendommen die hij, zoals ieder eerlijk mens moet beseffen, in bewaring heeft voor het geluk van anderen. Bedenk dat het toekomstige lot van een mens afhangt van dat waar zijn hart nu het meest naar uitgaat. Als hij innerlijk alleen eropuit is persoonlijk bezit voor zichzelf te verwerven en voor hen met wie hij is verbonden, hoe kan hij zich dan losmaken van de verplichtingen van persoonlijke banden, van de verplichtingen die hem aan het aardse leven geketend houden? Dat is natuurlijk geen politiek, maar wel ethiek en religie en filosofie en ware weten-

schap, want goed begrepen betekent het dit: *boud niet* van deze dingen; zet niet uw zinnen daarop zodat uw hart niet erdoor wordt geketend, gebonden, gekluisterd. Gebruik ze zoals u alle goede dingen van de wereld gebruikt; maar gebruik ze als de meester ervan, niet als hun slaaf.

Om niet verkeerd te worden begrepen wil ik eens en voor altijd zeggen dat ik het volstrekt oneens ben met en geen sympathie heb voor iemand die mensen die van hem afhankelijk zijn in de steek laat om zijn eigen weg te gaan, zelfs al is dat een geestelijk pad. Niemand kan een grotere plicht vervullen als hij moedwillig en wreed de kleinere plicht verwaarloost of negeert. Hij die altijd en overal ook zijn wereldse plichten vervult is op de goede weg. Mocht het gebeuren – en dat is een van die zeldzame, buitengewoon zeldzame gevallen – dat hij wordt geroepen het chelapad, het pad van de discipel te volgen, dan maakt hij geen goed begin op dit pad als hij de rol van lafaard speelt, door plichten te verwaarlozen die hij al op zich heeft genomen. Hij moet òf eerst die plichten vervullen, om daarna op een eerlijke, oprechte en welwillende manier vrij te worden, in onderling overleg met hen die van hem afhankelijk zijn en na voor hen te hebben gezorgd; òf, als er al voor hen wordt gezorgd, zal hij met wederzijds goedvinden en op zijn minst na verloop van enige tijd, vrij zijn om de stem van zijn ziel te volgen. Een theosoof is vooral niet een asociaal wezen; hij erkent zijn maatschappelijke verplichtingen evengoed als wie ook. Hij gelooft in het huwelijk; hij wil graag een goede burger zijn, een goede echtgenoot en vader, zoon en broer, en zijn plicht doen tegenover het land dat hem beschermt. Dit slaat op allen, wie ze ook zijn.

Een theosoof die over broederschap en vrede spreekt en daarin gelooft, en dat houdt in verbetering van allerlei menselijke betrekkingen, gelooft met name in wet en orde en ondersteunt het bestaande gezag; en als goede burger erkent hij daarin zijn plicht tegenover zijn land en gehoorzaamt hij de wetten die voor hem gelden. Omdat hij in broederschap gelooft als een universeel feit

in zijn bestaan, beseft hij dat hij eerst zelf daarvan in zijn daden en gedrag blijk moet geven door een levend voorbeeld te worden van orde, welwillendheid en het bereidwillig aanvaarden van de wetten van het land waarin hij woont; intussen streeft hij steeds op elke wettige en juiste manier naar verbetering van de maatschappelijke structuur, naar het vervangen van onvolkomen of slechte wetten door betere en streeft ernaar als individu voor zijn medemens te doen wat hij kan.

Wat ik in deze korte en vrij aforistische zinnen probeer te zeggen is dat we als oprechte mannen en vrouwen altijd ernaar moeten streven de louter persoonlijke en zelfzuchtige banden zwakker te maken die de ziel belemmeren om haar vleugels in hogere gebieden uit te slaan. Want zulke zelfzuchtige verlangens en banden veroorzaken het grootste deel van de menselijke ellende en het morele verval in de wereld door conflicten en wrijvingen zowel met onszelf als met anderen die dezelfde inzichten hebben en op dezelfde manier handelen.

Geld is op zichzelf niet de wortel van alle kwaad; maar wel het zelfzuchtige verlangen ernaar. In handen van een edel en wijs en goed mens kan geld een zeer nuttig instrument zijn om de mensheid te helpen. Het kwaad en het verkeerde handelen dat daaruit voortvloeit, ligt alleen in het zelfzuchtige verlangen die dingen voor zichzelf te willen hebben of voor hen met wie men nauwe banden heeft en dit ten nadele van anderen die ons niet zo na staan. Dit bedoelde Jezus de avatāra en dit bedoelden en onderwezen de grote wijzen en zieners van alle tijden: bind uw hart niet aan de dingen van de aarde, maar betreed de diepste diepten van de geest in u; daar vindt u algehele vrijheid, oneindige vrede en onzegbaar geluk.

Wijs is hij die in de wereld leeft en de dingen van de wereld gebruikt – nooit op een uitsluitend wereldse manier, maar met wijsheid en vriendelijkheid en gepaste eerbied voor de rechten van anderen, maar innerlijk vrij van alle gehechtheid aan die wereldse dingen en vrij van elk verlangen daarnaar. Dit is het

chelapad of het pad van de discipel – tenminste in het begin. Dit is de reden dat ik de vraag die me meer dan eens is gesteld: ‘G. de P., indien iemand u tien miljoen dollar gaf, zou u die dan aannemen? En zo ja, wat zou u met dat geld doen?’, ogenblikkelijk heb beantwoord met: ‘Dat zou ik graag aannemen en geheel bestemmen voor nuttige en heilzame activiteiten voor de mensheid. Voor mijzelf geen cent; ik heb een gelofte van persoonlijke armoede afgelegd. Maar ik ben geen dwaas; ik ken de macht van een goed instrument; geld en bezit kunnen en moeten een middel ten goede zijn. Deze dingen zelf doen geen kwaad; onze zelfzuchtige reactie op de invloed ervan is schadelijk – niet alleen voor onszelf maar ook voor anderen.’

Hoewel de Theosophical Society zich als organisatie niet met politiek inlaat, kan elk individueel lid die politieke richting volgen die hem aantrekt. Ik denk dat de tijd nadert dat de wereld beseft dat de enige manier waarop de mens ‘zichzelf kan verlossen’, om een ouderwetse term te gebruiken, is door te *zijn* en niet door te preken – of het nu gaat om politiek, filosofie of religie. De politiek, tenminste wat wij nu daaronder verstaan, zal verdwijnen als een illusie, een naar mijn mening verderfelijke illusie, als de mens eenmaal beseft welke rijkdommen er in het menselijk hart besloten liggen, grootse geheime mysteriën: liefde en broederschap, mededogen en vrede; de voldoening van een mens om mens te zijn en te groeien, zichzelf, zijn denken en zijn ethische normen te verbeteren en het verlangen dat zijn instinctieve gevoelens van rechtvaardigheid tegenover allen zich vrij kunnen uiten en ontwikkelen. Dat zijn de belangrijke dingen die in de wereld moeten komen voor het algemeen welzijn van de wereld. Ik denk dat er eens een groot man zal verschijnen met een idee, of een reeks ideeën, van geestelijke en intellectuele aard, die de huidige wankele beschaving een betrouwbare weg naar veiligheid, eensgezindheid en vrede zal wijzen; die niet, zoals sommigen ten onrechte veronderstellen, een ineenstorting teweegbrengt, maar een nieuwe structuur van gedachten en idealen op een verheven,

sterke maatschappelijke grondslag. Het zijn per slot van rekening ideeën die de wereld regeren; en juist omdat men verkeerd denkt en ten onrechte veronderstelt dat geld of bezit op zichzelf dingen zijn met een absolute waarde, en dat de politiek op zichzelf intrinsieke waarde heeft, hebben deze zwakke instrumenten en voortbrengselen van menselijk streven de mensheid in hun greep en beheersen ze het hart van de mens.

De mensen maken politiek, ze maken geld, maken dingen, maken bezittingen en maken beschavingen. Het zijn *ideeën* die de wereld regeren en het zijn ook weer mensen van wie de ideeën afkomstig zijn. Laten we daarom onze ideeën veranderen en ideeën volgen die uit het goede bestaan; ideeën gebaseerd op universele broederschap; ideeën met een innerlijke morele schoonheid, geestelijke en intellectuele grootsheid, ideeën die na verloop van tijd een verbroedering tot stand zullen brengen, niet alleen tussen de volkeren op aarde, maar ook tussen de kleinere maatschappelijke eenheden die samen een land vormen. Als zulke ideeën doordringen tot ons bewustzijn, hoeven we ons niet meer te bekommeren om klein politiek gedoe, om de vraag of we al of niet recht hebben op particulier bezit of wat ook. De wereld van de mens zal dan even gemakkelijk en regelmatig draaien als een goed afgesteld mechanisme; en over de hele aardbol zullen we geluk en vrede kennen.

Dit is geen luchtkasteel van een idealistische dromer die vage visioenen ziet. Het is een werkelijkheid die in praktijk kan worden gebracht door eenvoudig ons denken en ons gevoel te richten op nieuwe gedragsnormen; in zo'n nieuwe wereld zullen mensen niet alleen worden beoordeeld naar wat ze doen of voortbrengen, maar naar wat ze denken, want weldadige gedachten van broederlijkheid en menselijkheid worden dan in opbouwende daden omgezet. Men wordt dan niet beoordeeld naar wat men heeft of bezit. Bezit zal geen maatstaf zijn voor rechtschapenheid, fatsoen of aanzien.

We moeten ons morele zwaartepunt verleggen naar de ethiek waar het in werkelijkheid thuishoort, en losmaken van bezit waarvan het enkele duizenden jaren lang, mede door ongelukkige historische omstandigheden, ten onrechte was verbonden. Het is veel gemakkelijker die verlegging van waarden naar hun natuurlijke, juiste en dus rechtmatige sfeer tot stand te brengen dan nog eeuwenlang gewikkeld te blijven in afschuwelijke twisten van internationale of moorddadige aard, met hun bittere vijandigheden en hardnekkige haatgevoelens, ontwrichting van het maatschappelijke en staatkundige leven en de daaruit voortvloeiende ellende die zo zwaar op ons allen drukt. Er kan geen enkel logisch of redelijk argument worden aangevoerd tegen het verleggen van ons bewustzijnscentrum, behalve onwetendheid, vooroordelen en domheid, veroorzaakt door traagheid van geest die voortvloeit uit het feit dat we moreel zijn ingedut en geen enkel geloof hebben in ons eigen vermogen een goede toekomst op te bouwen.

Als de wereld niet tot nieuwe inzichten komt en we geen verandering brengen in onze mentale en psychische gewoonte gebeurtenissen te zien door de vertekenende lens van ons huidige waardebesef, is het ongetwijfeld waar dat onze al zwaar geschokte beschaving gevaar loopt af te glijden in een chaos van verwarring, wanhoop en menselijke ellende zoals de geschiedenis nog niet heeft gekend. De volkeren van de aarde, in naties bijeengebracht, moeten leren elkaar op waardige wijze te benaderen en te behandelen, met een diep gevoel van respect en een natuurlijke drang tot wederzijds hulpbetoon, in plaats van een gedragspatroon te blijven volgen dat steunt op de wankelende grondslagen van opportunisme, berekening en eigenbelang, die in het verleden al zo vaak de internationale betrekkingen hebben beheerst en onteerd, en een beeld van de internationale moraal te zien geven dat waarschijnlijk ver beneden de norm ligt van de gewone man. Toch is het zeker geen hopeloze zaak, want de oplossing is eenvoudig, praktisch en uitvoerbaar en bestaat slechts uit het verplaatsen van het zwaartepunt van ons bewustzijn van politiek en winstbejag

naar ethiek en wederzijdse dienstbaarheid. De gemiddelde intelligente zakenman van deze tijd is tot het inzicht gekomen dat, wil een onderneming succes hebben, ze op eerlijkheid en dienstverlening moet zijn gebaseerd; anders is ze gedoemd te mislukken. Er bestaan geen schijnbare, geen werkelijke redenen waarom volkeren een gedragslijn zouden volgen die de gemiddelde mens, individueel, onbetamelijk acht. Het hele geheim ligt in een verandering van opvattingen, een verandering van inzichten en dan worden de schijnbare moeilijkheden begrepen voor wat ze zijn: illusies; en men zal ze graag opzijschuiven en vervangen door die normen die gelden op de weg van veiligheid, vooruitgang, geluk en vrede.

Als ik spreek over het verloren gaan van een ethisch waardebef in de afgelopen eeuwen, doordat het zwaartepunt van ons bewustzijn zich van daar verplaatste naar bezit als de spil waaromheen onze nationale en persoonlijke belangen draaien, wil ik beslist niet de indruk wekken dat een theosoof in enig opzicht onbewust is van en blind of onverschillig voor de werkelijk grote en schrijnende ellende die mensen in de wereld ondergaan, door gebrek aan geschikte bestaansmiddelen. Juist het tegendeel is het geval. Maar we wijzen op zulke toestanden om te illustreren hoe groot de macht is die materiële bezittingen hebben gekregen over het hart en het denken van de mens; want de waanzinnige jacht naar weelde en het verlangen naar persoonlijk bezit, zelfs ten koste van zijn medemensen, heeft hem blind gemaakt voor een van de belangrijkste plichten: broederlijke gevoelens, aandacht en, waar dat nodig is, gepaste zorg voor de medemens die door karma – of het lot – in een minder fortuinlijke positie verkeert dan hijzelf.

Het is een goed teken dat de laatste tijd in verschillende landen op de wereld alles erop wijst dat zowel de overheid als particulieren al het mogelijke willen doen om de toestand van hulpbehoevenden te verbeteren, en dit gaat gepaard met het groeiende besef dat de essentiële waarden niet in bezittingen lig-

gen maar in het menselijk hart en in die universele broederschap die inherent is aan een goed georganiseerd en duurzaam maatschappelijk bestel.

Sommigen van de edelste mensen die ooit leefden hebben alle kwellingen van persoonlijke vernedering en de grote nadelige gevolgen van bittere armoede doorgemaakt, terwijl de geschiedenis herhaaldelijk toont dat onwaardige of onbekwame lieden over grote rijkdommen beschikken. De wereld is snel op weg naar een tijd – als tenminste haar loop niet wordt onderbroken of afgebroken door een of andere ramp – waarin men veel scherper dan nu het geval is inziet dat ieder mens, in de woorden van de Amerikaanse grondwet, een onvervreemdbaar recht heeft op ‘leven, vrijheid en het nastreven van geluk’, en dat het een van de edelste plichten van een verlichte staat is om niet alleen gelijke mogelijkheden voor allen te scheppen, maar daadwerkelijk diegenen te helpen die door een of andere oorzaak, die hun vaak zeer tot eer strekt, geen bezittingen hebben vergaard. Zulke zaken als de noodzaak van ouderdomspensioen, kosteloos onderwijs en het verschaffen van werk aan ieder die wil werken, zijn een gewoon onderwerp van gesprek geworden, en terecht.

Maar al is dit alles en nog veel meer waar, en is de tendens waarop hierboven werd gezinspeeld volkomen gunstig, toch wil ik de gelegenheid aangrijpen om erop te wijzen dat de wortel van alle moeilijkheden in de wereld destijds lag in het feit dat ons menselijk gevoel voor blijvende waarden ten onrechte op bezit was gericht in plaats van op het wezen van de mens zelf. De natuurlijke en onvermijdelijke gevolgen daarvan bereikten hun hoogtepunt in de tegenwoordig wereldwijde onrust, conflicten, eindeloze ruzies en het tot vervelens toe praten over rechten terwijl we maar weinig horen over de plichten die de mens tegenover zijn medemens heeft. Als eenmaal het zwaartepunt van ons morele bewustzijn van bezit – als de spil van de beschaving – is overgebracht naar de mens zelf als centrum van alle verheven en primaire waarden, dan zal negenennegentig procent van de voort-

durend in de wereld terugkerende uitbarstingen van spanning, verwarring en geweld verdwijnen, en zullen alle menselijke betrekkingen, van welke aard ook, internationale, nationale, maatschappelijke of politieke, zich automatisch aanpassen en richten op wat het algemeen welzijn dient. Universele broederschap – niet als een louter vaag en sentimenteel idee, maar als erkenning van menselijke saamhorigheid, gebaseerd op de wetten van de natuur zelf – is uiteindelijk de grondgedachte van elke werkelijke beschaving, en zonder dit idee kan geen enkele beschaving zich handhaven.

Schoonheid en wetenschap

HET MENSELIJK LEVEN kent zoveel mooie, heilige, glorieuze dingen en die zijn als een balsem voor het hart van de mens. Ze moeten worden gekoesterd, worden opgespoord; niet op een begerige en zelfzuchtige manier voor onszelf, maar alleen opdat we door zelf innerlijke schoonheid te verwerven, het licht van onze liefde met zijn verzachtende en verfijnende invloed kunnen verspreiden. Liefde is altijd mooi, is daarom altijd groots, vooral de hogere liefde, want die is universeel.

Soms vraag ik me af of de grote wetenschappers, ik bedoel zij die hun leven wijden aan een onpersoonlijke studie van de natuur, beseffen dat zij in zichzelf een aspect van de schoonheid in de natuur aankweken; want door helemaal op te gaan in hun studie worden ze in hun gedachten geleidelijk universeler en minder op zichzelf geconcentreerd. Zelfzuchtige liefde kan zelfs tot vernietiging leiden en is het tegenovergestelde: geestelijk kwaad; maar zuivere liefde kan ons verheffen.

Altruïsme

ALS WE OVER ALTRUIÏSME lezen of horen spreken, zijn wij mensen sterk geneigd dat te zien als iets dat ons vreemd is, dat als heel wenselijk in het menselijk leven erbij wordt gehaald, maar dat welbeschouwd heel onpraktisch is – en dat het niet tot de aard van de mens behoort van nature altruïstisch te zijn. Met andere woorden, allen zijn in de ban van de gedachte van een eigenbelang voor ieder afzonderlijk. Mist deze veronderstelling niet alle grond in de natuur? Want waarheen we de blik ook richten, wat we ook bekijken of bestuderen, steeds zien we dat iemand die alleen voor zichzelf werkt hulpeloos is. In alle grote rijken van het heelal zien we niet alleen dat gezamenlijke inspanning, samenwerking in leefgemeenschappen, de dingen zijn die niet alleen de natuur zelf tot stand probeert te brengen en die we daarom overal aantreffen, maar ook dat alles wat ingaat tegen en in strijd is met die grondregel van het heelal – eenheid in handelen – disharmonie en conflicten voortbrengt en wat we in ons eigen lichaam ziekten noemen. Gezondheid is die lichamelijke gesteldheid waarbij alle delen aan een gemeenschappelijk doel werken, in wat we vriendschap, eenheid kunnen noemen.

Denk eens aan een steen: is dat niet een combinatie, een vereniging van individuele bestanddelen, die samen één ding vormen? Geen enkel atoom van welk scheikundig element ook waaruit een steen bestaat is de steen zelf. En hoe is het met een bloem? Hoe zit het met het lichaam waarin we wonen? Hoe is het gesteld met een individueel mens? Zou hij in zijn eentje de grote werken kunnen voortbrengen waar het menselijk genie zich voor heeft ingezet? Wat is een beschaving anders dan de gezamenlijke inspanning van mensen om grote en edele werken in het mense-

lijk leven tot stand te brengen: het verhogen van welstand, het uitbannen van gevaar, het voortbrengen van geniale scheppingen van grote figuren die bijdragen aan ons comfort en die voor ons van nut zijn. Noem mij één voorbeeld waarbij zuiver eigenbelang iets tot stand heeft gebracht. Als wij te rade gaan bij de natuur in al haar rijken, vinden we niets dan eendrachtige samenwerking van zeer grote aantallen individuen voor een gemeenschappelijk doel. Wat is dat anders dan altruïsme? Altruïsme is het woord dat we voor dit feit gebruiken als het gaat om de ethische betekenis ervan en die betekenis verschilt in geen enkel opzicht, in het klein noch in het groot, van wat we in de stoffelijke wereld zien. Altruïsme wil zeggen dat de één werkt voor het geheel – de grondregel van de natuur in al haar grote werken – en dat het geheel de bescherming, het schild en het arbeidsveld van de één vormt. Denk eens aan de grote ethische les, de conclusie die we kunnen trekken uit dit grootste mysterie – nee, deze grootste waarheid – van het heelal; het is zo'n normaal verschijnsel dat we gewoonlijk eraan voorbijgaan zonder het te zien, met ogen die het niet waarnemen. Toon me één ding dat geheel afzonderlijk één enkel ogenblik kan blijven bestaan.

Twee of meer atomen die zich verenigen vormen een molecule; twee of meer moleculen vormen iets groters; en de ontelbare aantallen van die verbindingen brengen het heelal voort. Iedere entiteit die probeert het onedele pad van het eigenbelang te volgen, stelt zijn nietige wil tegenover de kracht die de sterren in hun baan houdt, die gezondheid schenkt aan ons lichaam, beschavingen tot stand brengt en alle wonderen voortbrengt die ons omringen.

Er is in dit verband één les die belangrijk genoeg is om haar aan de wereld van vandaag voor te houden en dat is de hoop. U kent het oude Griekse verhaal over iemand die erg nieuwsgierig en weetgierig was en een doos opende waaruit alle onheilen van de wereld vlogen, en waarin alleen de hoop achterbleef. Ik denk dat dit veel waarheid bevat die van praktisch belang is voor de levensproblemen. Zolang een mens hoop koestert, wanhoopt hij niet.

Of die zwak is of sterk, doet er niet toe; als hij hoop heeft, iets om naar uit te kijken, als zijn innerlijke geest, zijn innerlijke geestelijke wezen, hem iets leert dat hoop geeft, zal hij niet alleen nooit wanhopen, maar zal hij een bouwer worden, een bouwmeester of *medewerker van het heelal*, want hij zal vooruitgaan. Dat is altruïsme.

Wij zijn allemaal kinderen van het heelal, van de fysieke kant ervan en van de geestelijke en goddelijke kant. Daarom is er in het hart van ieder mens een onvergankelijke bron, niet alleen van inspiratie, maar ook van groei, hoop, wijsheid en liefde. Al verkeert de wereld van nu ogenschijnlijk in een hachelijke toestand en in wanhopige omstandigheden, toch zijn er nog mannen en vrouwen genoeg om de evolutiegolf van vooruitgang door de huidige beroeringen en conflicten te loodsen; want de instinctieve gevoelens van de meerderheid van de mensen zijn in wezen juist, vooral de hogere.

Daarom zie ik in de toestand van de wereld zoals die nu is geen dingen die verschrikkelijk hopeloos zijn. Ik geloof niet alleen dat er reden is voor hoop, maar ook dat de onsterfelijke vonk van spiritualiteit, wijsheid en altruïstische liefde, die altijd in het hart van de mens leeft, de mensheid niet alleen uit zijn tegenwoordige impasse en moeilijkheden zal halen, maar ook naar zonniger tijden zal voeren; zonniger omdat ze wijzer en vriendelijker zijn. Niet de crises waarin dingen ineens storten of schijnen ineen te storten, niet het oorverdovende lawaai van de donder of het inslaan van de bliksem beheersen de belangrijkste levensfuncties van de mens en de kosmos; maar die voor ons langzame altijd rustige, altijd opbouwende stille processen die doorgaan als we wakker zijn, die doorgaan als we slapen, die voortdurend doorgaan en die zelfs de mensheid door dwaasheid na dwaasheid naar de toekomst leidt.

Dat is de basis voor onze hoop en volgens mij zouden alle goede en oprechte mensen zich moeten aaneensluiten ter verdediging van deze oorspronkelijke en eenvoudige waarheden, die

ieder mensenhart, van volwassene of kind, kan begrijpen. Ik geloof dat het tijd wordt dat mannen en vrouwen naar de zonnige kant van de dingen gaan zien, het hoopvolle om zich heen waarnemen; zichzelf en hun kleine zorgen vergeten en in het oneindige en eeuwige gaan leven. Het is gemakkelijk, oneindig veel gemakkelijker dan ons voortdurend ziek te maken door ergernissen en zorgen. In ieder van ons is iets goddelijks waaraan we ons kunnen vasthouden en dat ons bijstaat.

Zeg me niet dat altruïsme iets vreemds of buitenissigs is, iets ongewoons, onpraktisch en daarom onuitvoerbaar; want het is het enige dat eeuwig leeft, het enige dat eeuwig standhoudt. Wanneer één enkel element of deel van het menselijk lichaam zijn eigen weg inslaat, worden we ziek. Als één enkel element of deel van een samengestelde structuur die de ons omringende wereld helpt opbouwen, zijn eigen weg inslaat, d.w.z. egoïstisch wordt, dan zien we daar degeneratie en verval.

Conclusie en vraag: welke van de twee moeten we volgen – het pad van de kosmische intelligentie dat ons innerlijke en uiterlijke gezondheid, innerlijke en uiterlijke vrede, inwendige en uitwendige kracht, innerlijke en uiterlijke harmonie brengt? Of de leer van een goedkoop en opzichzelfstaand eigenbelang dat het eigen voordeel zoekt ten koste van al het andere?

Is het niet hoog tijd dat we de wereld enkele eenvoudige innerlijke leringen van de goddelijke wijsheid van de Ouden geven? Kunt u er mij één tonen die verhevener is, het menselijk intellect en de ingevingen van het geweten van de mens meer aanspreken dan de leer van het altruïsme, dat ons nauw verenigt met het kloppende hart van de kosmos, een gedachte die, als we haar in het bewustzijn van de mensen kunnen zaaien, al het werk dat de grote meesters van wijsheid sinds onheuglijke tijden voor de mensheid hebben gedaan, meer dan rechtvaardigt? Ethiek gaat boven alles!

Na de dood bent u uzelf

IK HOOP DAT DE TIJD zal aanbreken dat we meer aandacht kunnen besteden aan de leringen over wat er na de dood gebeurt. Het schijnt dat de meeste mensen in deze tijd niet zozeer immoreel als wel amoreel zijn, d.w.z. dat ze het gevoel van morele verantwoordelijkheid voor een groot deel schijnen te hebben verloren. Als mannen en vrouwen konden beseffen wat er na de dood met hen gebeurt, zou dat hen enigszins doen begrijpen welke houding nodig is of welke werkwijze ze zouden moeten volgen.

Laten we proberen de mensheid de leer van de oude wijsheid terug te geven: zoals een mens leeft, zo zal hij na de dood zijn. Ze is een eenvoudige leer en zo logisch; ze spreekt ons aan. Sommigen zijn er aanvankelijk afkerig van; ze vinden haar mischien niet prettig; maar er zit een gedachte achter die door haar logica en rechtvaardigheid de mens tenslotte aan het denken zal zetten.

Als u kāmāloka en devachan wilt begrijpen, zou u *nu* uzelf moeten bestuderen en dan weet u wat er komt. Zo simpel is het. U krijgt precies een voortzetting van wat u nu bent. Als iemand zich aan ondeugden overgeeft – wat gebeurt er dan met hem? Hij oogst de gevolgen van zijn fouten. Daardoor leert hij de lessen die uit het leed voortkomen. Als iemand zijn denken vult met grove gedachten en boze dromen, leert hij op den duur daarvan door pijn, want zijn denken en zijn karakter zullen de uitwerking en de gevolgen daarvan ondergaan. Hij lijdt, hij wordt gekweld, hij betaalt ervoor; hij heeft zijn innerlijke structuur vergiftigd en zal geen vrede vinden voor het gif is uitgewerkt, voor hij zich, zoals men zegt, heeft gebeterd, heeft herschapen. Dan heeft hij weer vrede; zal hij weer vredig kunnen slapen.

Bestudeer uzelf in uw dagelijkse bewustzijn; en bestudeer ook wat voor dromen u heeft. Waarom die twee samen? Omdat uw dromen uit uw eigen denken voortkomen en daarom een deel vormen van uw eigen bewustzijn. Iemand heeft overdag boze dromen, slechte gedachten; als hij slaapt heeft hij nachtmerries. Hij leert ervan als hij slaapt; hij zal zeker geen hemelse dromen hebben, want hij heeft zijn brein gevuld met angstaanjagende, weersinwekkende, verachtelijke en lage gedachten. Hij heeft geen dingen opgebouwd die hemels zijn.

Dat is het antwoord; en kāmāloka is niets anders dan een bewustzijnstoestand waarin het bewustzijn van de mens na de dood komt, omdat hij tijdens zijn leven zelf voor dat soort bewustzijn heeft gezorgd. Het werkt uit en dan stijgt hij op naar of daalt af in wat zijn bestemming is: een zwak devachan of helemaal geen devachan, dat hangt af van de persoon. Met andere woorden, als hij een karakter heeft opgebouwd dat X is, dan bezit hij dat karakter X na de dood, van welke aard het ook is. Hij heeft niet karakter Y of Z of A of B. Iemand daarentegen die zich tijdens zijn leven onder controle heeft gehouden, zich heeft beheerst en als een dapper mens heeft geleefd, heeft met precies dezelfde wet te maken: de toestand na de dood zal in kāmāloka onbewust zijn of bijna onbewust, omdat hij geen kāmālokische neigingen in zich heeft; en waarschijnlijk zal er een zegenrijk devachan zijn.

Stel dat iemand helemaal geen uitgesproken karakter heeft, noch bijzonder goed, noch bijzonder slecht. In wat voor toestanden zal hij na de dood komen? Hij zal een kleurloos kāmāloka krijgen, niet bijzonder slecht; en hij zal een kleurloos devachan krijgen, niet bijzonder mooi of gelukkig. Het zal helemaal zijn als een soort vage, ondefinieerbare droom. Het heeft niet veel te betekenen en daarom zal hij na het sterven niet veel betekenen.

Of neem het geval van een jongeman die op het slechte pad is maar die, laten we zeggen, omstreeks middelbare leeftijd tot inkeer komt en de rest van zijn leven aan verdienstelijke daden en zelfverbetering wijdt. Wat zal zijn lot in toekomstige werelden

zijn? Zoals gezegd zijn kāmaloḥa en devaḥan eenvoudig een voortzetting van wat de mens is als hij sterft. Daarom zal een slechte jongeman die een goede oude man wordt zo goed als geen onaangenaam soort kāmaloḥa hebben. Voor elk kwaad dat hij als jongeman deed zal hij wèl de rekening tot de laatste cent moeten betalen – maar in zijn toekomstige leven; zijn slechte daden vormen daar een gedachtedepot. Maar omdat hij ongeveer op middelbare leeftijd tot inkeer kwam en daarna een net en fatsoenlijk leven leidde, zal zijn kāmaloḥa heel weinig voorstellen, omdat het eenvoudig een voortzetting is van wat hij was toen hij stierf, en ook devaḥan zal daarmee in overeenstemming zijn.

Men kan zelfs voor de dood intreedt in kāmaloḥa of in devaḥan zijn; het is trouwens ook mogelijk in de avīchi-toestand te verkeren zelfs als men nog in het lichaam is. En uit dit feit moeten we een heel belangrijke conclusie trekken: als we de toestand van kāmaloḥa ervaren terwijl we belichaamde mannen en vrouwen zijn, doen we dat ook na de dood; en volgens precies dezelfde wet zullen we na de dood in devaḥan zijn, omdat we geestelijke verlangens, dromen van geestelijke aard hebben terwijl we in het lichaam verkeren. Ik herhaal dus: kāmaloḥa is een verlenging of voortzetting, tot het is uitgewerkt, van wat men tijdens het leven heeft doorgeemaakt. Als iemand zijn zinnen en gedachten en gevoelens zet op dingen die hem pijn veroorzaken, en doen lijden omdat hij zelfzuchtig is en volhardt in trots en egoïsme, zal hij zeer zeker dezelfde neiging van het bewustzijn voortzetten na de dood. Het kan niet anders. Hij is nu eenmaal zo. Daarom zijn devaḥan en kāmaloḥa een verlenging en een voortzetting van dezelfde bewustzijnstoestanden die men op aarde heeft ervaren, met dit verschil: omdat men uit het lichaam is, dat tegelijk een masker en een beschermend schild is, is men als het ware – gedachte, naakte gedachte. En als het denken tijdens het leven op afschuwelijke dingen was gericht of als men het denken in die richting heeft laten gaan terwijl men belichaamd was, zal men niet van smetten worden gezuiverd alleen omdat men het lichaam heeft afgelegd. Uw den-

ken – dat bent uzelf – zal doorgaan en u zult door kāmaloḥa moeten gaan om dat aspect van het denken te laten uitwerken. Het zal moeten afsterven zoals een vuur dat vanzelf dooft.

Als u tijdens het leven mooie, grootse, verheven gedachten heeft gehad, zal u die op precies dezelfde manier ook in devachan hebben, maar duizendmaal zo sterk, omdat ze niet meer door het lichaam worden verstikt als dit is afgelegd. Als u dus wilt weten wat uw bestemming na de dood is, moet u nu uzelf bestuderen en daarmee rekening houden. In dat feit en in dat feit alleen ligt een heel belangrijke en relevante les. U kunt uw toestand na de dood maken zoals u die wilt hebben, nu, en voor het te laat is. Niets in het heelal kan verhinderen dat het geluk van devachan uw deel wordt, of, anders gezegd, dat u het voor uzelf schept. Conclusie: pak uzelf aan.

Zo luidt de leer over kāmaloḥa. En zo luidt de leer over devachan. Ze is heel eenvoudig. Alle ingewikkelde, abstracte vragen komen volgens mij grotendeels hieruit voort dat men de elementaire beginselen van de leringen niet begrijpt. Als u naar bed gaat droomt u of u bent niet bewust. Als u sterft, droomt u of u bent niet bewust. Als u 's nachts gaat slapen heeft u nare of goede dromen of bent u niet bewust. Als u sterft heeft u nare of mooie dromen of bent u niet bewust – alles hangt af van de persoon zelf en het leven dat hij heeft geleid. Kāmaloḥa en devachan en ook avīchi zijn geen dingen die u plotseling overkomen als u sterft; maar omdat uw bewustzijn zo was terwijl u nog belichaamd was, zal de ene of de andere toestand zich na de dood voortzetten.

U ziet nu wat de betekenis is van de ethiek en waarom alle grote wijzen en zieners door de eeuwen heen hebben geprobeerd de mens te leren zijn gedachten te vergeestelijken en te zuiveren, het hartenleven te leiden en zich te ontdoen van de dingen die verkeerd of slecht zijn. Het is niet zo dat devachan of kāmaloḥa op u wacht – ik bedoel als absolute toestanden die nu los van u staan. Als u in het leven erin verkeerde, zult u na de dood erin verkeren. Iemand die geen gedachten van haat of afschuw of verachting of

boosaardigheid had tegenover een ander, met andere woorden, iemand met een hart en hoofd die nooit broeinesten van het kwaad zijn geweest, zal in het leven en na de dood nooit avīchi ervaren en ook geen ongelukkig kāmaloḥa hebben. Hij zal een bijzonder goed devachan krijgen en komt verfrist en sterk en vernieuwd terug om een nieuw leven te beginnen, onder gunstige omstandigheden.

Na de dood bent u nog steeds precies wat u bent als u sterft. Dat is alles. Dat is het geheim van kāmaloḥa en devachan en van alle tussenliggende stadia van het *bardo*, zoals de Tibetanen het noemen. Al het overige is een kwestie van ondergeschikt belang. Daarom blijf ik in mijn openbare lezingen en mijn geschriften de nadruk erop leggen dat de dood niets anders is dan een slaap. De dood is een volkomen slaap en de slaap is een onvolkomen dood. Zo is het, letterlijk. Als men slaapt is men gedeeltelijk dood. Als men sterft is men volledig in slaap. Als u deze eenvoudige gedachten begrijpt, heeft u de hele leer in een notendop, een beknopt beeld ervan.

Nu een ander punt. Ik heb mensen horen zeggen dat zij niet in devachan willen blijven omdat het tijdverspilling is. Dat is een misvatting. Men zou evengoed kunnen zeggen: ik wil vannacht niet slapen, dat is tijdverspilling. Het is nu eenmaal zo dat men de rust, het herstel en de verwerking van ervaringen van het afgelopen leven nodig heeft. Men wordt er sterker door, men groeit erdoor. Hoewel devachan dus niet een tijd voor ontwikkeling is, is het *wel* een tijd voor opbouw, herstel, assimilatie, innerlijke verwerking en versterking, en is even hard nodig als nachtrust voor het lichaam.

Er komt een tijd in de evolutie van de mens dat zelfs devachan niet meer nodig is, omdat de mens dan heeft geleerd in het hogere deel van zijn wezen te leven. Hoe mooi devachan ook is, het is een illusie. Er komt een tijd dat mensen 's nachts niet meer hoeven te slapen; dat hebben ze dan niet meer nodig. Ze hebben dan een ander soort lichaam en leren het daardoor zonder devachan te

stellen, en zullen vrijwel onmiddellijk reïncarneren om de mensheid en alle andere wezens te helpen – iets wat ze het liefst van alles doen. Deze mensen noemen we meesters, in allerlei gradaties. Maar voor ons gewone mensen is devachan een noodzakelijke episode.

Al is devachan wel een mooie bewustzijnservaring, het is een ervaring van het hogere *persoonlijke* bewustzijn, het hogere deel van ons als menselijke ego's, het hogere deel van de persoonlijke mens, het aroma ervan als het ware. Op dit feit berust de training voor het bekorten van devachan. Als men leert buiten de persoonlijkheid en in het eeuwige te leven, terwijl men nog in het lichaam is en dat een gewoonte wordt, zal devachan dienovereenkomstig korter worden omdat men het niet nodig heeft. Men heeft er geen behoefte aan. Het denken is dan niet gericht op een zelfzuchtig, gelukzalig tevredenstellen van de ziel. Dat is devachan, een wereld van schone schijn. Vergeleken met de werkelijkheid is het een illusie. Maar omdat mannen en vrouwen zich voor die dingen inspannen en alles ervoor over hebben om ze te verwerven, wordt devachan, dankzij het oneindige mededogen van de natuur, de tijd waarin men die dingen krijgt, een rusttijd, een tijd voor ontspanning, een tijd voor herstel, verwerking en assimilatie. Naarmate we in de loop van de eeuwen groeien, zullen we in toekomstige tijden niet meer zo wanhopig verlangen naar deze gelukkige bevredigingen van de ziel. We zullen ons geluk vinden door ons onpersoonlijk te hechten aan schone zaken, aan dingen die bij de hogere geestelijke mens horen en niet bij de hongerige menselijke ziel.

Dat is de training die aan alle chela's wordt geleerd, diezelfde waarheid, dat en niets meer. Stijg op uit de persoonlijkheid zodat u leert haar te gebruiken als een gewillig, inschikkelijk werktuig en leef in het geestelijke deel van u, dat wil zeggen onpersoonlijk; leef universeel zodat u niet wordt beheerst door uw eigen honger naar dingen die u aangenaam zijn of u helpen en rust geven; maar leef in het geestelijke, in het universele; dan zullen al die andere dingen u worden toegeworpen.

De verborgen oorzaak van menselijke conflicten

DE VERBORGEN OORZAAK van conflicten, niet alleen tussen mensen maar zelfs in het heelal, ligt in de vele graden van onwetendheid, zelfzucht en het gebrek aan altruïsme – misschien het edelste gevoel dat in het hart van de mens kan opwellen. Alleen door altruïsme, door aan anderen te denken, anderen de voorrang te geven boven onszelf, vergeten we onszelf en door te vergeten raken we de pijn en zorgen kwijt en de kleine vreugden waaraan we zo gehecht zijn en die we ons 'ik' noemen.

Ziet u niet dat de enige weg naar wijsheid, universele vrede en volkomen geluk hierin ligt dat u het geheel boven het onbetekende plaatst, de velen boven uzelf, en dus leeft in het universele leven in plaats van alleen in uw eigen kleine leef- en denkwereld? Daarin ligt het hele geheim en juist dat geheim is de wereld in deze tijd vergeten. Ze is vergeten dat grootsheid, vrede en geluk besloten liggen in zelfvergetelheid; dat ons gebrek aan vrede en ons ongeluk ontstaan doordat we ons vastklampen aan kleine onbeduidende dingen en zorgen; want die zorgen en haatgevoelens knagen aan de vezels van ons innerlijke wezen; dan lijden we, zijn we gekwetst, heffen onze ogen omhoog naar de godheid of naar de goden en roepen uit: 'Waarom overkomt mij dit? Wat heb ik gedaan? Wat hebben wij gedaan?' Toch zou enige kennis van de geestelijke wetten en de natuurwetten ons moeten leren dat alles wat gebeurt in het groot en in het klein – want het kleine ligt in het grote besloten – plaatsvindt overeenkomstig de goddelijke wet, en dat ellende en verdriet, tweedracht, narigheid en armoede en de hele reeks tegenslagen die daarbij horen, voortkomen uit

het feit dat de mens de kosmische wet niet gehoorzaamt. Zo eenvoudig is het.

Het verloren woord in de moderne beschaving is universele broederschap die we als feit in de natuur uit het oog hebben verloren; en het gaat dan niet om een louter sentimentele of politieke broederschap; het betekent dat wij allen één gemeenschappelijke kosmische of geestelijke oorsprong hebben en dat wat de een treft, iedereen treft en dat daarom de belangen van de enkeling onbetekenend zijn vergeleken met de belangen van de grote massa. Maar vergeet niet dat de massa uit eenheden bestaat, zodat men zelfs tegenover een enkeling niet onrechtvaardig of wreed kan zijn zonder het geheel te schaden. Dit zijn eenvoudige wetten die sinds onheuglijke tijden in het bewustzijn van de mensheid zijn gehamerd, in een tijd die zover aan de onze voorafgaat dat er zelfs nog geen sprake was van wat we nu de eeuwige bergen noemen, want die sluimerden nog in het slib van het Archeozoïcum.

Dat verloren woord, deze vergeten waarheid, het uit het oog verliezen van menselijke broederschap, kan nog op een andere manier worden weergegeven: het verloren gaan van de overtuiging dat de natuur in essentie geestelijk is en daarom door wetten wordt geregeerd, en dus vergoeding voor verdienstelijk en vergelding voor afkeurenswaardig gedrag kent; en dat deze twee, compensatie en vergelding, even onfeilbaar werken als die kosmische wet zelf, want ze zijn daarvan slechts de uitdrukking. Als een mens deze wonderlijke en toch zo eenvoudige gedachten tot zijn bewustzijn laat doordringen, zodat ze een deel gaan vormen van het weefsel van zijn wezen en van zijn gevoel, zal hij een ander nooit meer opzettelijk willen kwetsen. Hij kan dat niet. Zijn aard is niet langer zo. Hij heeft zich uit het slijk omhooggewerkt en heeft het gouden zonlicht gezien. Hij begrijpt dat alles in essentie één is, dat alle wezens één zijn en dat een deel even belangrijk is als het geheel en het geheel even belangrijk als

het deel; dat de eenheid als deel van het geheel oneindig veel belangrijker is dan de eenheid op zich. Als de eenheden zelf zo denken, wordt de heersende kosmische harmonie tot in de oneindigheid instandgehouden.

Wat we zijn kwijtgeraakt is de overtuiging dat we compensatie of vergelding krijgen voor onze gedachten en gevoelens; dat we onvermijdelijk het goede ontvangen als we het goede zaaien en juist handelen, denken en voelen, en zaden van gerechtigheid en eer en oprechtheid en fatsoen zaaien in ons gedrag tegenover alle andere mensen – *alle* anderen, niet alleen ‘mijn’ vrienden – *allen*. Want de kosmos is een eenheid en kent geen afdelingen of menselijke afscheidingen. Dit hebben we uit het oog verloren. Hierin falen we. Daarin ligt de oorzaak van elk menselijk conflict.

Deze gedachte roept echter – omdat de moderne beschaving zo ingewikkeld is en om geen andere reden – een verbijsterend aantal lastige vragen op. Maar ieder mens die het hart op de juiste plaats draagt, kan zulke problemen oplossen omdat hij wordt verlicht door de god in hem, als hij zijn hart laat spreken. Dan is zijn oordeel praktisch onfeilbaar. En als ik het hart zeg bedoel ik niet de emoties; ik bedoel het menselijke instinct voor oprechte gevoelens van eer, voor innerlijke morele en geestelijke zuiverheid. Het is een feit dat wij westerlingen veel te lang laf zijn geweest en altijd de schuld bij iemand anders hebben willen leggen. Daarom hebben we een puur verzinsel opgebouwd en spreken erover als Christus Jezus, en op zijn schouders rusten al onze zonden; en uiteindelijk worden we schoongewassen in het bloed van het lam, als we maar daarin geloven. Maar hoe staat het met hen die door mijn wandaden hebben geleden? Helpt het hen als ik word gered? Hoe is het gesteld met hen die ik in mijn domme onwetende en slechte verleden misschien een duw omlaag heb gegeven in plaats van hen broederlijk omhoog te helpen? Hoe staat het met hen? Ziet u niet dat die gedachten volkomen tegengesteld zijn aan een kosmische filosofie? Ziet u niet dat dit geheel onjuist is? Dat het niet zo

belangrijk is wat de enkeling overkomt; belangrijker is wat alle anderen overkomt, de eeuwig zwoegende, hopende, werkende, lijdende menigten. Dat is belangrijk en elke verzwakte eenheid weet en voelt dat.

Die onvermijdelijkheid van vergelding of liefdevolle vergoeding noemen we de leer van de gevolgen, de leer van karma: wat men zaait zal men oogsten, nu of later, en daar is geen ontkomen aan. Als het om de gewone dingen in het leven gaat, weten we dat heel goed. Daarvoor zijn geen bewijzen nodig. Als u uw hand in een vlam steekt of een onder stroom staande draad aanraakt, zal het vuur niet nalaten u te branden omdat u dom en onwetend bent, en de elektrische stroom zal er niet van afzien u misschien te doden omdat u de wetten van de elektriciteit niet kent.

Gelukkig zit er een andere, mooie kant aan. Onze beste leermeester, de grootste vriend die we hebben, is ons verdriet. Wat maakt het hart van een mens mild, zodat hij het lijden van anderen begrijpt en met hen meevoelt? Sympathie, medeleven. We groeien wanneer we zelf lijden. Niets maakt het hart zo mild als het eigen leed. Een vreemde en mooie paradox, want het maakt tevens ons karakter sterk. Het geeft ons meer kracht. Iemand die nooit heeft geleden heeft geen gevoel en is eigenlijk een heel 'ingewikkeld' mens – hij is 'in zichzelf gekeerd'.

Wie is een edel mens? Hij die nooit heeft geleden of hij die door lijden kracht heeft gekregen, innerlijke kracht, visie, die weet wat lijden is en omdat hij zich dat herinnert, anderen nooit zal doen lijden? In hem begint het hart te ontwaken. Het bewustzijn staat weer open voor deze eenvoudige kosmische waarheden.

U ziet dus hoe wonderlijk het heelal in elkaar zit: al zijn we dom en onwetend en missen we misschien de edelste gevoelens die voor mensen mogelijk zijn, zoals altruïsme, liefde en medeleven, toch leren we juist door ons lijden, onze domheden en onwetendheid de betere weg kennen, en in dit proces groeien we met iedere stap en worden we edelmoediger. Op deze langzame, heilzame en pijnlijke evolutiereis komen we na lange tijd op een punt dat we

tegen onszelf zeggen: dat niet meer; zo is het genoeg. Voortaan neem ik mijn lot in eigen hand en geef ik in mijn leven zelf richting aan mijn evolutie. Ik kies nu mijn eigen weg. Er is niets dat mijn wil in de ene of de andere richting stuurt. Daar is het doel en het is een kosmisch doel. Ik ben niet langer de slaaf van meedogenloze omstandigheden. Van nu af aan bepaal ik mijn eigen weg. Ik kies mijn eigen lot. Ik heb de Wet begrepen.

Het is een vreemde paradox dat, als de ziel eenmaal begint te ontwaken en de ogen zich openen, degene die ernstig probeert zijn taak te vervullen, zijn plicht in het leven te doen en moedig als een eerlijk mens te leven, als gevolg van de zeer ingewikkelde en volgens mij rampzalige toestand waarin de wereld nu verkeert, duizendmaal meer moeilijkheden ondervindt dan iemand die zijn gewone gangetje gaat omdat hij, zoals de dieren, te dom is om na te denken. Maar zou u een menselijk dier willen zijn, dat niet denkt, niet overweegt, niet het goddelijke gevoel heeft zijn eigen levensweg te kiezen?

Ik ben ervan overtuigd dat conflicten tussen mensen zouden ophouden, zelfs vrij snel, als we allemaal onze persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover onze medemensen beseften. Ik denk dat er één regel is die in de hele structuur van het menselijk leven van kracht is, van hoog tot laag: ons saamhorigheidsgevoel als eenheden in een menselijke hiërarchie, zodat wat de een treft allen treft, ten goede of ten kwade.

Ik vraag me vaak af hoeveel mensen aan deze dingen denken in de stille uren van de nacht, of als ze piekeren en zich zorgen maken over de weg die ze moeten volgen en niet durven volgen omdat de grote massa dat niet doet. De massa volgt graag de weg die ze 'verstandig egoïsme' noemt. Ik kan me niet iets voorstellen dat duivelser of satanischer is dan de gedachte die achter die woorden schuilgaat. Het is een opzettelijke belemmering van iedere edele intuïtie van de menselijke ziel. Stel uzelf eens deze vraag: Doen zij iets omdat het mooi, goed en juist is en omdat het iedereen geluk, veiligheid en vrede brengt? Nee, deze voorstan-

ders van verstandig egoïsme zeggen: 'Als ik het doe, zal het uiteindelijk goed zijn voor mij en de mijnen.' Stel nu eens dat mensen in verschillende delen van de wereld dat evangelie volgden, wat zouden we dan te zien krijgen? Wat we nu zien. En aan alles kan een eind worden gemaakt, aan elk conflict tussen mensen. Let wel, ik bedoel niet een einde maken aan het hebben van meningsverschillen, wat een van de mooiste dingen van ons mensen is. Meningsverschillen brengen geur en kleur aan het leven, geven het charme en schoonheid als ze eerlijk en hoffelijk en altruïstisch naar voren worden gebracht. De Fransen hebben een mooi spreekwoord: *Du choc des idées jaillit la lumière*, 'uit de botsing van ideeën ontspringt het licht'. Op dat beginsel berusten congressen, parlementen, vergaderingen en reünies van mensen: ideeën uitwisselen en de beste uitkiezen.

Ik heb het dus niet over verschillen in opvattingen. Die zijn er natuurlijk. Ik bedoel conflicten, haatgevoelens, gebrek aan eerbied voor de ander, in hem niet iets kunnen zien dat even mooi is als wat hij in u kan zien. Heeft u ooit de eenvoudige regel beproefd een ander met wie u praat in de ogen te zien; niet om te proberen uw opvatting in zijn hoofd te hameren, zoals we allemaal doen; niet om te proberen hem te overtuigen en hem te doen denken zoals u; maar alleen die persoon in de ogen te zien. Weet u dat u daarin wonderen kunt zien, een wereld van nog onbekende, ongeopenbaarde schoonheid. Als u hem de kans geeft, zal die mens zijn hele ziel voor u willen openstellen. Maar hij kan natuurlijk even bang voor u zijn als u voor hem; en even bang om openhartig met u te spreken.

Ik verzeker u dat als de mensen elkaar vertrouwden en van elkaar een fatsoenlijke behandeling verwachtten, zij die zouden krijgen. Ik heb nog nooit meegemaakt dat dat niet lukte. Ik zeg u eerlijk dat mijn vertrouwen nog nooit is beschaamd; want ik schonk altijd mijn volle vertrouwen dat een beroep deed op de ander. Het werkt en het is het beginsel waarop het moderne zakenleven berust, de hoogste vorm ervan: wederzijds vertrou-

wen, wederzijds respect en als men die dingen niet in praktijk brengt, wordt men algauw op de vingers getikt.

Nu heb ik inderdaad horen zeggen dat het voor de mensheid goed is steeds in een conflictsituatie te verkeren, omdat dat de mensen sterk maakt. Ik hoor wel eens wat over bokkers, maar ik heb er nog nooit een gekend die uitblonk door genialiteit of omdat hij de wereld met zijn verstand in vuur en vlam zette, of het lot of de loop van de geschiedenis veranderde. Dikhuidige mensen hebben hun verdienste, maar zijn niet bepaald het type dat we zoeken als we iemand moeilijke, subtiële, ingewikkelde onderhandelingen willen laten voeren. Dan hebben we iemand nodig die niet alleen verstand heeft, maar ook een hart, omdat iemand met hersens maar zonder hart een ander niet kan begrijpen die misschien een iets gevoeliger hart bezit waardoor hij een groot overwicht heeft op de harteloze mens. De man zonder hart is psychisch maar half gevormd; hij verkeert zeer in het nadeel. De ander zal hem de loef afsteken. Als hoofd en hart samenwerken hebben we een volledige mens, omdat zowel de melodie van het hart als de filosofie van het denken worden begrepen.

Moeten we die eindeloze conflicten voortzetten? Ik denk dat ze zullen verdwijnen. Ik denk dat schoonheid en eerbied zelfs nu al in zicht zijn. We moeten beginnen bij onszelf: ik bij mijzelf en u bij uzelf.

Beschaving is gebaseerd op het denken

HET DENKEN IS DE DRIJVENDE KRACHT in de mens. Het beheerst zelfs de emoties en kan die in bedwang houden, en hoewel gedachten soms door gevoelens worden opgeroepen, zijn ze volgens mij op de hogere gebieden één. De wereld waarin we leven is een wereld van mensen die denken en voelen en als de wereld slecht is komt dat omdat onze gedachten en gevoelens haar zo hebben gemaakt. Als de menselijke omstandigheden disharmonisch zijn, soms zelfs diabolisch, wanneer bruut geweld de plaats inneemt van rede en rechtvaardigheid, komt dat omdat onze gedachten ze zo hebben gemaakt.

Ideeën beheersen het handelen. Daarin ligt de oorzaak van de onrust in de wereld waarin we leven, en haar remedie. Als iemand zich wil verbeteren, doet hij dat door allereerst zijn denken te veranderen; hij begint door anders te voelen. Het is de enige duurzame manier, want het betekent een verandering van het karakter. Als u een twist wilt voorkomen, moet u aan het werk gaan vóór de twist dreigt uit te breken. Als u probeert in een ruzie tussen twee mensen tussenbeide te komen, loopt u niet alleen de kans uzelf te schaden, maar ontstaat er een ruzie tussen drie mensen. Een ruzie eindigt niet door naar de ruziemakers te gaan en een preek te houden. Als u dat doet treft u hen niet waar ze gevoelig zijn en verandert u niets in hen; het doet geen beroep op hun denken of gevoelens. U heeft slechts lapmiddelen geprobeerd.

Laat hen inzien dat ze nog slechter handelen dan vechtende dieren, want dieren zijn redeloos en hebben geen gezond verstand zoals wij. Doe een beroep op hen met ideeën; roep gedachten op. Breng in hun geest een nieuwe stroom van gedachten en

gevoelens. Dan beginnen ze te beseffen dat men met grof geweld geen einde kan maken aan een ruzie, want dat betekent alleen dat degene die er het slechtst afkwam zijn tijd afwacht om te kijken of hij het van de ander met grof geweld kan winnen. Ze zullen gaan inzien dat men oorlogen niet kan laten ophouden door oorlog te voeren om aan oorlog een einde te maken. Dat is nog nooit gelukt en zal ook nooit lukken, want het is een verkeerde tactiek en ook dwaas.

Elke beschaving is gebaseerd op het denken; als u een beschaving wilt veranderen moet u het algemeen aanvaarde denken veranderen door nieuwe gedachten. Wat is een uitvinding? Een gedachte. Wat is literatuur? Wat zijn filosofie, religie, wetenschap? Gedachten. Waaruit bestaat het maatschappelijk bestel waarin we leven? Uit gedachten. Elke organisatie in de hedendaagse wereld is gebaseerd op het denken van maatschappelijke, politieke, filosofische, religieuze en wetenschappelijke aard. Negen van de tien groeperingen begonnen in het denken van één mens en hebben zich daarna verbreid. In de bladzijden van de geschiedenis zien we de hoogst rampzalige gevolgen van gedachten. Wat is oorlog? Niet alleen het gevolg van het denken, maar het denken zelf. Mensen vechten om denkbeelden, gedachten. Om een nieuwe wereldoorlog te voorkomen moeten we beginnen vóór de volgende uitbreekt – beginnen door een nieuwe gedachtestroom in de wereld te brengen.

Deze waarheden zijn zo eenvoudig dat we ze over het hoofd zien, ze niet in ons opnemen en verwerken. Het zijn ideeën die de wereld wakker schudden. Door ideeën wordt de wereld gevormd. Ideeën vernietigen de mensen en de wereld van de mens. Kijk maar naar de geschiedenis. Let eens op de verbazingwekkende gevolgen van bewegingen die misschien met een handvol ernstige mensen zijn begonnen. Jarenlang werken, preken en zwoegen ze schijnbaar zonder resultaat. Maar dan, om een of andere merkwaardige reden, slaat het idee plotseling aan en verspreidt het zich als een lopend vuur. Soms krijgen ideeën op de meest wonderlijke

manier vat op mensen. Wat waren de kruistochten, die mannen huis en haard en alles wat hun dierbaar was deden verlaten om ver weg in een vreemd en onbekend land tegen de heidenen te vechten? Die tienduizenden mannen verzamelden zich vanuit heel Europa *om een idee*. En nog merkwaardiger: wat was dat verbazingwekkende en fascinerende idee dat zelfs de gedachten en verbeelding van kleine kinderen erdoor werden gegrepen? Heeft u nooit gehoord van de kinderkruistocht? Uit Duitsland en wat nu België en Nederland is, uit Frankrijk en Zwitserland, tot in Zuid-Frankrijk en Italië begonnen kinderen plotseling op te staan – jongens en meisjes, van kleuters tot dertien- en veertienjarigen – ze gingen op weg bij tienduizenden tot de hoofdwegen zwart zagen van hun marcherende voeten. Ze liepen honderden kilometers, stierven onderweg bij duizenden en werden door monsters van mensen afschuwelijk behandeld en uitgebuit. Hoe die gedachte is ontstaan weet niemand. In verschillende landen kwam bij kinderen plotseling de gedachte op: ‘We willen gaan vechten, we willen het Heilige Graf beschermen.’ Stel u voor, kinderen die zo praten! Ze hadden het natuurlijk van hun ouders: maar let op het psychologische effect – waardoor elk gezin werd geteisterd en overal enkele kinderen werden meegevoerd. De moeders en vaders konden ze niet tegenhouden. Zo slopen ze ’s nachts weg. Ze liepen langs achterweggetjes en zijpaden naar de grote hoofdwegen, die troepen hulpeloze kinderen die naar het zuiden trokken, steeds verder naar het zuiden! En dat allemaal om een idee, een gedachte!

Wat was de gedachte achter die wonderlijke tarantella, die het best is beschreven door Spaanse en Italiaanse historici – vooral die uit Italië? Om onverklaarbare reden kwamen volwassen mannen en vrouwen plotseling op het idee dat ze moesten dansen en ze begonnen te dansen; dansten maar door tot ze uitgeput of bewusteloos neervielen. Ze konden niet ophouden met zingen en dansen, alleen en in groepen, hele streken, hele districten – een

psychisch verschijnsel, een gedachte, een idee.

De tegenwoordige gedachtewereld van de mens wordt beheerst door net zo'n onzinnig, psychisch verschijnsel. Mannen en vrouwen hebben de gedachte opgevat dat het onmogelijk is een nieuwe wereldoorlog te voorkomen. Dat geloven ze werkelijk. Het is een van de redenen dat het zal gebeuren als het gezonde verstand niet de boventoon gaat voeren in ons denken. Hoe ontstaat een oorlog en wat houdt die gaande? Het denken. Wat maakt een einde aan een oorlog? Het denken: een verandering van de gedachten van de mens; want door zijn gedachten te veranderen, verandert men zijn hart, men verandert zijn leven en dus zijn beschaving. Als er een oorlog uitbreekt, komt dat omdat mannen en vrouwen deze met hun denken hebben teweeggebracht. Hun denken wekt gevoelens op. Hun gevoelens wekken afgunst en angst. Slechte gedachten worden gevolgd door gelijksoortige gedachten. Men kan vuur niet doven met vuur. Men kan een oorlog niet beëindigen door oorlog. Dit is zo eenvoudig als het abc. Gedachten zoals deze gaan ongemerkt aan ons voorbij omdat we er zo aan gewend zijn en toch bevatten ze het geheim van alle goed en kwaad. Het leven van een mens wordt door zijn gedachten in iets moois veranderd; hij kan door zijn denken ook naar de hel gaan of aan de galg komen. Gedachten maken van een mens een heer of een boerenkinkel. Door gedachten wordt iemand een held of een lafaard. Het zijn gedachten die vergevensgezindheid wekken of haat uitdragen.

Deze feiten waren aanleiding tot het stichten van de Theosophical Society: een poging de gedachten van mannen en vrouwen ten goede en voor betere zaken te veranderen; om inspirerende en weldadige ideeën in het denken van de individuele man en vrouw op te wekken. Waarom trekken theosofen niet allemaal eropuit om voedselpakketten aan de hongerigen uit te delen en zieken en stervenden te bezoeken? Velen van ons doen dit en hebben het gedaan. Maar ons voornaamste werk in het leven is proberen armoede *uit te bannen* en niet te dokteren aan de noden

van de armen; dat zal geleidelijk totstandkomen door het denken van de mens te veranderen, waardoor onze beschaving een verlichte beschaving wordt. Dat is een van de edele doeleinden die we nastreven. Er bestaat geen ander werk dat verstrekkender is dan dit. Het gaat tot de wortel van de dingen, in plaats van enkel pleister en zalf op de zwerende wonden te doen. En op een nog hoger plan is ons werk mannen en vrouwen te doen inzien wat er individueel in hen besloten ligt: krachten, eigenschappen, vermogens, waarvan de meeste mensen tegenwoordig geen vermoeden hebben. Toch zijn ze er. De titanische intellecten, de grootste figuren die ooit hebben geleefd, hebben bewezen waartoe het menselijke denken in staat is; en ieder normaal mens heeft dezelfde mogelijkheden in zich. Een deel van het werk van de Theosophical Society is het geloof in die dingen te doen herleven, zodat in de mens het verlangen ontstaat zich van binnenuit te ontwikkelen, wakker te roepen wat in hem besloten ligt en edeler en verhevener te worden. In wat voor wereld zullen we dan leven! Gedachten en gevoelens die op die gedachten volgen zullen dat tot stand brengen. Dan zal inderdaad de christus, die elke dag van ons leven in ons wordt gekruisigd, van het kruis opstaan, ons eigen wezen, het lichaam van ieder mens, en zijn brein binnengaan, zijn leven verlichten en zijn gedrag tegenover zijn medemensen veranderen. Als u de mensen ertoe kunt brengen alleen al in deze ene gedachte te geloven en innerlijk de waarde ervan te beseffen, zou dat een universele 'bekering' – een 'ommekeer', een omwenteling – van ons denken en ons hart teweegbrengen naar de levende christus in ons, de levende boeddha!

Universaliteit en de esoterische traditie

H.P. BLAVATSKY HEEFT OP indrukwekkende wijze over de geheime leer der eeuwen geschreven en erop gewezen dat deze geheime leer uit onheuglijke tijden tot ons is gekomen, en is bewaard door grote leraren in al hun verschillende graden. Zij toonde aan dat deze wijsheid van de goden oorspronkelijk aan de eerste mensen werd geschonken door geestelijke wezens uit andere sferen, uit andere gebieden. Maar ondanks de grootsheid van wat ze leerde en het hoge gebied van denken waarheen ze ons voerde, moet hieraan, lijkt me, nog iets worden toegevoegd om de onderzoeker te behoeden voor het in zijn geest binnendringen van valse ideeën, valse leringen, die hem zouden kunnen afleiden van het centrale vuur. Met andere woorden, het ontbrak de mens aan een maatstaf, een toetssteen, waarmee hij kon vaststellen of een leer waarmee hij in aanraking kwam zuiver goud was of slechts koper.

Wat is die onfeilbare toetssteen, dat instrument dat men kan gebruiken als men het als zodanig herkent? Het is universaliteit. Elke leer die u wordt voorgelegd, die deze toets niet kan doorstaan, waarvan kan worden aangetoond dat ze niet meer is dan een zogenaamde mededeling uit een andere sfeer, en die geen grondslag heeft in de grote filosofieën, religies en wetenschappen uit het verleden die meesters van wijsheid aan de mensheid hebben geschonken – elke zodanige leer is bedrog en heeft in de hof van ons geweten geen recht en geen plaats. De goden onderrichtten de mens in zijn begintijd, ze leidden hem, voedden hem op, verlichtten zijn denken, zodat hij de archaïsche goddelijke wijsheid, de goddelijke leringen of de geheime leer kon ontvangen en

begrijpen en doorgeven in *geheime en openbare overleveringen*.

Als deze gedachte, dit denkbeeld tot ons doordringt dat de waarheid, de werkelijkheid aan de mens is gebracht, en dat die nu op aarde voor ons beschikbaar is als wij daarvoor gereed en waardig blijken te zijn, begrijpen we dat ze traditioneel is, dat ze van eeuw tot eeuw door de edelste mensen, de titanische intellecten van de mensheid, op verschillende manieren, op grotere of kleinere schaal, is bekendgemaakt; en dat deze traditie, deze kabbala, deze brahmavidyā, dus in alle grote religies en filosofieën kan worden aangetroffen.

Als men deze zienswijze aanvaardt, let men niet langer op wie de schrijver is van het boek dat men in handen krijgt. Men vergeet de persoonlijkheid, de individualiteit van de leraar en kijkt naar wat hij brengt. Als hij een echte leraar is treft men daarin geen vage randgebieden waarin door sluwe lieden bedrieglijke structuren kunnen worden opgetrokken; men begrijpt dat het gaat om een verheven en machtige traditie, die vanuit het heelal, uit het hart van het goddelijke tot ons is gekomen.

Deze traditie, deze geheime leer, verschaft H.P. Blavatsky de titel voor haar meesterwerk; en om dezelfde reden heb ik deze woorden, de esoterische traditie, als titel gekozen voor mijn meest recente boek. Ze is esoterisch omdat tot nu toe slechts weinigen haar hebben begrepen; ze is traditioneel omdat ze uit onheuglijke tijden aan ons is overgeleverd. *De Esoterische Traditie* is dus een poging, misschien een zwakke poging, maar een heel eerlijke en oprechte, om te doen wat onze leraren bij ons proberen te doen: in ons hart en hoofd eerbied en toewijding bij te brengen voor de waarheid die voor ons ligt; in ons hart het goddelijke vuur van liefde wekken voor al wat bestaat; wanneer die liefde alleen is gericht op iemand die men als leraar heeft aanvaard, raakt ze begrensd en beperkt en ontaardt ze gewoonlijk.

De gedachte achter de titel van dit boek is dat een leraar eerbied moet krijgen, maar alleen voorzover zijn leer waar is. Door niet te letten op de persoon ziet men de boodschap. Is er niet juist

aan die toetssteen behoefte, in het bijzonder in de theosofische beweging van nu? Is het niet volkomen in overeenstemming met alles wat H.P. Blavatsky ons leerde: naar binnen zien, omhoogzien, de hand die geeft vergeten en toch eerbiedigen, de boodschap aannemen? Onderzoek die; aanvaard wat u goedvindt; verwerp de rest als u wilt. Misschien maakt u zo een fout, maar u maakt gebruik van uw recht om te kiezen, te onderscheiden, uw intuïtie te gebruiken. Daardoor maakt u de vermogens sterker; en in de loop van de tijd zullen ze heel sterk worden en zult u de grondgedachte die u verwierp accepteren en op die manier de leraar en de leer op de juiste wijze in uw hart toelaten.

Eén les heb ik geleerd: het gaat om de leer en de magie ervan die invloed op mij hebben; want als de leer mijn hart binnentreedt, groeit mijn eerbied voor hem die haar doorgaf. Is uw eerbied voor de meesters niet oneindig veel groter als u beseft dat zij het edelste en het beste in ons wakker maken? Juist dit edelste en beste in ons stelt ons in staat, als het eenmaal is gewekt, hen te zien. Dat is wat zij willen: niet dat wij hen zien, maar dat we wakker worden, dat ons hart met hetzelfde ritme klopt als de hartslag van het universele hart; en dat ons denken vervuld is van de waarheid die zij ons doorgeven en die wij waarderen naar gelang ze onpersoonlijk is.

Ik geloof dat de theosofische beweging, nu of in de toekomst, niet meer van bedriegers en valse leraren te lijden zal hebben, mits we onthouden dat de toetssteen van alles wat ons als leer wordt aangeboden, universaliteit is en dat er een beroep wordt gedaan op het geweten, op de innerlijke stem.

Waar de meesters werken

HELPEN EN INSPIREREN DE MEESTERS ook anderen dan theosofen, dan de Theosophical Society? Ik zou me vreselijk schamen voor een theosoof die deze vraag niet onmiddellijk zou kunnen beantwoorden. Natuurlijk doen ze dat! Het is toch een van onze aller-eerste ideeën en leringen dat de meesters overal helpen en inspireren waar een deur voor hen openstaat; met andere woorden, waar de ziel niet is omgeven door een ondoordringbare muur, die het licht buitensluit en hulp onmogelijk maakt. Natuurlijk is het zo! En als de invloed van de meesters in andere organisaties dan de T. S. niet wordt gevoeld, zoals ze wel voelbaar kan zijn, dan komt dat in dit geval omdat zij het contact zijn kwijtgeraakt, omdat ze zich door gedachten en gevoelens hebben opgesloten achter grenzen en slagbomen die de toegang versperren. De waarheid is dat de meesters *overal* werken waar de deur voor hen wordt geopend en de geschikte omstandigheden voor hun werk aanwezig zijn.

Laten we even stilstaan bij een gedachte die sinds mijn jeugd een van de dromen van mijn leven is. Als de christelijke kerk of kerken konden terugkeren tot de *oorspronkelijke* leringen van hun grote meester, tot het echte oorspronkelijke christendom, dan zouden de meesters deze gebruiken als een van de grootste kanalen in het hedendaagse westen om de mensen te helpen. En als ze daarin niet op die manier werken, komt dat omdat de hulp wordt buitengesloten door beperkende gedachten en gevoelens.

En wat de T.S. betreft – ik heb al vaak erop gewezen dat het van ons afhangt of de meesters deze als een instrument blijven gebruiken zoals ze nu doen, of dat ze haar aan haar lot overlaten. Zij laten ons nooit in de steek zolang wij hoofd en hart

openhouden; maar als we beginnen grenzen te trekken om ons bewustzijn, zijn *wij* het die buitensluiten, niet zij. De oude Grieken zeiden dat de goden de huizen bezoeken van hen die de deur voor hen openzetten. Denk eens na over wat dat betekent. Waarom proberen wij niet goddelijke en goddelijk-menselijke gasten te ontvangen?

Het grote probleem van ons en de beschaving is dat we ons met deze grenzen omringen. Die zijn niet het werk van de natuur. Ze zijn door ons getrokken, grenzen die buitensluiten door gedachten, gevoelens, tradities, alles. Wat gebeurt er met een mens die zich in een cel opsluit en daar woont? Wie verliest? De wereld of die dwaze mens? Zo'n cel begrenst het bewustzijn. En een mens (of een beschaving) is edel naarmate hij de slagbomen of grenzen, waarmee hij zich door gewoonten en gebruiken en ook door zijn eigen natuur heeft omringd, kan verwijderen en zich begeeft in steeds ruimere gebieden van bewustzijn met steeds terugwijkende bewustzijnsgrenzen.

Waarom heeft een religie succes? Door het denken te begrenzen, door slagbomen op te richten die buitensluiten? Natuurlijk niet. Het antwoord ligt voor de hand. Sloop de slagbomen, de deur staat open voor allen.

Gebed en aspiratie

ALS ONS DE VRAAG WORDT GESTELD 'Bidden theosofen?' dan is mijn persoonlijke antwoord ja en nee; het hangt ervan af wat de vrager met bidden bedoelt. Als hij bedoelt op de knieën gaan en een bede richten tot een god buiten hem, die zuiver denkbeeldig is, waarvan het verstand zich slechts met de grootste moeite een beeld kan vormen en die dus niet instinctief als een werkelijkheid in het hart van de mens leeft, dan moeten we antwoorden: nee, niet dat soort bidden. Dat betekent dat men de god in de mens verloochent, dat men hem zijn rechten ontzegt en om hulp van buiten roept. Dat zijn louter smeekbeden, verzoeken, vragen om gunsten. Dat is zuiver exoterisch.

Het ware gebed betekent rijke, geestelijke nederigheid van het menselijk ik dat zich een voorstelling vormt van wat onuitsprekelijk groots is. Het is het verlangen te worden als de hemelse Vader, zoals Jezus het uitdrukte; het verlangen om een zoon van het goddelijke te worden. Het is bijna een bevel van de mens aan zichzelf om zich te verheffen en tot hogere dingen over te gaan, omhoog naar het goddelijke, waarvan een vonk in iedere mensenziel klopt. Als we ons op harmonische wijze verbinden met deze innerlijke hartslag, deze polsslag van het goddelijke en tot dezelfde trillingsfrequentie komen, vernieuwt zich ons leven en ondergaan we een totale hervorming. We zijn dan niet langer slechts mensen die om gunsten vragen, waardoor we onszelf verzwakken, maar we beginnen onze eenheid te beseffen met het goddelijke. Langzamerhand worden we ons bewust van onze waardigheid die ons als een gewaad omhult. Welk bidden is edeler dan wanneer de zoon wil worden als zijn goddelijke ouder?

Wat mezelf betreft, ik ga nooit 's avonds slapen en sta nooit 's morgens op voor ik me tenminste eenmaal naar binnen wend en die ervaring opdoe. Zulk bidden is niet alleen een geesteshouding. Het is een levenswijze, een manier van leven die hem die zich daartoe aangetrokken voelt en haar volgt waardigheid schenkt, die zijn denken verrijkt met inzicht en hem in harmonie brengt met al wat leeft.

Hij bidt het best die al wat is,
van groot tot klein, het meest bemint.

Ja, want het betekent dat men één wordt met alles om zich heen. Het betekent eenvoudig dat men zijn bewustzijn langzamerhand verdiept, het elke dag iets uitbreidt zodat het iets meer van de omringende wereld in zich opneemt, omvat en omsluit. Door zo te bidden, te leven, te denken en te voelen groeit ons bewustzijn steeds meer, tot we op een dag in ons denken en voelen het heelal kunnen omvatten. Dan zijn we niet langer gewone mensen; we zijn dan god-mensen en nemen na onze dood onze plaats in tussen de goden, de kosmische geesten, aartsengelen, engelen, machten – als de christelijke terminologie u aanstaat.

Wat is het verschil tussen een gewoon mens en een genie? De gewone mens leeft binnen het kleine besloten raamwerk van het persoonlijke bewustzijn; hij kan niet daarbuiten gaan. Hij heeft geen intuïtie, geen inspiraties. De geniale mens is iemand die zijn bolster heeft opengebroken. In zijn bewustzijn en gevoelens reist hij door het omringende heelal. Hij verkeert in dezelfde trilling als het heelal om hem heen en daardoor krijgt hij inspiratie en verheven ideeën. Hij ziet, hij voelt – en men zal zeggen 'Er is een genie verschenen'.

Zulk bidden brengt ons in contact met alle dingen. Het wekt eigenschappen in ons die tot nu toe latent zijn gebleven maar die nu de kans krijgen zich te ontwikkelen, te ontplooiën, zich uit te breiden. En onder echt bidden verstaan we niet alleen het uitbreiden van het persoonlijke bewustzijn om één te worden met

het universele bewustzijn, maar ook het in praktijk brengen van wat we ervaren. En dat is een even grote vreugde: in praktijk brengen wat we verkondigen. Anders zijn we niet meer dan een rinkelend cimbaal en het dreunend lawaai van holle vaten – *Vox et praeterea nihil*, ‘Een stem en verder niets’. Maar wanneer men het bidden *in praktijk brengt*, versterkt men zijn eigen krachten door oefening. Wat uzelf heeft gevoeld, begint u in praktijk te brengen. U ziet hoe het licht van begrip opflitst in de ogen van anderen; er ontstaat een nieuwe en verborgen sympathie tussen de ene en de andere mens. Het is een nieuwe levenskracht. Deze manier van bidden is ook een levenswijze; het is tevens wetenschap; het is filosofie; het is religie.

Wij zijn kinderen van het oneindige, van het goddelijke. Onze godheid is intrakosmisch en tegelijk transcendent, op dezelfde manier als een mens niet alleen zijn fysieke lichaam is, en niet alleen zijn denkvermogen of zijn geest. Hij is lichaam en gevoelens en emoties en denkvermogen en ziel; maar daarboven is hij transcendent; in hem is iets dat groter is dan dit alles. Dat is de vonk van het goddelijke, de vonk waardoor de mens met het onzichtbare, met het goddelijke is verbonden. Die vonk is het belangrijkste en krachtigste element in ons. Hij is de overheersende en regelende factor in onze bestemming en als wij groter en edeler willen worden en hoger willen komen, moeten we ons tot die vonk opheffen, moeten we ons verheffen door te leven naar wat we weten. Dan wordt ons leven groots. En als die oefening tot betrekkelijke volmaaktheid is gebracht, zal de visie van het geniale ongemerkt bezit nemen van het denken. Want genialiteit betekent kosmische wijsheid. Genialiteit gaat gepaard met een steeds groeiend begrip en tenslotte gaan we beseffen dat we niet alleen wezens zijn die misschien na de dood een leven in hemel of hel hebben, maar dat onze bestemming de bestemming is van het oneindige Al: dat we eindeloos zijn, eeuwig als de duur, als de kosmische tijd en dat het grenzeloze heelal ons thuis is; dat we hier

op aarde slechts voor een enkele dag zijn; dat dit niet meer is dan een fase in onze evolutiereis omhoog en steeds verder.

Waarnaar we streven, waarvoor we bidden is: een steeds verruimend bewustzijn door aspiratie, door studie, door te leven overeenkomstig onze woorden – een steeds verruimend bewustzijn naar dat hoogtepunt, eenwording met het goddelijke. We gaan door alle natuurrijken heen, groeien van mens tot supermens; van supermens tot halfgod; van halfgod tot het goddelijke, tot het supergoddelijke en zo verder omhoog langs de eindeloze levensladders. Wat een wonder! Wat een schitterend beeld!

We beseffen dat die goddelijke geest waarover we zo gemakkelijk praten – omdat hij een intuïtieve gedachte vertegenwoordigt, een antwoord is op het innerlijke verlangen, op die onzegbare honger in ieder normaal mens – slechts onze menselijke voorstelling is van iets dat nog wonderbaarlijker, nog grootser is; en we kunnen nooit een einde bereiken; dat het groei is en vooruitgang en een eeuwig zich uitbreidende genialiteit van bewustzijn.

Bidden theosofen? Ja, in die zin dat we proberen van ons dagelijks leven een gebed door daden te maken. We hebben de draad van Ariadne, we bezitten de sleutel en we proberen die te gebruiken. Weet u wat die sleutel is? Wijsheid van de goden. En weet u wat het slot is? Dat zijn wijzelf die deze sleutel hanteren. Door hem voor ons eigen bewustzijn te gebruiken, hem al is het maar een klein beetje om te draaien, stroomt er magisch licht door de op een kier geopende deur, vanuit de onuitsprekelijke mysteriën die daar zijn verborgen en opwellen uit de kosmische bron. Niemand kan ooit een naam eraan geven. Hij is naamloos. Namen halen hem alleen omlaag. Daarnaar streven, altijd en zonder ophouden – dat is bidden. Door dat te doen groeien we. Wat een hoop, wat een vrede! Wat groeit ons begrip als we uit onszelf, vanuit ons eigen bewustzijn het einde van de draad van Ariadne hebben gevat. Dit proces van elkaar voortdurend opvolgende stadia van ervaring en groei noemen we inwijding.

De enige uitweg

DE MANNEN EN VROUWEN VAN NU, zowel ouderen als jongeren, vormen een generatie die we, denk ik, passend kunnen beschrijven als een verloren generatie; de oorzaak daarvan, de reden van onze mentale afdwalingen en onze emotionele onzekerheden ligt in het feit dat we ons begrip van gemeenschappelijke of algemeen aanvaarde ethische en intellectuele normen zijn kwijtgeraakt en dat ze ons geen houvast meer bieden. Dat blijkt uit de chaos van meningen overal om ons heen; uit de honger van het menselijk hart en ook uit het verlangen van de menselijke ziel die naar waarheid zoekt en niet weet waar ze die waarheid, of de steun die die waarheid biedt, kan vinden: de menselijke ziel die zoekt naar innerlijk licht dat bevredigt en aan de behoefte voldoet, naar iets dat ons helpt de problemen waarmee we worden geconfronteerd op te lossen. Wij *zijn* inderdaad een verloren generatie en niet alleen de jeugd is 'verloren'; feitelijk zijn het de ouderen die nog meer in verwarring verkeren dan de tegenwoordige jeugd. Onze hele generatie is blind, wandelt in het duister, weet niet waarheen ze zich moet wenden voor het licht waarnaar ze verlangt; en het chaotische koor van stemmen dat uit de enorme mensenmenigte opklinkt en luidkeels en in verwarring blijft roepen om panacees en wondermiddelen van allerlei aard, politieke en andere, is beangstigend en veelzeggend.

Als we het oor lenen aan dit rumoer van stemmen, dat maar al te vaak neerkomt op loze kreten, en opbouwende ideeën willen horen die algemeen gelden, dan luisteren we tevergeefs. Maar zelden horen we de stem van iemand die spreekt met het gezag van kennis en ik waag het de reden daarvan aan te geven.

Als er een gewone ruzie of vechtpartij aan de gang is en men begeeft zich in het woelige strijdperk met de bedoeling te vechten met hen die al aan het vechten zijn en hen te overstemmen, is de kans klein dat er aandacht wordt geschonken aan wat men te zeggen heeft; waarschijnlijk raakt men zelf gewond. Dat komt omdat degene die probeert te bemiddelen afdaalt tot het peil van de schreeuwende ruziemakers. Dat is niet de manier om iets tot stand te brengen waaraan een duidelijke en in elk opzicht opbouwende gedachte ten grondslag ligt, iets dat aantrekkelijk is omdat het nieuw is of helpt, of de problemen verklaart en oplost die de algemene beroering veroorzaken. Op die manier begeeft men zich slechts zelf in de strijd en probeert men geweld met geweld, macht met macht te overwinnen, maar die methode heeft nog nooit succes gehad en zal dat ook nooit hebben.

Dat betekent niet dat men nooit krachtig moet optreden in menselijke betrekkingen. Soms is het nodig op verstandige maar vriendelijke manier van kracht gebruik te maken, maar altijd zonder geweld en om onheil te voorkomen. Dit gebruik van kracht of machtsmiddelen moet altijd van tijdelijke aard zijn en ze moeten steeds op onpersoonlijke en rechtvaardige manier worden toegepast voor een goede zaak en het algemeen welzijn. Gerechtigheid voor iedereen wordt nooit bereikt door zich in het strijdperk te begeven en het daar 'uit te vechten'. Gerechtigheid wordt bij wijze van spreken zelden in hokjes ondergebracht en het recht is ook heel zelden geheel aan één kant.

Onze generatie is intellectueel en moreel verloren omdat ze haar visie heeft verloren. Zonder visie gaat een volk te gronde – een oud Hebreeuws gezegde dat, zoals de geschiedenis aantoonst, op een diep inzicht in de psychologie van de mens berust en dus een spreuk is die veel waarheid bevat. Het is altijd een visie of een idee of een aantal ideeën waardoor de mens omhoog naar een glorieus bestaan, of omlaag naar de afgrond wordt gevoerd. Plato had volkomen gelijk: het zijn ideeën die beschavingen voortbrengen of vernietigen; ze brengen instellingen tot bloei of

richten die te gronde; en waaraan het de tegenwoordige mens ontbreekt zijn grootse, universele ideeën en de *wil* om ernaar te handelen – ideeën en idealen die alle mensen als waar erkennen. En omdat het ons in deze tijd ontbreekt aan visie, aan de innerlijke kennis het juiste te doen, aan een duidelijke weg uit onze moeilijkheden, staan we als volkeren waar we nu staan.

We staan nu aan het einde van een beschavingsvorm die, evenals destijds in het Romeinse Rijk, haar einde nadert, die uiteenvalt en we zijn getuige van de beginmaten van het kosmische drama dat nu naderbij komt. Het hangt af van de ingeboren wijsheid van de mens en de diepte van het rechtvaardigheidsgevoel in het hart en het denken van de mens, of onze tegenwoordige beschaving in bloed en wanhoop zal ondergaan of dat ze op adem komt en zich de tijd gunt voor herstel; of ze, met het dagen van een nieuwe intellectuele en ethische opvatting van recht en redelijkheid, een halt toeroept aan haar neergang en naar nieuwe hoogten opstijgt, die uitsteken boven het beste wat we als mensheid tot nu toe hebben bereikt. Dit laatste is mogelijk en het kan alleen door de hogere natuur van de mens, zijn intuïties en instinct voor recht en redelijkheid, en niets anders, tot stand worden gebracht: het ingeboren gevoel van de mens voor recht en rechtvaardigheid en het algemene inzicht dat redelijkheid en niet geweld de uitweg is – de weg omhoog naar veiligheid, vrede en vooruitgang.

De geschiedenis met haar onhoorbare maar zeer krachtige stem toont aan dat er volstrekt geen andere uitweg voor ons is; dat er geen andere volledige oplossing bestaat, ook niet een die mensen van allerlei aard, wat hun denken en karakter betreft, bevredigt. Vrijheid voor allen; elk volk zoekt zijn eigen heil op zijn eigen manier, maar dat moet in ethisch opzicht gepaard gaan met redelijkheid en het verlangen om recht te doen. Zelfs als men een verlicht eigenbelang nastreeft, waarbij scherp wordt gelet op persoonlijk gewin, moet men de algemene voordelen en zekerheden van een dergelijk doel bekijken. Alle instellingen van blijvende aard zijn gebaseerd op die intuïtieve gevoelens en instincten en op

niets anders; was dat niet zo, dan zouden ons gevoel voor recht en orde en zelfs ons respect voor onze gerechtshoven, nationale en internationale, een volslagen en afschuwelijk zelfbedrog zijn en een schandelijke, miserabele schijnvertoning; ieder mens met gezond verstand beseft dat onze wetten berusten op rechtvaardige en onpartijdige beginselen die op onpersoonlijke en barmhartige wijze worden toegepast.

Ik behoor niet tot die sombere pessimisten die zeggen dat de mens een armzalige aardworm is, met instincten die zijn ontstaan door zijn verbinding met de stof en een intuïtie die in feite nergens op berust en dat hij daarom zijn problemen niet behoorlijk kan oplossen. Hij kan ze wel oplossen als hij de *wil* daartoe heeft. We naderen inderdaad het einde van onze beschaving en nemen geboeid en met ingehouden adem de afbraakverschijnselen ervan waar; wat we echter te vaak vergeten is dat het een bijna geheel materiële beschaving was, waarin stoffelijke zaken dikwijls golden als de enige van blijvende waarde. Er zijn geen nieuwe gebieden meer waarheen we onze jonge mensen kunnen sturen om ze te koloniseren, want ze zijn allemaal al toegeëigend of in bezit genomen. Bijna overal hebben de regels van geweld en materiële waarden gezegevierd boven de regels van internationale rechtvaardigheid en algemene mensenrechten. Ongeveer achttienhonderd jaar lang gold de regel: laat iedereen pakken wat hij kan; laat iedereen vasthouden wat hij kan. Op die zuiver materialistische en zelfzuchtige grondslag berustte voor een groot deel het gedrag van de volkeren op aarde. We hebben wind gezaaid; nu zijn we bezig als geestelijk failliete volkeren de wervelstorm te oogsten.

Is het niet tijd dat de grotere geesten in de wereld, mensen met een meer vooruitziende blik, ervoor zorgen dat kalmte en gezond verstand en onpartijdige rechtvaardigheid voortaan de toon aangeven? Is er een andere en betere uitweg uit onze zorgen en moeilijkheden dan ze verstandig op te lossen? Als men bewust weigert naar rede te luisteren, als men bewust geen rechtvaardigheid *wil* of wenst, dan lijkt het zeker dat we ten onder gaan en dat onze

beschaving, onze grote steden en het vele werk en de jarenlange inspanningen van miljoenen handen tot stof en puin vergaan. Geen god zal het strijdperk van menselijk leed en koppige onwetendheid betreden om ons armzalige stervelingen uit het moeras te trekken dat wij voor onszelf van de wereld hebben gemaakt; in hoofdzaak doordat we blindelings het eigenbelang najoegen en moedwillig afweken van het pad van recht en vrede. Wij alleen moeten onszelf redden en als we daarmee beginnen op een manier die de hogere machten bevalt, doen we een onafwijsbaar beroep op hun hulp en leiding en zullen we die ook ontvangen. Hercules helpt inderdaad de wagenmenner; maar alleen als de wagenmenner begint zichzelf te helpen – en *op de juiste manier*.

Het is je reinste dwaasheid en ethisch en intellectueel klinkklare onzin als men beweert dat de toekomst van de mens is geblokkeerd nu er op alle onontgonnen gebieden op aarde beslag is gelegd; dat er geen toekomst is voor hen die er niet vanaf het begin bij waren. Die opvatting wordt door elke bladzijde in de annalen van de wereldgeschiedenis gelogenstraft. We moeten bedenken dat niets, geen enkele instelling, onveranderlijk is of eeuwig hetzelfde blijft en dat de wisselende, steeds veranderende tonelen in de geschiedenis van de mensheid in het verleden – een feit waaraan niet valt te tornen – de belofte inhouden dat door veranderingen van het kosmische toneel, van menselijke interesses en van gebieden van activiteit, de toekomst evenveel veranderingen te zien zal geven als in het verleden het geval was. De belangrijkste volkeren op aarde zijn niet de bezitters van het grootste grondgebied; dat zijn veeleer die volkeren die het eerst ideeën aanvaarden en vooruitstrevende ideeën toepassen bij de opbouw van menselijke instellingen die zijn gebaseerd en zich beroepen op het ideaal van onpersoonlijke gerechtigheid en een door training geoefend denken, ook al volgt men het ideaal niet altijd; want deze betreffen geestelijke eigenschappen – die in feite universeel zijn.

Laten we in ons hart de beschermende maar stille kosmische machten eeuwig dankbaar zijn dat de horizon die nu in alle delen

van de wereld voor ons ligt, en die geen onderscheid van ras of geloof maakt, een geestelijke en intellectuele horizon is, waarachter zich voor ons onbekende en oneindig uitgestrekte gebieden bevinden die erop wachten door het menselijk genie te worden veroverd, als we de instincten en intuïties van de ziel de vrije teugel laten. Zie eens wat ons wacht als we, niet gedreven door eigenbelang, de vaste *wil* hebben om recht te doen wedervaren en ons te laten leiden door eer en waarheid!

Een van de hoofdoorzaken, misschien wel de voornaamste, van onze nationale en internationale problemen is, dat de mens in het algemeen – gelukkig zijn er veel prachtige uitzonderingen – vasthoudt aan het geloof in kracht en geweld als middel om onze moeilijkheden op te lossen. Dat heeft nooit blijvend succes gehad en zal het ook nooit hebben. Geweld roept geweld op; geweld groeit door geweld. Haat roept haat op; zelfzucht doet weer andere zelfzucht ontstaan.

Een van de doeleinden, of laat ik zeggen plichten, van de theosofische beweging is de mensen te wijzen op de eenvoudige regels van gezond verstand; op het feit dat het leven moet worden beheerst door de hogere ethische instincten van de menselijke ziel, die niet zijn gebaseerd op menselijke afspraken maar op de structuur en processen van de ordening van de natuur zelf. Uit die ethische instincten vloeien redelijke richtlijnen voort en de wil recht te doen; ze leren ons dat de uitweg in onszelf ligt, niet in onze legers of vloten of in al die vreselijke methoden tot wederzijdse vernietiging die de kwade genius van de mens heeft uitgevonden. Die zijn zelfs geen tijdelijke remedies en brengen geen bevredigende oplossing van de problemen. Het defensieapparaat zou hoogstens als politiemacht moeten worden gebruikt, want dan is het gebruik ervan verantwoord omdat het wordt aangewend ter wille van het recht en alleen op verstandige wijze wordt ingezet.

Onze problemen zullen nooit worden opgelost door onze waanzinnige bewapeningswedloop die overal wantrouwen, angst

en verontrusting wekt en de volkeren uitperst, omdat de belasting hun draagkracht te boven dreigt te gaan en ertoe leidt dat ze hun levensomstandigheden bijna gaan haten. Het is de oude, nu wel door iedereen erkende dwaze redenering dat door een opeenhoping van wapens en door nieuwe verschrikkelijke vernietigings-systemen te ontwerpen en het gebruik van geweld te doen toenemen, oorlogen langzamerhand zo verschrikkelijk worden dat de mensen ze verafschuwen en ervoor terugdeinzen. Van alle dwalingen en domme argumenten is dit wel het ergste dat de lijdende mens ooit is aangepraat.

Het zal nooit lukken een einde aan oorlog te maken door zich te organiseren of zich bij groeperingen aan te sluiten die zweren dienst te weigeren en de regering in geval van oorlog te trotseren. Die methode is volgens mij totaal uit den boze. We kunnen bewondering hebben voor de idealistische moed en gedachten van jonge mannen en vrouwen die dit blijkbaar doen. Maar ze zien voorbij aan het feit dat wat ze zeggen neerkomt op een soort oorlogsverklaring aan hun eigen regering en land als er een oorlog uitbreekt, waardoor ze wanorde en strijd in de eigen geleiden brengen.

Laten de jongeren van de verschillende volkeren, in welk land ook, een voorbeeld zijn van trouw en loyaliteit, iedere jongere tegenover zijn eigen regering en op die manier bewijzen wat de kracht en betekenis is van het morele ideaal van goede burgerzin; maar omdat aan de andere kant de wereld dringend behoefte heeft aan het idealisme en de ridderlijkheid van de jongere generatie, zouden de jongeren ook daaraan uitdrukking moeten geven door hun stem luid en met nadruk te verheffen en zich krachtig uit te spreken voor universele gerechtigheid en gezond verstand, maar wel met wettige middelen. Op deze manier zal de stem van de jongeren overal in de wereld doordringen, in vrije en onvrije gebieden; want door als komende generatie, die al gauw de last van de schouders van de ouderen moet overnemen, op hun rechten te

staan, zullen ze snel de instemming van ontelbaar velen krijgen.
Novus ordo seclorum!

Ik zou graag zien dat er door wederzijdse verdragen en overeenkomsten volledige ontwapening van de volkeren plaatsvond en er een internationale vloot werd gevormd onder het bevel van en bemand door mannen die beurtelings uit de verschillende zeevarende of zelfs niet aan zee wonende naties van de aardbol werden gerecruteerd en voor dit doel opgeleid. Ik zou graag de legers in de wereld zien teruggebracht tot slechts betrekkelijk kleine nationale politiemachten. De taak van de internationale vloot zou dan bestaan uit politietoezicht op de zeeën, het onderdrukken van zeeroverij en beveiliging van open zeeën en kustwegen voor de handel tussen de volkeren van de wereld. Er is niets dat dit tweevoudige resultaat van opbouwend denken in de weg staat – behalve een mentaliteit die iedereen verfoeit en we allemaal vrezen: een psychologische instelling die tot een denkgewoonte van de mens is uitgegroeid.

Laten we bidden en hopen dat de leidinggevende mensen in de wereld van vandaag, zij die het lot van de volkeren min of meer in handen hebben, zullen luisteren naar de hartenklop en de onuitgesproken maar groeiende wil van de volkeren om een blijvende oplossing voor hun problemen tot stand te brengen. Als ze dat doen zullen ze geschiedenis maken; niet zozeer door standbeelden en gedenksteden zullen ze in de herinnering bewaard blijven, maar hun namen zullen eeuwig stralen omdat ze onuitwisbaar zijn gegrift in het menselijk hart. Eeuwenlang zal hun herinnering als een vuur van liefde en dankbaarheid in ons hart blijven branden.

Ik herhaal: een broederschap van de volkeren, gebaseerd op redelijkheid en rechtvaardigheid, en die werkt voor het algemeen welzijn en de vooruitgang van iedereen, is te verwezenlijken en praktisch en zal eens onvermijdelijk blijken te zijn. Waarom leggen we dan niet NU daarvoor de grondslag?

De rechtstreekse weg naar wijsheid

WAT IS EIGENLIJK DE RECHTSTREEKSE WEG naar wijsheid? Ik denk dat dit de belangrijkste gedachte is waarmee we ons in deze tijd kunnen bezighouden. Kan iemand duidelijk omschrijven wat die rechtstreekse weg naar wijsheid is, vergeleken met de weg die we de indirecte zouden kunnen noemen?

Die indirecte weg kan ook worden beschreven als de weg die van buiten komend naar ons bewustzijn leidt: de weg van onder-richt, de gebruikelijke weg van kerken en collegezalen; voor bepaalde mensen soms misschien nuttig en stimulerend; maar kunnen we deze weg of dit pad werkelijk aanduiden als de weg naar *wijsheid*?

De rechtstreekse weg naar wijsheid is de weg of het pad van innerlijk licht, van inzicht, dat voortvloeit uit innerlijke inspanning en ervaring; die weg is door elk van de grote leraren van de mensheid geschetst, op zijn minst in het kort. In mystieke termen kan hij ook worden omschreven als de weg die een mens heeft afgelegd als hij – min of meer volledig – één is geworden met de god in hem. Dat is de rechtstreekse weg.

Wat scheelt de wereld van nu? Wat is de oorzaak van de vele innerlijke moeilijkheden, van haar onzekerheden en verlies aan vertrouwen? Het antwoord ligt in het feit dat mensen voor een groot deel innerlijk leeg zijn; collectief en individueel zijn ze relatief lege vaten: er is innerlijk niet veel aanwezig waarvan ze aan anderen kunnen geven, er is geen innerlijke rijkdom aan inzicht, waardoor en waarmee we de problemen waar de mensheid voor staat kunnen aanpakken en oplossen en zo onszelf en anderen op verantwoorde wijze kunnen helpen. In plaats van eensgezind en

met begrip te handelen, wat het gevolg van die innerlijke rijkdom zou zijn, is er sprake van tegenwerking, strijd, ruzie en de onvermijdelijk daaruit voortvloeiende ellende die gepaard gaat met bittere armoede en hevig lijden. Daarom zeg ik dat de innerlijke geestelijke rijkdom die ontstaat uit een innerlijke eenheid van leven het rechtstreekse pad naar wijsheid is; want alles wat het leven de moeite waard en groots maakt is dan aanwezig.

De meeste mannen en vrouwen zijn niet bezielde of relatief onbezielde. Dit betekent niet dat ze geen ziel hebben of dat ze 'verloren zielen' zijn. Het betekent eerder dat de innerlijke ziel haar verheven vermogens niet door ons en in ons leven manifesteert. Vergeet nooit dat de geestelijke ziel in en boven ons voortdurend probeert ons leven te inspireren en te bezielen en het tot een rijk, sterk, volledig en mooi leven te maken. De meeste mensen zijn echter niet op die manier bezielde. 'Bij elke bocht komen we zielloze mensen tegen', zei H.P. Blavatsky. Meer dan wat ook is het de plicht, de eervolle en verheven taak en het voorrecht van de Theosophical Society ertoe bij te dragen dat denkende mannen en vrouwen zich weer bewust worden van het feit dat ze bezielde wezens zijn en moeten zijn.

Wat zou het gezicht van de wereld veranderen als dit door grote aantallen van onze medemensen werd verwezenlijkt! Alles zou veranderen. Geluk zou de plaats innemen van ongeluk; vrede zou in de plaats komen van strijd; begrip en wederzijds met elkaar rekening houden zouden de gevoelens van haat en minachting vervangen die ons allen nu ontsieren. Want de mens zou vervuld zijn van innerlijk licht en innerlijke kracht, wat begrip en wederzijdse sympathie, vriendelijkheid en instinctieve broederschap met zich meebrengt; en er zou een algemeen verlangen naar vrede en welwillendheid zijn.

Mannen en vrouwen van nu zijn in meerderheid onbezielde, lege vaten in plaats van vaten die vol zijn, vol innerlijke kracht en innerlijk licht. In plaats van zich te laten leiden door de innerlijke geest en zijn onweerstaanbare ingevingen, maken ze ver-

standelijke plannen die op zelfzuchtige overwegingen berusten. Steeds weer geldt: 'Eerst ik en de rest moet maar zien'.

Nu biedt de indirecte weg naar wijsheid ongetwijfeld hulp om deze omstandigheden te veranderen. We moeten toegeven dat deze aan sommige zwakke en onzekere mensen misschien hulp biedt. Maar hij is een kronkelpad en een omweg. Hij houdt in dat we proberen dingen van geestelijke en intellectuele waarde alleen van buiten onszelf te ontvangen, zonder te proberen die in onszelf op te wekken. We stellen die gaven van buitenaf misschien op prijs en dat is goed. Toch zijn ze in de hand van ons pelgrims maar een zwakke staf. Zo'n staf is niet sterk. Maar zodra de rijkdom en heilige kracht van de geestelijke werkelijkheid in ons eenmaal het innerlijke leven, die leegte in ons, vult, bezitten we wijsheid: dan *weten* we.

Van H.P. Blavatsky wordt verteld dat eens, toen ze van een wandelingetje na haar ochtendwerkzaamheden thuiskwam, de tranen langs haar gezicht stroomden en ze, gekweld door innerlijke pijn, in haar kamer op en neer liep. Naderhand werd de reden duidelijk: 'O, al die ontelbare mensen zijn onbeziel. Uit hun gezicht spreekt een leegte, vooroordeel, onkunde, gebrek aan kennis, gebrek aan wijsheid. Ze hunkeren en zoeken naar waarheid, maar roepen vergeefs; ze proberen de schrijnende leegte van buitenaf te vullen in plaats van uit de eeuwige inspiratiebronnen in hun hart.'

Onze allereerste plicht is volgens mij om ons uiterste best te doen deze leegte in het menselijk hart te vullen, de mens erop te wijzen wat de rechtstreekse weg naar wijsheid is, de innerlijke leegte met rijkdom te vullen; rijkdom van wijsheid en van een snel reagerend en begrijpend medegevoel, zodat hun leven daardoor groots en sterk en zuiver kan worden. Dan zullen we recht doen wedervaren en zullen mildheid en gezond verstand in al ons doen en laten de boventoon voeren. Dan zal menselijke onwetendheid voor een groot deel, zo niet geheel, verdwijnen; het licht van wijsheid zal ons de weg wijzen.

Wat is ouderdom?

WAT IS OUDERDOM, de wetenschappelijke verklaring van ouderdom? Ziekten ontstaan, zoals we allen weten, door ongehoorzaamheid aan de natuurwetten, de wetten van de gezondheid, en we maken ons allen min of meer schuldig aan die ongehoorzaamheid. Sterven is eenvoudig het terugtrekken van de subtielere krachten uit dit fysieke gebied, zodat het ego als een volledig egoïsch wezen zijn avontuurlijke reis kan voortzetten nu aan de verlokkingen en aantrekkingskracht van deze aarde tijdelijk een einde is gekomen. Alleen al over deze twee punten zouden boekdelen kunnen worden geschreven. Maar wat is ouderdom eigenlijk?

Allereerst dit; heeft u zich ooit verbaasd over het eenvoudige feit dat de meeste mensen binnen een zeker tijdsbestek, binnen een zeker aantal jaren sterven? Ziekten en ongevallen niet meegerekend, is de gemiddelde levensduur in de hele wereld vrijwel gelijk: we worden geen duizend jaar en als we niet door een ongeval of een of andere ziekte naar de andere gebieden worden overgebracht, leven we langer dan tien of honderd dagen. Hoe komt het dat de gemiddelde levensduur voor de mens zo tussen de vijftig en tachtig jaar of, laten we zeggen, honderd jaar ligt? Dat is nog zo kort. Hoe komt dat? Zijn we zo volgzaam als schapen dat we iets accepteren omdat het zich voordoet, niet nadenken en ons niet afvragen waarom het zo is? Waarom wordt een schildpad bijna tweehonderd jaar, terwijl wij mensen gewoonlijk voor we honderd jaar hebben bereikt door de Engel des Doods worden meegenomen? Het gebeurt zo zelden dat een mens in het fysieke leven ouder wordt dan honderd jaar, dat men van die uitzonderlijke

gevallen waarin iemand 105 of 130 of 140 jaar wordt aantekening houdt.

Ik zal u zeggen wat het is – het is gewoonte: de manier waarop we handelen en reageren in het evolutiestadium waarin de mensheid zich op dit moment bevindt. We spreken over de planeten en het feit dat ze de levensduur van de mens regelen. Volkomen waar; maar hoe komt het dat de planeten een mens toestaan een zogenaamde kritieke periode te passeren en zijn leven voort te zetten en hem pas wegnemen als hij opnieuw zo'n punt bereikt? Misschien is hij dat punt in zijn leven al verschillende keren gepasseerd. Waarom treft het hem op een gegeven ogenblik? Dat zijn feiten, boeiende en belangwekkende feiten en ik vraag u waarom dat zo is. Mijn antwoord is: het is een gewoonte in de natuur als gevolg van ons karma, van onze gevoelens en gedachten, van ons denken in het verleden. We hebben voor onszelf een patroon van psychische en intellectuele gewoonten gevormd dat de Engel des Doods ertoe brengt ons min of meer binnen dit korte tijdsbestek tussen één en zeventig of honderd jaar te komen halen.

Hoe is die gewoonte ontstaan? Was die gewoonte er altijd? Blijft ze altijd precies gelijk? Met andere woorden, leefden onze voorouders van laten we zeggen 120 miljoen jaar geleden ook maar 50 of 60 of 70 jaar om dan te sterven? Dat was niet het geval. Zij werden honderden jaren oud; en mededelingen daarover vinden we in alle geschriften uit de oudheid, zoals bijvoorbeeld in de joodse bijbel waarin staat dat Methusalem ongeveer 900 jaar werd. Nu geloof ik dat dat overdreven is, maar het is een illustratie en die kunnen we verder laten rusten. Daarna werd de levensduur van de mens op aarde korter omdat hij het kwaad zocht en van het kwaad met zijn hete, kwalijke geur hield; en omdat het kwaad een verhoging van het levenstempo betekent, raakt het reservoir van levenskracht vóór de normale tijd uitgeput. Daarom werd het leven van de mens korter. Dat is de juiste verklaring; en als de mensheid in de loop van miljoenen jaren een psychische gewoonte verwerft, reageren zelfs de atomen van het menselijk

lichaam op die gewoonte en gehoorzamen. Zo gaat het met alle soorten gewoonten, zoals elke ochtend op een bepaalde tijd wakker worden. Iemand kan de gewoonte kweken zich overmatig te voeden of zich uit te hongeren. Hij kan allerlei gewoonten aankweken; en iedere oplettende arts kent heel goed de fysiologische gewoonten die het lichaam bij de geboorte, in een genezingsproces en zelfs bij ziekte automatisch volgt.

Dit is echter nog niet helemaal een antwoord op de vraag: waarom leeft een mens maar 80 tot 100 jaar, wat zo kort is vergeleken met de eindeloze tijd? Even een korte opflikking, en dan weg! Kijk naar de sterren; zie zelfs naar andere wezens op aarde, waarvan er vele heel wat langer leven dan wij mensen. Waarom moet dat zo zijn? Welnu, het volgende is een occulte gedachte die juist is, wat u ook ervan denkt. Die gewoonte werd niet alleen verworven als gevolg van karma in het verleden, dat zijn de dingen die wij in alle reeksen van vroegere levens deden en de gedachten die we hadden en de gevoelens die we ondergingen en waaraan we wel of niet gevolg gaven; het betekent ook dat de mensheid op haar evolutionaire reis naar een veel grotere volmaking dan die ze nu bezit, zich pas ongeveer halverwege de ontwikkelingsgang bevindt van wat theosofen onze planeetketen noemen. Met andere woorden, ze is in haar reeks van zeven ronden iets voorbij het punt halverwege gekomen, d.w.z. het punt dat het diepst in de stof ligt. Daarom is de aantrekkingskracht van de fysieke stof het sterkst.

Als men let op oude mensen zal men verschillende dingen opmerken: dat mensen met de mooiste ouderdom hun vermogens pas verliezen enkele dagen of ongeveer een week voor de dood intreedt. Hun vermogens blijven intact, niet de lichamelijke, want het lichaam veroudert snel, maar de werkelijke vermogens die een mens tot mens maken. Een sterk fysiek lichaam alleen is niet het kenmerk van een waarachtig mens. Dieren hebben soms een lichaam dat veel sterker is dan dat van een hoogontwikkeld, beschaafd mens. Het zijn de innerlijke vermogens die ons tot

mens maken en die vermogens blijven behouden bij hen die een mooie ouderdom hebben; want die mannen en vrouwen zijn op dat moment op hun best en het verst geëvolueerd. Het is alsof zij, als gevolg van deze verfijning van de evolutionaire toestand waarin ze nu verkeren, voorzichtig enkele stappen vóór zijn gekomen op de mensheid, op weg naar de grotere schoonheid van de toekomst en alsof ze deze evolutionaire positie als voorloper konden vasthouden tot de dood kwam – voorlopers als het ware wat de gewoonten van de mens betreft.

We zijn nu in wat we de vierde ronde noemen, ongeveer op het punt halverwege of het laagste punt. Als we de vijfde ronde hebben bereikt, komt de dood niet zo snel; de levensduur van de mens is dan veel langer dan de zeventig jaar die de Hebreeuwse bijbel ons geeft als de normale duur van een mensenleven. Als we de zesde ronde hebben bereikt is de levensduur nog langer. Hebben we de zevende en laatste ronde van deze planetaire belichaming bereikt, dan is de levensduur het langst; er is dan geen ouderdom; er is geen toekomst meer voor die bepaalde planeetketen, geen mensen die we als het ware de beste kunnen noemen en die iets vooruit kunnen lopen op de norm, want alle mensen behouden dan hun vermogens tot de dood komt. In deze zevende ronde zal de mensheid verhoudingsgewijs een ras van boeddha's of christussen zijn geworden. De dood, volgens het christelijke stelsel de laatste vijand die moet worden overwonnen, is dan bedwongen, ziekten bestaan niet meer, want de mens heeft dan een levensgewoonte die volkomen in harmonie is met de natuurwetten; en wat wij dood noemen is dan eenvoudig in slaap vallen om in hogere gebieden te ontwaken. Dat is precies wat ik bedoel – niet een zich losscheuren zoals tegenwoordig het geval is, of dat nu op een zachtardige manier of ruw gebeurt, maar eenvoudig in slaap vallen.

We zien op deze wijze vooruit naar een tijd die nog vele miljoenen jaren van ons is verwijderd, waarin het leven van de mens weer enkele honderden jaren duurt, waarin zijn gezondheid betrekkelijk volmaakt zal zijn, omdat de mensheid alle wetten van

de natuur automatisch gehoorzaamt. En als de dood komt is dat als een rustige slaap, een binnengaan van innerlijke werelden; of anders gezegd, in die tijd zullen de mensen uit hun lichaam stappen wanneer ze dat willen, het achterlaten als ze vermoeid zijn en, als dat hun wens is een nieuw lichaam aannemen of verdergaan in andere sferen; want dan hebben we de dood overwonnen. Er zal geen dood meer zijn zoals wij die nu zien. Dat stelt de evolutie voor ons in het vooruitzicht – een prachtig beeld! In plaats van oud te zijn, zullen de mensen in het volle bezit zijn van hun vermogens, niet alleen fysieke vermogens zoals ze die, laten we zeggen, op vijfenveertigjarige leeftijd hebben, maar hun verstand, hun geest, hun visie en hun denken zullen op hun best zijn. Dat komt zelfs tegenwoordig zo nu en dan voor bij de beste voorbeelden van de mensheid, diegenen die hun evoluerende en achter hen aan komende broeders wat vooruit zijn. Ze zijn intuïtief, hebben als het ware ingevingen, zoals een kind dat onzekere stappen doet naar iets dat nog onbekend is. De natuur stuwt hen vooruit, zodat hun ouderdom een beeld geeft van wat de toekomst voor alle mensen zal zijn; toekomstvisioenen die hun schaduw naar ons hier terugwerpen.

De wijze waarop wij nu de ouderdom benaderen is een gevolg van ons verleden; maar we kunnen zeggen dat hoe ouder een mens wordt in die verre toekomstige eeuwen, des te sterker en krachtiger hij wordt in zijn hele wezen, zelfs in zijn lichaam. Maar dat hebben we nog niet bereikt! Onze ouderdom is een weerspiegeling in het klein van al wat de mens tot nu toe heeft bereikt. Deze is een gewoonte van de mensheid geworden.

Ik wil nog op iets anders wijzen: louter lichamelijke ouderdom is beslist niet iets om naar te verlangen. Als men bedenkt hoe meelijwekkend de ouderdom voor zoveel miljoenen mensen is – verlies van intellectuele kracht, van spiritualiteit, en natuurlijk ook verlies van lichaamskrachten, het verlies van psychologisch inzicht en voor een groot deel ook van het denkvermogen; en toch blijven ze in leven omdat de lichaamskracht zo sterk is. Wie wil

dat? De ideale ouderdom, waarnaar we zelfs nu al kunnen streven en die we kunnen bereiken naarmate we ons ervoor inspannen, betekent dat we de dood, als die komt, met vreugde tegemoet treden, want het is het begin van een prachtig avontuur; dat we vanaf de geboorte tot de tijd van haar komst zo leven, zo denken en voelen en streven dat, ook al wordt het lichaam onvermijdelijk min of meer verzwakt met het ouder worden, het denken onaangetast blijft; dan neemt de geestelijke kracht toe en wordt, wat we zo gebrekkig aanduiden als de levensavond, een zegen. Het ideaal van oud zijn is dat een mens wint aan innerlijke kracht en innerlijke visie, dat hij verstandelijk en geestelijk groeit zodat hij, met elke nieuwe dag, zelfs tot enkele uren voor zijn dood, een groter mens is dan hij de dag of het jaar daarvoor was. Dat is geen onmogelijk ideaal. Leef op de juiste wijze, dan is dat de beloning.

Maar er zijn in het leven van veel mensen karmische dingen die ziekten teweegbrengen, ziekten die langgeleden in vorige levens hun oorsprong hebben. Daarom is het verstandig in zaken als deze de mooie oude regel in gedachten te houden: oordeel niet over uw broeder om niet zelf geoordeeld te worden. U weet nooit of uw broeder niet de een of andere vreselijke vergelding in dit leven doormaakt voor een misstap van misschien wel tien levens geleden, die als een kwalijk zaad verborgen bleef om nu te ontkiemen en tot bloei te komen. Oordeel niet over hem; misschien is hij u ver vooruit – wanneer dit leven eenmaal is geëindigd heeft hij misschien een ander lichaam en een nieuw karma dat veel beter is dan wat u kunt verwachten.

We moeten nog vele bergen van ervaringen beklimmen, maar wat een vreugde brengen ons al die wonderlijke avonturen. Denk aan de toekomstige belichamingen in allerlei rassen en allerlei landen, waarvan sommige nog boven het wateroppervlak moeten oprijzen, terwijl het onze zal zijn verzonken of overstroomd: nieuwe landen, nieuwe talen, nieuwe ervaringen, nieuwe avonturen en altijd gaan we vooruit en omhoog, en altijd groeien we.

Maar een troostrijke gedachte in de tegenwoordige omstandigheden is dat de mensheid als geheel het 'punt halverwege' is gepasseerd. Van nu af aan gaat ze niet meer omlaag in de stof, maar klimt ze langzaam omhoog tot het einde van de tijd voor deze aarde is aangebroken. Er is dan geen dood meer en de evolutionaire gewoonte die de mensheid nu volgt, en die de levensduur begrenst tot een bespottelijk klein aantal jaren zal dan zijn veranderd. De dood zal zijn verdwenen, de geboorte vindt op andere manieren plaats. De dan geniale mens zal zich met de goden onderhouden. Inspiratie is het erfgoed van allen. Er is dan geen armoede, geen lijden, geen verdriet meer; want de zon van de waarheid is opgekomen in het hart van de mens en brengt genezende kracht met zich mee!

Breng uw eigen verlossing tot stand

DE LEER VAN DE grote wijzen en zieners van alle tijden is: breng uw eigen verlossing tot stand. Oefen de innerlijke vermogens die u zijn gegeven. Betekent het feit dat we in verwarring verkeren en vaak door gewetensvragen worden gekweld dat we zonder leiding zijn achtergelaten? Is dat niet juist een aansporing van de natuur onze latente vermogens te gebruiken? Door het gebruik van het vermogen om te oordelen en te onderscheiden wordt het sterker. Als we ons eigen goddelijke recht om geestelijk en verstandelijk te oordelen niet uitoefenen, worden we hoe langer hoe zwakker. Doen we dat wel, dan ontwikkelen we ons en brengen we de innerlijke, goddelijke krachten meer en meer tot ontplooiing.

Denk aan de grote, de schitterende voorbeelden van menselijke spiritualiteit en genialiteit die de ruggengraat van de geschiedenis van de mensheid vormen. Die zijn inderdaad schitterend en voor ons een aanmoediging, want ze tonen ons dat wat anderen hebben bereikt, wij ook kunnen bereiken. Ze zijn de wegwijzers langs het mystieke pad dat naar de bergen van de geest leidt. Maar we moeten dat pad zelf betreden en we moeten zelf ons oordeel vormen en ons eraan houden. Dat maakt het zo bijzonder mooi.

Zoals men zaait zal men oogsten – niet iets anders dan wat men heeft gezaaid. Denk eens na over wat dat wil zeggen. Als de mens daarvan overtuigd raakt, zal zijn oordeel dieper worden; hij maakt dan geen overhaaste gevolgtrekkingen en leunt niet passief op een ander, waardoor zijn eigen oordeelskracht verzwakt omdat er geen beroep op wordt gedaan. Hij aanvaardt de prachtige voorbeelden uit de geschiedenis van de mensheid als een aanmoedi-

ging. 'Wat hij als mensenzoon heeft gedaan, kan ik ook als ik dezelfde krachten in mij gebruik die dat grote voorbeeld uit de geschiedenis van de mensheid gebruikte.' Hun leven is een blijvend voorbeeld voor ons. Maar we moeten zelf groeien en door onze vermogens te gebruiken groeien we ook; elk gebruik ervan scherpt het onderscheidingsvermogen, maakt ons oordeel juister en het licht helderder. Als dan de beproeving komt, weten we welke weg we moeten gaan.

De opdracht van Pythagoras

DENK AAN DE DOOR PYTHAGORAS gegeven regel. Die is vele malen geciteerd, maar de herhaling heeft niets van de schoonheid en diepte ervan verloren doen gaan. Hij luidt ongeveer als volgt:

'Laat de ondergaande zon niet de westelijke horizon bereiken en sluit uw ogen niet om te gaan slapen vóór u alle gebeurtenissen van de juist geëindigde dag de revue heeft laten passeren en u zich heeft afgevraagd: Wat heb ik vandaag gedaan dat verkeerd was? Wat heb ik vandaag gedaan dat goed was? Heb ik iemand gekwetst? Ben ik in mijn plicht tekortgeschoten? Laat de ondergaande zon de westelijke rand van de ruimte niet bereiken en laten uw oogleden zich niet voor de slaap sluiten vóór u zich deze vragen heeft gesteld.'

Als mannen en vrouwen deze eenvoudige regel nauwgezet zouden volgen, dan zou negenennegentig procent van de moeilijkheden in de wereld, van het leed, van zonden en zorgen, niet bestaan en nooit gebeuren. De reden is eenvoudig. Moeilijkheden in de wereld komen voort uit onze zwakheden, niet uit onze kracht; zouden we onze kracht vergroten en ons van onze zwakheden ontdoen, dan zou daarna ieder mens, overeenkomstig zijn innerlijke ontwikkeling, een kracht ten goede in de wereld worden. U begrijpt wat dat zou betekenen. Het zou de meeste gedachten en gevoelens en daden die ons ellende bezorgen onwortelen.

Aan hen die treuren

DE GOEDE BOODSCHAP die theosofie heeft voor hen die treuren en bedroefd zijn, heeft niet alleen betrekking op de dood en op hen die door de gestorvenen worden achtergelaten, maar ook op hen die nog niet met de dood te maken hebben gehad, op allen die op deze aarde moeten leven, waar meer verdriet en narigheid en geestelijke vermoeidheid is dan geluk en echte vrede. Want ik vraag me af of een gevoelige vrouw of man echt gelukkig kan zijn in een wereld als de onze, waarin we overal om ons heen de afschuwelijkste bewijzen zien dat mensen elkaar onmenselijk behandelen. Hoe kunnen we ons terugtrekken in onze waterdichte compartimenten van de geest of het hart als we weten wat er om ons heen gebeurt, niet alleen met mensen, maar ook met hulpeloze dieren: lijden, pijn, verdriet, en aan alle kanten kreten van deze martelaren die naar de hemel opstijgen!

We praten over hen die treuren en ieder van ons beperkt dat tot zijn eigen ik. Hoe zit dat? Is de vriendelijke hand die in sympathie en begrip wordt uitgestoken naar anderen die in eenzaamheid treuren ons niet lief? De dood zelf is niet iets om over te treuren. We hebben op deze aarde meer dan duizendmaal de dood ervaren. Ze is ons goed bekend. Ze is een oude ervaring; en nu zijn we weer hier. Maar we voelen mee met hen die treuren en nog in leven zijn: treuren om het verlies van dierbaren; treuren om het verlies van geld, waardoor ze zelfs moeite hebben het lichaam te voeden van hen van wie ze houden; treuren omdat het moeilijk is werk te vinden om als werkende mannen en vrouwen de monden van hun hongerige kinderen te kunnen vullen; treuren omdat ze vrienden, liefde, hoop en wat misschien het ergste van alles is, het vertrouwen in hun medemensen hebben verloren.

Ieder mensenkind treurt als hij of zij niet harteloos is. De mens die niet kan treuren en niet treurt is volgens mij niet menselijk; en de natuur zit zo mooi en wonderlijk in elkaar dat we juist door dit vermogen om te treuren sympathie voor anderen voelen en dat het aan hen die treuren een begrijpend hart geeft; en het is een magisch wonder van de menselijke geest dat verdriet, smart en lijden onze meest wijze vrienden zijn. Hoezeer verrijken ze ons hart! Wat een kostbare schat is de bewustzijnsverruiming die ontstaat als ons hart wordt geraakt door de vaak pijnigende maar altijd helende hand van smart. We brengen offers, maar deze offers betekenen zuivering, een ontwaken in een groter leven. Door verdriet, door rouw en door medelijden en mededogen die daardoor worden opgeroepen, leren we waarachtig te leven. Zelfs kleine kinderen weten wat verdriet is en wat een zegen het voor hen is het meest verhevene in het leven te leren kennen: te leren en daardoor te groeien en ruimhartiger te worden.

Hoe meelijwekkend is de mens die geen medegevoel kent voor anderen en gevangen zit in zijn kleine nietige ik. Is er grootsheid in hem? Men zoekt maar vindt haar niet. Een mens daarentegen die heeft geleden, voelt mee met de hele wereld. Elke kreet van smart valt als een brandende traan op zijn hart en veredelt hem. De natuur verricht hier een wonder want in dit proces worden hoop en vertrouwen geboren, een inspiratie die voortvloeit uit een verruimd bewustzijn en die door de sterren is verlicht.

Een zegenrijke vrede, de grootste vreugde en het grootste geluk die voor hart en ziel van de mens mogelijk zijn, valt als een geestelijk erfgoed ten deel aan hen van wie het hart door lijden is verzacht. Zij die nooit lijden zijn ongevoelig van aard, ongerijpt in hun eigen beperkte bewustzijn. De mens die nooit heeft geleden weet niet wat vrede is. Hij heeft die nooit ervaren. De mens die nooit verdriet heeft ondervonden weet niet wat het betekent als daaraan een einde komt en kent het geluk niet als de rust weerkeert.

Aan hen die verdriet hebben – en dat geldt eigenlijk voor de hele mensheid – brengt de theosofie haar onuitsprekelijk mooie leer van hoop en vrede en dat komt omdat ze ons leert te begrijpen. De Fransen hebben een spreekwoord: *Tout comprendre c'est tout pardonner*, wat wil zeggen dat als men *ten volle* begrijpt, men alles vergeeft.

Is het niet duidelijk dat innerlijke grootsheid het gevolg is van verruiming en dat verruiming van ons bewustzijn, van ons begrip en van ons hart voortvloeit uit lijden? Ook vreugde kan een glimlach om de lippen en het licht van geluk in de ogen brengen; maar is er niet een gezegde dat alle gewone vreugden van het leven in de mond tot as worden? Is het ook niet zo dat de vreugden van het leven ons maar al te vaak zelfzuchtig maken? We grijpen ons aan de vreugden vast uit angst ze kwijt te raken. Die gewone vreugden beperken ons dikwijls. Maar medeleven, sympathie, voortvloeiend uit leed, maken de hele wereld tot één familie. De mens die niets anders dan vreugde in het leven heeft gekend, geeft er misschien niet om een medemens verdriet te doen. Hij is niet ontwaakt. Hij heeft geen begrip. Hij is op het verkeerde spoor. Hij is onwetend. Maar de man of vrouw die heeft geleden, die verdriet heeft gehad, is groot in medegevoel, groot in begrip, want zij hebben inzicht, zij begrijpen; zij hebben hun bewustzijn verruimd, zij zijn groter geworden. En als dit zijn hoogtepunt bereikt, betekent dat heerlijkheid in de ware oorspronkelijke zin van het woord: zij zijn verheerlijkt, bijna god-mensen op aarde.

Onze zegenrijke boodschap voor hen die treuren is daarom: vrees de heldere en heilige vlam niet. Ze maakt echte mannen en vrouwen van ons, niet slechts wezens van het mannelijke en vrouwelijke geslacht. Wat is het edele en opvallende kenmerk van de god-mensen die van tijd tot tijd tot ons zijn gekomen? Dat is het begrijpende hart, zodat zij met een vrouw in moeilijkheden konden spreken en haar konden helpen; met een man die in onwetendheid verkeert en hem steun en vrede konden brengen; met kleine kinderen die ze begrip konden bijbrengen. Want het hart

van een edel mens spreekt rechtstreeks tot het hart van een kind, dat nog natuurlijk is, dat nog niet is bedorven door de onwaarheden die het maar al te vaak bij het opgroeien leert en weer moet afleren om echt een man of vrouw te worden.

Voor hen die verdriet hebben luidt het zegenrijke evangelie: laat de heilige vlam uw hart binnengaan als een god die u bezoekt. Behandel hem vriendelijk. Verwelkom hem als een gast; en deze gast, in smart gehuld, zal het kleed van verdriet afwerpen en u zult beseffen dat u zonder het te weten een god heeft gehuisvest. En die god bent uzelf. Dan bent u in uw ware wezen opgegaan.

Goddelijke evenredigheid

ZOALS SYMPATHIE zich verhoudt tot liefde, die kosmische harmonie is, zo verhoudt bewustzijn zich tot goddelijke intelligentie. Anders gezegd, ontwaakte of actieve liefde uit zich in wat wij mensen sympathie noemen; tot activiteit gebrachte intelligentie en zelfwaarneming openbaren zich als bewustzijn. Dat omvat tevens zelfbewustzijn, wat niets anders is dan naar zichzelf weerkaatst bewustzijn, zodat het zichzelf 'ziet' of 'voelt'. Alles in het heelal en daarom alles in de mens, die slechts het kroost van het heelal is, is uiteindelijk te herleiden tot het ene: of men dit het ene kosmische fundament noemt of het kosmische beginsel, is slechts een kwestie van woorden; uit dit Ene – dat niets te maken heeft met monotheïsme – uit deze abstracte eenheid komt dat tot activiteit wat wij intelligentie, bewustzijn, denken, sympathie, enz., noemen. Zoals sympathie zich verhoudt tot liefde, die uiteindelijk kosmische harmonie is, zo verhoudt bewustzijn zich tot kosmische intelligentie.

Waarom lachen we niet om onszelf?

VELEN SPREKEN OVER de heldenmoed van zelfoverwinning – iets waarover we het allemaal eens zijn; maar toch vraag ik me soms af of onze ideeën over de heldhaftige strijd met onszelf niet een beetje hysterisch of zelfs dwaas zijn! Ik bedoel niet de heldhaftige kant ervan; maar dat lagere zelf van ons, dat armzalige ik! Het stuurt ons leven aldoor in de war, eenvoudig omdat we ons ermee vereenzelvigen, altijd ermee willen vechten en het even groot willen maken als wijzelf. Is het zo heldhaftig een geestverschijning die wijzelf in het leven hebben geroepen te bevechten?

Wat zegt de oude wijze Lao-tse hierover? Als u het lagere zelf wilt overwinnen, maak het dan beschaamd over zichzelf, maak het belachelijk. Lach erom; lach om uzelf. Zolang u ergens aandacht aan schenkt, versterkt u het en brengt u het op uw eigen niveau; en als u daarna probeert ertegen te vechten, bevecht u in feite een ander deel van uzelf dat in werkelijkheid enorm nuttig kan zijn.

Ik heb wel horen zeggen: dood het lagere zelf. Stel dat we dat zouden kunnen? Dan zouden we heel ongelukkige wezens zijn; we zouden er zelfs helemaal niet zijn. Als we dit lagere zelf in toom houden is het een vriendelijk dier. Het helpt ons. We hebben alleen tot taak het in toom te houden. Welnu, als iemand een onhandelbare hond of paard of kat heeft, of welk ander huisdier ook, schopt en slaat hij het niet en geeft hij het geen klap op zijn kop om er een braaf dier van te maken. Hij zou het al gauw weer-spannig, laf en kwaadaardig maken; hij haalt het omlaag. Daarom moet het lagere zelf noch worden vernederd, noch bekleed met de valse waardigheid van een tegenstander die ten onrechte tot de positie van het geestelijke zelf wordt verheven. Het moet op zijn plaats worden gehouden en vriendelijk, met achting en hoffelijk-

heid worden behandeld, maar altijd met een vaste, leidende hand. Wanneer het lagere zelf zich vrijheden begint te veroorloven, zet het dan op zijn plaats, maar niet met geweld, ook niet door het waardigheid te geven of te bevechten. Drijf de spot met uw lagere zelf en u zult zien dat het lagere zelf zijn juiste plaats weer inneemt omdat het zich tijdelijk schaamt en zich onwaardig voelt – gezichtsverlies, zoals de Chinezen zeggen.

Zo is het ook met een hond. Heeft u wel eens gezien hoe een hond de staart tussen de poten steekt als u hem uitlacht? Honden weten wanneer ze worden uitgelachen; en dat is een van de beste manieren om met een dier om te gaan.

Ik geloof dat Lao-tse uit China een wijze uitspraak deed toen hij zei dat een van de beste manieren om een vijand te overwinnen is hem belachelijk te maken.

Nu werkt dat niet tussen mensen onderling, want het is vaak erg cru en wreed omdat ze op hetzelfde niveau staan. Men kan iemand heel erg en ten onrechte kwetsen door hem met spot in een valse positie te plaatsen. Nee; maar probeer het eens bij uzelf. Lach om het lagere zelf zodra het lagere zelf u wil voorschrijven wat u moet doen; verleen het geen waardigheid; geef het geen aanzien, macht of kracht door ertegen te vechten; maar maak er ook geen misbruik van of maak het niet zwak, kwaadaardig of laf. Zet het op zijn juiste plaats door de spot ermee te drijven en het soms ook een beetje te minachten. Leer wat ware heldhaftigheid is. Lach om datgene wat u dwarszit!

De rol die het gevoel voor humor in het leven speelt, dat wil zeggen, in de gedachten en gevoelens van de mens en het gedrag dat daaruit voortvloeit, en de rol van humor in geestelijke zaken, wordt maar al te vaak over het hoofd gezien. We kunnen gevoel voor humor omschrijven als het zien van harmonieuze betrekkingen tussen ogenschijnlijk onsamenvhangende dingen, overeenstemming tussen niet overeenstemmende zaken, wat ons vrolijk stemt.

Het vermogen de humor in te zien van wat ons overkomt is een

geestelijke eigenschap. Humor ligt tenslotte aan het heelal ten grondslag en ik geloof dat het een van de grootste tragedies van het individuele bestaan is als men het vermogen mist de grappige kant van de dingen te zien als er moeilijkheden komen. Wanneer een ramp ons treft moeten we proberen de grappige kant ervan te zien; dan besparen we ons waarschijnlijk niet alleen een hoop moeilijkheden, maar het geeft ons ook een stimulans.

Ik herinner me een treffend voorval in een gesprek dat ik als jongen had met mijn geliefde oude vader. Mijn vader had in een theologisch tijdschrift een artikel gelezen van een bekende christelijke predikant die een pleidooi hield voor het bestaan van een gevoel voor humor 'in de Almachtige God'. Ik zei dat ik dat eenvoudig schitterend vond, want is het mogelijk dat een deel, de mens, iets bezit wat het almachtige geheel, het goddelijke, mist, ook al is ons gevoel voor humor menselijk en klein, omdat we klein zijn? Als dus de godheid gevoel voor humor heeft, zei ik, is het natuurlijk een gevoel van goddelijke humor, maar het blijft toch humor.

Het oude hindoedenkbeeld dat Brahmā het heelal voortbracht als een spel, een grap, bevat veel gezonde wetenschappelijke en filosofische waarheid. De woorden verschillen van die van de christelijke predikant, maar de gedachte is dezelfde. Anders gezegd: het voortbrengen van alle dingen was geen tragedie: er zat schoonheid in, er was harmonie, er zat humor in; en zij die zich in dit heelal bevinden kunnen, als ze dat willen, de humor erin zien.

Denk eens aan de godsdienstoorlogen en al het gekrakeel, die er nooit zouden zijn geweest als de mensen gevoel voor humor hadden gehad. Als men in deze tijd de grappige kant van de dingen zou zien, zou men beginnen beter met elkaar om te gaan, van elkaar te houden, met elkaar te lachen en onderling overleg te plegen in plaats van elkaar te wantrouwen.

De beschermengel

IK VRAAG UW AANDACHT voor een diepzinnig en prachtig feit in de natuur. Voor mij is deze gedachte een van de mooiste van de theosofische leringen. Ik bedoel die van de ‘engelen’ die over ons waken, of wat de christenen beschermengelen noemen; maar deze prachtige leer, die in tijden van spanning en moeilijkheden zo’n troost en steun is voor de mens, wordt door de christenen van deze tijd niet meer begrepen omdat ze de oorspronkelijke betekenis ervan uit het oog hebben verloren. Zij denken blijkbaar dat het een engel is buiten onszelf, die door de Almachtige is aangesteld als een soort beschermende ouder voor het kind; en sommige christenen schijnen te denken dat de beschermengel zich terugtrekt als het kind volwassen wordt. Deze leer van beschermende en leidende geestelijke invloeden in de wereld is een zeer oude leer van de wijsheidsreligie. Ze werd in Perzië, India, Egypte en bij de druïden onderwezen; feitelijk overal voorzover ik weet.

Ze komt eenvoudig hierop neer: er is in en boven de mens een geest of kracht die hem leidt en zijn denken en hart vervult van hoop, troost, vrede en rechtschapenheid; en hij die gereed is deze te ontvangen en ook werkelijk ontvangt, laat zich leiden door innerlijke opdrachten en doet dat zonder voorbehoud. Hij zal zich min of meer bewust zijn van het gezelschap van de beschermengel, zich bewust zijn van deze aanwezigheid als helper, dag en nacht, nimmer aflatend, die altijd leidinggeeft en die hem leert zichzelf te verlossen. Maar hoofd en hart moeten gereed zijn te ontvangen, anders zal het brein de leiding en de inspiratie niet kunnen verwerken.

Wat is deze beschermengel? Men kan hem een dhyāni-chohan noemen. Onze specifieke Sanskrietterm daarvoor is *chitkāra*:

‘gedachte-werker’. U zult zich herinneren dat over de grote Griekse filosoof Socrates werd gezegd dat hij door zijn innerlijke *daimon* werd geleid, zijn steeds aanwezige metgezel die hem, in zijn geval, vreemd genoeg nooit vertelde wat hij moest doen, maar hem altijd waarschuwde wat hij niet moest doen. Er wordt over hem gezegd dat hij zich herhaaldelijk afzonderde als hij niet kon besluiten welke weg te bewandelen, dat hij dan zijn ogen sloot en rustig bleef en probeerde zijn denken van al het overvloedige te ontdoen, van alle bombast, het lawaai en het tumult van rondolende gedachten – met andere woorden, het brein te zuiveren en te ledigen zodat de innerlijke beschermengel tot zijn brein kon doordringen. Zo werkte in zijn geval de beschermengel.

Maar wat is deze beschermengel? Is hij buiten de mens? Hij maakt deel uit van de geest van de mens, heeft betrekking op zijn geestelijke staat, niet het menselijke deel, maar een deel van zijn geestelijke wezen. Men kan het hogere zelf noemen, maar ik noem het bij voorkeur het geestelijke zelf, omdat aan de uitdrukking ‘hogere zelf’ in de theosofie een bepaalde betekenis wordt toegekend. Het meest innerlijke wezen van de mens, de beschermengel, dit geestelijke zelf is als een god vergeleken met de lichamelijke mens, de verstandelijke mens. Vergeleken met zijn kennis bezit het alwetendheid; vergeleken met zijn visie heeft het de visie van het verleden, het heden en de toekomst, en deze drie zijn in werkelijkheid één eeuwig NU in het altijd durende heden.

Deze beschermengel zal altijd en onophoudelijk ernaar streven zijn eigenzinnige dwalende kind, de lichamelijke mens, te leiden. Als u uw denken toegankelijk kunt maken voor deze innerlijke mentor en zijn opdrachten uitvoert, zal het leven veilig, gelukkig en voorspoedig zijn. Natuurlijk moet u doormaken wat het karma in petto heeft, dat is wat u in het verleden heeft veroorzaakt; dat moet uitwerken. Als u uw vinger in het vuur steekt, zal die verbranden. Als u met uw voet in een machine terechtkomt, wordt die verbrijzeld. Maar de innerlijke krijger, de beschermengel, zal, als u eenmaal in contact met hem komt, na verloop van tijd

verhinderen dat u een vinger in het vuur steekt of een voet plaatst waar die verbrijzeld kan worden. Wat mezelf betreft, mijn eigen leven is hierdoor wel zesmaal gered. Het enige verwijt dat ik mezelf maak is dat ik als jongeman niet eerder heb geprobeerd me meer bewust te worden van deze wonderbaarlijke gids, deze goddelijke vonk, dit geestelijke zelf in mij: de essentie van het goddelijke en deze tot een werkelijkheid te maken. Vergeleken met mij is mijn beschermer een engel, een god.

Het enige verschil tussen de gewone mens en de christus-mens en de boeddha-mens is dit: wij gewone mensen zijn niet erin geslaagd volkomen één te worden met de innerlijke beschermengel en de boeddha's en christussen wel. Een boeddha of christus is iemand die zichzelf, zijn hele wezen, zijn hart, zo toegankelijk heeft gemaakt voor het binnentreden van de innerlijke beschermengel, dat die beschermengel zich feitelijk in hem heeft belichaamd, zodat de lagere mens nog nauwelijks aanwezig is: dan is het de beschermengel die spreekt met de lippen van vlees, het is de bodhisattva, de innerlijke christus.

Dit zijn enkele van de in vergetelheid geraakte waarden in het leven van de mens en ik ken geen grotere waarden dan deze. Ten eerste, dat wij één zijn met het heelal, één met het goddelijke en daarvan niet zijn gescheiden. Wat ons dan overkomt doet er niet veel toe. Wat er gebeurt is deel van de universele bestemming. U raakt vervuld van moed, hoop en vrede. De andere vergeten waarde is wat ik zojuist *chitkāra* heb genoemd: laat die beschermengel in u leven en door u spreken en zo gauw als maar mogelijk is. Ik weet wat ik zeg, niet alleen over het behoeden tegen narigheid en risico, maar tegen alle soorten gevaar. Hij zal vrede, troost, geluk, wijsheid en liefde brengen, want die horen alle tot zijn natuur. Deze dingen heeft de arme mensheid in de wereld van vandaag hard nodig, want de meeste mensen denken dat alle narigheid in de wereld toevallig plaatsvindt en dat er geen uitweg is, behalve door stom geluk. Dat is volslagen onzin. Deze wereld is

een wereld van wet en orde; als we deze regels van wet en orde overtreden, zullen we lijden.

Was het maar zo dat de mens zich bewust werd van deze eenvoudige waarheden van de universele natuur! Ze zijn zo'n grote steun. Ze schenken het leven inhoud en geven het een prachtig doel. Ze stimuleren ons ons werk te doen, het goede te doen. Door deze waarheden gaan we onze medemensen liefhebben en dat werkt veredelend. De mens die alleen van zichzelf houdt, beperkt zijn bewustzijn tot een kleine kern en in hem is geen ontwikkeling, geen grootsheid; maar de mens die van zijn medemensen houdt en daardoor van alle dingen gaat houden, zowel grote als kleine – zijn bewustzijn breidt zich uit, begint alles te omvatten, te doorgronden en in zich op te nemen. Tenslotte wordt het universeel, in gevoelens, sympathie en inzicht. Dit is groots en dit is goddelijk.

Het wereldprobleem en de oplossing ervan

WAARAAN LIJDT DE WERELD van vandaag? Dat is het hopeloze verlangen van mensen anderen hun zienswijzen te doen aanvaarden. Dat was en is het probleem in het westen sinds de ondergang van het heidendom. Dat strekte de christelijke kerk tot schande – en ik zeg dit met alle respect voor de vele edele figuren die voor die kerk hebben geleefd en door hun leven glans eraan hebben verleend. Sinds de ondergang van Rome hebben mensen in alle Europese landen en in de twee Amerikaanse continenten de grove fout gemaakt zich wanhopig in te spannen anderen te dwingen te denken zoals zij – in geloofszaken, in de politiek, in de maatschappij, overal.

Daardoor werden er brandstapels voor martelaren ontstoken; gingen moordende en plunderende benden eropuit om andere mensen te doden. Daardoor werden verdragen gesloten en ondertekend en aan volkeren opgedrongen. Dat is ook nu ons probleem. Men ziet het overal. Men ziet het zelfs in landen waar vrede heerst. Men ziet het in onze maatschappelijke betrekkingen. Westerse mannen en vrouwen schijnen niet gelukkig te zijn als ze niet met meer of minder succes proberen anderen hun wil op te leggen, hun denkwijze, hun ideeën over wat goed is: de manier waarop de wereld moet worden bestuurd, op welke wijze iets moet worden gedaan en vooral de manier waarop andere mensen moeten geloven en voelen. Als we beseffen hoeveel waarde we hechten aan het heiligdom van ons eigen hart, aan de vrijheid van ons eigen leven en aan het recht om vrij te denken, dan kunnen we ook begrijpen hoe tragisch de gevolgen altijd zijn.

Maar diezelfde slechte karaktertrek heb ik zelfs in het denken van theosofen waargenomen, die blijkbaar de mening zijn toegedaan dat andere theosofen allen op de verkeerde weg zijn omdat zij *hun* mening niet delen – dit is op theosofisch terrein slechts een herhaling van hetzelfde oude en verkeerde verlangen om anderen te laten denken zoals wijzelf.

Maar wat men ook probeert, men kan daarin nooit helemaal slagen. Men kan mensen doden, men kan hun lichaam in boeien slaan, men kan hun denken en hun hart bezoedelen en verstoren. Maar men kan de menselijke ziel niet ketenen. Die zal zich bevrijden. En dan herhaalt zich dezelfde oude tragedie. Het is droevig; en het aandoenlijke ervan zit niet zozeer in het grote menselijke leed dat wordt veroorzaakt, maar in het enorme verlies dat de mensheid lijdt doordat de schatten van hart en hoofd in anderen worden onderdrukt en geblokkeerd. Denk eens na! Wat is er mooier voor een mens dan de ziel van een vriend of medemens te bestuderen, naar buiten te brengen wat daar aanwezig is, dit te zien groeien en te zien dat de schatten van het denken tot ontwikkeling zijn gebracht? Dat is opbouwend. Het andere is destructief. Het één doet de schatten van denken en voelen van de mens toenemen; het maakt dat de mensen elkaar vriendelijk, vredelievend en mild bejegenen. Het andere roept haat op en argwaan en een hevige wrok en de drang het juk van een opgedrongen geloof van ideeën of vormen af te werpen.

Weet u waarom dit allemaal gebeurt? Eenvoudig omdat de meeste mensen niet bezield zijn. Ik bedoel niet dat ze geen ziel hebben; maar hun ziel is niet actief, werkt niet, is niet productief. Ze zijn in slaap. Op die manier leven mannen en vrouwen grotendeels als menselijke dieren; eigenlijk nog erger, want dieren worden min of meer door een instinct geleid dat een zekere mate van respect voor andere dieren inhoudt. Maar mensen hebben een ordenend en sluw brein en als een ordenend en sluw brein begiftigd is met rede, ontstaat er tirannie van religieuze, maatschappelijke, politieke of welke aard ook. Ik herhaal, tirannie, de

poging van een minderheid of een meerderheid, van de één tegenover velen, of van velen tegenover één, om ideeën en gedachten en gedragslijnen op te leggen aan anderen die zich daaraan moeten onderwerpen – en dat noemen we de ‘vrijheid van het westen’!

Vrijheid! Een van de meest gezegende geschenken van de hemel en een dat we het schandelijkst hebben misbruikt: want we gingen ervan uit dat het verwerven van vrijheid betekent anderen ons geloof te doen aanvaarden, anderen te verplichten onze instellingen en onze manier van doen over te nemen. En wat is het gevolg: dat de bloei van miljoenen mensenzielen in de kiem wordt gesmoord; mensenzielen die anders een rijke oogst hadden gegeven en een voortreffelijke bijdrage hadden geleverd aan de verrijking van de gemeenschappelijke schatkamer van de mensheid.

Ben ik met deze ideeën revolutionair? Nooit. Want dat zou erop neerkomen dat ik de morele misdaden waarover ik spreek zelf probeer te herhalen en anderen mijn inzichten tracht op te dringen. Evolutionair dan? Ja! Door een beroep te doen op hoofd en hart van de mensen, zodat ze zich altijd ervan bewust zijn dat ze, als ze anderen bestrijden, nooit echt gelukkig kunnen zijn, nooit het beste in zichzelf naar buiten kunnen brengen of het hun medemensen mogelijk kunnen maken het beste in zichzelf voort te brengen. Dat heeft nooit succes gehad en zal het nooit hebben. Dat gaat in tegen de wetten van de menselijke natuur. Het druist in tegen alle wetten van de psychologie, de hogere zowel als de lagere. Het is de plicht van de mens de wetten van zijn land te gehoorzamen. Om welk land het ook gaat en welke wetten daar ook heersen, zolang hij daar woont moet hij die wetten gehoorzamen. Maar laat hij in zijn eigen leven een voorbeeld zijn van een bezielde mens en, wanneer hij als martelaar sterft voor een rechtvaardige zaak, dan zal de wereld van zijn voorbeeld horen en zal het, zoals de oude christenen zeiden, ‘het zaad van de kerk’ zijn; want het is een merkwaardig feit in het menselijke psychologische denken dat, ook al sterft iemand voor een onbeduidende

zaak, het toch een kiem van propaganda is.

Zoals de meesters van wijsheid hebben geleerd, bestaat de grootste wijsheid in het leven van de mens hieruit, dat men sympathie voelt voor anderen en zijn eigen leven maakt tot een voorbeeld van wat men verkondigt: rechtvaardigheid, broederlijke liefde, sympathie, medelijden, mededogen, hulpvaardigheid, het zich onthouden van elke onrechtvaardige daad tegenover anderen. Een voorbeeld dat men geeft zal door anderen worden nagevolgd omdat het opvalt als een lichtbaken in een donkere nacht.

Dat is het ideaal; en dat zal ik altijd als ideaal voor ogen houden. Want ik heb ontdekt en deed dat zelfs al in mijn jongensjaren, dat het naar buiten brengen van wat de ander in zich heeft, wat hij wil laten zien, wat hij tot uitdrukking wil brengen, het interessantste aspect is van de omgang met anderen, van menselijke relaties, het geven en nemen in het dagelijks leven. Dat is boeiend; en de snelste manier om dat de kop in te drukken, om de groei ervan af te remmen, is anderen uw ideeën op te dringen. Want dan doodt men iets van grote schoonheid; men vernietigt het edelste in het menselijk leven in plaats van het door sympathie te helpen tot bloei te komen. Het is een misdaad dat te doen. Als men daarentegen erin slaagt naar buiten te brengen wat in de ziel van een mens aanwezig is, verrijkt men zichzelf en de ander. Dat is het wezen van echt leiderschap. Het betekent dat men leiding geeft aan het hart van de mens; het beste in anderen naar buiten brengt, zodat zijzelf van de schoonheid gaan houden die op die manier naar buiten wordt gebracht, en van geestdrift vervuld raken. Aan anderen denkbeelden opdringen is tirannie.

Wij leven onder de heerschappij van geweld; overal komt gewelddadige onderdrukking voor. U weet wat kracht betekent in de mechanica; wanneer de aspiraties van de menselijke ziel worden onderdrukt en wat eens naar buiten moest komen wordt bedwongen, zal dat tot uitbarstingen leiden. Verbaast het u dan dat de meest verheven mensen die ooit hebben geleefd ons hebben geleerd dat liefde en rechtvaardigheid de weg vormen naar

vrede, geluk, groei, voorspoed, rijkdom en alle goede dingen van het leven? Liefde en sympathie voelen voor mensenzielen; anderen niet aandoen wat u niet aangedaan wilt worden – deze passieve vorm is de meest wijze. Doen voor anderen wat u van hen verwacht – ‘mensenzielen redden’ – is een houding die door onwetendheid en fanatisme tot misbruik kan leiden.

Behandel anderen – om het in actieve vorm te gieten – behandel anderen zoals u wilt dat anderen u behandelen; en na enige tijd zult u zien hoe hun en uw idealen ontluiken. Een mens die zo handelt is bezielde; iemand in wie de eigenschappen van de ziel de overhand hebben; die liefheeft omdat liefde iets schoons is; iemand die door het leven van zijn medemensen te verrijken zijn eigen leven verrijkt; iemand die anderen grootmoedig behandelt en hun de eerste kans biedt. Dit is niet alleen ridderlijk, maar het doet de eigen krachten en vermogens toenemen, want om dit doorlopend te doen is wilskracht nodig.

Het is een proces waardoor men zichzelf steeds meer bezielt. De Groten in de wereld zijn in deze zin de meest bezielde. Hun hart is het meest van liefde vervuld; hun denken is het helderst, het scherpst, het sterkst en het moedigst; hun gevoel voor ethiek is heel subtiel, werkt ogenblikkelijk en resoluut. Zij weigeren hun wil aan anderen op te leggen en hebben in plaats daarvan de schoonheid in de ziel van anderen naar buiten gebracht.

Inwijding en lijden

ALLE INWIJDING IS IN WERKELIJKHEID een test of een beproeving, maar de voorbereiding voor die test of beproeving ligt in het dagelijks leven – van 1 tot 2 en 3 januari en verder tot 31 december. Wat wij inwijding noemen betekent eenvoudig dat de neofiet, als hij op de proef wordt gesteld, bewijst of zijn training in het dagelijks leven intensief genoeg was om hem geschikt te maken een hogere zaak te dienen.

Daarom zeggen de meesters ons dat chela's niet aan bijzondere beproevingen worden onderworpen; alleen dan wanneer er inwijding volgt en zij de kans krijgen de toets te ondergaan. De beproevingen komen in het dagelijks leven. Ziet u welke les daaruit kan worden getrokken? Maak u gereed nu het nog dag is en vóór de avond valt. Weet u waaruit sommige van die beproevingen bestaan? Daarover zijn allerlei romantische verhalen geschreven. Voor het grootste deel waren dat gissingen, maar de basisgedachte is vaak juist. Dit zijn de beproevingen: Kunt u de bewoners van andere gebieden tegemoet treden en in alle vrede met hen leven? Weet u wat dat wil zeggen? Bent u helemaal zeker van uzelf? Hoe kan iemand die op dit vertrouwde gebied waarop hij leeft, zich niet kan zien zoals hij is en zich niet kan beheersen als dat nodig is, hoe kan zo iemand verwachten de bewoners van andere gebieden veilig onder ogen te komen, niet alleen de elementalen – die zijn lang niet de ergste – maar de intelligente entiteiten of wezens die op andere gebieden leven?

Welnu, iemand die zich onder controle heeft, misschien niet volledig, maar weet dat hij, als hij zijn wil daarop richt, alles in zijn eigen karakter kan beheersen en die dat weet door het te bewijzen, is gereed inwijding te ondergaan. Wanneer deze kennis tot hem komt, wordt hem de kans gegeven.

Velen schijnen te denken dat inwijdingen voorrechten zijn, verleend aan mensen die voorwenden een heilig leven te leiden of iets dergelijks, maar ik zal u iets meer vertellen, iets wat ik weet omdat ik het bij mijn medemensen heb gezien: de man of vrouw die zich eerlijk heeft ingezet, die is gevallen en weer opgestaan, met andere woorden, iemand die het brood der smarte heeft gegeten, en daardoor milder en sterker is geworden, voor hem of haar is de mogelijkheid groter dan voor iemand die nooit door het vuur is gegaan. De universele natuur is zo meedogend en zo met ons begaan dat het vaak juist degenen zijn die op het pad struikelen die uiteindelijk het meest worden verrijkt. Heiligheid komt voort uit de strijd met zichzelf die men voert en verliest, voert en verliest en voert en *wint*. En dan groeit in het hart mededogen, medelijden en inzicht. We worden vriendelijk tegenover anderen.

U ziet nu hoe het komt dat iemand die snel over de fouten van anderen oordeelt, juist degene is die zelf nooit op het pad is gestruikeld en daarom niet geschikt en gereed is. Mededogen en medelijden bewijzen dat men karakter en kracht heeft die door lijden zijn verworven. ‘Tenzij de voeten zijn gewassen in het hartenbloed’ – zo is het! U ziet hoe vol mededogen de Christus en de Boeddha waren. Laten we leren en hetzelfde doen.

Mij is vaak gevraagd of geschreven wat ik denk van iemand die ongelukkig is op zijn levensweg, iemand die van het rechte, smalle pad is afgedwaald, en ik heb me afgevraagd hoe een theosoof ertoe komt mij zo’n vraag te stellen. Is het niet duidelijk dat juist degenen die door lijden hebben geleerd sterker zijn dan zij bij wie dat niet het geval is? – en ik bedoel degenen die hebben geleden en zichzelf hebben overwonnen. ‘Oordeel niet opdat u niet wordt geoordeeld.’ Hij die door het vuur is gegaan zal nooit oordelen over iemand die erdoorheen gaat. Hij weet wat het betekent. Het zijn de onvolwassenen, de geestelijk onontwikkelden, zij die nooit door het vuur van het leed zijn heengegaan, die snel met kritiek en een oordeel over anderen klaarstaan. Oordeel niet, opdat u niet zelf eens zult worden geoordeeld.

Het wegen van het hart

ONS LEVEN, ONZE BESTEMMING als mens, worden ons niet door een grillig noodlot toebedeeld; alles wat we denken, alles wat we voelen en alles wat we doen wordt gewogen op de weegschaal van het lot, zoals in de Egyptische ceremonie of rite van het Wegen van het Hart van de overledene symbolisch wordt voorgesteld. Die weegschaal weegt twee dingen, zoals dit Egyptische ritueel zo knap demonstreert: op de ene schaal bevindt zich het levenscentrum, het hart van de mens die leefde, maar nu dood is; en op de andere schaal ligt de veer van de waarheid, van de werkelijkheid, die niet kan worden omgekocht, die zich door niets laat afleiden, die zich door niets laat overhalen of beïnvloeden. Dit symbolische ritueel geeft dus een prachtige verklaring van de leer van karma, het onontkoombare lot dat door niets en niemand ooit kan worden veranderd, want het is de goddelijke wet zelf, die we vergelding noemen als het de gevolgen van onze verkeerde daden betreft, en beloning als het om de gevolgen van het goede in ons of van onze goede werken gaat. In de majestueuze atmosfeer rond dit ritueel is de mens echter niet afhankelijk van een rechter of een vonnis en er is ook geen kwijtschelding van straf. Hij is uitsluitend afhankelijk van de wetten van het zijn. Die weegschaal weegt uiterst nauwkeurig; niets brengt haar uit haar evenwicht, niets laat de schaal omhoog of omlaag gaan. Hij wordt gewogen – let wel – hij wordt gewogen tegen de waarheid zelf en heeft u ooit gehoord dat de waarheid werd omgekocht of bepraat, veranderd of beïnvloed?

Dit is de leer van beloning en vergelding die wij karma noemen: wat een mens zaait dat oogst hij, niet iets anders; en hij kan de oogst niet ontlopen want hijzelf, gesymboliseerd door zijn hart op de weegschaal, wordt tegen de waarheid gewogen. Als het hart

en de veer van de waarheid in evenwicht zijn, dan is het hart even licht en geestelijk als de waarheid zelf en is het daaraan verwant. Maar als het hart zwaarder weegt doordat het verkeerd heeft gehandeld en door de aantrekking tot de lagere dingen op aarde, dan gaat het omlaag en is de omhooggaande veer op de andere schaal het getuigenis en bewijs tegen het door het aardse belaste hart dat niet omhoog kan om het evenwicht te herstellen.

Dit symbolische ritueel heeft iets majestueus. Het heeft vele verbazingwekkende betekenissen en volgens mij is de edelste de uitwerking ervan op ons in ons dagelijks leven. Wat u zaait, zult u oogsten. Met geen woord wordt gesproken over kwijtschelding van straf en als er in het heelal van zoiets als kwijtschelding sprake was, zou het heelal zelf als oneindige gerechtigheid worden uitgeschakeld. Een gewoon mens kan geen oneindige zonde begaan, want noch zijn geest, noch zijn ziel of zijn kracht is oneindig in omvang. Zijn fouten zijn menselijk en daarom is het wegen op de weegschaal menselijk; de vergelding zowel als de beloning liggen beide op menselijk niveau. Dit is de oneindige rechtvaardigheid van moeder natuur, de natuur die het geestelijke, het goddelijke en de ons omringende natuur omvat, want die zijn één.

Als iemand van dit belangrijkste feit in het menselijk leven is doordrongen, verandert daarmee zijn hele leven als mens. Hij begint zich rekenschap te geven van zijn daden, hij begint zich rekenschap te geven van de aard van zijn gedachten. Hij bekommert zich om de stroom van zijn gevoelens; want vóór zijn heengaan en wat men de dood noemt, is hijzelf de bezitter van de weegschaal en door zijn gedachten, zijn gevoelens en zijn daden, daden die voortvloeien uit zijn gedachten en gevoelens, bezwaart hij zijn hart met het gewicht ervan. En na zijn dood wordt hij op de weegschaal gewogen, niet op theatrale wijze, zoals het wegen in de symbolische afbeelding, maar gewogen op de weegschaal van het lot; dezelfde weegschaal die mij of u in dit of dat lichaam brengt, in dit of dat land, nauwkeurig in overeenstemming met wat elk mens in vroegere levens in zichzelf, door gedachten en

gevoelens en aspiraties en alle andere menselijke emoties heeft opgebouwd. Die dingen zijn geen toeval en gebeuren niet zomaar.

Welnu, is het niet duidelijk dat als iemand zich van deze dingen bewust is, en ze op hem inwerken en zijn hart beginnen binnen te stromen, zijn gedrag onvermijdelijk wordt veranderd? Leert hij niet, zoals een kind dat zijn vinger in kinderlijke onschuld in een kaarsvlam steekt? Daardoor leert hij. Wat een geweldige morele betekenis heeft deze symbolische voorstelling van het hart van een mens, dat zijn ware zelf is, dat wordt gewogen op de weegschaal van kosmische gerechtigheid, die niet door bidden kan worden beïnvloed, die volslagen betrouwbaar is, want op de andere schaal ligt de veer van de waarheid. Niemand wordt ooit onrechtvaardig beoordeeld of ondergaat iets, hoe gering ook, dat hij niet zelf heeft verdiend; ook wordt nooit iemand beloond voor wat hij niet heeft verdiend, want dat zou absurd zijn; en het 'gezonde verstand' en de schoonheid van het heelal zijn zonder weerga.

Het wegen van het hart, dat het eigen zelf is van de mens, op de weegschaal van het lot, toont ons ook dat wij van ons leven iets moois of iets lelijks maken, strikt in overeenstemming met onze eigen wens en wil en onze aspiratie. We hebben ons lot in eigen hand. Het is niet zo dat de ene mens kracht x krijgt toegemeten om te slagen, en de andere kracht y om te mislukken. We zijn allemaal een vonk van het goddelijke hart, hebben allemaal gelijke mogelijkheden en hebben eeuwig gelijke kansen; en als we mislukken, dan zijn wij het die falen en daarvoor de prijs betalen; maar als de prijs eenmaal is betaald, beginnen we weer met nieuwe hoop en nieuwe kansen: ik heb mijn schuld betaald, ik ben nu vrij, ik begin opnieuw. Wat een kracht schenkt deze leer en hoe bemoedigend is ze voor ons. Ze is een leer van hoop, want geen menselijk lot is zo ongelukkig of minderwaardig dat het niet, als men dat wil en vanaf dit moment begint, op schitterende wijze ten goede kan worden veranderd; want als men zich wil beteren, begint het hart te werken, op u in te werken en uw geest te vullen

met edeler gedachten dan er eerst leefden en met gevoelens die veel dieper en milder en zuiverder zijn dan die u eerst koesterde.

Het is een prachtig symbolisch beeld van de werkelijkheid. Wat is die weegschaal en hoe doet de natuur haar werk? Wel, dat zien we voortdurend om ons heen. Hoe kwam ik in dit lichaam en deze incarnatie? Via de vele woningen van de Vader, zoals de avatāra Jezus placht te zeggen. Ik kwam uit de hemelwereld, uit devachan, naar deze wereld via vele bestaansgebieden, daalde af naar deze materiële wereld omdat ik hierheen werd aangetrokken. Wie is de gids en de leider? Horus, de goddelijke geest, de voornaamste geleider van mijn voetstappen, als ik hem dat toesta – volgens het Egyptische ritueel. En het gebeurt als het ware allemaal door dezelfde krachten die in deze stoffelijke sferen heersen, die de zonnen doen stralen, en de hemellichamen zoals onze aarde doen wentelen, en die maken dat alles in een samenvloeiende beweging van het ene naar het andere kosmische gebied van het lot gaat. Dit gebeurt allemaal omdat het geheel en al binnen de natuurwet valt, de wetten van de natuur.

Hoe vind ik dus mijn weg door dit leven? Door aantrekkingskracht, door wat ik van mezelf heb gemaakt. Ik word hierheen aangetrokken en die aantrekking laat me niet ergens anders heen gaan. Ik schep mijn eigen lot, ben daar ook nu mee bezig en zal in het volgende leven het opnieuw scheppen; laten we hopen meer harmonieus dan ik het in dit leven deed.

Wat zijn deze hallen of woningen waar Ani, de gewone mens van het Egyptische ritueel, doorheen moet voordat zijn hart wordt gewogen tegen de veer van de waarheid – licht als een veer en die toch het heelal aan banden houdt die nooit worden verbroken? Wat zijn die kamers en woningen waar de goddelijke ziel doorheen gaat? Het zijn de verschillende gebieden, de verschillende werelden waardoorheen de mens na de dood zijn weg zoekt. Hoe kent de ziel van de overledene, als ze bij een poort komt en aanklopt om binnen te worden gelaten het juiste wachtwoord? Door precies dezelfde instinctieve kennis en aantrekkingskracht

waardoor de incarnerende ziel die uit devachan komt, haar weg vindt naar haar huidige familie en het lichaam van nu. Ze kan niet verdwalen. En wat betekent het aankloppen van de overledene – weer zo’n prachtig symbool? Het is als het ware niets anders dan het naderen van een nieuw gebied, een nieuwe wereld, een nieuw stadium op de weg van de ziel tijdens haar pelgrimsreis en zij weet instinctief hoe het te naderen, hoe er binnen te gaan, hoe volgens het Egyptische ritueel het wachtwoord moet worden gesproken. Dat bevindt zich in de ziel zelf. Het is ervaring, intuïtie en kennis, hetzelfde wat wij hier nu gebruiken om elkaar te begrijpen, met elkaar te praten, samen te lezen en te studeren. We begrijpen elkaar; maar hoe zou men begrip kunnen verklaren voor iemand die niet weet wat begrip is? Als ik woorden spreek die bij uw verstand aankloppen, als een spreker klopt aan uw hart, gebeurt dat met een gedachte, met een gevoel, het gebeurt met kennis en de poorten van begrip vliegen wijd open; ideeën en gedachten treden uw geest, uw ziel binnen. Dan is er op de juiste manier geklopt.

Dat wordt bedoeld met de kamers of woningen waar de ziel doorheen gaat; waar ze voor de verschillende poorten komt te staan en krachtig aanklopt; als ze wordt beproefd zegt ze het wachtwoord dat het haar mogelijk maakt verder te gaan. Als men deze wachtwoorden tot een deel van zijn wezen heeft gemaakt, kan men ongehinderd verdergaan. Als men zich niet tot dat punt heeft ontwikkeld of onwaardig is, als ze niet een deel van de ziel zijn geworden, wordt men uitgedaagd, een halt toegeroepen en moet men terug.

Het is een oude, algemeen erkende waarheid van de goddelijke wijsheid dat alle grote dingen in de wereld uit het hart van de mens komen. Die zetelen niet in het brein; want het brein is de grote brenger van verdeeldheid, de grote bedrieger. Het hart brengt de mensen samen. Waarom gebeurt dat? Omdat het hart een universele taal spreekt die geen woorden nodig heeft. Maar het brein spreekt een woordentaal die van mens tot mens moet worden vertolkt. Daarom is het hart zoveel edeler. De grote din-

gen van het leven komen voort uit het hart; want in het hart zeten liefde en intuïtie, onderscheidingsvermogen en inzicht, zelfopoffering, medelijden en mededogen, zuiverheid en goedheid, waarheid, trouw en eer; uit het verstand van de mens komen onenigheden, ruzies, de onwil om anderen te begrijpen, gevoelens van haat en al die andere minderwaardige voortbrengselen van de lagere natuur van de mens, want het zijn de dingen van het brein waarover mensen voortdurend twisten. Ze twisten nooit over wat uit het hart voortkomt, want dat zijn de dingen die we als mensen gemeen hebben.

Voorbeeld: de waarheid is mij lief en datzelfde geldt voor iederen in deze zaal. Dat is een uitspraak die rechtstreeks uit het hart komt. Maar het verstand zegt onmiddellijk: wat voor soort waarheid, wat bedoelt u met waarheid? De waarheid van Jan of de waarheid van Kees? Het zakt zoals u ziet onmiddellijk af en er begint een geredeneer, gekrakeel, geharrewar over en weer en een twistgesprek over louter details; maar het hart zegt eenvoudig: ik heb eerbied voor de waarheid en ieder ander mens in het gehoor begrijpt dat met zijn hart. Het hart zegt: ik houd ervan. Het brein begint dadelijk erover te redeneren en allerlei mannen en allerlei vrouwen hebben andere ideeën over wat liefde is en hoever men moet gaan en hoever men niet moet gaan, hoeveel vertrouwen men moet hebben en niet moet hebben, van wat voor soort mensen ik houd en van welke soort ik niet houd. Het hart staat ver hierboven. Het zegt eenvoudig, ik heb lief. Het is een universele taal die ieder mens begrijpt. Daarover hoeft u niet te twisten. U aanvaardt het. Het is het brein dat argumenten aandraagt. Het hart zegt: vertrouwen is een van de mooiste uitingen in het menselijk gedrag, vol vertrouwen zijn. Waar houden we van iets en bewonderen we het? In het hart. Met welk deel van ons zijn we trouw, betonen we respect? Met het hart. Het spreekt een universele taal; daarom zeggen we dat uit het menselijk hart alle grote dingen in het leven van de mens komen.

Ik wil nog iets verder gaan en u zeggen dat het hart van de mens

de tempel of woonplaats of het tabernakel is van een godheid; het is de woning van Horus, volgens het Egyptische ritueel. Iedere keer dat iemand u zijn woord geeft en dat houdt, vooral als hij er zelf nadeel van heeft, handelt hij als een bezielde mens. Iedere keer dat iemand u zijn woord geeft en het niet nakomt, omdat het hem beter uitkomt zich niet eraan te houden, is die mens tijdelijk niet bezielde. Zijn ziel slaapt. Iedere keer dat iemand een medemens bedriegt, is zijn ziel in dit opzicht in slaap, ze is niet actief. Hij is niet bezielde. Iedere keer dat iemand iets doet of een edele gedachte denkt die anderen helpt, is hij werkelijk mens, want hij is bezielde. En als een mens volledig bezielde is, zoals alle mensen op deze aarde eens zullen zijn, als zijn ziel vrij is, leeft er niet langer een mens maar een god onder ons. Ik denk dat het mooiste dat wij mensen ooit kunnen zien het licht van bezieling is dat in de ogen van een medemens daagt. Als u dat nooit heeft gezien en nooit heeft begrepen, komt dat omdat uw eigen ziel slaapt; want in deze dingen doet geest een beroep op geest, geest herkent geest, het goddelijke herkent het goddelijke, de mens in me herkent de mens in u; en dat is bezielend. O, als alle mannen en alle vrouwen eens zo leefden dat ze het goddelijke in hen naar buiten brachten en daardoor getuigden van de goddelijke bron van hun eigen innerlijke licht!

Het bezielen van de mens

BIJ VELE GELEGENHEDEN heb ik gesproken over die Groten, die volledig bezielde mensen zijn en ook over de meerderheid van de mannen en vrouwen die nog zielloos zijn; en met deze laatste term bedoelde ik niet ‘verloren zielen’. Als men begrijpt wat bezielen betekent, begrijpt men ook de betekenis en het wezen van het chelapad. Een chela is iemand die zichzelf bezielt. De meester is een volledig bezielde mens. De boeddha is een meester van wie de ziel door het licht van de geest wordt verlicht, iemand in wie de geest met zijn stralende pracht de toch al grote schoonheid van de bezielde mens nog verhoogt.

Het pad van chelaschap is een proces van bezieling van ‘zielloze’ mensen. Onze steden, dorpen, gehuchten en woningen zijn vol van zulke ‘zielloze’ mensen. Ieder van ons is op die momenten dat hij niet langer een ‘ziel’ is, maar slechts in de vier lagere beginselen van zijn wezen leeft, tijdelijk zielloos; dat wil zeggen dat de menselijke monade niet langer actief in hem is. Een verloren ziel daarentegen is iemand die zelfs niet meer de mogelijkheid heeft zich weer met het goddelijke, de geest, de boeddha, de christus in hemzelf te verenigen. De verloren ziel daalt af in de hel.

Toen de grote Syrische wijze Jezus zei: ‘hij die zijn leven opgeeft om mijnentwil’ – ter wille van de boeddha of de christus in zichzelf, in ieder van ons – ‘zal zijn leven vinden’, bedoelde hij dat zelfs in de meest gewone mensen de innerlijke christus leeft, hoe zwak ook in het begin, en blijft leven als een innerlijk wezen; dat de mens, naarmate de tijd verstrijkt en hij het diepste centrum van zijn wezen meer nadert, geleidelijk bezield raakt, een leider wordt en vervolgens een boeddha en op de boeddha’s schijnt het licht van de eeuwigheid. Zo eenvoudig is dat.

Zielloze mensen zijn niet slecht. Ze laten zich alleen meedrijven, ze slapen, zijn niet ontwaakt. Ze leven min of meer in de vier lagere beginselen van de constitutie. Maar de chela is iemand die zich door zijn wil, door inspanning, door zijn gedachten, toewijding en liefde voor al wat is, zowel groot als klein, begint te bezien; en hij klimt langs het chelapad omhoog naarmate hij zich meer en meer bezielt.

Ik gebruik de term 'bezielen' omdat het een eenvoudig woord is en gemakkelijk wordt begrepen. Met opzet vermijd ik woorden die misschien uitvoerig zouden moeten worden toegelicht. Ik geef liever een aanwijzing dan een gedetailleerde leer.

Ik zal proberen u een beeld te geven van wat bezielen betekent en dat, althans voor mij, kenmerkend is. Wij mensen zijn samengestelde wezens. We hebben een goddelijke, een geestelijke, een menselijke en een dierlijke kant en ook nog het fysieke lichaam dat zo vaak ten onrechte moet lijden door de wandaden die ertegen worden begaan door ons grillige, dwalende, ongedurige, hartstochtelijke, lagere menselijke aspect: de lagere emotionele en mentale beginselen in ons. Deze vier lagere beginselen zijn het *menselijke* dier. Omdat het een *menselijk* dier is, staat het hoger dan het dierlijke dier, want het eerste bezit een menselijk instinct. Niettemin moet dit menselijke dier, wanneer de mens als mens leeft, worden bezield door het menselijke van de mens. Als een mens alleen in zijn vier lagere beginselen leeft, is hij minder dan de werkelijke mens. Hij vegeeteert slechts. Hij bestaat. Voor hem is er absoluut geen uitzicht op onsterfelijkheid, want er is niets onsterfelijks in de vier lagere beginselen in ons. Maar de menselijke monade, het voertuig van de geestelijke monade of, om het anders te zeggen, de menselijke ziel, het voertuig van de geestelijke ziel, heeft grote kans op bewuste onsterfelijkheid.

Wanneer een mens in zijn menselijke monade leeft, zijn de vier lagere beginselen bezield. Hij is dan een volledige mens, leeft bewust en gelukkig en zodanig dat hij daarover niet bedroefd en verbitterd hoeft te zijn. Dat is de toets. Het betekent niet een

mens die volmaakt is en ook niet dat die mens niet aan verzoeken blootstaat. Zeker niet, want we zijn allemaal menselijk. De mens van vier beginselen bezwijkt gewoonlijk aan verleidingen omdat hij niet door het menselijke in hem wordt bezielde. Het menselijke in ons, om begrijpelijke taal te gebruiken, de menselijke monade, *heeft meer kans verleiding te overwinnen dan eraan te bezwijken*; en als ik over verleiding spreek, bedoel ik niet alleen lichamelijke hartstocht; ik bedoel allerlei verleidingen. Buitensporige ambitie die alleen ten koste van anderen kan worden bevredigd, is in deze tijd een algemeen voorkomende ondeugd; zelfzucht in een van haar vele vormen; egoïsme, een veelkoppig monster; onbeheerste woede – al die dingen behoren tot het lagere menselijke; lager dan het hogere menselijke, lager dan het echt menselijke.

Bezielen betekent dus die dingen in praktijk brengen waarvan wij intuïtief en instinctief beseffen dat ze tot ons betere deel behoren. Daar komt het op neer: leven in de menselijke ziel in plaats van in de menselijk-dierlijke ziel; om het technisch te zeggen, leven in buddhi-manas in plaats van in kâma-manas.

In die zin zijn onze straten vol zielloze wezens, met een karakter dat even veranderlijk is als de wind, zonder vaste wil, zelfs zonder een vaste overtuiging, vooral een morele overtuiging, draaiend als weerhanen, heen en weer getrokken door iedere voorbijgaande vloed van verleiding. Ze zijn minder dan menselijk. Ze zijn zielloos – wat niet betekent dat ze geen ziel hebben, maar dat de ziel in hen niet werkzaam is; ze is niet actief; ze uit zich niet. Kijk in de ogen van die mensen: wat ontbreekt is de stralende schoonheid van de ziel, die u altijd zult herkennen als u haar eenmaal heeft gezien.

Elke vriendelijke daad die men verricht toont de mate waarin men bezielde is, als het een daad is die opwelt uit het hart en niet uit een louter egoïstisch verlangen de aandacht te trekken. Telkens als men een verleiding weerstaat waarvan men weet dat eraan toegeven betekent dat men zich in zijn eigen ogen verlaagt,

ook al weten onze medemensen niets van die val; telkens als men die weerstaat, leeft men in de menselijke ziel en bezielt men zich in die mate. Telkens als men de drang tot een zelfzuchtige daad weerstaat, een daad ingegeven door een zelfzuchtige gedachte en voor eigen voordeel, dan bezielt men zich evenzoveel.

Volledig menselijk, volledig bezield zullen we in de vijfde ronde zijn. Op het ogenblik kunnen we dat zijn door inspanning en aspiratie. De grote meerderheid van de mensheid is zielloos in de technische betekenis die wij eraan geven. De ziel is er wel, maar men wil er niet in leven; men wil haar niet zijn. Men geeft de voorkeur eraan in het dier te leven. Let wel, met dat dier wordt niet alleen het seksuele bedoeld. Dat is slechts één kant ervan en betrekkelijk onbelangrijk. Met het dierlijke wordt het inhalige, hebzuchtige, zelfzuchtige, begerige en aan zichzelf toegevende deel van ons bedoeld; het najagen van dit of dat, zonder standvastigheid van karakter of anders gezegd zonder ziel.

Begin u te bezielen met de ziel die *uzelf* bent; dat is het chelapad. Hij die erin slaagt dat te doen is een chela. Het pad is voor alle mensen gelijk en toch voor elk individu verschillend. Zoek het.

De essentie van de boodschap van H.P. Blavatsky

WE SPREKEN OVER hulde betuigen. Er zijn verschillende manieren om dat te doen. Er bestaat huldebetoon door middel van woorden en huldebetoon van het hart dat tot navolging leidt. Hulde betuigen met woorden is goed als het hart erachter staat; maar hulde die neerkomt op het navolgen van grootse daden is nog beter en staat op een hoger plan.

Ik denk dat de beste hulde die wij H.P. Blavatsky kunnen brengen, naast de woorden waarmee we onze diepe dankbaarheid uitdrukken, bestaat uit navolgen, het navolgen van haar leven en haar werk voor de mensheid; proberen het voorbeeld dat zij ons heeft gegeven zo goed mogelijk te benaderen. Ze zei eigenlijk hetzelfde over haar verhouding tot haar eigen leraren: zij onderrichten, ik volg. Mijn boodschap is niet de mijne, maar van hen die me hebben gezonden.

Sinds haar heengaan is er in de theosofische wereld heel wat gepraat over de opvolgers van H.P.B.; mij lijkt dat allemaal volstrekt onbelangrijk, een spelen met woorden en met de heiligste instincten en opwellingen van het menselijk hart. Want iedere ware theosoof is een opvolger van H.P.B. en moet daar verheugd over zijn en er trots op zijn. We zijn allen opvolgers van H.P.B., ieder van ons, zonder enige uitzondering. En de minste onder ons is vaak de grootste. Het gaat hier niet om inbeelding of verwaandheid, maar om de drang in een liefhebbend en dankbaar hart om naar voren te treden en te dienen en zich te wijden aan de zaak die onze leraren dienden en nog altijd dienen. Wat is edeler dan dat? Het betekent in feite het afwijzen, het afwerpen van het lage en persoonlijke. Het is het vergeten van het persoonlijke en het doen

opgaan van het zelf in het oneindig veel grotere zelf van het heelal. Als we onszelf vergeten wordt er iets in ons geboren dat buitengewoon verheven is; want dan heeft het geestelijke, waarvan wij mensen zulke zwakke voorbeelden zijn, de kans in ons tevoorschijn te komen, in en door ons te spreken en te werken, omdat het dan zijn kanaal vindt in en door het hart en het hoofd van de mens.

Voor mij was het belangrijkste werk van H.P. Blavatsky dat ze de mensen bezielde – een term met een heel diepe betekenis; dat ze mannen en vrouwen een filosofie-religie-wetenschap gaf, zo overtuigend voor hoofd en hart dat ze tot het besef zouden komen dat het heelal leeft en bewust is en dat wij, de kinderen ervan, dus ook levend en bewust moeten zijn en even eeuwig en even oud als het heelal waaruit we voortkomen, waarin we leven, en in de geestelijke delen waarvan we eens zullen terugkeren.

Als u deze eenvoudige gedachte in uw hoofd en hart opneemt, zodat ze een innerlijke overtuiging wordt, is er al van herbezieling sprake. De ziel, of liever de innerlijke geest, begint dan de leiding over te nemen en vanaf dat ogenblik verandert uw leven. Nieuwe en grootse vergezichten openen zich, vergezichten waarvan uw verstand en uw intuïtie zullen aantonen dat ze werkelijkheden zijn, en u begint een leven te leiden in overeenstemming met de levende, schitterende gedachten die daarna uw hart tot hun tempel maken. Dan begint u werkelijk te leven. U behoort niet langer tot wat Pythagoras de ‘levend doden’ noemde – zij die leven in hun lichaam en betrekkelijk onbewust zijn in hun ziel. Dan bent u werkelijk een belichaamde ziel.

Voor mij is dit altijd een van de meest verheven en schoonste facetten geweest van het werk waaraan H.P. Blavatsky is begonnen: de mensen zo bezielen dat hun leven zich vernieuwt door die schitterende visie en eeuwige hoop.

Niemand zal zich verzetten tegen de dominerende impuls in hemzelf. Hij zou die overheersende drang om het eigenbelang na te jagen moeten omzetten in het altruïstisch dienen van allen en

dan wordt het leven groots, in een mate die hij nooit eerder heeft gekend. Zo iemand wordt werkelijk bezield. Hij ziet de reden van zijn leven. Hij ziet de zin van het heelal om hem heen. Hij ziet de oorzaken van zijn eigen gedachten. Hij begrijpt de oorzakelijke verbanden en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Voor zijn geestesoog openen zich onmetelijke en grootse visioenen; hij weet dat het enige wat hij moet doen om nog weidsere vergezichten te zien en nog meer te kunnen dienen is om die intuïties en verheven gevoelens met zijn intellect te versterken, daarin zijn daadkracht te concentreren om zo zich steeds uitbreidende stadia van innerlijke grootsheid en innerlijk inzicht te ervaren. Zijn leven zal dan zijn veranderd omdat hijzelf is veranderd. Hij is ontwaakt en zal zijn leven zo inrichten en afstemmen op het leven van het heelal om hem heen en het leven van zijn medemensen, dat zijn eerste gedachte en drijvende kracht in zijn denken en handelen universele broederschap zal zijn. Voor mij is dat de essentie van de boodschap van H.P. Blavatsky.

De yoga van de theosofie

THEOSOFEN GEBRUIKEN HET WOORD YOGA wel als een geschikt woord, maar we gebruiken het niet zozeer om de theosofische discipline mee aan te duiden. Waarom niet? Omdat in het westen nu met het woord wordt bedoeld op een van de vijf verschillende yogascholen van de hindoes, terwijl de theosofische yogadiscipline ze alle omvat en nog een edeler, een zesde, erboven stelt.

Wat zijn die vijf Indiase yogascholen? Dat zijn, om te beginnen met de eenvoudigste en laagste: haṭhayoga, de yoga van fysiologisch-psychische training, die zich vrijwel uitsluitend met het lichaam en het lagere denkvermogen bezighoudt; vervolgens karmayoga, van het woord *karma*, 'handeling'; ten derde bhaktiyoga, de yoga van liefde en toewijding; ten vierde jñānayoga, de yoga van wijsheid of kennis, van studie; ten vijfde rājayoga, de yoga van individuele pogingen om vereniging met de innerlijke god te bereiken, de yoga van discipline, waarvan de koningen van de kshatriya of krijgerskaste werden geacht een voorbeeld te zijn als leider van hun staat; en de zesde, die theosofen eraan toevoegen, brahmayoga, de yoga van de geest, die in de praktijk de andere vijf omvat.

Gezien de aard en de instelling van de mens is het dwaas te denken dat India het enige land is dat ooit heeft geweten wat yoga is – en met *yoga* bedoelen we hier discipline, training om tot zelfbewuste 'vereniging' met de innerlijke god te komen, met de innerlijke boeddha of de immanente christus, welke naam u er ook aan wilt geven.

Neem karmayoga: iets van deze vorm van training is al eeuwenlang bekend in de christelijke kerk als 'verlossing door werken'. Het is in de christelijke training een algemeen bekende oefening,

evenals bhaktiyoga: bekend als ‘verlossing door toewijding’ of ‘liefde’, ‘zichzelf met toewijding overgeven’ – precies hetzelfde als wat de hindoe en de theosoof met deze woorden bedoelen en wat spontaan in het hart van het christendom ontstond, evenals in het hart van Hindoestan of in welk ander land ook. Verder was er ook de training van de stoïcijnen – dit zijn allemaal verschillende soorten yoga. Zij gaven aan die oefeningen niet de naam yoga – dat is een Sanskrietterm die karakteristiek is voor en thuishoort in Hindoestan – maar de methoden waren wel bekend. De christenen noemden het ‘verlossing’ door dit of door dat; de hindoes zeiden *yoga* (‘vereniging’) door een of andere training, enz.

De theosofische occulte discipline omvat ze alle, omdat deze verschillende soorten van oefening of vereniging overeenkomen met de instelling of denkwijze van de vijf voornaamste typen van mensen; sommigen zoeken verlossing door werken, om de christelijke term te gebruiken; anderen door liefde of toewijding; weer anderen door theologie of hoogstaande gedachten. Zelfs het christendom kende in het verleden, vooral in de kloosters, een soort haṭhayoga in hun fysiologische training – hun geselingen, kastijdingen, het dragen van jute kleding en andere oefeningen in ascese en zelfverzaking – om zodoende lagere hartstochten en het lichaam te beheersen en te onderwerpen, zoals zij het uitdrukten. Dit zijn typische voorbeelden van de laagste vorm van haṭhayoga. Als iemand echter het geluk heeft geestelijk zo te zijn ingesteld dat hij zich wijdt aan de training van het innerlijke leven, hoeft hij zich niet te bekommeren om ademhalingsoefeningen, lichaamshoudingen, geselingen en pijnigingen. We weten dat we om onze plicht te doen, met eerbied moeten werken, dat we ook in de eenvoudigste zaken met toewijding onze plicht en ons werk moeten doen. Dit is karmayoga. We moeten het lichaam van binnenuit beheersen, evenals onze psychische impulsen en emoties. We moeten het lichaam schoon en gezond houden zodat het een geschikt instrument is voor de geest en de ziel van de mens. Dat is de ware haṭhayoga. We weten ook dat om onze plicht te doen

tegenover onszelf en onze medemensen en de beweging waaraan we ons hebben verbonden, we moeten leren ons volledig toegewijd en met alle liefde waarover we beschikken over te geven aan dit verheven doel – en dit is bhaktiyoga. Om het leven om ons heen te begrijpen, onze medemensen en onszelf en de verheven waarheden van de natuurwetten waarop de natuur zelf is gebouwd, moeten we de verheven goddelijke wijsheid intellectueel bestuderen – jñānayoga. We weten ook dat we om al die lagere yoga's te beoefenen, het gevoel van liefde voor zelfdiscipline moeten opwekken en bijzondere vreugde moeten vinden in het feit dat we ons kunnen beheersen; dat we mensen zijn die ernaar streven meester over zichzelf te zijn en niet een slaaf. Over dat idee hoeven we niet tweemaal na te denken. Kijk maar naar iemand die zich kan beheersen en dan naar iemand die zich niet kan beheersen: meester en slaaf.

Als we yoga goed begrijpen kunnen we haar de morele, geestelijke, intellectuele, psychische en occulte training noemen die een theosoof ondergaat als hij die naam verdient. Als hij de filosofie alleen aanvaardt omdat die hem aanspreekt en omdat hij vindt dat ze logisch en mooi is en niets haar tot nu toe heeft kunnen weerleggen, dan behoort hij eenvoudig tot wat Pythagoras en de grote figuren uit zijn school *akousmatikoi* of 'toehoorders', 'luisteraars' zouden noemen. Dit stadium betekent wel iets, zelfs veel, maar mist in hoge mate de hogere graden van inzicht en ontwikkeling.

Het is de laatste of zesde vorm van yoga, brahmayoga, waarnaar de meeste chela's of discipelen streven. Het betekent het beste halen uit de lagere yogastelsels die we zojuist hebben besproken; ze als het ware tot één verenigen; ze alle optrekken en bij wijze van spreken vastnagelen aan de innerlijke geest. Het denken, de emoties en begeerten worden als een vlag vastgespijkerd aan de mast. Hij kan niet worden neergehaald: brahmayoga, eenwording met brahman, de geest, de ātman.

Ik zou graag op nog één ding willen wijzen: hoe komt het dat deze bijzondere vormen van yoga altijd in India zijn te vinden?

Alle yoga in India bestaat, zoals gezegd, uit discipline, trainingsmethoden; deze komen voornamelijk voort uit de grondgedachte die ligt besloten in wat de hindoes de edelste, verhevenste en de alomvattende versregel van alle veda's noemen, III, 62, 10, van de *Rig-Veda*, die de Gāyatrī wordt genoemd of vaak de Sāvitrī. De hindoe reciteert deze in de ochtend bij het opstaan, na zijn rituele wassingen, en voor hij 's avonds gaat slapen. De *Rig-Veda* is de voornaamste van de veda's en de hindoes beschouwen deze twee regels eerbiedig als de kern van de *Rig-Veda*. In het Sanskriet luiden ze zo:

Tat savitur vareṇyam bhargo devasya dhīmahi,
Dhiyo yo naḥ prachodayāt.

De betekenis is als volgt – ik geef een enigszins geparafraseerde vertaling zodat de essentie duidelijk wordt van dit edele Rig-Vedische vers, waaruit de hele hindoeïfilosofie en alle hindoeïyoga zijn voortgekomen:

‘Die verheven innerlijke ziel van de zon van de god, moge zij onze gedachten, haar kroost, verenigen en ons aansporen tot die vereniging, de verbinding van het lagere met het hogere, van het individu met de geest van de mens, met het goddelijke.’ Wanneer deze vereniging of yoga wordt verkregen of bereikt, zien we die verheven voorbeelden van god-mensen of mens-goden: Jezus de avatāra, Kṛiṣṇa, Boeddha-Gautama en alle andere boeddha's, Apollonius van Tiana – er zijn er honderden geweest. Als deze vereniging minder volledig is, is er sprake van de grote leraren, minder verheven dan zij die we zojuist noemden, maar niettemin groot.

Uit deze ene regel, die ene yoga van de *Rig-Veda*, is de hele filosofie en religie en occulte wetenschap van het archaïsche India voortgekomen en alle stelsels van training waarmee de mensen hebben getracht die goddelijke zonnevont met zichzelf te verbinden en tot een geïndividualiseerde vereniging met de kosmische geest te komen – eerst met Vader Zon en dan met de universele

geest. Want deze Ouden waren zo vol eerbied dat voor hen niets van het goddelijke was gescheiden. Elk atoom, iedere steen, elk dier, ieder mens, elke deva of god, wat dan ook, hoog of laag of ertussenin, was een kind van het kosmische hart van het Zijn en kon stap voor stap steeds hoger stijgen tot zelfbewuste vereniging, yoga, met Dat. En als dit glorieuze doel wordt bereikt, hebben we een mens-god, een god-mens.

Deze gedachten zijn volstrekt niet uniek in Hindoestan. Integendeel, ze komen algemeen voor in de archaïsche en moderne theosofie. Ze waren algemeen bekend bij de stoïcijnen, bij de platonisten en bij andere scholen in Griekenland en Rome. Ook Egypte en Perzië kenden ze sinds onheuglijke tijden. Lees er de oude geschriften van deze volkeren maar op na.

Yoga is dus training, discipline, waardoor het heiligste van alle mogelijkheden van de mens kan worden bereikt: groei vanuit het menszijn, ontplooiing vanuit het menszijn tot het goddelijke dat wij in het hoogste deel van ons wezen al zijn. We worden eenvoudig ons hogere zelf. Dan wordt yoga bereikt. Ik en mijn Vader zijn één. Iedere christus zegt hetzelfde. Iedere boeddha verklaart het. Als men de diepe wijsheid begrijpt die erachter steekt is er van egoïsme geen sprake. Het is de geest die spreekt door de lippen van devotie in de mens.

Het begripende hart

EERBIED IS IETS GODDELIJKS. Ik vermoed dat de goden met eerbied zijn vervuld waar wij ons alleen verwonderen en ik denk dat een volwassene eerbied voelt waar een kind zich slechts verbaast. Voor mij is eerbied een teken van vooruitgang in evolutie en voorzover iemand geen eerbied toont, ontbreekt het hem aan wijsheid, want het is veel gemakkelijker kritiek te hebben en te spotten dan te begrijpen, en door te begrijpen eerbiedig te worden. Eerbied groeit snel bij iemand met een begripend hart.

Hadden we allen een begripend hart, dan zouden de moeilijkste filosofische onderwerpen gemakkelijk voor ons worden. Ik heb ook ontdekt dat als ik geërgerd, verontrust of bezorgd ben, of met een lastig probleem zit, ik nooit hulp ontvang van het brein, maar altijd van het hart. Het hoofd schijnt maar al te vaak de last te verzwaren, omdat het vol zit met fantasieën en vaak met onbenullige problemen; maar het hart begrijpt, omdat in het hart een hoger intellect zetelt dan in het hoofd. Want, als ik het zo mag zeggen, er is meer intellectuele kracht in het hartenleven dan hartenleven in het denken.

Het is niet zo'n wonder dat de Ouden het brandpunt van het gewone bewustzijn van de mens in het hoofd plaatsten, maar zijn ware intellect, zijn begrip, zijn intuïtie, zijn geestelijke vermogens, zijn morele verantwoordelijksgemoel, in het hart.

Zo toonden de Egyptenaren in hun hiëroglifische voorstellingen nooit het wegen van het brein of het hoofd. Ze wogen het hart tegen de lichte veer van de waarheid. Het hart werd gewogen en het is merkwaardig dat in het oude occultisme het hart wordt geacht de hogere delen van de mens te bevatten. Voor het westen zijn deze ideeën tamelijk nieuw omdat wij nog maar weinig van de

oude ideële wijsheid hebben behouden, hoewel we zelfs nu nog de waarheid hebben bewaard dat liefde in het hart woont en niet in het hoofd.

In dit verband is het goed hierop te letten: als u eraan twijfelt of iemand van u houdt, let dan op die persoon en als u ziet dat de ander alleen wordt geleid door verstandelijke overwegingen – is het verstandig? word ik er wijzer van? wat zullen anderen van mij denken? – dan kunt u vrijwel zeker ervan zijn dat de genegenheid van die ander voor u niet erg diep gaat. Er bestaat een wijsheid van het hart die instinctief, direct en onvoorwaardelijk is en die vormt een veel grotere bescherming voor de onschuldige en oprechte mens dan het altijd verbrokkelde en louter verstandelijke denken van het hoofd.

Ik geloof dat het grootste geschenk dat de goden ons kunnen geven een begrijpend hart is. Het is altijd bereid te vergeven, het is vol mededogen en naastenliefde; het denkt eerst aan anderen en dan pas aan zichzelf. Het bezit de wijsheid van eeuwen – want het is de goddelijke wijsheid die in ons ademt.

En bedenk wel dat het hart niet hetzelfde is als de emoties. Juist daar struikelen zovelen voortdurend op het pad. Want de emoties staan maar al te vaak in verband met het hoofd, zoals u zult ontdekken en misschien al heeft opgemerkt; maar het hart weet en hoopt altijd tegen beter weten in dat de waarheid wordt begrepen, dat anderen zullen begrijpen en hulp bieden. In emoties brandt een vuur van afgunst, achterdocht en wrok. Wat aan emoties ontbreekt is visie. Als we dus spreken over het begrijpende hart, bedoelen we daarmee nooit de emoties waar sommige mensen mee leven en van zeggen dat het een rijk leven is. Het is een armzalig leven, schraal en altijd verlangend naar meer, want emoties raken nooit verzadigd. Ze zijn als de *pisācha's* van het oude India, door zieners beschreven als wezens met een enorm groot (of klein) lichaam, dat door een geweldige dorst of honger wordt verteerd en een mond bezit niet groter dan een speldenknop; zo klein dat geen speld erdoorheen kan; ze lijden honger en dorst en zijn

nooit voldaan. Dit geeft een beeld van de emoties en het is merkwaardig dat deze piśācha's nu juist de astraal belichaamde kāmārūpische emoties van dode mensen zijn, die tijdens het leven op aarde werden opgebouwd door hen die in hun psychische natuur, het brein en de emoties hebben geleefd.

Het hart is het centrum van de geestelijk-intellectuele fluïden die met het mānasische ākāśa de schedel vullen en de hersenen doordringen. Zij maken de mens compleet en volmaakt als ze volkomen in harmonie zijn en tot één zijn gemaakt. O, vraag de goden om een begrijpend hart en verwezenlijk dat gebed in uw leven door zelf de weg vrij te maken voor de goden die ons dat schenken. Dan is er volop leiding in uw leven, het is vervuld van eerbied en rijk aan vrede. Alle zegen zal u dan ten deel vallen.

Karma: aangenaam en onaangenaam

DE TITEL VAN DIT KORTE ARTIKEL over karma geeft volgens mij goed weer hoe mensen die op de hoogte zijn van deze majestueuze leer ertegenover staan: ze denken dat karma iets is dat op zichzelf aangenaam of onaangenaam voor ons is. Als psychologisch feit is die opvatting natuurlijk verklaarbaar; want als karma ons treft, voelen we allen dat zijn slagen hard en onaangenaam zijn, of vriendelijk en troostend, of wat wij aangenaam noemen.

Maar is het niet eigenlijk zo dat we karma, in al zijn innerlijke en uiterlijke, algemene of bijzondere werkingen, als aangenaam of onaangenaam ervaren door onze eigen reacties op wat het lot ons oplegt en onze eigen houding daartegenover? De natuurwetten, waarvan karma een van de moeilijkst te doorgronden en meest mysterieuze, maar ook de meest troostrijke is, zijn in feite alle volstrekt onpersoonlijk, kennen geen afwijkingen, zijn niet te veranderen en er is geen enkele mogelijkheid ze buiten werking te stellen.

Juist omdat we volkomen kunnen vertrouwen op de fundamentele rechtvaardigheid van de universele natuur, vinden of ontdekken we het geluk, onze gemoedsrust en wat nog veel belangrijker is, het vaste voornemen ons zo af te stemmen op de geestelijke harmonieën van de natuur dat ons leven daarmee in overeenstemming komt en wij zo medewerkers van de natuur worden, haar intelligente partners. Als we in hogere sferen van menselijke activiteit komen en bereidwillige medewerkers kunnen worden van de natuur in haar plannen, zullen we onze plaats innemen naast de meesters en de goden van de hiërarchie van licht die in hun verschillende ontwikkelingsgraden bewuste en gewillige

instrumenten zijn geworden van de *lipika's* of 'schrijvers'.

Deze lipika's zijn buitengewoon mysterieuze en occulte wezens in de harmonische structuur van de universele natuur en in feite in het bouwwerk van de kosmos zelf. Er is maar weinig over de lipika's bekendgemaakt en toch is de plaats die zij in het heelal innemen heel duidelijk. Ze zijn in feite dhyāni-chohans van de allerhoogste klasse in de zogenaamde arūpa-werelden; omdat zij de eerste kanalen of voertuigen zijn waardoor kosmische ideeën stromen of zich openbaren, worden ze de belangrijkste en machtigste werktuigen van karma, die voortkomen uit de zaden die besloten liggen in de structuur van de kosmische ideatie zelf. Daarom worden ze de middelaars van karma genoemd en omdat ze bovendien niet alleen kosmische ideeën doorgeven naar lagere hiërarchieën, maar karmische gevolgen mee omhoogvoeren om ze bij wijze van spreken op te slaan in de schatkamer van de kosmische ideatie zelf, worden ze, hoofdzakelijk om laatstgenoemde reden, de schrijvers of optekenaars van karma, enz., genoemd.

In wezen is karma niets anders dan een naam die we geven aan de werkingen of processen van de universele kosmische harmonie die naar morele en andere vereffening streeft, dat wil zeggen, kosmische evenwichten overal in de universele structuur.

Uit het voorgaande kunnen we gemakkelijk het uiterst belangrijke en betekenisvolle feit afleiden dat wat wij ons karma noemen – of we dat als aangenaam of als onaangenaam zien – in werkelijkheid de uit het verleden tot ons komende gevolgen zijn van allerlei aard of type van wat wij en anderen om ons heen, hiërarchisch gesproken, in dat verleden hebben gedacht, gevoeld en gedaan; en dat op precies dezelfde manier het toekomstige karma van ons en van hen om ons heen, hiërarchisch gesproken, zal zijn wat wij nu door onze gedachten, gevoelens en daden opbouwen als ons toekomstige lot.

Het is dus, zoals H.P. Blavatsky heeft gezegd, niet karma dat ons naar willekeur begunstigt of straft met wat wij de beloningen of vergeldingen van het lot noemen, maar wijzelf en zij die ons

omringen hebben ons in het verleden gemaakt tot wat we nu zijn en zijn nu bezig ons te maken tot wat we in de toekomst zullen worden. Alleen op grond van onze huidige reacties op het karmische lot of de karmische omstandigheden noemen we karma aangenaam of onaangenaam.

Laat ik als laatste gedachte in verband met karma duidelijk zeggen dat de karmische slagen van het lot, die we onaangenaam of misschien wreed noemen, vaak ware zegeningen van de goden blijken te zijn, die tot ons komen in een vorm of verpakking die we voor het ogenblik met afkeer en misschien met angst bekijken. Het is tenslotte maar al te waar dat teveel voorspoed, teveel geluk, het karakter, zelfs van de besten onder ons, kan verzwakken; maar als we genoodzaakt zijn te strijden of tot handelen worden aangespoord, misschien vaak tegen onze wens, dan ontwikkelen we daardoor niet alleen onze wilskracht, maar ook ons intellectuele en morele karakter, omdat de ingeboren vermogens en latente krachten worden opgeroepen en geoefend.

Karma, in welke vorm het zich ook voordoet, is een zegen; laten we dat nooit vergeten.

Jonge mensen en theosofie

IK HEB ERVAREN dat jonge mensen zich vlugger thuis voelen bij de theosofie dan wij ouderen, met ons spitsvondige denken, ons schijnvertoon, onze verkeerde opvoeding en vele verkeerde gedachten. Deze innerlijke, mentale donkere wolken sluiten het licht buiten. Wij gaan gebukt onder de last van verkeerde gevoelens en gedachten, die in de loop van vele eeuwen en vele levens is opgebouwd. Die gekunsteldheid overheerst ons meer en meer naarmate het lichaam volwassen wordt; we hebben in het bewustzijn een innerlijk wolkendek gevormd, een mentaliteit die ons helaas als erfenis ten deel valt.

In het werk met jonge mensen in de T.S. heb ik ervaren dat jongeren goddelijke waarheden vaak sneller herkennen dan ouderen; als men niet erin slaagt jongeren voor theosofie te interesseren, komt dat omdat we het verkeerd aanpakken – en het is precies datzelfde beginsel dat geen succes oplevert bij het benaderen van volwassenen. Wil men begrip wekken dan moet men de mensen toespreken in een taal die ze begrijpen. Men moet hun hart en denken raken en daar iets wakker roepen. Als iemand bijvoorbeeld geweldig geïnteresseerd is in sterrenkunde en men praat met hem over folklore, dan ziet hij het verband niet. Na verloop van tijd wel. Maar spreek met hem in zijn eigen taal en voor u afscheid van hem neemt heeft u een vriend van hem gemaakt, een broeder die uw ideeën deelt. Zo ligt het ook met kinderen. Hun denken is onbedorven, snel en helder. Ze hebben gewoonlijk meer intuïtie als het om de grote dingen in het leven gaat dan wij volwassenen die blind en gekunsteld zijn.

Groot is hij in het leven die kan weigeren door de mentale gedachtesfeer te worden meegesleurd die voor iedere generatie de

Zeitgeist is, de ‘geest van de tijd’, die zware astraal-fysieke en pseudospirituele atmosfeer die bestaat uit verkeerde, verwrongen of onjuiste gedachten die voor waarheid doorgaan. Geen wonder dat kinderen en ook jongeren in opstand komen. Ik herinner me hoe ik met mijn hele ziel in opstand kwam – niet tegen de ouderen, niet tegen het heelal en zijn wonderlijke mysteries – ik voelde het scherp toen ik naar school moest en bijna werd gedwongen dingen te leren die ik innerlijk haatte en die later, toen ik een jongeman was, bleken te zijn afgedankt. Als er een probleem ontstaat of iets misgaat als we de theosofie aan jonge mensen brengen, komt dat omdat we het verkeerd aanpakken. We spreken hen toe met te ingewikkelde taal.

Ik houd van jonge mensen want het hart van de mens blijft eeuwig jong. Het wordt nooit ouder. Ons denken wordt ouder en verstard, onbuigzaam, zodat we niet meer meevoelen en de vragende blik in de ogen van het kind en de jongere niet begrijpen. We proberen die te verklaren met ogen die verblind zijn door verkeerde gedachten en emoties, die in feite een muur optrekken. Als ik met jongeren praat, behandel ik hen als gelijken. Ik ga een jongen of meisje niet in verlegenheid brengen door als een alwetende oudere vanuit de hoogte tegen hem of haar te praten. Waarom? Omdat mijn hart verwant is aan de jeugd, en dat geldt ook voor uw hart, en voor het hart van iedere normale man of vrouw. We naderen de waarheid het dichtst als we de onechtheid waarvan ons denken vol is kunnen opgeven en eenvoud bereiken, het kinderhart.

‘Laat de kinderen tot mij komen’, zei de avatāra Jezus, want zij kunnen leren. Het gaat hier niet om leeftijd. De man of vrouw die een hart heeft als een kind, eenvoudig, open, bereid te ontvangen en door te geven, die het gekunstelde heeft overwonnen of afgevozen – dat zijn degenen met wie men kan praten en die zullen begrijpen. Behandel daarom de jongeren met dezelfde hoffelijkheid als waarmee u uw leeftijdgenoten tegemoet treedt. Ze reage-

ren daar snel op! Breng uw gesprek met jonge mensen op een hoger plan door met hen te spreken over dingen waarvan u houdt. U zult altijd weerklank vinden.

Niemand hoeft me ooit te zeggen dat de jeugd geen belangstelling heeft voor het heelal, voor wetenschap en de prachtige ontdekkingen die voortdurend worden gedaan. Hun onderzoekende geest is het scherpst, zij begrijpen het snelst. Het zijn de ouderen die moeten afleren wat hun over die dingen is verteld, die door hun vooroordelen meer moeite hebben om iets te aanvaarden en te begrijpen dan de jeugd.

Ik benader jongeren hoffelijk en beleefd en met het begrip dat men ook aan mensen van zijn eigen leeftijd schenkt. Ik heb nog nooit meegemaakt dat dat niet werkt. Natuurlijk missen ze die wereldwijsheid die ouderen hebben, maar dat is in bepaald opzicht een zegen, want veel van onze zogenaamde wijsheden die we eerst opdoen, moeten we later, na de last ervan te hebben ondervonden, weer afleren; hoewel, aan de andere kant zijn onze wijsheden in de betere zin iets dat ons in staat stelt ons te handhaven, ons in goede en eervolle zin in de wereld te onderscheiden, tenminste tot op zekere hoogte, en betere dingen te bereiken en te durven bereiken. Maar dit is alleen zo als onze wijsheden van bovenaf worden verlicht door het heldere, eenvoudige licht van de innerlijke geestelijke zon. Wereldse kennis is op zichzelf niet verkeerd, maar het is wel verkeerd als we ons denken daarvan de slaaf laten worden, want dit laatste is in feite wat we doen en wat de wereld om ons heen doet.

Wek bij jongeren belangstelling door hen theosofie te geven op een wetenschappelijke manier en zie dan eens hoe snel ze begrijpen en hoe graag ze eraan vasthouden. Men kan deze gedachten aan een jongeman voorhouden (als hij niet lichtzinnig is en al vroeg door schijnwaarheden besmet) en u zult een broeder hebben verkregen en een vriend hebben gemaakt; zeg hem dat hijzelf de weg is naar het goddelijke; dat het hoogste leven voor hem het leven van het goddelijke is, dat nooit geheel kan worden bereikt

omdat het oneindig is maar zich steeds uitbreidt, wat gepaard gaat met een voortdurend toenemen van begrip, groei en ontplooiing, tot iets luisterrijks in hem. Geef er geen naam aan; dat kan tot waanwijsheid leiden. Roep de intuïtie ervan op, de gedachte: iets, een deel van hem is een druppel, een vonk van het goddelijke. Daarom is hij het. Zoals de wetenschap ons vertelt dat de chemische elementen die ons lichaam samenstellen dezelfde zijn als die waardoor deze bloemen worden gevormd en het hout van deze vloer, de lucht die we inademen en de stenen die knarsen onder onze voeten als we naar huis gaan; dezelfde als die waardoor de sterren worden gevormd.

Hoe vaak heb ik niet in de ogen van jongeren met wie ik een gesprek had een flits van begrip zien komen; en hoe vaak heb ik ook niet in mijn denken ongewone gedachten opgevangen uit het denken van een jongere, onbezoedelde intuïtieve gedachten voordat het denkvermogen door verkeerd te denken verward en onbuigzaam is geworden. We kunnen soms zelfs wat leren van de kleintjes, als we de wijsheid en de openheid bezitten om te ontvangen en we boven ons onnatuurlijke verstand kunnen uitstijgen.

Materialisme, een verloren zaak

DE THEOSOFISCHE BEWEGING ontstond niet als gevolg van een willekeurige beslissing van de bestaande machten, maar als een cyclische noodzaak. Toen dus H.P. Blavatsky verscheen, kwam ze omdat het nodig was de geestelijke intuïtie van de mens wakker te houden; en door die wakker te houden te voorkomen dat de mensheid zou worden overheerst door een wereld die door brute kracht wordt geregeerd en waarin macht als rechtmatig en de buit van de sterkste als het enige recht wordt beschouwd. Ze wist dat de wil tot brute kracht de mensheid zou beheersen als die niet in toom werd gehouden door de aangeboren goede eigenschappen die in de ziel van de mens aanwezig zijn.

Hoe is die toestand in de wereld ontstaan? Door twee dingen: een godsdienst die zo door en door materialistisch was geworden dat men niet meer geloofde dat dit heelal wordt bestuurd door geestelijke krachten die ervoor zorgen dat het recht zegeviert, en dat men daarom meende te kunnen doen wat men wilde als er maar lippendienst werd bewezen aan een kerkelijke organisatie. Deze opvatting die afkomstig is van de religieuze kant van de kennis, de opvoeding en de maatschappelijke contacten van de mens, werd meer dan versterkt door een even kwalijke macht uit de geleerden van de wetenschappers. En deze laatste macht oefende een veel grotere invloed uit op het denken van de mens dan de uitspraken van de kerk en haar hiërarchie. Waarom? Omdat men begon te geloven dat het edele onderzoek van de natuur door de wetenschap ons de waarheid bracht; men had reden om dat te geloven, want het ware werk van de wetenschappers is: het zoeken naar feiten en die onderbrengen in een alomvattende filosofische vorm. Heel veel wetenschappers werken heel serieus, met veel energie

en uiterst prijzenswaardige volharding aan dat edele doel. Maar heel anders is het als mensen, die zelf alle geloof in een geestelijke leiding van het heelal hebben verloren, gaan theoretiseren en wetten vaststellen die op theoretische bespiegelingen berusten, over het ontstaan van het heelal en de mens, de werkingen van het heelal en het bestaan van de mens daarin en de toekomst van het heelal en de mens. Dit waren geen wetenschappelijke feiten die door onderzoek waren ontdekt. Het waren slechts theorieën, speculaties en hypothesen, voortgekomen uit de verbeelding van mensen die hun geloof in een geestelijke leiding van het heelal hadden verloren. Natuurlijk waren het oprechte pogingen, maar niet gebaseerd op een geestelijk geloof en daarom konden deze wetenschappers de door hen ontdekte feiten in de natuur niet in een alomvattend geheel, een filosofisch geheel, weergeven.

Kijk eens naar die eerste periode van volslagen materialisme die ongeveer begon in de tijd van Voltaire en anderen. Ik noem Voltaire als voorbeeld, niet omdat hij de grondlegger van dit tijdperk was, maar omdat hij een van de eerste voortbrengselen ervan was en een van de edelste. Hij streed tegen elke vorm van dogmatisme. Alle eer aan hem! Maar zijn werk vernietigde ook het geloof in een geestelijk heelal.

Wat waren deze wetenschappelijke theorieën aan de ene kant en de religieuze aan de andere kant? Dat dit heelal zichzelf aan de gang houdt, dat er geen geestelijke macht in is die het bestuurt of leidt en dat de dingen bij toeval gebeuren, niet door wetten. Dit kwam enerzijds uit de mond van de wetenschappers en anderzijds kwam de even gloedvolle uitspraak: het heelal wordt veroorzaakt door natuurwetten. Met één kant van de mond preekten ze het toeval; en met de andere kant preekten ze het bestaan van wetten. Het scheen nooit bij hen op te komen dat die uitspraken volkomen met elkaar in strijd waren.

Wat waren de factoren die volgens Darwin de evolutie veroorzaakten, of wat waren de omstandigheden waaronder de evolutie plaatsvond; of anders gezegd, wat was de oorzaak van de evolutie?

Die was strijd – een strijd waarin de sterkste overleefde, niet de beste, niet de edelste, maar de sterkste. Dat zag men als een natuurwet. Noch bij Darwin, noch bij Lamarck, Haeckel, Huxley of bij een andere als groot bestempelde figuur uit de negentiende eeuw vinden we iets dat erop wijst dat deze wereld wordt bestuurd door inherente morele wetten, geen enkele aanwijzing. Wat heerste was brute kracht, waarbij de sterkste of meest geschikte overleefde; en de meest geschikte wilde zeggen de niets ontziende sterkste, niet de beste. Als het dus gaat om een mens en een haai in de oceaan – wie is dan de geschiktste om te overleven bij een gevecht tussen die twee? De haai zal overleven want die is in zijn eigen element. Hij is de geschiktste in dat element en zal de mens doden. Toch is de mens een edeler schepsel, beter en verder ontwikkeld.

Het Darwinisme komt hierop neer: de toevallige werking van de natuur in een wanhopige strijd om te overleven, waarbij de zwakken worden opgegeten of het onderspit delven en alleen brute kracht de oorzaak van de overwinning is. Zulke denkbeelden vernietigen het zielenleven van de mens, of ze nu van de theologie of de wetenschap afkomstig zijn. Stel u deze feiten helder voor ogen en ga in onze wetenschappelijke boeken na in hoeverre ze met de logica in strijd zijn en in hoeverre de betogen van wetenschappers tekortschieten.

In die wereld, beheerst door het geloof in geweld als de enige wijze waarop de natuur functioneert, verscheen de wijsheid van de goden door bemiddeling van H.P. Blavatsky; haar voornaamste werk was, zoals ze verkondigde, de geestelijke intuïties in de mens wakker te houden, zodat hij in opstand zou komen tegen wat men ten onrechte de ‘regel’ noemde, het ‘toeval’ in de natuur, deze regel van brute kracht. Let eens op de daden van de volkeren op aarde in de afgelopen drie of vierhonderd jaar. Let eens op de wereld van vandaag. Het gevolg van het verlies van de ziel, van het verstikken van de geestelijke instincten van de mens. Theosofen hebben zich inderdaad krachtig verzet tegen deze leringen van de

theologie of de wetenschap. We hebben de minachting en de spot ervaren in een tijd waarin zelfs het praten over de menselijke ziel gezichtsverlies betekende.

Zie eens wat H.P. Blavatsky deed. Bijna alleen en zonder steun daagde ze het gedachteleven van de wereld uit en bracht ze door haar moed en met haar leringen de oprichting tot stand van de Theosophical Society; ze verkondigde duidelijk en aan allen, zonder onderscheid, dat de wereld wordt geregeerd door ethische wetten en dat wie die wetten overtreedt, of dat nu onder het schijnheilige mom van deugdzaamheid is of openlijk en uit wanhoop, zoals een misdadiger – *dat wie die wet overtreedt moet boeten*. De wereld van nu gelooft dat niet meer. Ze gelooft dat de enige manier om iemand te laten boeten die men voor een misdadiger houdt, is door grotere brute kracht te gebruiken dan wie ook. Ze geloven niet meer dat er geestelijke wetten heersen. Ze geloven niet meer dat dit heelal wordt bestuurd door ethische wetten. Ze nemen het recht in eigen hand.

Is dit waarheid? Is dit religie? Is dit filosofie? Is dit wetenschap? Het is geen religie, geen filosofie, geen wetenschap. Al deze drie zeggen in feite dat er in de natuur wetten heersen; dat die wetten geestelijk en dus ethisch zijn; dat er oorzaken zijn en gevolgen die uit die oorzaken voortvloeien en dat die gevolgen altijd onontkoombaar en onvermijdelijk zijn. Ze moeten, kunnen en zullen een mens achtervolgen, zoals de wagen de os volgt die hem trekt – een prachtig oud boeddhistisch gezegde uit het *Dhammapada*, geschreven in een tijd toen de mensen nog geloofden dat het heelal door geestelijke en morele wetten wordt beheerst.

Doe een slechte daad en zo zeker als de wagen de os volgt die hem trekt, zal die slechte daad u achtervolgen en u in dit of een toekomstig leven treffen. Dat is religie, dat is filosofie en dat is wetenschap; vooral wetenschap, want die leert het beginsel van oorzaak en gevolg, dat een gevolg op een oorzaak volgt en gelijk is aan de oorspronkelijke oorzaak. De wereld gelooft niet meer hierin. De volkeren geloven niet meer daarin. Alleen die fijn-

besnaarde zielen, bij wie de intuïtie helderder brandt dan bij de meerderheid van onze medemensen, geloven niet in die leringen van het nu stervende materialisme: stervend in de religie, stervend in de filosofie, stervend in de wetenschap; maar de kwaadaardige gevolgen ervan kwellen ons zoals het Atlantische karma dat zelfs nu nog zwaar op ons drukt.

Het is daarom van belang in de wetenschap van onze tijd al die elementen te steunen die het geloof in een geestelijke leiding van de wereld hooghouden. Het is voor ons van belang in de filosofie die elementen te steunen, die filosofische elementen die leren dat het heelal door inherente ethische wetten wordt geregeerd. Het is voor ons van belang in de religie met de grootste sympathie en het grootste begrip die elementen te steunen die het materialisme van de ongeveer 1800 jaar die achter ons liggen verwerpen, en die leren dat het goddelijke alle vaten vult, zowel vaten ter ere als vaten ter onere; want voor het goddelijke is noch het ene noch het andere eerloos. Dat goddelijke is de universele geest uit de schoot waarvan alle wezens en dingen voortkomen en waarin, als in een hemelse haven, alle dingen en alle wezens in de loop van de eeuwen eens zullen terugkeren.

Het meest noodzakelijke voor ons in deze tijd is ons uiterste best te doen om in het denken van de mens de wedergeboorte tot stand te brengen van de waarheid dat dit heelal de meest strikte kosmische ethische wetten volgt; anders gezegd, wetten van harmonie; want wat in het heelal harmonie is, noemen we in de menselijke ziel het ethische instinct. Vergeet niet dat de mens die vast ervan overtuigd is dat zijn gedachten en gevoelens tot daden leiden en dat hij voor die daden verantwoordelijk is, lang en grondig zal nadenken voor hij tot daden overgaat. Zo is het. Alleen die eenvoudige wet, het geloof van de mens dat dit heelal van ons niet door toeval is voortgebracht, maar dat het is vervuld van morele kracht en dat die morele kracht in de ziel van de mens zetelt, en dat die ethische kracht in de menselijke ziel onze gids moet zijn in ons dagelijks leven. Als men slechts die eenvoudige regel zou vol-

gen, dan zou ons leven hier op aarde een hemel zijn vergeleken met wat het nu is. Al veel te lang heeft de denkende mens onder de illusie of māyā verkeerd dat hij de natuurwetten naar zijn hand kon zetten en op zijn manier, met zijn zwakke en onbetrouwbare verstand, kon proberen kosmisch recht uit te oefenen.

Wat zullen de goden om ons lachen! En als ze bedroefd zijn, zoals sommigen zeggen, wat moeten hun hemelse ogen dan soms vol tranen staan uit een goddelijk medelijden met de mens!

Zichzelf geven

ER BESTAAT GEEN VRIJHEID zo groot, geen geluk zo volkomen, zo verstrekkend als zichzelf dienstbaar te maken. Een held zet zich helemaal in. Geeft hij zich niet ten volle, dan is er van heldendom geen sprake. Het is het zich geven dat heldhaftig is.

Zo is het ook met liefde. Als daarover twijfel bestaat, geen onzekerheid – want onzekerheid is in deze dingen altijd heel natuurlijk, omdat men zeker wil zijn – maar als men de waarde ervan in twijfel trekt, als men zelfzuchtig zoekt naar ‘wat *wij* nodig hebben’, dan is er geen sprake van heldendom, van liefde, van zichzelf geven. Daar krijgt de goddelijke, heldhaftige eigenschap van zelfverzaking geen schijn van kans.

Bij de aanvang van het jaar, als een nieuw jaar aanbreekt, is de enige mantra die ik in mijn eigen hart en denken altijd laat klinken deze: er begint een nieuw jaar. Kan ik mijzelf meer geven dan vorig jaar? Ik beklaag oprecht de man of vrouw die de verheven vreugde van zichzelf geven niet heeft leren kennen. Er bestaat in de wereld niets dat even schoon, even groots, even subliem is en zowel hart als hoofd zoveel vrede en rijkdom schenkt.

De maagdelijke geboorte

HET KERSTFEEST en de leringen die sinds de vroegste christelijke tijd daarmee samenhangen zijn in oorsprong in het geheel niet christelijk. Ze zijn nooit door christelijke theologen of gelovigen uitgevonden, maar waren alle gebaseerd op gangbare heidense denkbelden uit het heilige der heiligen. En dit was helemaal geen ongewone gebeurtenis in de geschiedenis van het christendom maar een veel voorkomend gebruik, want de christenen namen uit de filosofieën en religies van die tijd – die ze later minachtten en verwierpen – het grootste deel over van de ideeën die in latere tijden als christelijke theologie bekend zouden worden.

De vroege christenen groeiden op in een heidense wereld waarin men het bestaan erkende van een exoterische religie of reeks religies en van een geheime leer, alleen voorbehouden aan hen die hadden bewezen geschikt en waardig te zijn om de leringen van de mysteriescholen, de geheimen van het goddelijke, te ontvangen. Alle exoterische religies hielden iets verborgen dat schoon en buitengewoon verheven was en dat binnen het heilige der heiligen werd onderwezen. Dit moet men duidelijk inzien want het is een historisch gegeven; de vroegchristelijke geschiedschrijvers hebben deze gedachten altijd verdoezeld of vergeten of genegeerd; er werd zelfs niet op gezinspeeld en toch is dat de sfeer waarin het christendom is ontstaan. Als men deze sleutel begrijpt en in gedachten houdt, heeft men iets waarmee men kan ontsluiten wat voor christelijke theologen niet alleen moeilijk te begrijpen was maar vooral moeilijk te verklaren.

Wat de maagdelijke geboorte betreft, die is van oorsprong niet christelijk. Deze opvatting komt sinds onheuglijke tijden in de hele wereld algemeen voor. Vele volkeren leerden in archaïsche

tijden dat maagden het leven schonken aan grote wijzen en ziëners en men kan dezelfde geschiedenis van Jezus de avatāra in andere talen en anders verteld terugvinden, maar ze bevatten alle in wezen dezelfde grondwaarheid die hierop neerkomt dat een groot mens het menselijk goddelijke bereikt door een nieuwe geboorte. Dit denkbeeld was zo algemeen dat het zelfs tot de gewone exoterische taal van de straat of het marktplein behoorde.

De hindoes spraken van een *dvija*, een 'tweemaal geborene'; daarbij dacht men aan de lichamelijke geboorte, geboren uit een moeder zoals met alle mensenkinderen gebeurt, waarna men, als de training was voltooid, innerlijk werd geboren, innerlijk werd verlicht, en dat was de tweede geboorte van de mens, een nieuwe geboorte in het licht van de geest. U ziet hoe groots die gedachte is zodra we het licht van de theosofie erop laten schijnen. Het blijft niet langer christelijk, maar wordt universeel en zie eens hoe het appelleert aan het hart en het denken van de mens. Hoe verheven schijnt het licht van de waarheid op het gelaat van de mens met een hart dat wordt verlicht door een gevoel van eenheid met alles; en hoe tragisch is het wanneer het gevoel van afgescheidenheid hem wegvoert van zijn eenheid met anderen.

Wat was de betekenis van deze leer in het vroege christendom? Precies dezelfde als in alle andere grote heidense landen. Het ging om gebeurtenissen die zich afspeelden in het heilige der heiligen, waar de neofiet of discipel zijn innerlijke wezen, zijn innerlijke gewaarwordingen, na lange training zo had ontwikkeld dat hij op het punt stond christos te worden, een christus, of zoals het mahāyānaboeddhisme het noemt, een bodhisattva. De volgende stap zou het boedddhaschap zijn. Zelfs in exoterische geschriften werd over deze verbazingwekkende waarheid uit het heiligdom gesproken als over een maagdelijke geboorte, een tweede geboorte; en alle verlossers van de mens, in welk land, welke windstreek en in welke tijd ook, alle groten, wijzen en ziëners, de boeddha's en bodhisattva's van de hoogste graad, de grootsten, werden allen geboren uit de Moeder, de innerlijke heilige geest.

Hoe mooi en hoe waar! Het spreekt ons direct aan en het is zelfs volkomen in overeenstemming met het weinige dat het heden-daagse wetenschappelijke onderzoek ons begint te vertellen in wat ze psychologie noemt. We herkennen het allen wanneer een mens zijn leven verbetert en het door eigen inspanning en streven op een hoger plan komt. Het is het eerste zwakke ochtendgloren in het mystieke oosten, het begin als het ware van de heilige geboorteweën waardoor een mens tot supermens wordt. Na verloop van tijd wordt hij een geïncarneerde god, de god in hem en daarna openbaart hij zich door het christuskind en wordt de lichamelijke mens ontvankelijk voor de innerlijke vlam, het innerlijke licht of het innerlijke vuur. Ziet u niet wat een waardigheid dit ons mensen verleent? Wat een hoop voor de toekomst voor hen die moedig zijn, die zich inspannen en zwijgen!

Het gaat hier om iets opmerkelijks in de vroegchristelijke geschriften: als Maria een maagd was, hoe kon ze dan kinderen baren? In vroegchristelijke teksten komt in de Grieks-christelijke handschriften een merkwaardige passage voor, die in onze taal overgezet betekent: 'Mijn Moeder, de Heilige Geest (want de Heilige Geest was bij de eerste christenen altijd vrouwelijk, nooit mannelijk zoals later) mijn Moeder, de Heilige Geest nam me bij mijn hoofdhaar en bracht me naar de heilige berg Athor'. Begrijpt u het? Het gaat hier om de geest in mij, de Heilige Geest, mijn Moeder uit wie ik ben geboren, opnieuw geboren, niet langer geboren uit het vlees maar uit de geest: eerst uit water geboren overeenkomstig het vlees, dan uit vuur geboren overeenkomstig de geest – de eerste geboorte en de tweede geboorte. Dit is inderdaad de maagdelijke geboorte; want de geest van de mens, een straal van het goddelijke, van het onuitsprekelijke, is eeuwig maagdelijk en toch eeuwig vruchtbaar, eeuwig productief. De kosmische christus is geboren uit de kosmische geest, ook in de oudheid vrouwelijk; en op dezelfde manier is de geestelijke mens vrouwelijk en doet in de heilige voltooiing de bodhisattva geboren worden, het christuskind en vanaf dat moment is de

mens vervuld van de heiligheid van de geest die door hem stroomt vanuit de goddelijke bron.

Welk verband houdt dit allemaal met de zon? Sinds onheuglijke tijden zag men naar Vader Zon met eerbied – niet noodzakelijk de fysieke bol die in schoonheid, licht, straling en levensenergie is gehuld, de lichtbrenger voor zijn eigen rijk, maar de godheid binnen, boven en achter die zon en evenzo bij alle andere sterren. Onze zon was een symbool van de kosmische geest, want door die zon heen bewogen zich stromen van vitale schoonheid, leven en licht: licht voor het denken en liefde voor het hart; zonder deze is de mens geen mens.

De christenen hadden de gewoonte hymnen te zingen tot de zon, waarover men, evenals in andere bronnen, gegevens kan vinden in een mededeling van Plinius, gouverneur van Bithynië en Pontus, aan keizer Trajanus in Rome. Hij zei dat in zijn district de christenen onschuldige en ongevaarlijke mensen leken, want ze kwamen iedere ochtend bij het opgaan van de zon bijeen en zongen lofzangen tot die godheid. En in een verzameling oude christelijke gezangen is er nog een bewaard gebleven dat aan de zon is gewijd, een dat ik vaak heb aangehaald. Het kan als volgt worden vertaald:

O u ware zon
Die straalt met eeuwig licht,
Beeld van de heilige geest
[niet slechts een schepping van de heilige geest,
maar een beeld ervan]
Vervul ons geheel en al.

Geen pars of zogenaamde zoonanbidder schiep ooit een meer typerende lofzang aan de zon dan deze eerste christenen. Die eerste christenen wisten wat ze deden; ze aanbaden niet de fysieke zon, maar het goddelijke licht, dat wat de zon vertegenwoordigde. De zon was het symbool, het beeld van de kosmische christus, geen schepping van god, maar een beeld van het godde-

lijke. O u ware zon – en het was bij de christenen heel gewoon hun verlosser, Jezus de avātara, te vergelijken met de zon.

Ik zou willen dat ik tijd had en u meer over de verborgen mysteries van deze leer kon vertellen, maar ik wil alleen dit zeggen: dat zich in de constitutie van de mens een zonne-element bevindt. Hoe kan het ook anders? Er is een maanelement en een element ontleend aan elk van de planeten. Zelfs de wetenschap zegt ons dat we niet alleen deelhebben aan het kosmische licht dat ons van Vader Zon bereikt, maar ook dat zelfs de warmte, die we krijgen uit hout en kolen die we branden, oorspronkelijk van de zon afkomstig is, dat de atomen waaruit deze is samengesteld dezelfde zijn als de atomen die door ons heengaan en dat het zonnelichaam zich niet alleen tot de aarde uitstrekt maar tot alle andere planeten. Natuurlijk is er in ons een zonne-element en een maan-element en een element van elk van de planeten. Anders zouden we onvolledig zijn. De mens heeft alles in zich wat het heelal in zich heeft.

Al zou een mens alle kennis bezitten en geen liefde in zijn hart voelen, het zou hem niet baten; want dat zou eenvoudig betekenen dat de mens onvolledig is, onontwikkeld, omdat hij als deel van het heelal niet alles te zien geeft of openbaart wat in het heelal is, alles wat in het geheel besloten ligt. Al zou ik alle waarheid van de wereld bezitten, ik zou die niet op de juiste wijze begrijpen. Ik kan erover praten en denken, maar niet de samenhang zien van de werkelijkheid, omdat het hart in mij nog niet is ontwaakt. De magische sleutel van de liefde gloeit nog niet in mijn binnenste.

Stel u eens deze vraag: u kent twee mensen. De een bezit alle kennis ter wereld, maar is harteloos; de ander is eenvoudig van geest, ongekleurd, maar zijn hart is groot door de universele, alomvattende sympathie van de liefde. Wie van deze twee zou u als metgezel kiezen en tot wie kunt u zich wenden als er moeilijkheden komen?

Laat het christuskind leven

THEOSOFEN ZIEN HET KERSTFEEST op twee manieren: ten eerste als een herinnering aan een verheven feit in de occulte geschiedenis en het leven, een verheven feit dat zich eens bij ieder mens in zijn eigen geestelijke geschiedenis herhaalt, als hij met succes de weg omhooggaat. De andere manier is me nog dierbaarder, namelijk dat zich in de ziel van ieder van ons een ongeboren christus, de christos, de vrededorst, de vorst van liefde bevindt. Als in de cyclus van het jaar Kerstmis weer nadert en de christelijke wereld de veronderstelde geboorte viert van het fysieke lichaam van haar vorst, hoofd, verlosser, kunnen we denken aan de woorden van de avatāra, de Christus, in hun hoogste betekenis: dat wij mensen de ‘zonen van god’ zijn, van het goddelijke, en dat de geest van liefde en bewustzijn van het allerhoogste in het heiligdom van ieder mensenhart woont – en dat betekent dat er een christuskind in mijn en in uw hart woont. Sommige oosterlingen noemen het de boeddha, de hemelse boeddha in ons hart, maar het denkbeeld is hetzelfde, al verschillen de woorden.

Als dus de kersttijd aanbreekt is dat een goede tijd om het christuskind in ons hart te laten spreken, te proberen het te begrijpen; of liever ermee één te worden, zodat we bij elk nieuw kerstfeest meer op de Christus, meer op de Boeddha lijken, geestelijker en edeler voorbeelden van de christus die in het hart van ieder van ons leeft, zodat op zekere dag, op het juiste occulte tijdstip, het christuskind als christusmens kan worden geboren. Dat betekent de opkomst van de helende zon, die in zijn vleugels gezondheid, heilheid met zich voert, die onze zorgen wegneemt, moeilijkheden oplost, onze ellende doet verdwijnen, de tranen van verdriet uit onze ogen wist; eenvoudig omdat we als individu één zijn

geworden met de geest van het heelal waarvan een straal, een heldere straal in het hart van ieder van ons leeft. Dat bedoelen we met de ware geboorte van de christus – los van andere feiten die ermee samenhangen.

Laat het christuskind leven. Weet u dat we het nog nooit hebben geprobeerd? We praten erover, dromen ervan en bespreken het, maar hoe wenigen van ons, mannen en vrouwen, leven ernaar, *beleven het*, en komen onder de hemelse invloed ervan? Wie dat wel doet is het tienvoudige van wat hij daarvoor was, scherpzinniger, vlugger van begrip en ruimdenkender; want naargelang hij in zijn hart het christuskind wordt, wordt hij geïnspireerd door die krachten die het heelal instandhouden.

De exoterische en de esoterische H.P.B.

IN PLAATS VAN u te vertellen wat het werk van H.P. Blavatsky was en wat ze heeft gedaan, is het misschien interessant als ik probeer u enkele belangrijke gedachten te geven over H.P.B. zelf: wie ze was, wat ze was en waarom ze verscheen; ik zal proberen dit beknopt te doen.

Eerst wil ik het hebben over de exoterische H.P.B. Er waren twee in één in die edele vrouw – een uiterlijke die in de wereld kwam en het hoofd moest bieden aan de omstandigheden van de wereld waarin ze haar werk ging doen; en een innerlijke, een levende vlam van liefde en intelligentie, een vuur van inspiratie en heilig licht, en dit was de esoterische kant van H.P.B.

Als men naar haar gezicht kijkt, het bestudeert en de Russische trekken ziet, de gelaatstrekken die doen denken aan de steppen van Groot-Rusland: als men alleen daarbij stilstaat, zal men weinig meer zien dan een gezicht dat niet veel zuiver menselijke schoonheid toont. Maar zij die ogen hebben om te zien en achter de sluier van de fysieke persoonlijkheid kijken, kunnen wel iets anders gewaarworden. Ze kunnen schoonheid zien, ze kunnen een intens pathos en grote droefheid zien – niet de droefheid of het pathos van iemand die een groot werk moest doen maar het niet deed, of niet kon; maar het verlangen, het pathos, het verdriet dat altijd in verband is gebracht met de figuur die in het westen de Christus wordt genoemd. Precies zo! Want achter deze uiterlijke trekken, die sommige kunstenaars in feite lelijk noemden, zien we een etherische schoonheid die niet gemakkelijk onder woorden is te brengen, maar die ieder hart kan aanvoelen en die ieder oog dat

geestelijk is geopend, kan zien. Dat gelaat toont een inspiratie die mooi is om te zien; het toont volkomen toewijding en goddelijke gedachten omdat er waarheid in is en waarheid behoort tot het goddelijke hart van de natuur. Als we naar een portret van het gezicht van H.P.B. kijken, zijn het deze geestelijke eigenschappen die sterk naar voren komen en die ons duidelijk maken dat zich achter de uiterlijke persoon het innerlijke, levende esoterische vuur bevond.

Kan iemand die de wijsheidsreligie van de oudheid heeft bestudeerd ook maar een ogenblik denken dat H.P. Blavatsky bij toeval in de westerse wereld verscheen, los van de wetten van de natuur en de stipte opeenvolging van oorzaak en gevolg, waardoor alles in de juiste volgorde plaatsvindt? Is er iemand die denkt dat er iets bestaat dat niet zijn bepaalde en juiste plaats heeft in de kosmische harmonie? Natuurlijk niet. Dat wil dus zeggen dat ze met haar komst gehoorzaamde aan een wet, een van de natuurwetten waarvan het onkundige westen veel te weinig weet en waaraan het dus twijfelt en omdat het twijfelt is het blind – want twijfel versluiert altijd de innerlijke visie.

H.P.B. kwam omdat de tijd voor haar komst was aangebroken. Ze was één uit een reeks leraren die in de loop van de eeuwen op bepaalde vaste tijden verschijnen, zoals de geschiedenis van de mensheid aantoonst; de ene leraar na de andere en altijd als het daarvoor het juiste moment is en de tijd rijp is en nooit bij toeval. Ze was een van de schakels in wat de oude Griekse ingewijden de Levende Keten van Hermes noemden, de Gouden Keten die verband houdt met het doorgeven van licht en waarheid van mystieke en esoterische aard; en ze verscheen als een regelmatige opvolger van de leraren die haar vóór zijn gegaan en die allen werden uitgezonden vanuit de grote groep van wijzen en zieners, soms mahātma's of oudere broeders van de mensheid genoemd of die met nog andere namen worden aangeduid. Deze leraren, deze leiders en gidsen van de mensheid, komen en onderwijzen overeenkomstig de esoterische- en natuurwet, wanneer de tijd om hun

komst vraagt; hoe zou men anders hun opeenvolging logisch kunnen verklaren?

De eeuwen gaan voorbij en iedere eeuw brengt een nieuwe generatie voort en elke generatie ontvangt licht van de generaties die eraan voorafgingen, van haar voorvaderen. Maar generaties hebben hun opkomst en hun verval, in materiële beschaving maar ook in geestelijke verlichting, en in de intellectuele, ethische en mentale wegen die de mens volgt bij het voortbrengen van de beschavingsinvloeden van het menselijk leven. In die elkaar opvolgende generaties is er altijd behoefte aan leidende figuren, aan licht dat van eeuw tot eeuw telkens weer wordt gegeven, aan een opnieuw ontsteken van de oude vuren, zoals een feniks uit zijn as herrijst. Zij die het licht doorgeven vormen de Gouden Keten van Hermes.

Wat brengen deze leraren aan de mensheid? Zijn het leringen die afwijken van die van hun voorgangers, die ermee in tegenspraak, in strijd zijn? Nooit en te nimmer, als hun leringen op de juiste manier worden begrepen. Onderzoek de leringen van alle grote wijzen en zieners die onder de mensen zijn verschenen. U zult ontdekken dat ze in wezen één zijn, hoewel ze in verschillende talen zijn weergegeven, in verschillende gedachtevormen en formuleringen zijn uitgedrukt, passend in de periode waarin elk van de boodschappers respectievelijk verscheen. Al zijn ze in een ander kleed gestoken en verschillen ze uiterlijk, de waarheden die ze leerden en leren zijn één.

Wat deze wijzen brachten, heeft ook H.P. Blavatsky gebracht. Onderzoek en toets deze uitspraak, bewijs het voor uzelf – de wereldliteratuur is beschikbaar en maakt het u mogelijk dit te doen. Het zou me verbazen als u iets zou kunnen vinden in wat ze leerde, wat de grote zieners die haar voorgingen niet leerden; ik denk niet dat u dat kunt. U zult zich herinneren wat Confucius hierover zei: 'Ik leer niets nieuws. Ik breng wat mijn voorgangers hebben geleerd. Ik houd van de Ouden; daarom breng ik wat zij

leerden'. Details van de lering verschillen, de vorm van de lering is onvermijdelijk anders, maar de lering zelf is de waarheid van en over de natuur, het wezen van de natuur, haar structuur, haar werkingen, haar opbouw, haar kenmerken, haar wetten. Wanneer een theosoof zonder nadere aanduiding over de natuur spreekt, beperkt hij dit woord nooit alleen tot de fysieke wereld. Hij bedoelt dan het universele Zijn, waaronder de goddelijke natuur, de geestelijke natuur, de intellectuele natuur, de fysieke natuur, de astrale natuur – alle geestelijke en etherische rijken en sferen en werelden en gebieden die tezamen vormen wat de grote denkers van het westen en het oosten de geest, de ziel en het lichaam van het heelal hebben genoemd.

Dat is het wat ze bracht. Dat is wat de grote wijzen en zieners leerden: een openlijke of uiterlijke leer en een innerlijke of verborgen leer; een exoterische leer voor de menigte en een esoterische leer voor hen die hadden bewezen die leer te kunnen begrijpen en die door hun begrip bereid waren haar geheim en heilig te houden. Als het juist was deze esoterische leer aan de menigte te geven, dan zou dat gebeuren. Vergeet niet dat de archaische wijsheidsreligie der eeuwen het natuurlijke erfdeel van de mens is en hem rechtmatig toekomt; maar als individu hebben we geen recht op ons erfdeel voor we volwassen worden, voor we geestelijk rijp zijn en in geestelijk en verstandelijk opzicht niet langer kinderen zijn die gemakkelijk misbruik maken van wat ons rechtmatig toekomt, maar wat de natuur en de goden en de meesters uit mededogen en liefde en wijsheid de dwalende mensen onthouden tot ze hebben geleerd meester over zichzelf te zijn. Dan is de mens in staat te beheren wat hem van nature toebehoort. Dan is er geen gevaar meer dat het verkeerd wordt gebruikt of toegepast.

Aan wat deze edele boodschapper van de meesters, H.P.B., onderwees lag een grootse en verheven ethiek ten grondslag. Ze liet ons zien dat de ethiek of moraal is gebaseerd op de structuur

en wetten van de natuur zelf, dat de ethische normen en waarden niet slechts afspraken tussen mensen zijn, dat goed eeuwig goed is, hoe men ook over bijzonderheden mag twisten; en dat kwaad altijd kwaad is. Goed is harmonie en kwaad is disharmonie. Harmonie is het hart van liefde en muziek en vrede van de natuur, want het is evenwicht; disharmonie betekent wanklanken en gebrek aan vrede, onmuzikale dissonanten in de natuur en in het hele mensenleven; want de hele natuur is bezielde evenals de mens en deze ethische leer is een van de edelste leringen die ze heeft gebracht. Ze leerde ons dat we onafscheidelijk zijn verbonden, één zijn, met het hart van het Zijn, zodat de dood niet langer als een grauw spook wordt gezien maar als het meest verheven avontuur dat de mens kan beleven; een verheven en prachtige inwijding in andere werelden, in een edeler, grootser en verhevener leven.

Als één in een reeks leraren verscheen ze in de ritmische orde van de wetten die onze planeet beheersen. Ze kwam inderdaad aan het begin van een Messiaanse cyclus van 2160 jaar en aan het einde van de voorafgaande cyclus van dezelfde duur. Ze was de boodschapper voor haar eeuw, dat wil zeggen voor de komende eeuw – die een nieuwe grondtoon moest aanslaan, maar die, mystiek gesproken, eeuwenoud is; in een bepaalde, zeer ware maar weinig bekende zin was ze een avatāra – een avatāra van een bepaald type, een bepaalde soort, want er zijn verschillende soorten avatāra's. Iedere leraar die verschijnt heeft niet alleen de beschikking over zijn of haar lichaam, en een op ongewone wijze ontvangen psychisch gestel, maar wordt op bepaalde tijden vervuld van het heilige vuur van een grotere ziel en is daardoor in feite een bepaald soort avatāra. Precies zoals Jezus, de Christus genoemd, een avatāra van een bepaald type voor zijn tijd was, zo was H.P. Blavatsky voor haar tijd een avatāra van een andere soort.

Bij moderne westerlingen, vooral kunstenaars, is het gebruikelijk Jezus, van Nazareth genoemd, uit te beelden als een man van

grote lichamelijke schoonheid, uitgesproken mannelijk, een boeiende verschijning; maar zag hij er werkelijk zo uit? Geeft dit beeld de realiteit weer? Het is een idee of ideaal van de Middeleeuwen en van onze eigen tijd. Weet u niet dat de christelijke kerkvaders vaak trots en luid en openlijk de gedachte verkondigden dat Jezus een man met een armzalig uiterlijk was, in lichamenlijk en fysiek opzicht onbeduidend? Maar of dit nu waar is of onwaar, wat heeft dat te maken met de innerlijke vlam, het vuur van de geest dat het sterfelijke omhulsel doorschijnt, zodat dit lichtgevend wordt en gloeit als een lamp en hen die hem omringen verlicht? Daar bevindt zich het ware geestelijke wezen – vanbinnen.

Ik zal u vertellen waarom H.P.B. – deze avatāra van bijzondere aard waarover ik sprak – het uiterlijk had van iemand van wie de lichamelijke verschijning onaantrekkelijk is. Bij haar is die opzet tot nu toe verbazend goed geslaagd. Bij Jezus, de Syrische avatāra, heeft dezelfde reden in latere eeuwen niet het gewenste effect gehad. Wat was en is dan die reden? Deze: waar leraren naar streefden was, en dat geldt feitelijk voor elke nieuwe verschijning van een boodschapper, dat die boodschapper alleen door het vuur van de innerlijke geest, het vuur van de innerlijke godheid, zijn geestelijke en intellectuele stempel op de wereld zou drukken, en te voorkomen dat latere generaties zouden falen en uit een instinctieve liefde voor schoonheid het fysieke lichaam zouden verafgoden. Het gaat in tegen de instincten van het menselijk hart om te aanbidden wat lelijk is en te bidden tot wat onaantrekkelijk is. In het geval van Jezus kregen in latere tijden blind geloof en dwaze aanbidding de overhand. In het geval van H.P.B. heeft de onaantrekkelijke vrouw ons en haar tot dusver behoed voor dat lot. Geen enkele man of vrouw heeft de neiging het lelijke te verheerlijken en op zichzelf is dat in zekere zin juist; het is niet verkeerd omdat de mens instinctief weet dat innerlijke schoonheid uiterlijke schoonheid voortbrengt; misschien niet zozeer wat de vorm, maar wat het voorkomen betreft. Dat is de schoonheid van mannelijke en vrouwelijke waardigheid, de schoonheid van het

innerlijke licht dat in liefde en wijsheid, vriendelijkheid en zacht-aardigheid uitstraalt. Ik hoop dat u begrijpt wat ik met deze paar korte opmerkingen wil zeggen.

Tweeduizendeenhonderdzestig jaar voor de geboorte van H.P. Blavatsky begon die bijzondere Messiaanse cyclus, die in de loop van de elkaar opvolgende eeuwen de Europese landen in de duisternis van de Middeleeuwen dompelde. Toen ze werd geboren, ongeveer 2160 jaar later, begon er een nieuwe cyclus, een opgaande cyclus die de mensen licht, vrede, kennis en wijsheid moest brengen; het is de plicht van theosofen, als gewone leden van de theosofische beweging, ervoor te zorgen dat de boodschap die ze bracht en ons als een heilige opdracht in handen gaf, zuiver en onvervalst wordt bewaard en aan onze nakomelingen van de volgende generaties wordt doorgegeven zoals wij haar hebben ontvangen. Zoals ik het heb ontvangen, zo moet ik het doorgeven, *Iti mayā śrutam* – ‘Aldus heb ik gehoord’.

Ik geloof dat de grootste hulde die we met ons hart en ons hoofd aan H.P.B. kunnen brengen is haar precies te leren kennen zoals ze was; precies zoals ze werkelijk was en niet zoals wie ook over haar spreekt. De beste manier om haar te zien zoals ze was, is haar en haar boeken, die feitelijk haarzelf zijn, te bestuderen. Dan leert u de ware H.P.B. kennen; want u gebruikt dan de toets van uw intelligentie en uw hart bij het beoordelen van wat zijzelf was en wat ze heeft voortgebracht en niet van wat een ander mischien over haar zegt. Laten we de lichtende toorts die ze ons in handen gaf verder dragen.

H.P. Blavatsky kwam in een wereld die zich in de greep van een ware ‘dodendans’ bevond, een *danse macabre* waarin, volgens die middeleeuwse gedachte, men het rammelen van de beenderen van de doden, het krassen van de uilen van vertwijfeling kon horen, en de vochtige kwalijke stank kon ruiken van het kerkhof waar de mens zijn hoopvolle verwachtingen had begraven. Dat was de wereld waarin ze verscheen en de tijd waarin ze sprak: een tijd

waarin de mens praktisch alle geloof in een mogelijk bestaan van kennis over geestelijke zaken had verloren; een tijd waarin alleen al het spreken over het goddelijke, over eeuwige hoop en andere geestelijke zaken werd beschouwd als een teken van intellectueel onvermogen. Het woord ziel alleen al was taboe.

Door de kracht van haar geestelijke kennis die haar in staat stelde een beroep te doen op de geest en de ziel van de mens, bracht die geweldige vrouw, geheel alleen, een verandering in het denken van de mens tot stand en aldus strooide ze gedachtezaden in hun geest, zaden die als vonken vuur door het menselijk brein schoten. Met de enorme energie van haar intellect leerde ze mannen en vrouwen op een nieuwe manier aan het leven en de natuur te denken. Ze toonde namelijk aan dat de stellingen van het stervende materialisme die toen zo in de mode waren en waaraan men innerlijk zijn vertrouwen had gegeven, slechts holklinkend koper en een rinkelend cimbaal waren; dat men niet alleen zijn mooiste verwachtingen op het kerkhof van het fysieke bestaan begroef, maar dat men zich ook innerlijk richtte naar het kerkhof waarheen men op weg was.

Een geweldige kracht verscheen in de wereld en ging aan het werk en het web dat ze weefde heeft in hoge mate bijgedragen aan de betere omstandigheden waarin we ons nu bevinden. De wereld van vandaag begint theosofie te denken, op een theosofische manier te denken en daardoor is aan de dodendans uit haar tijd een einde gekomen – die duizelingwekkende, ziellose en gedachteloze dodendans op het kerkhof van menselijke verwachtingen – is opgehouden!

Er is bij H.P.B. sprake van een psychologisch wonder, een mysterie, want H.P.B. was een mysterie. Wat vertellen de grootste wetenschappelijke onderzoekers en denkers ons nu, nadat ze verscheen en haar leringen bracht? Vage afschaduwingen van vele van haar leringen: leringen die, voorzover het deze wetenschappelijke onderzoekers betreft, zijn gebaseerd op conclusies getrokken uit het onderzoek van de fysieke natuur dat die weten-

schappers verrichten. Vóór de wetenschappers de feiten ontdekten, maakte zij die feiten bekend en ze deed dat ondanks de spot, de hoon en de tegenstand van de kerk enerzijds en van de wetenschap anderzijds en van alle gevestigde privileges en voorrechten – maatschappelijke, godsdienstige, filosofische en wetenschappelijke – die haar omringden.

Ze bezat kracht, spirituele kracht, want ze zette de ziel van de mensen in vuur en vlam; ze bezat intellectuele kracht, want ze leerde mensen denken en tot een nieuwe visie komen; ze bezat ook psychische kracht, want ze sloopte de māyāvi-psychische muur die de mens in zijn dwaasheid om zijn bewustzijn had opgetrokken.

Bedenk eens wat dit allemaal betekent. Zou u dat hebben gekund? Zou u het hebben aangedurfd? Zou u nu, in uw eentje, op een dergelijke manier de wereld durven tegemoettreden? Er is een oorzaak en een reden voor het werk dat ze tot stand bracht. We zien nu de gevolgen, we kennen het historische fenomeen van haar leven en haar werk; maar wat was de innerlijke oorzaak? Het was het levende, geestelijke en intellectuele vuur in haar. Het was de *esoterische* kant van H.P. Blavatsky die haar in staat stelde te doen wat ze deed.

Denkt u ook maar een ogenblik dat H.P.B. slechts een gewone vrouw was? Denkt u dat de verhalen die over haar zijn verteld, zoals in *'Voorvallen in het Leven van H.P. Blavatsky'* van Sinnett, alle werkelijke feiten uit haar leven bevatten en gelooft u dat zelfs wat daarin wordt verteld op zichzelf een volledige verklaring over haar verschaft? Geloof het niet! De feiten zelf weerspreken die mening. Een vrouw zoals Sinnett in zijn *Voorvallen* beschrijft kon de wereld nooit zo in beweging zetten als H.P.B. heeft gedaan. Gelooft u dat het Russische meisje dat hij beschrijft en de zogenaamde Russische priesteres die Solovyoff, haar vroegere vriend en later haar bittere vijand, probeerde af te schilderen, dit had kunnen doen? Denkt u dat iemand die huichelt, die een vals

gemoed paart aan een gewoon denkvermogen, de intellectuele en vaak moreel hoogstaande mensen om zich heen had kunnen verzamelen zoals zij dat deed? Natuurlijk niet.

Denk eens aan de feiten in H.P. Blavatsky's leven. Laat u niet meeslepen door de verhalen die over haar zijn verspreid. Overdenk ze zelf en trek dan uw eigen conclusies, want zorgvuldig nadenken behoort tot de eerste plichten van een theosoof. Feitelijk interesseren ons de verhalen die over H.P.B. zijn verteld alleen als een psychologisch verschijnsel van de zwakheid van het menselijk denken, want ze duiden op het onvermogen van mannen en vrouwen die proberen een verklaring van haar te geven. Men zou net zo goed kunnen proberen de oceaan in een theekopje te gieten als het karakter en de aard van H.P.B. samen te vatten in de over haar geschreven verhalen die biografisch beweren te zijn. Op zijn best bevatten ze bepaalde willekeurig verzamelde feiten, afkomstig van haar eigen familie – die haar misschien nog minder begreep dan haar theosofische vrienden, en dat ook zei – die tot een verhaal werden samengeweven. Leidt het lezen van die verhalen tot het begrijpen van iemand die deed wat zij deed?

H.P. Blavatsky was natuurlijk lichamelijk een vrouw, bedenk dat goed en dat lichaam met zijn brein werd geïnspireerd en gestimuleerd door de innerlijke goddelijke zon, de innerlijke boeddha, de levende christus van binnen, zoals mystieke christenen van deze tijd zeggen. Maar tussen dit goddelijke vuur en het gevoelige, mystiek getrainde en opgeleide brein van de vrouw bevond zich een psychisch gestel, dat in het spraakgebruik van het westen gewoonlijk de menselijke ziel wordt genoemd en dat in haar geval – want ze was een ingewijde in de Orde van de Boeddha's van Mededogen en Vrede – soms zijn plaats kon afstaan om in de open plaats toegang te verlenen aan een zelfs nog veel verhevener menselijke ziel dan de hare.

Daarom was ze een bepaald soort avatāra. Het was deze buddhische luister die de lege plaats vulde die ze met vreugde afstond, die grotendeels de wonderen tot stand bracht die H.P.B. ver-

richtte. U zult zich herinneren dat ze in haar geschriften vaak onderscheid maakt tussen wat ze H.P.B. en H.P. Blavatsky noemt. H.P. Blavatsky was de vrouw, de chela, de aspirerende, lerende, schitterende, edele, moedige chela. Maar H.P.B. was de ziel van de meester die door haar sprak. Lichaam en geest, één wezen; dan de tussennatuur, het psychische gestel, gewoonlijk ziel genoemd, die desgewenst tijdelijk kon worden opzijgezet. Toen H.P.B. als boodschapper werd uitgezonden bleef in feite dat psychische gestel grotendeels achter. Dat verklaart de zogenaamde tegenstellingen en tegenstrijdigheden in haar karakter, waargenomen door hen die probeerden over haar te schrijven – die ze heel duidelijk zagen en wel moesten zien – maar die ze niet begrepen en waardoor zij vaak verkeerd werd beoordeeld en verkeerd begrepen. Maar wanneer de heilige vlam deze lege plaats vulde, verscheen H.P.B., de leraar, de wijze, de ziener, de leraar van grote wetenschappelijke waarheden, waarvan de wetenschap nu pas de waarheid begint aan te tonen, de leraar van hoopvolle verwachtingen voor de mensheid, die de mensen een visie schonk en een nieuwe filosofie-religie-wetenschap samenstelde en vormgaf.

Moeten we H.P. Blavatsky alleen zien als een Russische dame van adel? Zo ja, dan was ze een bewonderenswaardige adellijke dame! Deze simpele theorie dekt de feiten niet – een Russische vrouw die technisch gesproken geen opleiding had: niet wetenschappelijk was geschoold, niet in religie onderlegd, geen noemenswaardige filosofische vorming had, maar op mystieke manier opgeleid; toch was de H.P.B. die leefde en onderricht gaf een adept, en in haar leringen een meester op al die terreinen van menselijke kennis!

Moeten we haar zien als een geïncarneerde mahātma? Alle feiten spreken dat tegen, zoals ze ook in strijd zijn met de eerstgenoemde theorie. Laten we H.P. Blavatsky precies nemen zoals ze was, niet zoals ze verkeerd is voorgesteld. Laten we haar nemen zoals we haar kennen. Laten we haar nemen zoals we haar in haar boeken aantreffen. Laten we ons aan de feiten houden en niet aan

theorieën die iemand over haar heeft; als u wijs genoeg bent, zult u zien, zult u begrijpen wie en wat ze was.

Er waren tijden in haar maatschappelijke leven dat ze de charmante gastvrouw was, een *grande dame*. Bij andere gelegenheden was ze een voortreffelijke, buitengewoon bekwame pianiste. Weer andere momenten bracht ze mensen in verrukking door haar briljante conversatie, boeide ze een hele zaal, hield ze het hele gehoor in haar ban. Geleerden, handarbeiders, edellieden, vorsten en boeren, kwamen bijeen om naar haar te luisteren. Op nog weer andere tijden, als in haar woning alles rustig was en haar leerlingen haar omringden, gaf ze enkele waarheden door, ontleend aan de grote mysteriën van de wijsheidsreligie uit het verleden. Of ze zat, op andere tijden, aan haar schrijftafel en schreef en schreef van de ochtend tot de avond, ging daarna naar bed om, zoals ze zelf zei, een poosje naar 'huis' te gaan. Dan had ze rust!

Er waren ook perioden dat ze ontvangdagen hield, haar recepties, en ze wetenschappers, filosofen, denkers, polemisten van allerlei aard op filosofisch, wetenschappelijk en religieus terrein ontving; ze sprak met hen en ze vertrokken in opperste verbazing. 'Waar haalt die vrouw haar wonderbaarlijke kennis vandaan?' zeiden ze. 'Hoe komt het dat ze mij geheimen van mijn eigen vak kan vertellen die ik nog niet wist? Vanwaar haar vermogen mij duidelijk te maken dat dit zo is?' Al deze stemmingen, deze kanten van haar karakter, waren er inderdaad en elk ervan verdient aandacht. Alleen de verklaring van de feiten zelf zal het u mogelijk maken haar te begrijpen. Soms was ze de vrouw, lief en meelevend, als vrouw gesteld op ringen, heerlijke parfums en aardige vrienden. Een andere keer was ze de leraar en wijze. Weer een andere keer was ze sterk en mannelijk, zodat, zoals haar vrienden zeiden, het echt leek of de geïncarneerde mens zich door haar openbaarde – niet een willekeurige mens, maar de Mens.

Wat zien we: het lichaam, de vrouw, de adellijke dame, goed getraind, goed opgevoed, slecht onderlegd; de goddelijke vlam in haar die als het ware nu en dan beslag legde op haar brein – en dan

sprak ze als een pythische priesteres, als een profetes, als een orakel van Delphi; zo ook op andere tijden als ze als de avatāra vervuld was van de heilige vlam van een van de Groten. Dan was ze de wijze en ziener en schreef ze haar boeken, kondigde in die boeken aan wat later zou gebeuren en wees ze de mens op de gevaren van een geloof dat losstaat van ethische voorschriften.

Laten we H.P. Blavatsky zien zoals ze was; en let wel, vrienden: wij die H.P.B. hebben bestudeerd, die van haar houden, haar met hart en ziel trouw zijn, zullen ons niettemin met hand en tand verzetten tegen iedere poging om haar op een voetstuk te plaatsen en een nieuwe Jezus van haar te maken. U weet wat de Groten ons hebben gezegd: wat we bovenal verlangen is een broederschap onder de mensen, een broederschap die de mensheid zal behoeven voor de catastrofes die haar boven het hoofd hangen, veroorzaakt door haar eigen dwaasheid. De morele en zelfs fysieke rampen en onheilen die zelfs nu boven ons hoofd hangen, zullen zeker over ons komen als mannen en vrouwen hun denkgewoonten, en als gevolg daarvan hun daden en gedrag niet veranderen. We zullen ons hardnekkig verzetten tegen iedere poging een nieuwe religie in te voeren die, zoals onze grote leraren al hebben gezegd, een van de grootste vloeken en lasten is waar de mensheid nu onder gebukt gaat: het geloof in een verlosser buiten ons in plaats van de innerlijke, goddelijke geest. Want daarin ligt inderdaad alle waarheid, alle harmonie, alle wijsheid, alle liefde, alle vrede. De innerlijke god in ieder van u als individu maakt deel uit van het hart van het hart van het heelal; en wat dat hart van het heelal betreft, ieder van ons is Het.

H.P.B. was inderdaad een mysterie; maar al was ze een mysterie, dan wil dat niet zeggen een mysterie in de betekenis die gewoonlijk in het westen eraan wordt gehecht. Ze was een mysterie in de betekenis van de oude Grieken als die spraken over de oude mysteriën en de oude mysteriescholen – iets wat verborgen is, maar kan worden gekend, wat occult en heilig is, maar wat kan worden overgedragen.

H.P.B. kan worden begrepen; en als we haar begrijpen houden we des te meer van haar; hoe meer we haar begrijpen, hoe groter wordt onze liefde, onze eerbied voor haar. Laat het daarom nooit gebeuren dat theosofen aan de opdracht die ze ons heeft gegeven zo ontrouw worden dat we het mystieke oosten, waar ze altijd naar wees, de rug toekeren en de avatāra aanbidden. Laten we trouw blijven aan wat ons is toevertrouwd. We kunnen het voorbeeld van indrukwekkende moed en verheven vertrouwen dat ze ons gaf liefhebben, vereren en navolgen. We kunnen proberen te worden als deze edele vrouw en als vele anderen zoals zij die in het verleden zijn verschenen en in de toekomst zullen verschijnen, anderen veel groter dan zij; maar laten we haar nooit op een voetstuk plaatsen, zoals helaas met een van de leraren in de eerste jaren van het christendom is gebeurd.

We kunnen onze geliefde H.P.B. geen grotere hulde brengen dan trouw en uit liefde voor haar het werk voort te zetten dat ze op zo grootse wijze is begonnen.

Het visioen van de Heer Boeddha

TOEN IK EEN JONGEN VAN TWAALF WAS las ik een citaat uit het boeddhisme dat diepe indruk op mijn verbeelding, mijn hoofd en hart maakte. Ik denk dat, van wat ik me kan herinneren, dit een van de dingen was die mij in dit leven het meest hebben wakker geschud. Het is zuivere theosofie en een zuivere boeddhistische leer. Het is dit: de Heer Boeddha spreekt en ik geef een vrije weergave van zijn woorden om ze te verduidelijken: 'O discipelen, laat nooit ontmoediging toe in uw ziel. Ziet u lijden in de wereld, ziet u ellende en pijn, onwetendheid, nood en leed die het hart doen ineenkrimpen? Discipelen, het is de bestemming van alle dingen om het boedddhaschap te bereiken: stenen, planten, dieren, alle atomen waaruit ze zijn samengesteld, alles en iedereen, ja ook de zon en de maan en de sterren en planeten – alle zullen in toekomstige tijden boeddha worden. Elk wordt een boeddha.'

Wat een prachtig beeld! Wat een rust brengt het aan het hart en het denken; want als één atoom, één mens een boeddha wordt, geldt dat voor alles; want dit heelal is één, in velen verdeeld tijdens het manvantara of de periode van manifestatie; geworteld in dat Ene, waarin en waardoor het leeft. Daarin leven we, bewegen we en hebben we ons hele bestaan. Daarom is het de bestemming van elk van de vele menigten, zonnen, sterren, planeten, kometen, goden, mensen, dieren, planten, stenen, atomen, elementen, werelden, van alles en ieder individueel, eens, ergens in de ontelbare eonen van wat we de toekomst noemen, het boedddhaschap te bereiken.

Na dat te hebben gelezen verkeerde ik bijna drie maanden lang in een roes van geestelijke verrukking en innerlijk herontwaken. Tot op de dag van vandaag zou ik u niet kunnen zeggen of ik at of

dronk of sliep. Ik weet dat ik dat wel moet hebben gedaan, maar ik herinner me niets anders dan licht; het openen van mijn ogen, innerlijk en uiterlijk, omhoog en naar binnen. Het was precies die gedachte die de deuren openbrak, die zich sloten toen ik de laatste keer stierf en van de wateren van de Lethe, van vergetelheid, dronk. De deuren gingen open en het licht kwam naar binnen, begon binnen te komen.

Ik vind dat dit fragment ons een prachtig beeld geeft. Neem het delfstoffenrijk: het bestaat helemaal uit onbewuste monaden, dat wil zeggen monaden die onbewust zijn op dit gebied, nooit onbewust in hun eigen sfeer. Maar wat we in het delfstoffenrijk monaden noemen, zijn als het ware de geopenbaarde vormen van in wezen geestelijke monaden, die hier beneden op dit gebied werken en zich ontwikkelen en, zoals de Hebreeuwse kabbala zegt, door deze gilgūlim gaan, dat wil zeggen deze lagere verblijven van leven en ervaring, deze werelden van de eindeloze evolutiereis; toch is elk ervan in wezen een god, elk is in essentie een boeddha, een straal van de ādiboeddha of de kosmische boeddha. En zo is het met alles.

Daarom zei de Heer Boeddha: 'Discipelen, wanneer verdriet uw hart doet ineenkrimpen, als pijn en leed te ondraaglijk worden, als u anderen uit gebrek aan zelfs de gewone levensbehoeften ziet sterven: wees dan niet ontmoedigd. Kijk naar de toekomst. Elk van die menigten zal eens een boeddha zijn, ādiboeddha, dus *een* boeddha, stenen, planten, dieren, mensen en goden, zonnen, sterren, kometen en de elementen van al deze.'

Toch moet het besef dat alles in essentie goddelijk is en dat alles in de toekomst het boeddhaschap zal bereiken, nooit ook maar een moment onze handen ervan weerhouden hier en nu werken van liefdevolle sympathie en hulpvaardigheid te doen; want het is hier en nu onze verheven plicht om alles te doen wat in ons vermogen ligt om het leed en de noden van de wereld te verlichten die de monaden op hun evolutionaire tocht doormaken en die voor hen noodzakelijk zijn.

Gedragsregels

DE MANIER OM TE WORDEN ALS de Groten is beginnen te worden zoals zij zijn. Zo simpel is het. Wilt u enkele regels? Ik zal ze u geven; maar zodra het brein aan regels gaat denken, begint het vragen te stellen, bezwaren te maken en uitzonderingen te bedenken. Niettemin, hier zijn ze. Is uw gedrag in uw dagelijks leven zo dat, als u 's avonds naar bed gaat, u de gebeurtenissen van de net beëindigde dag de revue kunt laten passeren en tot uzelf kunt zeggen: dit heb ik goed gedaan; dat had ik beter kunnen doen en dat is niet goed gedaan? om vervolgens uw ontdekkingen zo ter harte te nemen dat, als de volgende dag aanbreekt en u misschien met dezelfde beproevingen te maken krijgt, u zich aan het einde van de tweede dag meer tevreden over uzelf ter ruste kunt begeven?

Vertel altijd de waarheid, behalve als het vertellen van de waarheid anderen schade en leed berokkent. Heb dan mededogen en lijd zelf in stilte. Bestaat het gevaar, als u iets wilt hebben, dat u het alleen kunt krijgen of verwerven ten koste van verdriet of nadeel voor anderen, en u het, in dat geval, zelfs alleen kunt krijgen of bereiken door dubbelhartigheid, door bedrog te plegen? Bent u dan zo groot van ziel dat u weigert die stap omlaag te doen, die misschien wel de eerste is naar de hel? Beseft u dat, als u die eerste stap omlaag doet, de volgende stap een poging zal zijn om te verbergen waarvoor u zich schaamt en waarover u niet wilt spreken? U wordt daarna niet alleen een bedrieger, maar ook schijnheilig; de derde stap is dan gemakkelijk en zal, als er gevaar dreigt op ontdekking, u in de verleiding brengen het spoor uit te wissen door barmhartigheid, vergevengszindheid of medelijden met anderen voor te wenden en te zeggen dat u het voor die en die deed en het u pijn deed iets te zeggen.

Drie stappen: en heeft u opgemerkt dat elk van deze stappen erop neerkomt dat u uw karakter geweld aandoet, dat u uw gedachten en de natuurlijke menselijke impulsen van uw hart verdraait? Dat u daardoor een definitief stempel heeft gezet op uw karakter, dat misschien wel eonenlang blijft bestaan? Hoeveel beter en eenvoudiger is het zijn best te doen te vermijden dat de voeten worden besmeurd door het verkeerde te doen. Of, als men verstrikt is geraakt, zich te bevrijden en zich tot elke prijs tot een bondgenoot van de goden te maken.

Hoeveel meer regels zou ik niet kunnen geven. Het zijn de eenvoudigste dingen ter wereld, die regels. Ze zijn zo wonderlijk occult, zo eenvoudig en duidelijk dat de mensen meestal niet geloven dat ze werken en toch zijn het de regels die de grootste wijzen en zieners van de wereld hebben opgesteld: leef oprecht, spreek de waarheid, laat uw leven rein en zuiver zijn, zodat u man of vrouw zonder schaamte in de ogen kunt zien. Behandel anderen – ik zal het in een andere vorm gieten – behandel anderen niet zoals u niet door hen behandeld wilt worden. Dat is de manier waarop na verloop van tijd boeddha's worden geboren, de heiligste mensen op aarde.

Gezond verstand in het gezin

HET IS MIJN OPRECHTE OVERTUIGING dat de zogenaamde geestelijke problemen van de jongeren nu niet groter zijn dan ze ooit zijn geweest – geen haar groter; ze zijn ook niet anders of moeilijker voor zowel kinderen als ouders. Het karakter van een mens verandert niet van de ene dag op de andere. De eerste wereldoorlog, waarvan men aannam dat hij alle oude ethische normen had vernietigd, was eenvoudig het bezwijken van een dam, waardoor de stroom bepaalde dingen wegvaagde die beperkend en remmend werkten, maar die toch goed waren en we hebben nog niet geleerd hoe we andere beschermende muren moeten optrekken rond onze woningen en onze kinderen. Maar onze kinderen zijn niet slechter of beter dan wij waren en zij zien zich voor dezelfde fundamentele problemen van het menselijk karakter geplaatst waarmee wij te maken hadden. Ikzelf schrijf min of meer als een oude jongen, want ik geloof dat kinderen nog niet volwassen ouderen zijn, nog niet gerijpte volwassenen en dat volwassenen nog jongens en meisjes zijn.

Ik denk dat een van de grootste geestelijke problemen voor de jeugd hun ouders zijn; en ik zeg hiermee niets ten nadele van de ouders, want die waren eens de jongeren en hadden hun ouders. En de jongeren van nu groeien op en zullen als ouders naar verhouding even weinig betekenen en helaas evenzeer tekortschieten! Als er geestelijke problemen zijn waar de jongeren in een bepaalde tijd mee zitten, is dat grotendeels de schuld van de ouders en ik zal u zeggen waarom ik dat denk. De ouders dwalen niet uit gebrek aan liefde. Ze dwalen door gebrek aan gezond verstand als het erom gaat hoe de opgroeiende jeugd moet worden behandeld – alleen maar gezond verstand.

Als u een fout bij een ander wilt corrigeren, kunt u dat niet doen door naar hem toe te gaan en een preek te houden, hem de wet te stellen. De kans is groot dat hem dat onmiddellijk afstoot. Maar door het voorbeeld te geven kunt u uw woorden waarmaken voor de ander en hij zal bewondering en respect voor u krijgen omdat u een voorbeeld bent van wat u zegt.

Er is niets dat het denken van de opgroeiende jongeren zo boeit als een treffend opmerkelijk voorbeeld dat ze dagelijks voor ogen krijgen. Dat is meer waard dan jarenlang praten en preken of jarenlang boeken lezen die hen onder de neus worden gehouden tot ze een afkeer ervan krijgen. Als ze thuis zien wat er om hen heen gebeurt, bijtende opmerkingen over en weer, kleine zelf-zuchtige daden, onvriendelijkheden van de vader tegenover moeder of omgekeerd, misschien wel ruzies, korte, prikkelende opmerkingen, misschien wel helemaal geen woorden, maar de voor de hand liggende egoïstische gewoonte, uit gebrek aan hof-felijkheid tegenover de ander, op de gemakkelijkste stoel beslag te leggen, het beste licht, het grootste stuk op te eisen – als een kind zulke dingen ziet, herinnert het zich die later. Het zijn dingen die het kind pijn doen. U ouderen, verplaats u eens naar uw jeugd en ga eens na of u bij uw ouders geen dingen heeft gezien die u behoorlijk raakten toen u ze ontdekte, en waarover u zich verwonderde . . . Toch kunnen uw ouders halve heiligen zijn geweest – ik wil niet zeggen dat ouders slecht zijn. Helemaal niet. Maar het ontbreekt hun aan gezond verstand. Ze verbazen zich erover waarom hun kinderen soms de verkeerde weg opgaan. En hier heb ik het over een normaal kind; als een kind met degeneratie-verschijnselen wordt geboren, is er natuurlijk reden voor een speciale behandeling.

Men heeft niet het recht kinderen te krijgen als men innerlijk niet oprecht het gevoel heeft ze behoorlijk te kunnen opvoeden. Het is uitermate belangrijk ervoor te zorgen dat een kind van u houdt en u respecteert, niet vanwege cadeautjes die het ontvangt,

wat vaak neerkomt op omkoperij om het ervan te weerhouden te schreeuwen of kabaal te maken, maar van u houdt en u respecteert om wat u *bent*.

Naar mijn mening, en wijzere mensen dan ik mogen me corrigeren, is de allerbeste manier om de meeste zogenaamde problemen die kinderen hebben op te lossen door hun dagelijks voorbeelden te geven van niet aflatende hoffelijkheid in het gezin. Precies dat ene: voortdurende vriendelijkheid en hoffelijkheid. Wat houdt dat nu in? Dat betekent in de eerste plaats zelfbeheersing. Verder vriendelijkheid, en dat betekent denken aan anderen. Dat is een prachtige training die een kind begrijpt en bewondert en graag ziet. Dat dringt door in zijn hoofd en hart; en die worden nooit vergeten. Als een kind opgroeit in een gezin waar een zekere matheid of laksheid heerst, niet ernstig, maar met kleine zelfzuchtigheden, die samengaan met allerlei emotionele uitbarstingen, dan wordt het, omdat het graag imiteert, op zijn beurt laks, emotioneel onevenwichtig, onwillig om zichzelf te verbeteren, verstandelijk traag, onbeleefd tegenover anderen omdat het te gemakzuchtig is om beleefd te zijn. Het kan hem niet schelen. In een gezin waar beleefdheid heerst, is iedereen gelukkig. Het kind herinnert zich de dingen die het ziet en leert, omdat het voorbeeld in zijn gedachtewereld doordringt. Het wordt een gewoonte in het denken van het kind en het geeft hem voldoening tegen anderen beleefd te zijn.

De kern van het zogenaamd moeilijke probleem is deze: wij ouderen proberen tegen jongeren te preken met uit het brein voortkomende ideeën; methoden om dit te doen en methoden om dat te doen, maar de kinderen zien dat de ouders het zelf niet in praktijk brengen. Hoe kan iemand waarde hechten aan iets dat hem voortdurend wordt voorgehouden maar waarvan hij constateert dat niemand anders het opvolgt of in praktijk brengt? Het is bijvoorbeeld een heel goede gedachte als ouders willen dat hun kinderen goede boeken lezen die edele gedachten geven. Ze zien dat ongetwijfeld als een training die de ziel van het kind schoon-

heid brengt; maar ik ben van mening – wel, als ik kinderen had en hen bijvoorbeeld de hele dag de *Bhagavad Gītā* liet lezen, of een ander soortgelijk boek; of telkens als ze willen lezen hun de *Bhagavad Gītā* wordt gegeven vóór ze zelfs vijftien jaar zijn, weet ik dat ze een grondige afkeer van dat boek krijgen. Ze zouden tachtig jaar moeten worden voor ze de grote schoonheid van zulke boeken zouden zien. Het kind ziet al gauw dat pappa en mamma als ze thuis even vrij zijn, niet al hun tijd doorbrengen met het lezen van de *Bhagavad Gītā*. Ze zien dat ze in hun vrije tijd andere boeken van lichtere aard lezen. Dit bij wijze van voorbeeld. U kunt niet van uw kind verwachten dat het doet wat uzelf niet doet. Als ouders moet u het voorbeeld geven. Nu is het goed om boeken buiten de deur te houden die duidelijk verkeerd zijn, schunnig, weezinwekkend of met een pornografische inslag. Het is zonder meer verkeerd als volwassenen of kinderen naar films gaan die diezelfde onwaardige zaken of gedragingen of voorbeelden in beeld brengen. Maar ik spreek niet over dingen die iedereen afkeurt, noch verwerp ik echt goede en verheffende films.

De kinderziel is bijzonder gevoelig voor suggestie en voorbeelden. Voorschriften zijn uitstekend, maar komen naderhand, als het kind vragen begint te stellen: waarom? Dan is het tijd om regels te geven en verklaringen. Maar een kind vergeet nooit een voorbeeld en dat komt omdat kinderen oude zielen zijn in een onvolgroeid lichaam, zielen die uit het verleden tot ons komen, uit het verre, verre verleden, en keer op keer hebben geleefd. Ze hebben een wonderlijk instinct om dingen in u op te merken die tenslotte een gewoonte worden in hun denken en ontwikkeling. Ze redeneren logisch; en gewoonlijk voelen ze iets ook intuïtief aan.

Een van de grootste dwaasheden die ouders begaan is hun kinderen omkopen, tegen ze te praten en ze te behandelen alsof ze geen redelijke wezens zijn. Ik geloof dat dit helemaal verkeerd is. Ik weet dat dat zo is, want ik heb gezien dat kinderen in hun hart minachting hebben voor daden die hun ouders doen om goedkeuring of bijval te krijgen, of een glimlach van het kind. Wat voor

soort liefde geeft het kind zijn ouders als die gekocht moet worden? Daaraan is geen behoefte. Het ligt in de aard van de jeugd om helden te vereren; ze houdt van wat ideaal, van wat mooi is, van wat ze als iets sterks en groots treft. Ik denk dat jongeren meer van die dingen houden dan wij wereldwijze ouderen die dat gevoel zijn kwijtgeraakt.

De helft van de angst in de wereld begint in het gezin. Het is een psychische beschadiging van het bewustzijn van het kind die vaak is ontstaan of teweeggebracht door een of andere gebeurtenis, of iets afschuwelijks dat het kind heeft gezien, dat kwetst en schokt. Het zielenleven raakt dan door angst ontspoord, beschadigd en verwond. Het is – ik wil de jongeren niet beledigen – maar het is precies hetzelfde beginsel dat speelt bij het dressereren van een hond of een paard. Men kan een hond of een paard vals maken door het dier verkeerd te behandelen. Maar als men een hond behandelt als een mens, welwillend, vriendelijk en zorgzaam, dan wordt de hond daardoor vriendelijk voor anderen en voor uzelf. Die hond wordt in zekere mate vermenselijkt. Het enige principiële verschil tussen ons en de dieren is dat wij veel verder zijn geëvolueerd.

Maak van uw huis een centrum van vriendelijkheid en welwillendheid – de ouders tegenover elkaar. Dat is het voornaamste. Ik denk niet alleen aan goede manieren. Dat is maar een deel. Ik bedoel het echte instinctieve verlangen om tegenover anderen vriendelijk en hoffelijk te zijn; maak dat verlangen zo sterk in u dat het in daden wordt omgezet. Kinderen voelen dat en zien het en imiteren het; en als ze imiteren leren ze dat het zelfbeheersing vereist om dat te doen, om op te geven wat ‘ik’ wil om voor anderen beleefd te zijn. Deze methode leert ons zelfbeheersing, zelfverloochening en zelfrespect; en als kinderen ontdekken dat ze respect van anderen krijgen door zo te zijn, neemt dat zelfrespect instinctief toe; dan beginnen ze te zien en te voelen dat anderen hetzelfde gevoel hebben als zij, dat ook anderen vriendelijkheid en

hoffelijkheid bewonderen en respecteren. En dan groeit in de jongere het gevoel van kameraadschap, van broederschap.

De oude gedachte van een kind dat zijn ouders eert en gehoorzaamt, is een mooi ideaal en heeft nog dezelfde waarde voor het menselijk gedrag als altijd. Maar de basis waarop dat respect voor ouderlijke waardigheid en achting moet berusten is het instinctieve respect voor ouders dat in het denken van kinderen en jongeren ontstaat, omdat de kinderen zien dat de ouders zelf eren wat eervol is, respecteren wat respect verdient en eer betonen aan eerbied.

Overwin de twijfel

U ZULT NOOIT enige twijfel hebben over de goddelijke wijsheid als u die bestudeert. Deze studie schenkt overtuiging, men raakt erdoor geboeid. Als u haar eenmaal begrijpt, verdwijnen uw twijfels en de studie houdt niet alleen in dat u deze goddelijke leringen verstandelijk verwerkt of in u opneemt en natuurlijk waardeert, maar het betekent dat u het leven leidt. Zolang u in uw innerlijke natuur niet goddelijk bent, heeft u beslist twijfels en wordt u verscheurd door gedachten en gevoelens die ons als jachthonden achtervolgen, zoals de Grieken het op hun manier uitdrukten; de mens achtervolgd door de goddelijke wraak. Die jachthonden zijn het lagere zelf, dat in hem is: het onvermogen zijn ziel en zijn geest tot één hechte goddelijke eenheid te verweven, tot één geheel, een zich verbinden met het goddelijke; de jachthonden zijn de aarzelingen en de twijfels, de verschrikking en de angst.

Een houding die getuigt van evenwicht en visie

DE WERELD VERKEERT inderdaad in een bedroevende en onrustbarende toestand. Maar ik vind het onverstandig, geestelijk en psychisch ongezond daarop de nadruk te leggen, want dat verheft niemand tot iets hogers, maar werkt ontmoedigend, het ontnemt de moed het leven te accepteren en op een hogere en betere manier verder te gaan. Zie de schoonheid in en achter de dingen, zie de schoonheid in uw medemensen; zie ook het lelijke en verwerpelijke in het leven, maar laat laatstgenoemden u niet neerslachtig maken of ontmoedigen. Er is geen reden onze kalmte en innerlijke vrede te verliezen om te worden als de velen die door hartstochten en vooroordelen worden beheerst. Zo'n houding zal ons of hen die lijden niet helpen. Maar we kunnen gedachten uitzenden in de wereld die van moed en hoop en een optimistische kijk op de toekomst getuigen: wat er ook gebeurt door lage of dwaze daden van de mens of door ontrouw aan zijn innerlijke god, aan zijn geestelijke essentie, rechtvaardigheid en gerechtigheid blijven altijd bestaan en zullen uiteindelijk over alles zegevieren. Waar het om gaat is dat we zeker ervan zijn dat we aan de kant van recht en rechtvaardigheid staan – en we kunnen niet altijd oordelen naar de uiterlijke schijn.

De Engelse dichter Robert Browning geeft die gedachte weer, al is het in de theologische taal van zijn tijd, toen hij zei: 'God is in zijn hemel, met de wereld is alles in orde.' Wie niets voelt voor deze optimistische kijk en overtuiging en probeert af te dalen in de arena van hysterie en ontmoediging, drijft de spot daarmee; toch beseft ieder redelijk mens die zijn hoofd koel en helder houdt en zelfstandig kan denken, heel goed dat de machtigste

krachten in deze wereld kosmische rechtvaardigheid en kosmische gerechtigheid zijn en dat die op den duur altijd de overhand zullen krijgen. Het is niet nodig de moed te laten zakken. Vermijd histerie; probeer anderzijds ook niet de geit en de kool te sparen, wat we allemaal min of meer doen. Heb uw eigen overtuiging en houd die soms voor u als het niet verstandig is ze van de daken te schreeuwen; maar blijf oprecht, heb liefde lief, haat de haat, kom altijd op voor recht en rechtvaardigheid. Wees alleen zeker ervan dat als u voor iets opkomt, u dat niet doet om uzelf op de voorgrond te plaatsen, maar omdat u innerlijk weet dat het goed en waar is.

Het zou er inderdaad droevig uitzien als er in de wereld niet meer te koop was dan wat we nu om ons heen zien, of in het verleden bij tussenpozen hebben gezien; maar telkens weer is gebleken dat het geweten en het rechtvaardigheidsgevoel van de mens boven alles uitgaan, boven menselijke gevoelens en dwaasheden en de weg gaan naar evenwicht en harmonie. Wees niet neerslachtig of ontmoedigd en denk niet dat de wereld naar de bliksem gaat omdat u het niet eens bent met wat er gebeurt. U heeft het recht het wel of niet ermee eens te zijn. Maar zorg ervoor dat u, als individu, van uw kant niets toevoegt aan de haat in de wereld, aan wat ontmoedigt en ongeluk brengt. Daar gaat het om.

Vergeving en de werking van karma

WAT BEDOELDEN DE OUDEN, denkt u, toen ze zeiden dat mensen verwant zijn aan de goden, dat ze de kinderen van godheden zijn en met die godheden samenwerken in alles wat er omgaat in het rijk van de zon? Wat ze zeiden is juist; en naarmate de tijd verstrijkt en wij van een menselijk een goddelijk stadium ingaan, goden worden, zal wat wij daaraan kunnen bijdragen veel beter, veel mooier, veel omvattender, veel rijker en in ieder opzicht veel grootser zijn. Op het ogenblik zijn we jonge goden die op school zitten en spelen. Het zonnestelsel is ons thuis. Het is ook onze school, onze universiteit. Deze aarde is op het ogenblik als het ware ons leslokaal, tot we overgaan naar een hogere klas; maar alles wat we doen heeft plaats in onze universiteit van het leven, het zonnestelsel. Wat een schitterend beeld! En ik kan u verzekeren dat elke gedachte van de mens voor eeuwig op de onvergankelijke tafelen van de tijd wordt vastgelegd. Een gedachte van mij zal de verst verwijderde ster in de melkweg als met uiterst tere vingers beroeren en daardoor beïnvloeden, zoals ik door alle gedachten om me heen word beïnvloed.

Denk aan de twee miljard mensen op aarde, de mensheid, d.w.z. het belichaamde deel van de mensheid. Stel dat ze allen, vooral in deze tijd door de snelle verbeteringen op het gebied van de communicatie, min of meer tegelijk aan hetzelfde denken op vrijwel dezelfde manier – laten we zeggen angst, of oorlogshysterie of grote haat of een heftige emotie – denkt u dat die vrijgekomen hoeveelheid psychische energie niet ergens inslaat? Natuurlijk gebeurt dat wel. En dan doet karma zijn werk. Het is een oude, heel oude leer dat rampen die de mensheid treffen in hoofdzaak

door de mens worden teweeggebracht, doordat zijn eigen slechte gedachten en gevoelens een geweldige hoeveelheid energie of kracht in het astrale licht of naar de atmosfeer van de aarde werpen. U kent het oude en ware gezegde: 'Wie kaatst moet de bal verwachten'. Hij valt niet ergens anders. Hij stuit terug. Liefdevolle gedachten, mooie gedachten, vriendelijke gedachten, weldadige gedachten en gevoelens, ook die komen als op vleugels naar ons terug als boodschappers van de goden. De een of andere dag, in de een of andere tijd zullen we ergens oogsten wat we zaaien. Als wij allen, mannen en vrouwen, deze grootse wet kennen en aanvoelden, hoe geheel anders zouden we ons dan tegenover elkaar gedragen! Alle wraak- en haatgevoelens en dat duivelse gevolg van het zelfzuchtige materialisme, dat we ons ten koste van alles tegen onze broeder moeten beschermen: die dingen zouden nooit meer in ons hoofd en hart kunnen opkomen.

Hoe juist zijn de woorden van de oude Hebreeuwse profeet: 'Mij komt de wraak toe, . . . zegt de Heer'. Wat een waarschuwing! Theosofie laat ons zien waarom en hoe. Iemand die onrecht wordt aangedaan zou er oneindig veel beter aan doen het te aanvaarden en te vergeven, het dapper te ondergaan; de beloning die hij eens ter compensatie ontvangt zal groot zijn; wie hem schade berokkende zal zijn weldoener worden; en als hij zich bedwingt voegt hij niet alleen niets toe aan het drukkende gewicht aan slecht karma dat op hem rust, maar hij verheft tegelijk zijn vijand. Een dergelijke handelwijze is goddelijk. Ik zeg u: 'Heb uw vijanden lief'. Zo sprak de avatāra. Doe wel aan hen die u vervolgen. Vergeld geen kwaad met kwaad, geen haat met haat. Wanneer zal de mens dat leren?

De wereld veroveren door ideeën

ER IS ENIGE MOED VOOR NODIG, en ik bedoel de ware moed van de ziener, die zich door niets en niemand laat afschrikken of weerhouden, om tegen de gedachtestroom van de wereld in te gaan en dat grootse werk vraagt om ware heldenmoed, een verheven intellectueel inzicht en de diepste geestelijke visie. Dat zijn de dingen die altijd zegevieren. Wie tegen de gedachtestromen van de wereld ingaat, verliest soms wat de wereld als het hoogste ziet: reputatie, fortuin, misschien zelfs het leven. Maar zijn werk – dat gaat nooit verloren!

Dat deed H.P. Blavatsky. En dat heeft sindsdien de Theosophical Society steeds gedaan. Het is in ons leven op aarde een vreemde paradox dat de edelste zaken opoffering vergen; en toch is hij een van de mooiste. De wereld wordt door ideeën geregeerd en het is ook een onontkoombare waarheid dat tegenover de lagere gedachtestromen van de wereld hogere ideeën moeten worden geplaatst. Alleen een groter denkbeeld zal het kleinere, het mindere overwinnen en in zijn greep houden. *Graecia capta Romam victricem captam subducit*; ‘het overwonnen Griekenland houdt het overwinnende Rome in zijn greep.’

Wat is de theosofische beweging, waaraan H.P. Blavatsky in enkele van haar leringen op zo prachtige wijze uitdrukking heeft gegeven, anders dan een samenstel van grootse ideeën? Niet de hare, niet door haar uit het werk van de verschillende grote denkers van de wereld verzameld, maar de goddelijke wijsheid van de wereld. Ze bracht de menselijke kennis van de wereld bijeen om de grote waarheden waarin het sterrenlicht straalt en die het stempel van het goddelijke dragen, te beschermen voor hen die deze bescherming nodig hebben. Sommigen kunnen dat stempel van

het goddelijke niet zien. Voorwaar zeggen ze, dat moet eerst nog worden bewezen! Ze moeten het met de vinger kunnen aanwijzen. Miljoenen zijn zo; ze hebben nog niet geleerd te denken.

De enige manier om ideeën te overwinnen is door ze op te laten gaan in grotere ideeën; en dat doet de theosofie. Ze is een verzameling goddelijke ideeën – niet die van H.P. Blavatsky, die alleen de spreekbuis ervoor was in onze tijd, maar de oude goddelijke wijsheid van onze aarde, die alle mensen, alle landen en volkeren, alle tijden toebehoort, en al in de dageraad van de evolutie van deze aarde aan de eerste mensheid werd geschonken door wezens uit hogere sferen, die ze zelf van nog hogere wezens hadden ontvangen – een oorspronkelijke openbaring door goddelijke wezens. Sporen van deze openbaring vindt men in elk land, bij ieder volk, in elke religie en in iedere filosofie die ooit aanhangers heeft verkregen.

Toen H.P. Blavatsky in onze tijd de theosofie aan de wereld bracht, bracht ze niets nieuws. Ik herhaal dat zij de kosmische wijsheid bracht die door de zieners wordt bestudeerd en zoals die op aarde wordt begrepen; die ook in alle andere eeuwen, voorafgaande aan die waarin ze verscheen, was uiteengezet: dezelfde stralende wijsheid, goddelijk van oorsprong – wetenschap, omdat ze natuurfeiten weergeeft; religie, omdat ze de mens tot het goddelijke verheft; filosofie, omdat ze een verklaring geeft van alle vraagstukken die het verstand van de mens verbijsteren.

Het was een verbazingwekkende wereld waarin ze verscheen – ik heb het nu over de westerse wereld – een wereld die door één zwakke, maar in zekere zin betrouwbare schakel met het geestelijke was verbonden, te weten de leringen van de avatāra Jezus, de Christus genoemd; niettemin ermee verbonden, alleen door het geloof en de inspanningen van betrekkelijk weinigen in de kerken. Aan de andere kant de miljoenen, het grootste deel van de mannen en vrouwen in het westen, volkomen gebiologeerd – door wat? Door feiten? Nee! Door theorieën, stellingen en ideeën, die ingang hadden gevonden omdat ze op opdringerige

wijze waren verkondigd en enkele feiten bevatten. Welnu, de hele wetenschap uit die tijd is nu praktisch afgedankt en latere generaties van wetenschappers hebben nu zelf afgerekend met hen die een einde maakten aan de hoopvolle verwachtingen van de mensen uit die tijd.

Dat was de tijd waarin H.P. Blavatsky verscheen, vrijwel alleen, en in een periode waarin het zelfs als buitengewoon ongepast werd beschouwd om thuis, in het gezin, of in gezelschap over de ziel te spreken; dat werd als een teken van geringe intelligentie gezien. Ze schreef haar boeken helemaal alleen, en daagde de hele gedachtewereld van het westen uit, die toen werd geruggensteund door het gezag, door de zogenaamde psychologie en door alles wat de mensen toen op een dwaalspoor bracht. Nu worden haar boeken gelezen door sommigen van de meest vooraanstaande wetenschappelijke denkers van onze tijd. Wat deed ze? Haar aanval op die mentaliteit van de wereld was hoofdzakelijk op twee dingen gebaseerd: dat de natuurfeiten goddelijk van aard zijn; dat de theorieën van pretentieuze denkers daarover geen natuurfeiten zijn, maar menselijk getheoretiseerd dat nader moet worden onderzocht en, als het juist is voorlopig kan worden aanvaard, en als het onjuist is moet worden verworpen. Zij gaf het voorbeeld; andere denkers die zo intelligent waren te ontdekken, te zien, te begrijpen en te beseffen wat ze bedoelde, verzamelden zich om haar heen. Sommige vooraanstaande wetenschappers uit haar tijd waren lid van de Theosophical Society, hoewel ze daar zelden voor werkten. Nu en dan leenden ze wel hun naam eraan. Maar ze werden door de ideeën die zij verkondigde gegrepen en deze mensen deden hun werk op hun eigen terrein. Dat was feitelijk al veel.

Denk eens aan haar reusachtige taak om een verandering tot stand te brengen in de zich wijzigende denkebeelden van een groep oprechte wetenschappelijke onderzoekers van de natuur; die veranderlijke ideeën te vervangen, die toen wetenschap werden genoemd en die bijna tweehonderd jaar lang *alles* hadden weg-

gevaagd waarvan ontelbare eeuwen van menselijke ervaring hadden aangetoond dat ze goed en betrouwbaar zijn; ze te vervangen door gedachten waarnaar de mens kon leven en die hem, als hij ze volgde, tot een beter mens zouden maken, gedachten waardoor de mens hoopvol en in vrede zou kunnen sterven, en deze denkbeelden terug te brengen in het menselijk bewustzijn door de kracht van haar eigen intellect, en daarmee uitdrukking te geven aan de eeuwenoude overleveringen van de goddelijke wijsheid die ze bracht.

Fouten maken

IK GELOOF NIET dat het ooit verkeerd is een eerlijke fout te maken. Het is oneindig veel beter dat iemand juiste motieven heeft, het goede wil doen, rechtvaardig wil zijn, edelmoedig wil handelen en een fout maakt omdat hij niet precies weet welke weg hij moet inslaan, dan dat hij trilt en beeft uit angst een fout te maken en dan, omdat het hem aan innerlijke kracht ontbreekt onmiddellijk en blindelings fouten gaat maken. Zo iemand vordert nooit gemakkelijk. Het is beter een fout te maken, daarvan te leren, de gevolgen dapper te dragen, om daarna een beter mens te zijn.

Verbeter uw vermogens door ze te oefenen. Wees niet bang een eerlijke fout te maken. Zorg wel dat uw motief goed is, dan zullen uw fouten anderen niet schaden en zult u ze snel verbeteren. U zult sterker zijn en meer alert. Laat uw hart vol zijn van mededogen voor de fouten van anderen en van verlangen het juiste te doen; dan zult u nooit erg dwalen. En elke keer dat u daarna uw innerlijke vermogen tot oordelen gebruikt, bent u zekerder, geruster en meer overtuigd. Het licht zal helderder schijnen. Dan bent u waarlijk mens.

Karmische gevolgen en het bardo

IK VRAAG ME AF OF U EEN OGENBLIK de prozaïsche zaken van het leven kunt vergeten en werkelijk voelt of beseft dat u eens ergens verantwoording moet afleggen voor alles wat u bent, dat wil zeggen voor alles wat u heeft gedaan, gevoeld en bent geweest – karmische verantwoordelijkheid!

De meesten van ons zien dat wel in en aanvaarden het als een filosofische stelling, maar we hebben het niet in ons bewustzijn opgenomen als een serieuze werkelijkheid waarmee we elk moment, iedere dag, ons leven lang te maken hebben. We zouden dan veel voorzichtiger zijn dan we zijn, niet alleen met onze gevoelens en gedachten, maar natuurlijk ook met onze daden. Alles wat we doen vormt niet alleen ons karakter en verandert daardoor ons hele toekomstige lot, maar het beïnvloedt ook anderen en die anderen zullen daardoor op ons reageren. Actie en reactie: de belangrijkste wet van de natuur. Dat is de betekenis van karma: de leer van de gevolgen; ethisch gesproken de leer van verantwoordelijkheid. Wat u zaait zult u oogsten, niet iets anders. Het is bedroevend dat men denkt te kunnen doen wat men wil omdat men dat graag doet of omdat men bang is of te laf iets anders te doen, en meent zich alles te kunnen veroorloven! Nooit en te nimmer. Men zal de rekening tot de laatste cent moeten betalen.

Het gaat niet alleen om wat *u* overkomt. Als uw hart ooit is geraakt door de heilige vlam van medelijden, van mededogen, beseft u dat alles wat u denkt of voelt op een of andere dag tot een daad leidt, en die daad zal anderen beïnvloeden, hen helpen of kwaad doen. En *u* bent daarvoor verantwoordelijk, niemand anders. En *u* zult de prijs moeten betalen; ja zelfs al zou u naar de

uiteinden van de aarde vliegen, niets kan u behoeden voor de gevolgen die eruit voortvloeien.

Dezelfde wet zorgt er ook voor dat elke vriendelijke, meelevende daad, elke gedachte aan anderen, iedere hartenklop uit mededogen met anderen zijn heilige beloning krijgt, niet alleen nu, in de dankbaarheid van anderen, niet alleen door hun huidige vriendschap, hoe oprecht en hartelijk ook, maar zelfs in toekomstige levens, want er is sympathie ontstaan tussen die anderen en uzelf. Sympathie is iets moois! Het is een van de dingen in ons leven die het niet alleen draaglijk maken, maar het glans verlenen.

Geen mens is menselijker, denk ik, dan wanneer hij iets doet uit een opwelling van mededogen, of nalaat iets te doen omdat de stem van barmhartigheid hem dat influistert. Zo iemand is een waarachtig mens en zijn leven is prachtig. Zijn loon wacht hem in het *bardo*, zoals de Tibetanen zeggen. Denk nooit dat u aan de gevolgen van uw gedachten, gevoelens en daden kunt ontkomen. Deze waarheid is verloren gegaan in het moderne leven; en de verschrikkingen die we in de wereld om ons heen zien, hebben gezien, of zullen zien, hadden nooit plaatsgehad, zullen nooit plaatsvinden, als de mens maar één keer overtuigd kon worden van de waarheid, in de geestelijke en stoffelijke wereld: dat u verantwoordelijk bent, dat de wetten en gewoonten van de natuur u aansprakelijk houden voor alles wat u doet, dat wil zeggen alles wat u denkt en voelt en in daden omzet. De weegschaal van de natuur kan men niet bedriegen.

Bardo is een woord dat 'tussen twee' betekent, dat wil zeggen tussen het einde van dit leven of wat we de dood noemen, en het begin van de volgende belichaming of incarnatie. Het slaat op alle dingen die gebeuren tussen de laatste lichamelijke ademtocht van het ene leven en de eerste lichamelijke ademtocht van het volgende leven, alles daartussenin: de astrale wereld, de *kāmaloka* en het devachan.

De ware leer van de Tibetanen over het bardo is gelijk aan de onze, want hij kwam uit dezelfde bron; maar de Tibetaanse prak-

tijken in verband met de leer van het bardo zijn niet de onze. Deze gebruiken kwamen van de oorspronkelijke Bhöns die tot het boeddhisme werden bekeerd, en zijn vaak zwarte magie. Toch zou het onjuist zijn ze zwarte magie te noemen zoals de Tibetanen ze nu toepassen, want het motief is goed.

Wat zijn deze gebruiken? Wanneer men denkt dat iemand stervende is of op de rand van de dood verkeert, roept men lama's aan zijn bed die bij hem gaan zitten en hem toefluisteren, hem zeggen goede moed te hebben, niet bang te zijn en zijn gedachten zuiver te houden. En dan leggen ze hem uit wat er allemaal met hem gebeurt als hij sterft. Dat zijn gebruiken die wij niet onderschrijven omdat ze de heengaande ziel beïnvloeden; niet noodzakelijkerwijs ongunstig, maar haar beïnvloeden omdat ze de gedachten in een bepaalde richting sturen in plaats van het karma van het afgelopen leven de kans te geven zijn eigen balans van laatste gedachten op te maken.

In feite vindt men iets dergelijks in de meer orthodoxe christelijke kerken. De dominee of de priester komt aan het bed van de stervende, spreekt woorden van troost en doet andere dingen – en dat beïnvloedt allemaal het denken van de stervende. Als de stervende een eenvoudige ziel is, gemakkelijk iets aanneemt en zijn leven lang een volgeling van de kerk was en erin gelooft, zal er waarschijnlijk geen grote schade worden aangericht.

Ik wijs alleen erop dat de Tibetanen niet de enigen zijn die zulke gebruiken kennen vóór het sterven, om de ziel op haar weg te begeleiden, zoals ze het uitdrukken! Het is veel beter dat niet te doen! Laat karma, laat de stem van de stilte spreken. Laat het magische vervlechten van gedachten en gevoelens in het weefsel van het bewustzijn ongestoord en stil zijn gang gaan. De barmhartige natuur zorgt overal voor en het is voor die laatste heilige ogenblikken van het vertrekkende bewustzijn oneindig veel beter volkomen stilte te bewaren.

Zorg dus dat er aan het bed van een stervende geen harde geluiden zijn en niet wordt gehuild. Laat er volstrekte stilte en een

sfeer van vrede heersen. Dat getuigt van diepe sympathie en begrip. Als de tijd komt dat u sterft, zult u zich dit herinneren en misschien dankbaar zijn dat degenen die u omringen de laatste ogenblikken die u heeft niet verstoren.

Hulp van de leraren

DE LERAREN WIJZEN NOOIT een oprechte mensenziel af, nooit. Zodra in iemand de roep om hulp opwelt, al is het in de stilte van zijn eigen slaapkamer, als hij 's nachts in bed ligt, of zich elders bevindt, als de menselijke nood het grootst is en de roep om hulp opstijgt uit het hart van een oprecht mens, dan bereikt die roep zijn doel langs die wonderlijke krachtbanen die we het ākāśa noemen en elke roep krijgt aandacht – elke. Het gevolg hangt af van de vraag of de leraren de buddhische luister, al is het maar een sprankje, in het menselijk hart aantreffen: d.w.z. een onzelfzuchtig en vurig verlangen naar grotere dingen. Maar de roep moet niet alleen onszelf betreffen: 'Mijn vrouw en ik, mijn zoon Jan en zijn vrouw, wij vieren en meer niet'. Dat is geen beroep op het heelal, dat is zuiver persoonlijk; die oproep reikt niet ver en bezit geen glans. Maar als de roep om hulp en licht echt is, is er een vleugje buddhische luister, een straatje licht dat ons van de goden bereikt; en de meesters houden dat in het oog, koesteren dat vonkje hemels vuur dat in dat mensenhart brandt, bewaken het zorgvuldig, moedigen het aan en helpen het zo goed ze kunnen. Ze helpen en leiden met alle passende middelen, zonder de wil of de keuze van die persoon te beïnvloeden, strooien kansen op zijn pad om hogerop te komen; brengen misschien boeken op zijn weg die hem kunnen helpen. Hij wordt zorgvuldig gadeslagen, over hem wordt gewaakt en hij wordt geholpen; als die mens faalt is dat zijn eigen schuld en niet die van de leraren.

Het loon van zelfvergetelheid

THEOSOFIE GEEFT ONS niet alleen de ontwijfelbare en schone waarheid dat we in diepste wezen goddelijk zijn; het wonder dat zij voor ons verricht is van nog veel verhevener aard. Onze menselijke aard, die zwak en vaak slecht is zet ze om in iets goddelijks. Ze leert ons onszelf te vergeten voor anderen – voor de wereld. Ze zuivert zo onze aard, ons hart en ons denken van het persoonlijke en beperkte, zodat we in de loop van de tijd zelfs ertoe komen onszelf te vergeten en in het universele te leven.

Voor mij is dit de verloren grondtoon van de moderne beschaving, waarin alles draait om het egoïsme dat in ons heeft postgevat. Als we in het gedachteleven van de wereld, van onze medemensen, ideeën, regels voor het denken en het daaruit voortvloeiende gedrag zouden kunnen inprenten, leringen van een religieuze, filosofische en wetenschappelijke aard en betekenis, die de mensen leren en in staat stellen zichzelf te vergeten en voor anderen te leven, dan hebben we denk ik meer gedaan dan hen inlichten over de ongetwijfeld verheven waarheid van hun eenheid met het goddelijke – wat toch een van mijn favoriete gedachten en leringen is! Want zelfs die kan worden omgeven door een sfeer van egoïsme, van geestelijke zelfzucht.

Ik geloof oprecht dat als onze treurige en lijdende wereld, die nu balanceert op de rand van een ramp – deze wereld gezien als afzonderlijke mannen en vrouwen – die ene eenvoudige les van zelfvergetelheid kon leren en de schoonheid, de enorme voldoening van hoofd en hart kon ervaren die het gevolg zijn van zelfvergetelheid, van het leven voor anderen, voor de wereld; ik geloof eerlijk met mijn hele hart dat dan negenennegentig procent van de problemen van de mensheid zou zijn opgelost. De

politiek zou voor de mensheid dan een middel zijn om iets te bereiken en niet een werktuig in dienst van zelfzucht en vaak vernietiging. Filantropisch werk zou als het edelste ter wereld worden beschouwd omdat het zou worden geleid door de wijsheid van een ontwakend hart. Want de ogen van een mens kunnen niet helder zien als ze gericht blijven op het persoonlijke zelf; ze zullen pas helder zien als de blik universeel wordt, want dan komt *alles* binnen het gebied, binnen het bereik dat hij overziet.

Heb ik dan geen gelijk als ik geloof dat, hoe mooi de leringen ook zijn die we individueel in de theosofie kunnen bestuderen, en hoeveel nut we individueel van die leringen ook zullen hebben, er toch nog iets hogers is dat ze ons leert: dat we het hoogste, het meest verhevene zullen bereiken wanneer we onszelf vergeten? En kunnen we diezelfde verheven waarheid niet vinden in de kern, het wezen of de essentie van elke grote religie uit het verleden, als we die tenminste ontdoen van de dogmatische aanwasten die uit het brein van kleinere mensen zijn voortgekomen?

Bedenk dat ware theosofie zowel een zaak is van het hartenleven, het hartenlicht, als van een diepgaand intellectueel begrip; maar veel mensen zijn zich daarvan niet bewust en zien theosofie als een soort intellectuele filosofie, die echter slechts een deel ervan vormt.

Kunnen we het altruïstische leven dat de theosofie leert en dat als het mooiste wordt gezien omdat het universeel en alomvattend is, naar behoren leiden als we de direct voor ons liggende plichten veronachtzamen? Anders gezegd, als iemand zo vurig verlangt te helpen dat hij de wereld intrekt en verplichtingen die hij eerder op zich had genomen veronachtzaamt, doet hij dan wat hij moet doen? Leidt hij dan een onbaatzuchtig leven, of volgt hij heimelijk een zelfzuchtig verlangen naar persoonlijke vooruitgang? Handelt hij zelfs wel logisch? Altruïsme wil zeggen dat we nooit een plicht verzaken; doet men dat wel dan zal men bij nader inzien ontdekken dat men een begeerte najaagt, een zelfzuchtige

gedachte. Door elke plicht ten volle en tot het einde toe te volbrengen, verwerft men vrede en wijsheid en leidt men het leven dat het meest onbaatzuchtig is.

De kerstboom

DE KERSTBOOM, vol lichtjes en stralend met zijn glinsterende versiersels die de lichtjes weerspiegelen en het licht veelvuldig herhalen, is een oud voorchristelijk symbool, dat door de Noord-Europese volkeren wordt gebruikt bij de winterzonnestilstand en de volgende innerlijke betekenis heeft:

Heeft u nooit gehoord van de wereldboom met zijn wortels in de gebieden van de geest en zijn takken die de grote zonnen en zonnestelsels zijn? Die wereldboom begon bij de aanvang van dit kosmische tijdperk de menigte van sterren voort te brengen. Welnu, het winter-solstitium is het begin van het kosmische nieuwjaar en daarom vierden deze noordelijke volkeren, die enkele oude waarheden kenden, deze kosmische gebeurtenis met de kerstboom. Hij symboliseert de wereldboom en de lichtjes zijn de zonnen waarmee de diepten van de ruimte zijn bezaaid en zij brengen ons de boodschap van de goddelijke wezens die ons voortdurend het licht van de liefde geven, het licht van de geest, het licht van eeuwige hoop. Maar we zijn zo van de wijsheid van onze voorvaders afgedwaald, dat de kerstboom nu slechts een teken van feestvreugde is geworden, behalve voor de enkelingen die de betekenis ervan in hun hart bewaren.

Het geven van geschenken onder de kerstboom symboliseerde de toewijding van de goden, waardoor de werelden tot aanzijn konden komen. 'Hier is mijn geschenk. Het is uit mijzelf voortgekomen.

‘Mij komt de wraak toe’

ER IS GEEN ONTKOMEN AAN de natuurwet dat een oorzaak tot een gevolg leidt. Dat is onontkoombaar. Gebeden noch smeekschriften, niets zal de werking van het goddelijk bestel veranderen: zoals u bent en zoals u handelt, zo worden de vruchten die u voortbrengt. Ze zijn uw kinderen. Doe goed: en het goede zal u ten deel vallen. Doe kwaad: en de natuur zal de boosdoener met dezelfde disharmonische trillingen en reacties treffen.

Dat is de betekenis van het oude joods-christelijke gezegde: ‘Mij komt de wraak toe; ik zal vergelden, zegt de Heer’ – woorden waarover men 2000 jaar heeft gepraat en gepreekt, zonder voldoende erin te geloven om op de kracht ervan te vertrouwen. Met andere woorden, men heeft kwaad aan kwaad toegevoegd, door te proberen kwaad met kwaad te beteugelen, wat de zaak alleen verergert. Ga het maar na in de gewone dingen van het menselijk bestaan. Wraak nemen is niet de manier om de boosdoener te verbeteren. Men sterkt hem alleen in de overtuiging dat hij eigenlijk toch gelijk heeft: hij zal weer wraak nemen en de ander zal zich weer op hem willen wreken. Soms wordt het even onderdrukt, zeker. Maar men kan kwaad niet met kwaad beteugelen; angst kan men niet met angst bestrijden en haat niet met haat bevechten. De hemel mag weten hoeveel duizenden jaren dwaze mensen dat hebben geprobeerd, en zijn ze er ooit in geslaagd? De wereld zelf is het antwoord.

Zelfs de gewone menselijke wetten in een beschaafd land staan niet toe dat men de wet in eigen hand neemt en terugslaat. Ze erkennen dat dit dwaas is en meer kwaad dan goed oplevert. De gewone beginselen die gelden in de maatschappij bevatten meer praktische wijsheid dan volkeren op zichzelf toepassen, of mensen

tegenover elkaar in acht nemen. De wet staat niet toe dat men het recht in eigen hand neemt en zich wreekt op iemand door wie men is benadeeld; en dat is heel verstandig want dat beginsel berust op een diepzinnige wijsheidsleer. De natuur duldt het niet.

De mens is vergeten dat men oogst wat men zaait – niet iets anders. Denk eens aan wat dat betekent; hoe duister de dag ook is, hoe wanhopig de toestand ook mag zijn, wie kwaad doet en wie goed doet krijgt eens zijn loon, precies overeenkomstig het goede of het kwade dat men deed. Men vergeet dat men geen haatdragende gedachten kan koesteren zonder het eigen karakter te misvormen, dat betekent zonder het te verzwakken, minder sterk, minder briljant, minder intuïtief en minder scherpzinnig te maken. Er is kracht voor nodig om een goed mens te zijn en de wet te gehoorzamen vereist kracht; en die kracht neemt sterk toe door oefening.

Zie wat de maatschappij doet; ze beschermt zich. Hoe beschaafder die maatschappij is, des te humaner wordt het betugelen van het kwaad. Naarmate een maatschappij minder beschaafd is, zijn de dwangmaatregelen tegen boosdoeners wreder, harder en onrechtvaardiger. En ze hebben geen blijvende uitwerking. Hoe komt dat? Omdat mannen en vrouwen innerlijk fatsoen bezitten. Ik heb zelfs ervaren dat een misdadiger – iemand met een hopeloos karakter, in hart en ziel fatsoen bezat. Zelfs zo iemand wist wat fatsoenlijk is; maar hij was in de ban van de gedachte dat het voor hem volstrekt zinloos was het weer te proberen; want hoe hij ook zijn best deed, zijn strafblad zou tegen hem werken, zijn leven zou een voortdurende hel zijn.

Wat u zaait zult u oogsten; en wat u nu oogst heeft u in het verleden gezaaid. Dat is precies wat de wereld nu ervaart: ze oogst wat ze heeft gezaaid. Het is niet blijvend, het is niet eeuwig, het is maar tijdelijk. Wat we de ijzeren tijden van beproeving en pijn noemen, wordt door een rustiger en vriendelijker tijd gevolgd, tot de mens genoeg krijgt van schoonheid en harmonie en met de genialiteit waarover hij beschikt zich overgeeft aan kwalijke daden

en plannen; dan breekt er een nieuwe duistere tijd aan, een nieuw tijdperk van verschrikkingen, waarin de mens alles wil hebben wat hij kan krijgen en meent dat te kunnen krijgen zonder ervoor te betalen. Dat kan hij niet.

Een mooie, oude spreuk is: Mij komt de wraak toe – nee, niet wraakzucht; we kunnen het vertalen als het herstel van evenwicht, van gerechtigheid, van harmonie in het heelal – mij komt de wraak toe. Niemand met gezond verstand twijfelt daaraan. We weten allemaal dat als we onszelf niet vertrouwen, de natuur haar tol vraagt. Als we ons lichaam, dat een deel van onszelf is, misbruiken, zelfs als het om gewone kleine vergrijpen gaat, duurt het niet lang of de natuur vraagt haar tol; dan hebben we pijn, zijn mischien ziek. En ook voor alle andere verstoringen van de natuurwet en de harmonie moeten we de prijs betalen.

Dit is de meest verheven leer die het menselijk genie uit de schoot van de kosmische waarheid tevoorschijn heeft gebracht: *ontsnappen is niet mogelijk*. Wat een prachtige gedragsregel is daarmee in het leven van de mens gebracht. Men kan nooit eraan ontkomen, ook al probeert men dat. Ontsnappen is niet mogelijk. Men moet tot de laatste cent betalen en dan krijgt men nieuwe kansen. Dan heeft men zijn schuld betaald. Dat is de leer van karma en sommige mensen die het niet begrijpen vinden mischien dat het wreed en onvriendelijk is dat er in de natuur, ter bescherming van de kosmische harmonie, wetten bestaan en vergelding voor het verstoren van die wetten. Maar als dat niet zo was, wat zou ons dan doen gehoorzamen? Wel, de mensen zouden dan geen bescherming hebben, de goden zouden geen bescherming hebben. Er zou geen wet en orde heersen. Herstel van harmonie is het mooiste en wonderlijkste wat er in de natuur gebeurt. Het is de veilige haven voor hen die het goede doen, het voornaamste gedragsbeginsel voor de goeden en een waarschuwing voor de boosdoeners.

Vat moed. Treed wat komt moedig tegemoet; als u in het verleden in gebreke bent gebleven moet u de schuld betalen; daarna

bent u vrij en is er een schoon blad waarop u uw nieuwe lot kunt schrijven. Het zal niet meer de waarschuwing zijn die op de Babylonische muur werd geschreven. De natuur zegt dan: 'Ja kind, het is voorbij. Een nieuwe weg ligt voor je open, een nieuwe kans. Je bent nu vrij. Je hebt je schuld betaald. Je bent nu bevrijd uit de gevangenis die die verschrikkelijke situatie betekent.'

Het lijkt mij dat niets zoveel troost geeft en zo mooi is als de gedachte dat de natuur om ons heen, waarmee ik niet alleen de fysieke natuur bedoel, maar de goddelijke schoot van het zijn waaruit we in de dageraad van de tijd zijn voortgekomen, nog altijd onze Moeder is, Vader-Moeder, dat wij kinderen zijn van de kosmische harmonie; en dat in die harmonie oneindige vrede en oneindig geluk liggen voor ons dagelijks leven, en gedragsregels waarop we altijd kunnen vertrouwen. Doe het goede en het goede komt tot u terug. Zaai vrede en er komt vrede over u. Geef anderen iets van de vreugde die in uw eigen hart is en er zal vreugde tot u komen in uw hart en in moeilijke tijden zal die vreugde u vrede brengen. Zaai kwaad in de wereld en dat kwaad zal u, zoals de zich steeds uitbreidende kringen van het lot, op een dag insluiten; dan zal het volstrekt nutteloos zijn de goden zuchtend toe te roepen: 'Waarom overkomt mij dit?' U betaalt uw schuld. Dat is pijnlijk, maar als de schuld eenmaal is betaald, bent u vrij. Is dat niet een bemoedigende, in elk opzicht gezonde, praktische en troost brengende leer?

Het menselijk bewustzijn

EEN VAN DE INTERESSANTSTE dingen in de menselijke constitutie is wat we het bewustzijn noemen en het is een merkwaardige paradox dat juist over het bewustzijn het minst bekend is. Iedereen praat erover; iedereen zegt bewustzijn, bewustzijn en nog eens bewustzijn; maar als men iemand vraagt: wat bedoelt u met die woorden, dan begint hij te hikkelen. Moeten we zeggen dat het gewaarwording is? Ja, dat is een van de functies van bewustzijn. Het enige wat we kunnen zeggen is dat het *is* en dat we allemaal weten wat het is; het hoeft niet te worden omschreven. Zodra men probeert het te definiëren, raakt men verstrikt in woorden en verliest men in feite elk intuïtieve besef, elk gevoel van wat het is. Uw bewustzijn daalt als het ware van uw centrale bewustzijn af in het lage kleine bewustzijn van woorden. We kennen allemaal mensen die zo in hun woorden verstrikt raken als ze iets willen verklaren, dat ze vergeten waarover ze het hebben en dat komt omdat hun bewustzijn in die bijzonderheden en woorden gewoonweg niet past. Ze hebben hun greep op het belangrijkste verloren.

Het bewustzijn van de mens is een eenheid en een samenhangend geheel, wat wil zeggen dat er zich geen twee of drie of meer soorten bewustzijn in de menselijke constitutie bevinden. Het bewustzijn is een eenheid en daalt af in ons brein of ons gewone bewustzijn vanuit onze geest, het goddelijke centrum waar de waarheid in haar volheid woont; en dit menselijke centrum van ons kan het licht van de hemelse bezoeker niet volledig doorgeven omdat ons menselijke deel is verduisterd, bezwaard en vertroebeld door de sluiers van het lagere bewustzijn. Onze gedachten,

gevoelens en emoties stijgen om ons heen omhoog als een dikke onweerswolk voor de zon. Maar achter de wolk is het ene zonlicht. Zo is het ook met het bewustzijn.

Theosofische zieners, die tot verschillende religies en filosofieën behoren, verdelen het bewustzijn van de mens al eeuwenlang gemakshalve in vier klassen: *jāgrat*, de waaktoestand; *svapna*, de slaaptoestand; *sushupti*, de volkomen droomloze slaap en voor de meeste mensen de toestand van de dood; en *turīya*, de toestand van het goddelijke, waarover god-mensen en de grote zieners en wijzen ons hebben verteld omdat zij die tot op zekere hoogte ervaren. Maar het is allemaal één bewustzijn. Jāgrat is de toestand waarin wij hier nu allemaal verkeren – tenzij er iemand van de aanwezigen slaapt en als dat zo is, dan is hij in de svapna-toestand of slaaptoestand, waarin hij min of meer droomt. Soms dromen mensen half als ze in de jāgrat-toestand zijn. Dat noemen we dagdromen. Ik bedoel niet het creatieve dromen van het denken; ik bedoel juist het luie dromen waarin de gedachten ronddolen. Het is voor een deel svapna in de jāgrat-toestand. Dan volgt sushupti, die in de slaap droomloos is. Het is de toestand van de meeste mensenzielen na de dood: een volmaakte, heerlijke en droomloze toestand van bewustzijn, waarin duizend dagen zijn als één dag en de tijd niet bestaat, omdat het bewustzijn zich niet in deze lagere gebieden van de tijd bevindt die door klokken, horloges en bewegingen van hemellichamen wordt gemeten. Het bewustzijn is daar niet in een tijd-toestand. De hoogste toestand van ditzelfde bewustzijn, dat een eenheid vormt, de bron van ons bewustzijn, wordt turīya genoemd. De boeddhisten noemen het nirvāṇa. De hindoes noemen het mukti of moksha. Wij gebruiken die termen ook omdat ze een duidelijke omschrijving geven. Het is het zuivere bewustzijn van de geest van de mens, een straal van het goddelijke of een vonk van het goddelijke.

Welnu, hier volgt de conclusie, dit is de les die uit deze feiten kan worden getrokken. We hebben allemaal die ene toestand van bewustzijn die zich voor de meesten van ons op drie manieren

voordoet: fysiek wakker zijn, de slaap met dromen, de droomloze slaap of de toestand van de dood voor de meeste mensen, tot ze zich belichamen. Weet u wat dit betekent? Het betekent dat we niet alert zijn voor wat in ons is en voor wat we kunnen doen. Daar ligt de sleutel tot de mysteries van inwijding. Leer eerst ten volle wakker te zijn wanneer u in de jāgrat-toestand bent, zoals nu – lichamenlijk te ontwaken. Leer ten volle wakker te zijn. Leer dan die toestand van zelfbewustzijn te handhaven als u slaapt, zodat u in uw slaap even zelfbewust bent als u bent, of denkt te zijn wanneer u wakker bent. Dan, ten derde, het hoogste: leer zelfbewust wakker te zijn na de dood. Want er is één bewustzijn dat in al die drie toestanden werkt en ieder van ons heeft dat; en iedereen is onderworpen aan deze drie lagere toestanden van dit ene bewustzijn.

Bedenk wat dit betekent voor onze toekomstige evolutionaire vooruitgang. Waarom zouden we niet nu beginnen? Ik herinner me een verhaal dat over de stichter van de Theosophical Society, H.P. Blavatsky, werd verteld. Een van haar leerlingen kwam bij haar en zei: 'H.P.B., weet u, ik ben vreselijk moe; ik heb de hele dag gewerkt'. 'Het spijt me voor u', zei H.P.B. , 'dan kunt u beter gaan rusten. Tussen twee haakjes, slaapt u als u slaapt, slaapt u echt? Dan doet u het beter dan ik. Ik werk terwijl ik slaap.' Zij had dat punt bereikt waarop ze bewust kon blijven, zelfbewust kon gewaarzijn, terwijl andere mensen sliepen; met andere woorden, zij kon zelfbewust waarnemen als de meeste mensen in slaap vallen.

Het derde stadium is, zoals ik zei, zelfbewust gewaarzijn na de dood. Als men dat heeft bereikt is de volgende toestand die van god-mensen of mens-goden, die de mensheid kent als de boeddha's en christussen, mensen als Śaṅkarāchārya, Tsong-kha-pa en Apollonius. Als u dat stadium bereikt, moet u voortdurend bewust zijn als u wakker bent of slaapt en na de dood, en tot u terugkeert, want dan heeft u uzelf gevonden.

Heeft u zich nooit afgevraagd hoe het komt dat u na een

droomloze slaap of een slaap met dromen, als dezelfde mens ontwaakt? Het is zo gewoon, zo vanzelfsprekend, dat het aan de aandacht van de gemiddelde mens ontsnapt, wat erop wijst dat hij niet geheel bewust is, niet helemaal wakker. Maar een geniaal mens ziet dit wel en hij beseft dat dit zo gewone verschijnsel er een is dat de wetenschap nooit heeft verklaard; toch ligt de verklaring erg voor de hand. We keren terug omdat we nooit zijn weggegaan. We worden weer ons zelfbewuste zelf omdat we nooit iets anders zijn geweest. Het bewustzijn is een continuïteit. We hebben onszelf niet geleerd zelfbewust wakker te zijn als we slapen, en zelfbewust wakker te zijn als we sterven. Maar het vermogen daartoe is in u. U heeft er maar om te vragen. U herinnert zich dat Pythagoras degenen die hun tijd in leven en dood verslapen, de 'levend doden' heeft genoemd. Hoe lang duldt u dat nog voor uzelf?

Theosofen en het gebed

BID NIET TOT DE GODEN, want al horen ze, ze mogen niet ingrijpen, want de goden zijn zelf gebonden aan de kosmische wet waarvan ze niet mogen afwijken. Onze gebeden komen voort uit onze onwetendheid en zwakheid: onwetendheid wat betreft onze meest wezenlijke behoeften en zwakheid omdat we anderen voor ons dingen willen laten doen die we, uit gebrek aan moed of wilskracht, zelf niet beginnen te doen.

Ik beklaag die arme zielen die in hun eenvoud geloven dat door tot de Almachtige God te bidden, hun gebeden zullen worden verhoord. Denk daarover eens na. Wat is de reden dat zoveel mensen graag bidden? Ze weten heus wel uit ervaring dat hun gebeden niet worden verhoord. Maar waarom ze graag bidden is omdat het vrede brengt; omdat het hun een gevoel geeft hun lasten op iemand anders te kunnen afwentelen en ook omdat het in het hart van de mens het onuitroeibare gevoel versterkt dat er geestelijke krachten bestaan die een geweldige – hoe zal ik het zeggen? – een geweldige constante activiteit in de wereld vertonen en dat we, door aan die wezens te denken, met hen in aanraking komen.

Ja, tot zover is het juist. En als elk gebed een vurig verlangen was om in nauwer contact te komen met die geestelijke krachten, zou het prachtig zijn. Maar nu een ander beeld: twee legers komen samen om elkaar af te slachten, te vernietigen en van weerszijden worden smeekbeden naar de Almachtige God gezonden voor de overwinning van het eigen leger. Ziet u daarin niet een afschuwelijke godslastering, een volkomen gebrek aan begrip van de goddelijke aard van de leiding van het heelal?

Het is het vraaggebed waarin theosofen niet geloven: het aan de Almachtige God vragen om stoffelijke en andere zegeningen die

de vrager niet zelf probeert te verwerven uit luiheid of onverschilligheid tegenover zijn plichten. Zulke gebeden zijn vaak zonder meer immoreel, bedekt of zelfs openlijk; zoals wanneer men de Almachtige God bidt om zelfzuchtige voordelen ten opzichte van zijn medemensen.

Maar wat verlangt het menselijk hart naar mededogen, naar sympathie, naar schoonheid en naar een begrijpende handdruk van iemand anders; en door onze studie en intuïtieve ingevingen zijn we ons diep bewust van de levende werkelijkheid van grote geestelijke krachten in het heelal, die ons voortdurend omringen, en die onze oneindig trouwe bondgenoten en helpers zijn als we ernaar streven ons geestelijk en intellectueel tot hen te verheffen. Wij mensen hebben inderdaad iets dat zoveel mooier en edeler is dan bidden tot godheden die niet luisteren – iets dat veel dichterbij ons hart en onze ziel, iets dat onvoorstelbaar mooi, zachtvaardig, meedogend is, altijd luistert, altijd helpt: de broederschap van mededogen en wijsheid. Deze broederschap strekt zich boven ons mensen uit, in een ononderbroken keten, naar de chela's en de meesters en verder naar de hoogste hoogten van de etherische ruimten. Ik weet niet hoever de hiërarchie zich uitstrekt, zeker zover als de hoogste hoogten van ons eigen melkwegstelsel; en het is deze trap waarlangs de chela, de discipel, omhoogklimt, steeds hoger en hoger. Het is een wonderlijke en occulte waarheid dat diegene die de handen vol mededogen naar achteren uitstrekt om hen die na hem komen te helpen, het hardst, het snelst omhooggaat. Is dat niet een ongekend wonder?

Deze helpers van de mensheid, de meesters en hun chela's en zij die boven de meesters staan, bieden ons voortdurend de hulp van hun altijd medelijdende hart en hun kracht, die verbazingwekkend is maar ons toch overvloedig wordt geschonken. Zij zijn zeer wijs in wat ze geven, want hun hulp is slechts zelden bekend. 'Laat uw linkerhand niet weten wat uw rechterhand doet.' Ik zou u enkele dingen kunnen noemen die de helpers voor de mensheid doen, ongezien en onbekend, zelfs voor hen die hun meedogende

gaven en weldaden ontvangen: het redden van levens op verschillende manieren; het voorkomen van rampen op velerlei wijzen; rampen, die niet kunnen worden verhinderd omdat ze door het egoïsme en het kwaad doen van de mensen zelf zijn opgeroepen, zo matigen dat de hardheid en scherpste ervan de mens minder treft. Zulke dingen worden voortdurend gedaan en wij mensen weten weinig of niets daarvan. We zien alleen de gevolgen. Daarom wordt deze hiërarchie van mededogen de beschermmuur om de mensheid genoemd.

De ladder die leidt naar de hiërarchie van mededogen wordt niet beklommen door egoïsten en luiards die niet proberen hun eigen leven te hervormen. Het paradoxale is dat zij die het meest vragen in de regel het minst geven. Welk geschenk is groter dan het hart van de mens, dan *hijzelf*? Toon me iets dat edeler is dan dat; wat praktischer is en sneller tot resultaten leidt. Wat is er met de wereld van vandaag aan de hand? Mannen en vrouwen zijn in verwarring door hun eigen zwakheden; ze hebben zelfs niet de wilskracht één enkel pad een week lang of een maand, laat staan een jaar achtereen te bewandelen. Hun wil slaapt, hun denken is verzwakt door gebrek aan oefening en door te steunen op hulp van buitenaf; hun innerlijke geest krijgt geen kans zijn vleugels uit te slaan en omhoog te vliegen.

Als men zegt dat theosofen niet in het gebed geloven, begrijpt men de theosofische zienswijze niet. Maar de meeste gebeden zijn helaas smeekbeden, bedekt of openlijk, en zulk bidden verzwakt het karakter. Als ik de christelijke God Almachtig was, zou ik tegen iemand die zo bidt zeggen: 'Zoon, de waarheid ligt in uw eigen hart verborgen. Ze is u geleerd. Ga op eigen benen staan en *wees uzelf*'. Het mooiste gebed is als aspiraties in daden worden omgezet. Daaruit spreekt de ware man en de ware vrouw. De eeuwen door hebben theosofen nooit bezwaar gemaakt tegen bidden als dat bestaat uit innerlijke aspiratie, de wil tot zelfregeneratie voor geestelijke zaken, en het omzetten van die innerlijke houding van de ziel in positieve daden op aarde. Waar dit 'bidden

door te handelen' zich voordoet wordt het hele leven vervuld van het gebed van de avatāra Jezus: 'Niet mijn wil, maar de uwe geschiede'.

De verantwoordelijkheid van wetenschappers

WAT ONZE HELE MENSHEID vóór alles nodig heeft, nu ze door een van de duistere perioden van haar geschiedenis gaat, waarin ook de verstandigste mensen het spoor bijster raken en niet weten waar ze hulp moeten zoeken, is de overtuiging dat geestelijke en morele waarden een werkelijkheid zijn, niet alleen in de wereld van de mens, maar in de hele natuur waarvan mensen tenslotte niets anders dan onafscheidelijke delen zijn. Door de mens zijn geestelijke intuïtie terug te geven en het besef dat de natuur als geheel en in al haar delen bewust is, en wel in verschillende graden, van het geestelijke tot het stoffelijke, zal een tegenwicht worden gevormd voor het tragische verlies van zijn verantwoordelijkheidsgevoel, waarvoor het materialisme, het dode en ziellose mechanisme, in de vroegere wetenschap grotendeels verantwoordelijk is geweest, om maar te zwijgen van het materialisme en het dogmatisme van de georganiseerde kerkelijke macht.

Dit zijn in het algemeen de redenen waarom theosofen zoveel waarde hechten aan uitspraken van vooraanstaande wetenschappers die, voor hen die geleerden beschouwen als hun gids, de weg wijzen naar een geestelijke en intellectuele verjonging van de mensheid. Op de schouders van wetenschapsmensen rust een zware verantwoordelijkheid, juist omdat het publiek in hen gelooft als gids. Volgens mij zullen de wetenschappers van de toekomst, als ze eerlijk blijven en trouw aan hun prachtige werk, de hogepriesters van de natuur worden: hun tempel zal het universum zijn, hun altaar zal het altaar van de waarheid zijn en hun werk zal zijn de mensheid zowel geestelijk als intellectueel en materieel te dienen.

Kracht en evenwicht in het occultisme

DE HEILIGE MYSTERIËN WORDEN NOOIT openbaar gemaakt – nooit. U moet ze verdienen en u ervoor geschikt maken. Het is duidelijk dat als u niet erop berekend bent ze te ontvangen, ze u nooit ten deel vallen. Het zou misdadig zijn als u probeerde anders te handelen. Het volgen van een andere methode van occulte training dan die van de meesters, die op hun beurt zelf zijn onderricht door de dhyāni-chohans, de stralende en gezegende goden, zou voor een man of een vrouw heel gemakkelijk tot het verlies van de ziel kunnen leiden. Ik meen dit ernstig. Als u de waarheid wilt kennen moet u daarvoor naar de tempel komen, en moet u daar in de juiste geesteshouding komen; u moet aan uzelf werken om zich te oefenen geschikt te worden om te leren, om ontvankelijk te zijn. Anders kunt u haar eenvoudig niet ontvangen. U zou haar niet in u opnemen. U kunt haar niet in u opnemen vóór u een opening maakt om haar in te doen – om het heel duidelijk en eenvoudig te zeggen. Als uw denken zich ertegen verzet als een gesloten deur, stelt het zich niet open om de waarheid te ontvangen. U moet u eerst trainen. Maar als u zich oefent en ‘het leven leidt’ is er absoluut geen hindernis die kan of zal beletten dat u vooruitgaat. Het is precies als bij een opgroeiend kind. Het kan zelfs de wijsheid van deze wereld niet begrijpen vóór zijn verstand zich heeft ontwikkeld tot het punt waarop het deze kan ontvangen en vasthouden; tot het daarvoor is getraind. Met het occultisme, de esoterische leer, de mysteriën, is het net zo. Die bestaan inderdaad in de theosofische beweging, zowel de grote als de kleine. Ze zijn er voor iedereen, maar men moet zich wel voorbereiden, zich trainen,

men moet volkomen serieus zijn. Dan kan men ze ontvangen.

De hoofd- of grondregel voor die training of methode is dat men ontvankelijk wordt voor het innerlijke en hogere deel van de eigen constitutie; wat daaruit aan influisteringen van waarheid en ingevingen van kosmische werkelijkheden tot ons komt, vindt geen onderdak in een ziel die de toegang opzettelijk of uit onwetendheid heeft gesloten. Dat is in een notendop de regel, of althans de grondregel voor occulte studie en occult onderricht en ook de reden voor alle voorzorgsmaatregelen die eromheen zijn getroffen. Ik heb zelf ongelukkige bestudeerders van de theosofie gekend die letterlijk krankzinnig zijn geworden, althans tijdelijk, maar in ieder geval mentaal gestoord door een onverstandige en niet begeleide studie van enkele van de meer verborgen leringen. Dat is meelijwekkend; het aandoenlijke ligt in het feit dat ze vurig verlangen om te leren en beter te worden dan hun lagere zelf. Het ligt ook in het feit dat ze probeerden de bergtoppen te beklimmen voor ze op het gebied van de ethiek, van scholing en zelfbeheersing erop waren voorbereid door de heuvels te trekken. Dat is een van de gevaren waarop de meesters en H.P. Blavatsky attent moesten zijn en waarmee ze te maken kregen. Het is een heel moeilijke toestand. Ik heb mannen en vrouwen gekend die bijna hun gezondheid verspeelden door een te intellectuele studie zonder de genezende en reddende kracht van onzelfzuchtige toewijding: in zeker opzicht iets moois; het hart klopt voor hen uit bewondering voor hun moed en hun doorzettingsvermogen om waarheid te verwerven; maar men ging onverstandig te werk. Daarom leggen we de nadruk op een algemene, evenwichtige groei, een verstandige, harmonische groei in kennis en wijsheid, in plaats van de mentale en zelfs psychische misvormingen en uitwassen die het gevolg zijn van een onverstandige studie van occulte zaken.

Dit is de reden dat in onze T.S. het innerlijke, geheime, occulte, esoterische zo zorgvuldig wordt bewaakt en behoed en *nooit* openbaar gemaakt. De meesters willen niet dat hun leerlingen het risico lopen van verlies van de ziel of het verstand, of zelfs van

lichamelijke achteruitgang of van een ander menselijk drama. Bedenk aan de andere kant wel, na dit te hebben vastgesteld, dat de regels van het occultisme bijzonder mooi en eenvoudig zijn. In de diepere en meer occulte studies is er niets dat ooit in botsing komt met gezinsverplichtingen; want die plichten zijn plichten; en een van de eerste verplichtingen van een theosoof is elke plicht te vervullen. Iemand die er één verzaakt, is geen occultist, wat zijn beproevingen ook zijn. Al wil iemand de zon grijpen, hij is een lafaard voorzover hij zijn plicht verwaarloost. Is hij een lafaard en een zwakkeling, dan is hij geen occultist. Men mag nooit iemand anders schade berokkenen. Doet men dat wel, dan zakt men af en komt men misschien in zwarte magie terecht. Maar er is een manier en een kans uzelf te redden en naar het smalle en mooie pad terug te keren. Want het is inderdaad een verheven pad en brengt het besef dat de mens verwant is aan de goden en dat de goden onder ons aanwezig zijn. Ja, ik meen het: de goden wandelen zelfs nu op aarde. Maar er zijn maar weinig mensenkinderen die zich zo hebben geoefend dat ze dat beseffen.

De goden zullen met ons omgaan, en we zullen ons daarvan bewust zijn als we eerst hebben geleerd dat ze er zijn; daarna moeten we ervoor zorgen dat hun toenadering tot ons wederzijds wenselijk is. Laten we echter volstaan met als belangrijkste gedachte duidelijk te maken dat de goden zich zelfs nu onder ons bevinden, evenals in het verre verleden toen de mensheid nog in de kinderschoenen stond, nog onschuldig was en niet zo wereldwijs om te denken dat hij alle kennis van het heelal in zijn nietige brein bevatte.

Laten we ons daarom geschikt maken en zorgen dat ons leven voor de godheden zo aantrekkelijk en interessant wordt dat zij op hun beurt zich erover verheugen en blij zijn om zelfbewust met ons om te gaan. Er is een plek, een geografische plaats op deze aarde, waar het voor de meest hoogstaande mensen die de mensheid heeft voortgebracht, niet alleen normaal is vrij en ongedwongen met de goden om te gaan, maar waar tussen goden en mensen

dezelfde band bestaat van leraar en leerling als nu in onze scholen. Ik vraag me af of u begrijpt wat dit betekent.

En in het hart – zoals dit middelpunt of centrum, in de tempel – daar op de heiligste plaats, het sanctum sanctorum, is er een onzichtbare tegenwoordigheid, de hoogste geestelijke tegenwoordigheid van deze aarde. Zie maar wat u daaruit opmaakt.

Waak over uw gedachten

IK HEB MIJN EIGEN GEDACHTEGANG geobserveerd en heb gemerkt dat ik er vele keren voor ben behoeft een verkeerde conclusie te trekken door te aarzelen die conclusie te accepteren voordat ik die aan een nader onderzoek heb onderworpen. Dat is een uitstekende regel voor ons allen om te proberen te volgen. Maar ik heb ook gemerkt dat als ik laf ben of lui en weiger een gedachte of een probleem eerlijk onder ogen te zien, alleen ikzelf daaronder lijd. Ik ben de verliezer. Ik heb dus geleerd te denken, te proberen helder te denken, er huiverig voor te zijn helemaal niet te denken, maar er altijd naar te streven dat de gedachten die ter overdenking in me opkomen, van een hoog gehalte zijn; me niet overijld een oordeel te vormen, me niet op een dwaalspoor te laten brengen door emotionele uitbarstingen en me ook niet ertoe te laten brengen, wat volgens mij nog erger is, anderen onrechtvaardig te beoordelen. Dit is een oefening die de hindoes yoga zouden noemen. Het is een oefening die ik iedereen kan aanbevelen die zich wil verbeteren. Waak over uw gedachten. Houd het verloop van uw gedachten in het oog. Wijs die gedachten af die u niet zinnen. Maar doe dat zorgvuldig, opdat u niet de toegang ontzegt aan een godheid die op de deur van uw hart klopt wanneer u aanvankelijk te verblind bent de goddelijke aard ervan te herkennen.

Angst, de grote vernietiger

DE GROTE VERNIETIGER IS ANGST voor of ongerustheid, bezorgdheid over wat *mij* zal overkomen. Angst werkt vernietigend omdat hij berust op egoïsme. Laten we eens nagaan of dat zo is. Als iemand zich volkomen vergeet, verdwijnt de angst, omdat hij dan niet meer denkt aan de gevolgen die hem kunnen treffen. Angst betekent de aandacht concentreren op het zelf wanneer men voor zichzelf onheil verwacht. Als men zichzelf uit het oog verliest, zichzelf vergeet, dan verdwijnt de vrees.

Vaak zegt men dat angst een bescherming is, maar dan alleen een bescherming voor de zwakke, wiens tweede natuur is bang te zijn; het is nooit een bescherming voor de sterke. Angst heeft een zeer vernietigende invloed. Op wat? Op gemoedsrust en zelfvertrouwen. Angst ondermijnt de wil, maakt iemand vaak wreed in de omgang met anderen, werkt verlamdend. Angst blokkeert de levenskrachten; doet een mens ineenkrimpen en sidderen, want als men vrees koestert, heeft men niet langer de moed, de energie, de kracht en het vermogen om verder te gaan. Toch is een bang iemand altijd in veel groter gevaar dan iemand die geen angst kent. Het is een feit dat angst gevaar aantrekt. Het veiligheidsrisico is enorm veel kleiner als men onbevreesd is. Denk eens daarover na.

Wie leeft graag in vrees voor zijn leven, in angst voor alles wat er gaat gebeuren; wie wil altijd wegsluipen, een schuilplaats invluchten, proberen omhoog te komen, maar is toch bang omhoog te gaan uit vrees te vallen? Zijn hele leven zou een voortdurende verschrikking zijn. Hoe gelukkig en blij daarentegen is iemand die liefde in zijn hart heeft en zich niet bekommert om wat hem kan overkomen; hij is sterk en beïnvloedt met zijn

zelfvertrouwen anderen. Komt er ooit angst in zijn ziel, dan is dat omdat hij tijdelijk geen liefde voelt.

Vergeet uzelf en de angst verdwijnt. Kent u de koninklijke weg die ertoe leidt dat men zichzelf vergeet – dat men de gedachte aan zichzelf volkomen uit het oog verliest in het leven? Die weg houdt in: liefde voor alles, het grote en het kleine; want volmaakte liefde bant alle vrees uit. Bent u bang voor de dingen waarvan u houdt? Nooit. Die wilt u, daarnaar verlangt u, hunkert u. Leer daarom lief te hebben en angst zal verdwijnen; u wordt sterk, want liefde is een machtige kracht, die in het innerlijk van de mens is verankerd.

Waarom is liefde zo'n grote bescherming, afgezien nog van het feit dat ze vrees verdrijft? Omdat de trillingen ervan oneindig harmonieus zijn; angst betekent altijd onrustige, misvormde trillingen. Het goddelijke is volmaakte harmonie en alles wat zich daaronder bevindt kan ertoe opstijgen. Maar vrees is disharmonie, doet ons huiveren, is uitputtend en ondermijnt de levenskracht. Kijk maar naar het beeld van een dier of een mens in doodsangst. Dan zegt u tot uzelf: waar is de liefde in het hart van deze mens, die hem vrede, kracht en volkomen gemoedsrust zou schenken? Hij is die kwijt, heeft haar vergeten; als ze er was zou er geen angst zijn. En wat is deze volmaakte liefde die alle vrees uitbant? Het betekent eenvoudig dat men in dat deel van zichzelf leeft dat universeel is. Het betekent zich te verenigen met het goddelijke. Daarin ligt vrede en volmaakte harmonie.

Verlies van de ziel en onoprechtheid

ER BESTAAT EEN SOORT ZELFDODING die niet vaak maar wel terecht zo wordt genoemd, en die toch zeer reëel is en in de toestanden zoals die nu in de wereld heersen een gevaar, een ernstig gevaar betekent. Ze betreft het verlies van de ziel – een gedachte die de mensen in het westen hardvochtig toeschijnt als iets onvriendelijks en wreeds; want de westerse mens veronderstelt in zijn onwetendheid als gevolg van een verkeerde opvoeding dat we door de een of andere goddelijke kracht hier zijn neergezet voor ons bestwil of tot ons verdriet en dat we, wat we ook doen, eeuwig zullen voortleven. Maar die gedachte steunt absoluut op geen enkele realiteit en dat blijkt al uit het feit dat het gezonde verstand van de mens haar al heeft verworpen in het land waar ze ontstond, het westen.

We moeten wel bedenken dat de ziel niet hetzelfde is als de monade. De monade is eeuwig want ze is als het ware een deel van de oneindigheid, van de kosmische oceaan van leven en daarvan niet te scheiden. Maar de ziel is het voertuig dat ze heeft opgebouwd om zich op deze gebieden tot uitdrukking te brengen. Als die ziel overeenstemt en in harmonie is met haar goddelijke prototype, dan hebben we op aarde een god-mens en kan de ziel daarna deelhebben aan de onsterfelijkheid van dat goddelijke prototype, want ze wordt er één mee, verbindt zich ermee. Dan hebben we een ziel die niet alleen het voertuig van de monade, van de goddelijke geest in het hart van de mens is geworden, maar die haar ook tot uitdrukking brengt.

Neem het tegenovergestelde geval waarin de ziel zo is misvormd, zo onvolmaakt is als voertuig, zo onvolkomen *geëvolueerd*, dat zelfs de geweldige kracht van de geest nauwelijks haar grove substantie kan binnendringen, door de sluiers van het denken kan heen-

dringen, door de maalstroom van gevoelens en gedachten. In dat geval is de ziel nutteloos of nagenoeg nutteloos en wordt tenslotte afgeworpen of afgedankt en in de loop van de eeuwen moet er een nieuwe ziel worden ontwikkeld. Maar dit gebeurt niet alleen vanuit de monade. De keus ligt bij de ziel zelf, de menselijke ziel. Ze kan zichzelf langzaam doden door in leven na leven opzettelijk het slechte te kiezen ter wille van het slechte en te houden van het kwaad ter wille van het kwaad. Als het punt wordt bereikt waarop de opstandigheid van de ziel tegen de goddelijke straal van bovenaf sterker is geworden dan het vermogen of de kracht van die straal om de opstandige ziel in toom te houden, doet zich het geval voor dat we morele zelfdoding noemen. Een ziel is verloren.

Dit zijn niet slechts woorden, het is een realiteit; en ik denk dat het hoog tijd is dat theosofen hierover niet langer een blad voor de mond nemen. Sinds onheuglijke tijden worden we daarvoor gewaarschuwd. De grootste leraren die de wereld ooit heeft gekend hebben allen deze zelfde waarheid geleerd. 'Leid het leven en u zult de leer kennen.' Leid het leven en u kunt onsterfelijk worden. Als u weigert met de natuur mee te werken, weigert haar te gehoorzamen, in opstand komt tegen haar wetten, dan loopt dat uit op verlies van de ziel – en de eerste stappen daartoe zijn zo gemakkelijk. *Facilis descensus Averno*: 'de gemakkelijke afdaling naar de Avernus'. In het begin is het zo eenvoudig. We lopen eigenlijk allemaal elke dag van ons leven risico's: onoprechtheid, plichtsverzuim, beloften niet nakomen; bovenal zijn woord niet houden, niet betrouwbaar zijn wanneer er op ons wordt gerekend. We weten allen wat de innerlijke gevolgen zijn voor iemand die weet dat hij onbetrouwbaar, onoprecht is. Zijn ziel ontaardt. In het ergste geval is de ziel van zo iemand, zou ik willen zeggen, aangetast door zedelijk bederf. Op die manier begint het verlies van de ziel. Zelfdoding, morele zelfmoord of verlies van de ziel begint met kleinigheden. Maar de man of vrouw die zijn of haar woord houdt, die oprecht en trouwhartig is, is edel. Die dingen zijn verheven van aard omdat de geest erin huist.

Iemand die zijn woord houdt, die oprecht blijft wat het hem ook kost, is edel – en dat betekent dat men niet wreed is tegenover anderen, maar wel dat men innerlijk eerlijk en moedig is. Daaruit ontstaat zelfrespect, innerlijke vrede en zo wint men het respect van hen die we liefhebben.

Afglijden gaat zo gemakkelijk. Onoprechtheid leidt tot onwaarheid en als onwaarheid in ons hart is, worden onze woorden onbetrouwbaar en komen we gemakkelijk tot leugens. Elke stap omlaag maakt herstel moeilijker en vergemakkelijkt de volgende stap omlaag. Vlei uzelf geen ogenblik met de gedachte dat u veilig bent. Zolang we onze tussennatuur bezitten of wat we de ziel noemen, moeten we op onze hoede zijn. De mens heeft het in eigen hand van zichzelf een god te maken of, wat minder verheven, van zichzelf iemand te maken tegen wie anderen opzien en in wie ze vertrouwen hebben; wat is er mooier dan dat men van iemand kan zeggen: hij is te vertrouwen! Omdat we omhoog kunnen stijgen, kunnen we ook vallen.

Het is heel moeilijk gedragsregels te geven waardoor een man of vrouw weet of hij of zij zich tenminste op het omhooggaande pad bevindt; het is buitengewoon moeilijk daarvoor formele regels te geven; toch denk ik dat als men zichzelf eerlijk onderzoekt en na dat nauwkeurig onderzoek kan zeggen: ‘Wat mijn fouten ook zijn geweest, hoe ik ook op het pad ben gestruikeld, ik heb woord gehouden; mijn tong is niet bezoedeld door leugens; ik heb geen vertrouwen beschaamd; ik ben loyaal geweest in mijn verplichtingen tegenover anderen en mezelf’, – als een mens dat van zichzelf kan zeggen, mag hij het gevoel hebben tamelijk veilig te zijn. Maar als bij dit onderzoek ook maar het geringste gevoel van zelfvoldaanheid in hem opkomt, of een neiging zichzelf en zijn daden goed te praten, terwijl men innerlijk weet de zaak te verdraaien – pas dan op!

Ik denk dat de Egyptenaren, met hun hiëroglifische schilderijen van het wegen van het hart tegen de veer van de waarheid, die zo licht is als een veer en toch almachtig in haar vermogen eerlijk

en rechtvaardig te wegen, het bij het rechte eind hadden. Ik vraag me af hoevelen van ons bij het wegen van ons hart zullen vinden dat de schaal het juiste gewicht van het hart aangeeft. Al te vaak denken we dat een mens door zijn brein op het verkeerde pad wordt gebracht – dat armzalige instrument. Hier, in het hart, werkt de demon en hier bevindt zich ook de god. Een slecht mens gebruikt het brein om verontschuldigen te vinden voor de bedenksels van een verdorven hart om een ander schade te doen, het brein dat intrigeert en plannen uitbroedt. Maar de impulsen ontstaan in het hart. Het brein wordt alleen het werktuig. Ik voel dat heel sterk. Ik weet dat ikzelf in mijn werk heel wat keren vergiffenis heb geschonken in geval van verraad en ik zal u zeggen waarom. Ten eerste omdat het goed is te vergeven; ten tweede omdat ik inzag dat als ik in de plaats van de betreffende persoon had gestaan, in de plaats van de verrader, ik het misschien nog slechter had gedaan. En ik weet uit ervaring dat een vergevensgezinde houding goed is en helpt.

Geen mens is onvoorwaardelijk onsterfelijk, niemand. U bent alleen onsterfelijk als u zich verenigt met onsterfelijkheid, het onsterfelijke in u. Anders bent u sterfelijk omdat u zich met het sterfelijke in u heeft verenigd. Onderzoek daarom uzelf voor het te laat is en als u constateert dat u in uw hart anderen heeft gekwetst en dat heeft gedaan door de kwade impulsen in uw hart om te zetten in daden, houd er dan mee op. Maak het weer goed. Als u vanbinnen voelt dat u oneerlijk of onoprecht bent omdat u voor uzelf iets wilt hebben of iets wilt verhinderen, houd ermee op, want dan bent u op de neergaande weg.

Wees altijd vriendelijk; denk geen ogenblik dat u, om eerlijk te zijn, harteloos moet zijn, genadeloos openhartig tegenover anderen. Dat is je reinste wreedheid. Soms is zwijgen oneindig veel beter dan spreken. Soms kan men in stilte, door te zwijgen, waarheidslievender zijn dan door te spreken. Maar of men spreekt of zwijgt, houd altijd uw woord. Wees net zo op uw hoede voor onoprechtheid als voor alle demonen uit de hel.

Het verband tussen het eindige en het oneindige

Vraag: Wat is volgens de theosofie het verband tussen het oneindige denkvermogen en het eindige denkvermogen? De moeilijkheid is dat als men zegt dat het eindige denkvermogen deel uitmaakt van het oneindige denkvermogen, men aan het oneindige denkvermogen ook de gebreken van het eindige moet toekennen. Maar als men zegt dat het geen deel uitmaakt van het oneindige denkvermogen, dan kan het oneindige niet oneindig zijn.

Antwoord: U heeft een vraag gesteld waarover in alle tijden en door alle mensenrassen is gedebatteerd. Het is hetzelfde probleem dat theologen heeft geplaagd en bestookt, want van het standpunt van de theologie is het duidelijk dat als God oneindig is en desondanks een schepper, alles wat het oneindige schept oneindig moet zijn; toch zien we ons omringd door een oneindigheid van eindige dingen. Hoe komt dat? Dit probleem in de theologie is hetzelfde als wat volgens u in de filosofie bestaat. Mij is niets bekend dat op deze vraag een antwoord kan geven behalve de goddelijke wijsheid die we in deze tijd theosofie noemen; u zult begrijpen dat ze niet zo gemakkelijk te beantwoorden is omdat men geoefend moet zijn in het esoterische denken voor men volledig ervan overtuigd is dat het antwoord in alle opzichten voldoet. Toch wil ik proberen de feiten in eenvoudige taal uiteen te zetten.

Het denkbeeld dat het oneindige handelt heb ik altijd als volstrekt verkeerd beschouwd, want de oneindigheid kan niet handelen, omdat wie handelt een beperkt wezen is. De oneindigheid handelt niet zoals een wezen, want een wezen is een beperkte enti-

teit. Daarom kunnen we alleen zeggen dat de oneindigheid handeling per se is, leven per se, niet *een* leven – dat is beperking, dat is eindigheid. Neem mij als mens, u als mens, een hemellichaam zoals de zon of een planeet, of een dier, een plant, welk beperkt wezen ook: dit beperkte wezen, een eindig wezen, leeft en beweegt in zijn stoffelijke uitdrukkingvorm en heeft zijn bestaan in het oneindige; het kan niet daarbuiten zijn omdat de oneindigheid geen grenzen, geen begrenzing kent en er niets is dat daarbuiten valt. Daarom heeft dat eindige wezen ergens, op de een of andere manier, in een bepaald deel ervan, wortels in het oneindige; het oneindige stroomt er als het ware doorheen, zoals de zee stroomt door alles wat de golven omvatten, al is natuurlijk de oneindigheid een grenzeloze zee, bij wijze van spreken.

Ik, als mens, heb dus mijn wortels in het goddelijke; dat goddelijke omringt me overal en doordringt me helemaal, in al mijn delen, in mijn hele wezen. Ik kan het nooit verlaten. Daarom ben ik een kind ervan. Toch ben ik hier als mens, in een zwak, klein, beperkt, fysiek lichaam, met een zwak, klein, fysiek beperkt brein vergeleken met dat van de goden, een zwak, klein leven, met een hart zoals we zeggen, een ethisch instinct, en wat al niet. Toch ben ik een mens. Ik heb goddelijke gedachten, ik voel mijn eenheid met al wat is. Hoe? Waarom? Dat is het probleem.

Ik wil nu aanduiden wat de esoterische theosofie hierover zegt. Er bestaat een oneindigheid van eindigheden, een vreemde paradox. Met andere woorden, deze entiteiten of wezens die we eindig noemen zijn oneindig in aantal. Ik vraag me af of u die gedachte kunt volgen. Zo zijn de atomen van de grenzeloze ruimte door geen grenzen beperkt; elk is een eindig wezen en toch bestaan ze in oneindige aantallen. We kunnen ons geen einde voorstellen want als ons denken eenmaal zegt 'daar eindigt de oneindigheid' is dit een beperking van de oneindigheid die hier eindige dingen heeft voortgebracht. We zeggen dus volkomen terecht: waarom zou de oneindigheid zich in enig opzicht beperken en hoe zou ze dat kunnen? Die gedachte wijzen we van de hand, we kunnen die

niet aanvaarden. Het zijn de oneindige fluisteringen van de oneindigheid in me die mijn bewustzijn in staat stellen dit idee te begrijpen; het is voor dit beperkte brein moeilijk aan een oneindig idee plaats te bieden binnen zijn enge grenzen. Maar ik weet intuïtief, iets vanbinnen fluistert me in, dat het zo is. Dat is het oneindige dat me bezielt, dat door mij heen stroomt.

Er is dus een oneindigheid van eindige entiteiten, bijeengebracht in duidelijk onderscheiden veelheden, wat die ook mogen zijn – mensen, planeten, zonnen, sterren, stenen en wat al niet – noem ze atomen, want al deze dingen bestaan uit atomen, of uit dingen die kleiner zijn dan atomen, zoals elektronen, protonen, enz. Alle kosmische verschijningsvormen, in het groot of in het klein, volgen feitelijk dezelfde algemene kosmische regel, hetzelfde patroon; en zij zijn de waarneembare verschijningsvormen van het heelal tegenover de verborgen noumena of geheime oorzaken.

We zien dus dat de westerse filosofie in haar filosofisch onderzoek een grote vergissing maakt door te zeggen dat de oneindigheid ons omringt, maar dat het eindige er *radicaal* of wezenlijk van verschilt. Een vreemde paradox! Juist omdat de eindige dingen onbeperkt zijn, oneindig in aantal, vormen ze daardoor collectief als oneindigheid een deel van het oneindige – ze zijn feitelijk in zekere zin de omhullingen van de oneindigheid. Ze zijn de oneindigheid. Met andere woorden, we moeten onze opvatting over het heelal veranderen vóór we kunnen begrijpen waarom het oneindige in de tijd ademt in wat wij mensen de grenzeloze ruimte noemen. In zeker opzicht is zelfs een menselijke gedachte oneindig omdat ze er één is van een oneindig aantal gedachten of energieën, die in het hart van de natuur leven en nooit de oneindigheid kunnen verlaten.

Als u deze heel subtiële, moeilijke gedachte kunt volgen, weet u precies wat de esoterische filosofie leert, evenals bijvoorbeeld de Vedānta, de Advaita-Vedānta uit India. Wat leert ze en wat leert de wijze van de veda's haar discipelen? Dit: *Tat tvam asi*: 'U bent

Dat, het grenzeloze'. Want als Dat en u verschillend zijn, dan staat deze 'u' buiten de oneindigheid, wat absurd is, en wordt de oneindigheid onmiddellijk eindig, omdat er iets is dat zich daarbuiten bevindt, en dat betekent dat het begrensd is en daarom niet oneindig. Daarom wordt dat beperkte wezen, die eindigheid, op wonderlijke wijze doorstroomd met oneindigheid, want in zijn wezen, in zijn essentie, is het van dezelfde substantie als de oneindigheid.

Dat is precies de reden waarom theosofen de christelijke theologie niet kunnen aanvaarden, hoewel we de leringen van de avatāra Jezus wel aannemen. We zien in hem een van de grootste theosofen; maar in latere tijden werd de theologie van het christendom door kleinere mensen opgesteld die het geheim van de leringen van hun grote meester hadden verloren. En als de christelijke theologie zegt dat God een schepper is, dat 'Hij' de wereld op een bepaald ogenblik in de oneindigheid uit niets heeft geschapen, zeggen wij dat dit onmogelijk is, dat dit 'God' beperkt. Het oneindige is geen schepper, geen maker, geen demiurg – om de filosofische term *demiourgos* van de Grieken te gebruiken; zoals de wijze van de veda's, zoals de Advaita-Vedānta uit India en de esoterische filosofie zeggen, is het Dat. Wij geven er geen concrete naam aan, want zo'n benaming houdt een beperking in. We zeggen eenvoudig dat het naamloos is, Dat. 'Dat' is geen titel, het is geen naam; het is alleen een poging van de menselijke geest om de oneindigheid niet van een etiket te voorzien, of een naam te geven, of er een kaartje aan te hangen, maar om die term *Dat* alleen te gebruiken als middel om er in een gesprek naar te verwijzen.

Tenslotte leert de esoterische filosofie, als we deze lijn van subtiële gedachten volgen, dat zelfs wat wij het fysieke heelal noemen oneindig is, omdat het uit een oneindig aantal eenheden, eindigheden bestaat. En zo is het in alle eeuwigheid – nooit had het een begin, nooit zal het een einde hebben. Want oneindigheid heeft geen begin en geen einde. De oneindigheid schept deze eindigheden niet en brengt ze niet voort. Daarom zijn ze er altijd,

sinds het oneindige verleden tot in de oneindige toekomst en zijn ze delen van de oneindigheid. Een vreemde filosofische paradox. Prachtige intuïtieve gedachten van de wijzen uit de oudheid!

Soms denk ik dat, hoewel het voor ons een edele zaak is deze verborgen en moeilijke gedachten te onderzoeken omdat ze ons verheffen naar hogere niveaus van denken en onze geest verruimen, ik het toch met de oude wijze eens moet zijn die zei dat het antwoord, het meest wezenlijke antwoord op zulke vraagstukken, in de stilte wordt gevonden. Dat is maar al te waar! Wat ons misleidt, wat ons verstrikt en onze gedachten op een dwaalspoor brengt, zijn woorden. Toch moeten we woorden gebruiken om met elkaar van gedachten te wisselen. Indien deze heer professor is, of docent aan een van de universiteiten, voel ik met hem mee, want ik ken de moeilijkheid die hij heeft om zulke soms heel subtiele gedachten aan anderen over te dragen. Toch doet hij het, leraren doen dit omdat ze weten dat er iets in de lerenden, in de leerlingen is dat op zijn minst intuïtief iets van de werkelijkheid kan begrijpen.

Ik denk wel eens dat de westerse filosofie in een zeer nadelige positie verkeert. Ze lijdt onder een ernstige belemmering, namelijk dat het westerse filosofische denken niet echt de gelegenheid heeft gehad zich te ontwikkelen en zich van de theologische dogmatiek te bevrijden. Ik weet dat dit misschien een netelig onderwerp is om aan te roeren, maar het is toch van bijzonder belang voor de vrijheid van denken van de mens. De filosofie in het oosten heeft duizenden jaren lang niet onder die belemmering geleden. Het denken van de oosterse filosofen en van de archaïsche mysteriescholen kon in vrijheid groeien en zich ontwikkelen; en ik zal u nu laten zien wat ik bedoel.

In de esoterische wijsheid, evenals in het filosofische en religieuze denken van het oosten – een rechtstreekse afstammeling en kind van het occultisme, van de theosofie – is het oneindige of grenzeloze of Dat, niet goed en ook niet slecht. Dit zijn menselijke beperkingen die als contrasten alleen op beperkte

wezens slaan. Een mens of een engel of een god of een deva is goed of slecht. Maar een geest van het goede en een geest van het kwaad? Dat is een onhoudbare opvatting van de christelijke theologie. In werkelijkheid is het zo dat in de boezem van de oneindigheid, als het ware uit een eeuwige schoot, hiërarchieën van levensstromen, van monaden zoals Leibniz zou zeggen, die alle geestelijke wezens zijn in verschillende stadia en graden van wat we tegenwoordig evolutionaire ontplooiing noemen. Zo bestaan er bijvoorbeeld de hoogste van de hoogste van de hoogste goden, en daaronder de hoogste van de hoogste, en daaronder de hoogste, en dan de goden en vervolgens de dhyāni-chohans en daarna wezens onder hen, tot we bij onszelf, de mens komen, en dan wezens lager dan wij in andere reeksen hiërarchieën van wezens, zoals de dieren, de planten en de elementalen, die allemaal onderweg zijn op hun evolutionaire pad, omhoog, steeds hoger. Het is inderdaad zo dat we in deze wereld waarin we leven, goed en kwaad aantreffen, en we zien hoe mooi het goede is, want het is harmonie en liefde, vrede en vooruitgang, ontwikkeling, evolutie, ontplooiing en groei. We zien ook wat het kwaad is, beperking, begrenzing, lijden, pijn, ontoereikendheden, onwetendheid; met andere woorden, onvolmaaktheid van ontwikkeling die vaak een teruggang en neergang betekent naar grotere onvolmaaktheden, tot de les door gewoontevorming is geleerd en het wezen de weg omhoog begint. Zo handelt een slecht mens. Hij gaat tijdelijk omlaag en achteruit zolang het kwaad voortduurt. Daarom vinden we in de gemanifesteerde dingen van het heelal het schone, het goede en het beste, maar ook het afschuwelijke en slechtste.

Deze hele reeks gedachten die betrekking heeft op het voortbrengen van de menigten hiërarchieën van eindige wezens en dingen werd in de oude filosofie de leer van de emanaties genoemd, die door de christelijke theologie is veroordeeld, geminacht en bespot, terwijl de westerse filosofie nooit de kans heeft gehad die leer te begrijpen, omdat haar leraren vleugellam waren. Ze zijn

nooit echt vrij geweest, want ze kregen niet de kans die de filosofen in het oosten hebben. Ik weet dat. Ik heb het zelf ervaren.

We kunnen dus niet zeggen dat het oneindige goed is, want dat woord houdt een beperking in en is alleen van toepassing op entiteiten van geëmaneerde hiërarchieën; en in de lagere graden daarvan treffen we wezens aan die minder goddelijk licht bevatten. De gnostici – een school van de oude filosofie in vroegchristelijke tijden – zeiden dat zij die in het duister leven, beperkt zijn, niet helder kunnen zien en dat is het kwaad dat wij slecht of beperking noemen.

Het is dus volkomen onjuist om over het oneindige te spreken als iets dat goed is; immers, als het oneindige goed is, hoe moeten we dan het kwaad in de wereld verklaren? En daarvan is meer dan genoeg! Nee, goed en kwaad horen bij de onmetelijke reeksen hiërarchieën die in de oneindigheid bestaan, die in één grote levensgolf in een deel van het heelal tot manifestatie komen, hun leven leiden, vooruitgaan en vorderingen maken; en als zij hun culminatiepunt of het hoogste punt van hun groei voor die tijdsperiode hebben bereikt, dan keren ze terug in de schoot van het goddelijke om te rusten en om later weer tevoorschijn te komen op hogere gebieden, in meer verheven sferen. Dat is een proces dat we overal om ons heen in de natuur zien, zoals de boom die in de lente weer uitloopt, zijn bladeren voortbrengt om ze in de herfst weer te laten vallen; hetzelfde zien we bijvoorbeeld bij een mens die zich wederbelichaamt, voor een deel in de goddelijke wereld en voor een deel in de fysieke, leven na leven, heen en weer als de slingerbeweging van de klok, zo is de natuurwet. We zien dit om ons heen. Daar vinden we het grote boek dat we moeten bestuderen: de natuur, de dingen die er zijn. En als ik natuur zeg, bedoel ik niet alleen de fysieke natuur, maar de hele natuur in de esoterische betekenis: de natuur van de goddelijke, de natuur van de geestelijke, de natuur van de intellectuele werelden, de natuur van de fysieke werelden, de natuur van de werelden lager

dan het stoffelijke. Wie is in staat, of waagt het, grenzen te stellen aan het leven in en van de oneindigheid?

De kern van het antwoord op de gestelde vraag is dus het volgende. Elke eenheid van het oneindige aantal eindige wezens, of dingen, die leven in en van het oneindige, iedere eenheid, zeg ik, is in haar essentie, in haar hoogste of fundamentele substantie identiek aan de substantie van de oneindigheid; maar deze punten van oneindige substantie of monadische centra, zoals ze op verschillende wijzen als kosmische verschijnselen tot uitdrukking komen, zijn of worden of doen zich voor als de eindige eenheden waarover in de vraag wordt gesproken. Elke eenheid is dus in haar essentiële substantie van hetzelfde materiaal als de oneindigheid; maar in hun gemanifesteerde toestand of geëmaneerde uiting zijn of worden ze alle de afzonderlijke of 'gescheiden' eenheden van ontelbare menigten of hiërarchieën.

Misbruik van de vrije wil

VAAK IS ME GEVRAAGD hoe het komt dat, terwijl het goddelijke zich in en achter alle dingen bevindt, er toch tegelijk zoveel afschuwelijke dingen gebeuren, zelfs in het menselijk leven: oorlogen, aardbevingen, en wat al niet. Uit die dingen blijkt de kosmische activiteit. Maar we moeten niet de kosmische activiteit daarvan de schuld geven maar onszelf, wij die de kanalen zijn waardoorheen de kosmische krachten stromen en werken en die door ons verkeerd worden geleid, door onze – althans relatief – vrije wil, door onze keuzen, door wat we kiezen: we zijn als klokken die onstemd zijn en onwelluidend klinken, maar toch klokken zijn.

We weten allemaal dat als iemand zijn lichaam misbruikt, hij daarvoor moet boeten door pijn en ziekte. Deze dingen bestaan; en de ziekte, de kwaal en de pijn komen voort uit oorspronkelijke harmonieën, anders zou er geen tegenstelling bestaan. Ze vormen geen weerlegging van de kosmische harmonie; ze bewijzen eerder dat iemand of iets op een of ander punt misbruik heeft gemaakt van het door de goden geschonken recht om met de goddelijke harmonieën mee te werken. Als iemand ten volle meewerkt, is hij wat we een boeddha noemen, een christus of een avatāra. Maar als iemand niet op die manier meewerkt en zijn vrije wil, die uit het goddelijke voortkomt, hardnekkig gebruikt om disharmonieën te scheppen, terwijl het zijn plicht is harmonieën te bewaren en te laten voortduren, wat gebeurt er dan? Dat hangt af van het gebied waarop zijn denken werkt. Als hij het neergaande pad kiest in plaats van het pad dat omhoogvoert, gaat hij in ieder geval hoe langer hoe meer omlaag, naar de afgrond. En dit betekent eenvoudig het volgende: net zoals men door een voortdurend misbruik van de gezondheid deze kan vernietigen, waardoor men een

ziekelyk lichaam krijgt, misschien wel voor meer dan één incarnatie op aarde, zo is het ook met het denkvermogen en de wil. Als u uw ziel hardnekkig vult met disharmonische gedachten, haat en slechtheid, bederft u het innerlijke weefsel van die ziel en neemt ze de vorm aan van uw gedachten. U bent dan als een werkman die uw innerlijke zelf schept, uw toekomstige leven vormt overeenkomstig het patroon dat uw gedachten en gevoelens u hebben gegeven. Omdat het kwaad altijd beperkend werkt, is het gevolg dat uw innerlijke constitutie, uw vrije wil, hoe langer hoe minder geschikt wordt, hoe langer hoe minder in harmonie met zichzelf, steeds zwakker in vermogen en kracht, zelfs in verbeeldingskracht en gevoel; want u wordt steeds beperkter in plaats van ruimer en universeler. Het gevolg is dat als u doorgaat op dat pad omlaag, u even laag komt te staan als de dieren. U verliest uw menselijkheid. Niemand behalve uzelf is daarvoor aansprakelijk. Dat bedoelen we als we spreken over het vallen in de afgrond.

Hiertegenover staat voortdurende groei in vermogen en kracht, door meer te omvatten, ons te ontplooien, tot we tenslotte goddelijk worden, kosmisch in ons denken en in het bereik van ons intellect, kosmisch in onze sympathieën die zich uitbreiden met het heelal.

‘Leid ons niet in verzoeking’

‘LEID ONS NIET IN VERZOEKING, maar verlos ons van het kwaad.’ Toen de avatāra Jezus deze prachtige woorden sprak tot zijn discipelen, deed hij dat om hen te helpen. Als u het Nieuwe Testament leest, zult u zien dat dit gebed, zoals de christenen het noemen, hun werd gegeven om te gebruiken. Het hele gebed is daarom gebaseerd op psychologie en moet vanuit een psychologisch gezichtspunt worden gelezen. Ik bedoel niet de psychologie van de tegenwoordige tijd die weinig meer is dan een soort veredelde fysiologie; maar ik bedoel de psychologie van de grote zieners, de titanische intellecten van alle tijden, met andere woorden, de wetenschap van de menselijke ziel of het tussenliggende deel van de mens; niet de geest en niet het lichaam, maar de ziel.

Het is een subtiel punt: wist u dat als u beseft dat iets niet goed voor u is en u wilt dat vermijden, een van de beste dingen is, het feit niet alleen onder ogen te zien, maar er in de geest een duidelijk beeld van te vormen? Vaak wekt het afstotelijke van de gedachte of de daad afkeer. Men ziet de verleiding dan in haar juiste proporties. Het is dus nooit het hogere zelf of de innerlijke god, wat de christenen God noemen, die iemand ooit in verleiding brengt. De hogere delen van ons wezen, de innerlijke geest of de god in ons, dringen innerlijk voortdurend bij ons eropaan om het beter te doen en meer te zijn, nieuwe wegen in te slaan, wakker te worden en laksheid af te schudden, te zijn en te handelen. Vaak kan dit prachtige orgaan, het brein, dat echter nog niet volledig is ontwikkeld, de ware betekenis van de vanboven komende inspiratie niet vatten en geeft daarom een vertekend beeld ervan.

Tegen de achtergrond van deze feiten, die u zijn uiteengezet, is

de betekenis van de woorden van de avatāra als volgt. Het feit alleen dat u in een opwelling van aspiratie tot uzelf zegt: leid mij niet op paden die heilig schijnen of zijn gehuld in een sluier van die begoochelende kleuren en glorie die ik mij wens; breng mij niet in verzoeking door wat alleen hoog schijnt, maar bevrijd me van deze dingen. Door juist deze gedachten verliest de verleiding alle aantrekkelijkheid. Dan doorziet men de dingen.

U kent de oude fabel van het wegtrekken van het gewaad dat de ridder misleidde. Hij ziet op zich afkomen waar hij innerlijk hevig naar verlangt; hij wordt beproefd, een ridderlijke test. Zal hij bezwijken voor de verleiding, voor dat waarnaar hij innerlijk vurig schijnt te verlangen? Niemand weet het. Hij wordt beproefd, de beproeving van een ridder. Hij gaat recht op de verleidende begoocheling af, trekt de betoverende sluiers opzij en ziet het gezicht van de dood. Dat is de betekenis.

Het feit dat Jezus zijn discipelen aanspoort dit tot hun dagelijkse aspiratie te maken, toont aan dat het een psychologische en wezenlijke bescherming voor zijn discipelen betekende; met andere woorden, zij moesten een omheining of muur van gedachten om hun ziel optrekken, zoals psychologen tegenwoordig zouden zeggen.

De moderne psychologie heeft één waarheid ontdekt, namelijk dat verleidingen tot ons komen door wat de psychologen van deze tijd schizofrenie noemen, een lang en lelijk Grieks woord, dat niet meer betekent dan de goede ouderwetse uitspraak dat een mens vaak innerlijk tegen zichzelf is verdeeld. Schizofrenie wil zeggen gespleten ziel, gespleten persoonlijkheid. Het goede oude gezegde luidt: een ziel is vaak tegen zichzelf verdeeld, of wij zijn het met onszelf oneens.

Wat is de psychologische betekenis hiervan? Deze: maak uw ziel weer tot één en u zult niet bezwijken. Ieder redelijk mens kent de waarheid hiervan als hij zich aan een onderzoek onderwerpt. We komen in verleiding omdat we toelaten dat ons denken gespleten is; één deel van de ziel verlaagt het andere; en dan begin-

nen we te schipperen. ‘Kunnen we er niet onderuit?’ Met andere woorden, probeer niet op twee hazen te jagen.

Als de innerlijke god met zijn heilige licht en liefde eenmaal ons denken, ons brein doorstraalt, wordt schizofrenie een bezoeking uit het verleden. Door te weigeren in onszelf deze mentale verdeeldheid toe te staan, worden we doelbewust; we voelen het goddelijke in ons; en als dat zeer intens gebeurt hebben we een christus of een boeddha. Die zijn onder ons verschenen. Er bestaat geen reden waarom zij zich nu niet zouden vertonen.

Het onoverwinnelijke vuur van de geest

HET IS PRACHTIG EN IETS WONDERLIJKS dat de dingen van de geest het winnen van de dingen van het verstand en van het lichaam en daarbovenuit stijgen. Daar zijn wij mensen onoverwinnelijk – in het vuur van de geest en in de vlam van dat vuur dat in het hart van ons allen brandt. Wat iemand ook gelooft, wat zijn denkwijze of overtuigingen ook mogen zijn, binnenin hem, als het meest innerlijke deel van hemzelf brandt eeuwig dat zielenlicht van vereniging met het goddelijke, en dat betekent vereniging met alle broeders van de mensheid.

Onthoud dit: achter alle wolken schijnt het gouden zonlicht, een zonlicht dat zowel innerlijk als uiterlijk is; het zonlicht van visie, van overtuiging, van hoop en van wat de eerste christenen *pistis* of geloof noemden, dat de essentie is van de onzichtbare, maar wel kenbare dingen.

Een mens is groot overeenkomstig zijn denken en door niets anders. Moet ik zijn gevoelens daaraan toevoegen? Dat is misschien niet nodig, want diepe gedachten houden ook diepe gevoelens in.

Predestinatie

HEBBEN THEOSOFEN EEN LEER die lijkt op de christelijke theologische leer van voorbeschikking? Zeggen wij, zoals de calvinisten en ook veel roomse theologen in hun hart geloven dat het goddelijke alles vooruit wist voor het totstandkwam en het lot van alles en ieder en elk ding voorbeschikte voor het zich voltrok? Mijn antwoord luidt als volgt:

De goddelijke ideatie van het *monas monadum*, ‘de monade der monaden’, laten we zeggen de hiërarch van ons zonnestelsel of, zo u wilt de hiërarch van ons melkwegstelsel: de goddelijke ideatie voorzag, kende vooraf, wist van te voren de wijze waarop karma zou werken in het manvantara dat op het punt stond zich te ontvouwen. Maar dat was niet de kennis van een buitenkosmische God, die dingen schept en op die wezens en dingen een onherroepelijk stempel van het lot afdrukt, maar alleen het vooruitzien door het goddelijke van wat de menigten monaden die de hiërarchieën in dat heelal vormen zouden doen, elk overeenkomstig zijn eigen vrije wil, in het zich ontvouwende manvantara. Misschien op dezelfde manier als een ouder of een leraar zou doen: de ouder zal over het kind, waarvan hij het karakter kent, zeggen: daar moet ik op letten, op die karaktertrek of neiging. Of zoals een meester misschien over zijn discipel zou zeggen, ik zie in hem deze bepaalde neiging. Ik zal meer daarop gaan letten en in die richting helpen.

De goddelijke ideatie zag alles wat zou gaan gebeuren; alles wat in het goddelijke denken aanwezig was, alles wat in het komende manvantara zou plaatshebben; alles wat zijn kinderen zouden doen, hoe elk van die kinderen zou handelen overeenkomstig zijn

vrije wil en volgens de goddelijke impuls of het karma, dat het in het vorige kosmische manvantara zelf had teweeggebracht. In werkelijkheid heeft de goddelijke ideatie niet alleen voorkennis van macrokosmische en microkosmische gebeurtenissen die zich zullen ontfouwen overeenkomstig deze goddelijke ideatie zelf, die de hoogste wet van het komende heelal is; maar deze goddelijke ideatie was (is) als het ware het plan van de Bouwmeester* voor het toekomstige heelal met alles wat dat heelal omvat tot het einde ervan. Elke monade van de menigten die actief worden als het manvantara begint, en in wezen een deel is van het goddelijke leven en dus een instrument van de goddelijke ideatie, handelt in laatste instantie echter volgens haar eigen meest innerlijke impulsen tijdens de hele evolutionaire pelgrimstocht in de universiteit

*Plan in die zin, dat de Grote Adem die het heelal gaat vormen, in al zijn bouwactiviteiten wordt geleid en bestuurd door de ideële schets die in de kosmische ideatie ligt besloten. Filosofisch gesproken is deze goddelijke of kosmische ideatie zowel het verleden, het heden als de toekomst, in de zin van een eeuwig NU. De toekomst van het heelal, en natuurlijk ook zijn verleden is daarom aanwezig in de goddelijke ideatie, en ontrolt zich aan het begin van een manvantara overeenkomstig het karma, geleid door de *lipika's*, die werken onder de ideële drang van de kosmische ideatie. Deze laatste omvat natuurlijk het hele toekomstige gebeuren, uit hoofde van het feit dat ze alles bevat dat er ooit zal zijn in het heelal dat tot aanzijn zal komen, van de vleugelslag van een mug tot de komst van de pralaya van een zonnestelsel. Hoewel dus ons lot inderdaad niet alleen in de sterren staat geschreven, maar ook in het kosmische denkvermogen, dat verleden, heden en toekomst ziet, heeft toch elke monade als kind van dat kosmische denkvermogen of als deel van de eigen essentie ervan, haar overeenkomstige deel aan vrije wil en gebruikt dat. Misbruik daarvan wekt onmiddellijk de vergeldende werking van karma op; een goed gebruik, in samenwerking, roept ogenblikkelijk de compenserende zegeningen van karma op. 'Help de natuur en werk met haar mee; en de natuur zal u als een van haar scheppers beschouwen en voor u neerbuigen' (*De Stem van de Stilte*, blz. 13).

Hoewel er dus sprake is van lotsbestemming, bestaat er geen noodlot want iedere monade bevat in haar hart haar eigen deel van de goddelijke wil en intelligentie en is vrij die naar goedgevoelen te gebruiken.

van het leven. Omdat zij haar eigen vrije wil ontleent aan het goddelijke leven, haar eigen deel ervan – en tenslotte handelt overeenkomstig de goddelijke ideatie, omdat in strijd daarmee handelen onmogelijk is – zien we dus dat er geen fatalisme aan te pas komt en geen voorbeschikt lot, d.w.z. het bevel van een hogere macht aan de zich ontwikkelende menigten van monaden. Met andere woorden, elke monade werkt haar lot uit overeenkomstig haar eigen innerlijkste svabhāva of karakter, maar moet niettemin gehoorzamen aan het bouwplan van de goddelijke ideatie. Maar omdat ze een vonk is van het goddelijke leven, waarvan de goddelijke ideatie zelf slechts een manifestatie is, krijgen we een immens groots en verheven beeld dat laat zien hoe alle monaden daadwerkelijk medewerkers worden van het goddelijke plan en alleen ten koste van lijden en ellende in strijd daarmee kunnen handelen. Daarin zit volstrekt geen blind noodlot, geen onfeilbaar kismet en geen onontkoombaar fatum.

Als een manvantara een einde neemt, eindigen alle monaden als het ware met een proefbalans. De moslims brengen het vrij poëtisch zo onder woorden dat het lot van de mens is opgetekend in het Boek van de Lotsbestemming. Zijn toekomst is in het Boek geschreven door zijn eigen vroegere levens. En de goddelijke ideatie wist dat allemaal omdat die goddelijke ideatie – wat is dat? – de alomvattende hiërarch is waarvan wij vonken zijn.

Wij leren dus geen predestinatie in de christelijke theologische zin; maar leren wel nadrukkelijk dat er een lotsbestemming is die ieder mens met zijn intelligentie en zijn wil voor zichzelf weeft, van leven tot leven, ja – van jaar tot jaar en van dag tot dag, door middel van elke gedachte en elk gevoel en daarmee legt hij zijn lot niet alleen vast in zijn karakter dat daardoor verandert, maar ook in het astrale licht, waarin afdrukken worden achtergelaten en beelden worden vastgelegd.

Zoals een spin haar web weeft, zo weeft een mens zijn eigen web van het lot om zich heen. Heel vaak lijden wij mensen door dingen waarvoor wijzelf niet helemaal verantwoordelijk zijn.

Denk daarover eens na! Bent u of ben ik verantwoordelijk voor de oorlogen die in de hele wereld plaatsvinden? In zekere zin zijn we dat wel, als deel van de mensheid. Onze gedachten in het verleden hebben ertoe bijgedragen de astrale vormen in het astrale licht op te bouwen; maar als individu heeft niemand van ons de stoot gegeven tot een oorlog tussen landen. Toch hebben deze oorlogen invloed op ons, en op de ongelukkige volkeren die nu in angst en droefheid leven. Het was hun eigen karma. In het verleden hebben zij het zo gegeven dat ze er middenin terechtkomen. Maar als individu is niemand van hen ten volle aansprakelijk. Dat klinkt subtiel, maar toch is het eenvoudig als we erover nadenken. Tegenwoordig beïnvloedt een oorlog in een of ander deel van de wereld de hele wereld – zo nauw is de mensheid onderling verbonden geraakt. Prijzen stijgen, kosten nemen toe, voedingsmiddelen, luxe artikelen worden misschien te duur voor de meeste mensen, of zijn verboden. Men raakt zijn betrekking kwijt, zorg en angst heersen alom. Heb ik dat veroorzaakt omdat ik eronder lijd? Nee; heeft mijn karma mij hier geplaatst door mijn eigen daden? Ja; en daarom ben ik in zekere mate verantwoordelijk. Er overkomen ons veel dingen waarvoor wijzelf, als mensen die in onze vier beginselen leven – het lagere deel van ons, het kind van de aarde, de menselijke ziel – niet helemaal karmisch verantwoordelijk zijn. Toch is er een deel in ons dat wel aansprakelijk is; dat is de dhyān-chohan in ons, het reïncarnerende ego. Er is dus geen sprake van werkelijk onrecht.

Ik wil het op deze manier onder woorden brengen. Het geestelijke deel van ons is geheel en al verantwoordelijk voor alles wat ons overkomt, want het is het zich wederbelichamende ego dat duizenden levens heeft geleefd; maar het menselijke ego, het kind van de aarde, de gewone menselijke ziel, is niet verantwoordelijk voor veel dingen waarvoor het geestelijke ego haar laat lijden; daarom ondergaat ze, voor wat dat betreft, onverdiend lijden. Een vreemde paradox! Ik vestig de aandacht van de lezers op H.P. Blavatsky's eigen woorden over deze kwestie van onverdiend

lijden, die u in haar *De Sleutel tot de Theosofie* zult vinden, op de bladzijden 149-150 – misschien vooral blz. 150. Op die beide pagina's wijst H.P. Blavatsky in haar weergaloze stijl erop dat, hoewel het reïncarnerende ego verantwoordelijk is voor alles wat een mens overkomt, goed, slecht en neutraal, het aardse kind of de wederbelichaamde mens vaak ondergaat wat voor hem onverdiend lijden is; zoals zij echter op blz. 150 uiteenzet wordt de *persoonlijke* mens op het moment van de dood gedurende een kort ogenblik één met de geestelijke *individualiteit*, ziet en begrijpt zichzelf zoals hij is, niet geflatteerd door vleierij of zelfmisleiding.

Hij leest zijn leven en blijft als toeschouwer omlaag zien in de arena die hij verlaat; hij voelt en weet de rechtvaardigheid van al het lijden dat hij heeft doorgemaakt.

Hoewel de persoonlijke mens, het aardse kind, het lagere vier-tal, in dit leven inderdaad onverdiend lijden ondergaat, als gevolg van oorzaken die in vorige levens zijn gezaaid en daarvoor schade-loosstelling ontvangt in de gelukzaligheid van devachan, *is* het reïncarnerende ego of de echte acteur in het levensdrama wel aansprakelijk omdat die de drager van karma is. Wanneer dus de *persoonlijke* mens op het ogenblik van de dood met het reïncarnerende geestelijke ego is verenigd, dan ziet zelfs die persoonlijke mens de volkomen rechtvaardigheid van alles wat er is gebeurd – onverdiend lijden voor de mens van dit leven, maar karmisch het gevolg van daden van het ego in vorige levens.

U ziet dus dat één deel van ons verantwoordelijk is voor iets waarvoor het lagere onschuldige deel niet verantwoordelijk is. Dit lagere deel van ons ontvangt na de dood vergoeding in devachan voor al het onverdiende lijden, het verdriet, de pijn en de schade die het in dit leven heeft gehad of ervaren; met andere woorden, voor de dingen die het in dit leven niet zelf opzettelijk heeft teweeggebracht, maar die het is overkomen omdat het reïncarnerende ego, in tegenstelling tot het kind ervan of de lagere mens,

wel verantwoordelijk is.

Het is geen wonder dat de meesters ons zeggen dat het ontwikkelen van een geest van mededogen, van medelijden, van sympathie, sympathie voor de ziel van mensen een van de belangrijkste dingen in het leven van de mens is. Als wij dat hebben, stijgen we hoog uit boven de ziel van het aardse kind. Het geestelijke deel van ons bezorgt ons soms voor ons eigen bestwil lijden, verdriet en moeilijkheden. Het wordt zelf aansprakelijk. Sta daarom niet klaar om anderen iets te verwijten, zeg niet zo gauw: o, het is zijn karma! Daar ligt juist uw kans om de helpende hand te bieden. Door het niet-verrichten van een barmhartige daad verricht men een daad die neerkomt op een doodzonde, zoals H.P. Blavatsky het zo prachtig zegt. En men zal rekenschap ervoor moeten afleggen. Deze les houdt niet in dat men blindelings iets moet doen en overal met onbeheerste gevoelens van mededogen te werk moet gaan. Het betekent dat men zijn verstand moet gebruiken. Er zijn heel wat misdadigers in de wereld en die maken een vreselijk karma in de wereld. Maar als men weet dat iemand hulp nodig heeft, is het misdadig om die niet te verlenen en zal men karmische vergelding moeten ondergaan voor onze passieve houding. Bedenk wat de warme handdruk betekent van iemand die ons helpt als we in nood verkeren. We vatten weer moed en voelen dat we niet alleen staan in de wereld; dat er tenminste iemand is die vriendelijk aan ons denkt. Eén aanraking van het goddelijke geneest en versterkt de hele wereld.

Het antwoord op de vraag, leert de theosofie voorbeschikking, is dus nadrukkelijk ontkennend. Maar we zeggen wel te geloven in het lot dat ieder mens voor zichzelf en om zich heen weeft, waaraan niet is te ontkomen omdat het de ontkiemende zaden zijn die we uit eigen wil of keuze hebben gezaaid. We brengen ook de verheven en grootse leer, zoals al is uiteengezet, van de vrije wil van de mens; althans betrekkelijk vrij, afhankelijk van het peil van zijn ontwikkeling en van het onontkoombare lot dat de voetstappen van de boosdoener volgt en iemand die goeddoet overgiet

met zegeningen. Het ene, vergelding, is even onvermijdelijk als het andere, compensatie voor het goede dat we hebben gezaaid.

Het is een prachtig idee om over na te denken dat de goddelijke ideatie bij het begin van het manvantara als het ware een plan heeft voor het hele toekomstige manvantara, niets voorbeschikt, niets verdoemt, maar als de stille wachter in zijn luisterrijke wijsheid ziet wat zijn kinderen in dat manvantara uit zichzelf zullen ontvouwen: het lot dat in het verleden werd geweven. Dat de avatāra's van de goden van tijd tot tijd onder ons verschijnen om onze blik te richten op de wetten van het Zijn en ons, menselijke pelgrims, zodoende de weg te wijzen, te troosten en te helpen, heeft voor een groot deel tot doel dat plan, dat immanent is in de goddelijke ideatie, uit te voeren.

Waar twee of drie zijn vergaderd . . .

ER IS EEN OUD GEZEGDE dat luidt: waar twee of drie zijn vergaderd in mijn naam, dat wil zeggen, geestelijk bijeenzijn, bij die twee of drie is de geest aanwezig.

Daarin schuilt een grote occulte waarheid en als u deze twee of drie met vijftig of honderd vermenigvuldigt en beseft of probeert te beseffen dat de kracht van het samengaan van de geestelijke wil en begrip veel goeds in de wereld kan doen, en als u dit voor ogen houdt als een ideaal van dienstbaarheid en troost, dan zult u het, denk ik, met me eens zijn dat we in theosofische bijeenkomsten niet alleen om troost, steun en licht voor onszelf bijeenkomen, maar dat overal waar die samenkomsten worden gehouden we elkaar ontmoeten als mensen die ernaar streven zich te verenigen met de hoogste elementen van de mensheid.

Er ligt in deze woorden misschien meer besloten dan oppervlakkig lijkt.

Wat is waarheid?

HOE KUNNEN WE WAARHEID VINDEN of uit de verschillende leringen die zich als waarheid aandienen kiezen welke de juiste of beste is? Wat is waarheid? Herinnert u zich dat Pontius Pilatus, toen hij Jezus verhoorde de vraag stelde: Wat is waarheid? Ik vraag u hetzelfde: wat is waarheid? Denkt u dat iemand van u de hele waarheid kan bezitten binnen het kleine bestek van zijn denkvermogen? Ziet u niet in hoe dwaas die vraag is? Het enige wat we aan waarheid kunnen bezitten is een gedeeltelijke kennis van de wetten van het heelal, een steeds groeiende kennis, een steeds groter wordend gebied van bewustzijn en gevoelens, een groei in wijsheid en innerlijke kracht. Maar als iemand binnen het kleine bereik van zijn denken, van zijn brein, de hele waarheid zou kunnen bevatten, hoe droevig zou dan het vooruitzicht op de toekomst voor hem zijn. Dan is het voor hem afgelopen, hij is klaar, hij heeft alles! Hij bezit de oneindige waarheid – gelukkig is dat allemaal onmogelijk.

Waarheid is betrekkelijk, want wat men waarheid noemt is in feite wat ieder mens individueel van de wetten van het heelal om ons heen kan begrijpen, in zich opnemen, ontvangen en verwerken; en ik bedoel dan eerder het geestelijke heelal dan het grofstoffelijke dat ons het lichaam schenkt. Ik herhaal, waarheid is betrekkelijk, wat op zijn eenvoudigst uitgedrukt wil zeggen dat wat waarheid is voor Jan, onwaar kan zijn voor Piet. Klaas ziet misschien een hogere waarheid en weet in welk opzicht Jan en Piet het mis hebben; en weer een ander, met een nog ruimer inzicht en scherper verstand dan Klaas, ziet en voelt misschien nog meer.

Wees daarom grootmoedig in uw gevoelens tegenover ande-

ren. Leer respect te hebben voor echte overtuigingen, als het inderdaad overtuigingen zijn; en leer begrijpen dat de meeste meningen maar weinig waarde hebben, meningen die net zo ver-anderlijk en vaag zijn als het maanlicht.

Waarheid op zich is oneindige wijsheid en welke mens heeft die? Zelfs de goden bezitten alleen een deel ervan, maar wel een veel groter deel dan wij. U ziet dus hoe nutteloos zo'n vraag eigenlijk is en hoe verontrustend het is dat zulke vragen zoveel kwaad bloed tussen mensen hebben gezet, niet alleen in godsdienstzaken, maar in elk aspect van het menselijk bestaan. In plaats van anderen vriendelijk en met sympathie te bejegenen en te proberen het standpunt van een medemens te begrijpen, is er voortdurend sprake van botsende meningen en van woordenstrijd, wat op zijn minst tot droefheid en op zijn ergst tot wanhopige ellende leidt – allemaal heel dwaas en eigenlijk kinderachtig, want het is onnodig. De eenvoudige oude regel van broederschap en vriendelijkheid lost al deze problemen op. Bedenk dat uw eigen groei in wijsheid gestaag doorgaat, dat uw begrip voortdurend toeneemt. Leer daarom tegenover anderen welwillend te zijn.

Natuurlijk zit er in sommige filosofische stelsels meer waarheid dan in andere. Dat spreekt vanzelf, want sommige mensen zijn meer ontwikkeld dan anderen, wijzer, hebben een scherpere geest en zien verder. Leer daarom mild te zijn, maar altijd gereed om een nieuwe waarheid te ontvangen en een leraar te volgen van wie u denkt dat hij die waarheid bezit en daarmee erkent u dat het mogelijk is dat iemand anders iets meer weet dan uzelf. Om een ander mens te kunnen volgen moet men grootmoedig zijn en daarmee doel ik niet op onvoorwaardelijke slaafsheid of onderdanige gehoorzaamheid. Daar heb ik een afschuw van. Ik bedoel een eerlijke, innerlijke overtuiging dat iemand anders in de wereld meer weet dan uzelf; zo'n innerlijke overtuiging siert de mens en verleent hem waardigheid.

De waarheid zit vanbinnen, in u en in mij. In ieder mens zit een verborgen bron van waarheid en dus van wijsheid, waaruit hij kan

drinken; en die verborgen bron is zijn eigen innerlijke wezen, zijn schakel met het goddelijke, dat het hart van ons heelal is; want dat hart is ook zijn hart omdat we van dezelfde substantie zijn; we zijn kinderen van zijn leven, het kroost van zijn denken. Zelfs de fysieke atomen die mijn lichaam vormen zijn daarin alleen gast en ik ben hun gastheer. Ze komen tot mij vanuit de meest verafgelegen sferen van het melkwegstelsel, blijven een poosje in mijn lichaam, geven vorm eraan en gaan dan verder. En misschien bezoedel ik helaas hun aanzien, als ze vol vertrouwen tot mij komen, of wellicht zuiver ik ze. Maar wat er ook gebeurt, diezelfde atomen zullen de een of andere dag tijdens het eindeloos rondwentelen van het levenswiel, dat eeuwig voortduurt, naar mij terugkeren.

De grote wielen bewegen bij de gratie Gods;
De kleine wielen bewegen ook!

U kent de oude negrospiritual – daarin schuilt een prachtige waarheid!

Waarheid is dus alleen dat wat het geestelijke wezen in u kan opnemen uit wat u bestudeert, uit uw intuïtieve ingevingen, uit uw omgang met uw medemensen en vooral uit uw innerlijke aspiratie. Is er waarheid in de wetenschap? Is er waarheid in de kerken? Het antwoord is duidelijk, nietwaar! Is de waarheid te vinden in de collegezalen voor filosofie van onze universiteiten? Hetzelfde antwoord. In de kerk en in de collegezaal en in het wetenschappelijk laboratorium vindt u niet meer dan mensen daar individueel brengen; en die mensen weten individueel slechts zoveel als zij vanuit zichzelf hebben ontwikkeld.

U ziet dus hoe zinloos het is deze vraag te stellen met betrekking tot de verschillende sekten en groeperingen. Waar is waarheid te vinden, en als we haar vinden, hoe herkennen we haar dan? De toetssteen is *in ons*; want in het hart bevindt zich de waarheid, in de kern van uw wezen, het goddelijke centrum dat identiek is met het goddelijke centrum van het heelal, want wij zijn de kinde-

ren daarvan, van zijn essentie; en naarmate een mens deze goddelijke vonk die in zijn eigen wezen brandt, leert kennen en wordt, groeit zijn vermogen om de waarheid te bevatten. Hoe meer hij in harmonie is met de trillingen van die geestelijke zon in hem, die vonk die het licht is van de godheid van het melkwegstelsel, des te meer kent hij de waarheid.

Maar wees in de praktijk mild tegenover hen die anders denken dan u, in het besef dat uw eigen begrip ook beperkt is. Ga niet over tot sarcastische opmerkingen, want dat is een kenmerk van kleinzielige mensen. Wees ironisch zo u wilt, maar niet onvriendelijk sarcastisch. Als iemand zijn toevlucht neemt tot sarcasme betekent dat alleen dat hij niets te zeggen heeft dat verstandiger is. Wees vriendelijk voor anderen; eerbiedig de overtuigingen van anderen; en zoek voortdurend die bron van wijsheid in uzelf waar inderdaad, in haar diepste diepte, de volle waarheid woont.

Goede voornemens

DE WAARDE VAN GOEDE VOORNEMENS ligt vooral in de training die we erdoor krijgen als we er ernst mee maken. Iemand houdt zich niet aan zijn voornemen en omdat hij innerlijk maar een vaag gevoel van waarheid bezit, zegt hij direct: wat hebben voornemens voor zin? Maar een ander die al wat meer ervaring heeft opgedaan, beseft dat iemand die goede voornemens voortdurend herhaalt een ander mens wordt. Rome werd niet op één dag gebouwd. Niemand werd ooit een god in een enkele kosmische cyclus. Door voortdurende wilsinspanning, herhaalde goede voornemens, verandert het karakter en wordt de mensheid goddelijk.

Dat is de waarde van goede voornemens. Het is waar dat we zwak zijn en ze niet uitvoeren, maar als men zo redeneert heeft men het verstand van een kind, want zo zou een kind kunnen redeneren. Maar een volwassene met ervaring beseft dat hij juist door zijn krachten te oefenen sterker wordt; een voornemen koesteren aan het begin van het jaar heeft iets magisch, hoe vaak u het ook schendt. Men herinnert zich de hoopvolle verwachting die voortkwam uit het intuïtieve gevoel vanbinnen dat men tot grootse gedachten in staat is en dat het onze eigen schuld is als we aan die gedachten geen uitvoering geven; bij elke nieuwe poging zijn leven op eigen kracht te veranderen wordt het gemakkelijker er gevolg aan te geven.

Dat is de zin van goede voornemens; door die voornemens te herhalen verandert tenslotte het karakter in overeenstemming daarmee. Het is zo eenvoudig. De goede voornemens worden langzamerhand een denkgewoonte en een denkgewoonte beheerst onze daden en regelt ons lot.

Ik denk dat het koesteren van goede voornemens iets edels en

schoons is, want er bestaat geen andere manier om het karakter te veranderen; als u tevreden bent met uzelf zoals u bent, bent u minder dan menselijk; want er heerst in het hart van de mens een onverzadigbare honger naar betere, grootsere en mooiere dingen; en ieder normaal mens voelt dat, en wie meer dan normaal is laat zich daardoor leiden. Als dit idee ons helder voor de geest staat, worden onze voornemens niet alleen voornemens voor het nieuwe jaar, maar goede voornemens bij het begin van iedere maand, ja zelfs bij iedere zonsopgang.

Wij hebben geen dogma's

WIJ HEBBEN IN DE THEOSOPHICAL SOCIETY en in het werk dat ze doet geen dogma's, en geen geloofsbelijdenis; dat wil zeggen dat we hindoe-theosofen, boeddhistische theosofen, christelijke theosofen, moslim-theosofen en joodse theosofen hebben, en andere theosofen die niet tot een religie behoren – behalve dan tot theosofie als de religie der religies. Daarom is het onze dure plicht in ons hart de geest van broederlijke liefde tegenover allen te ontwikkelen, hoezeer ze ook in hun filosofische, religieuze of wetenschappelijke opvattingen van ons verschillen; maar al zijn we dus als lid volkomen vrij in onze keuze van religie of filosofie, we houden allen vast aan de eerste vereiste voor een theosoof, namelijk het geloof in universele broederschap en trouw aan de verheven ethiek die theosofie onderwijst.

Bemoediging op het pad

GEEN MENS IS ZONDER ZORGEN, van welke aard ook, maar we moeten niet vergeten dat de zorgen en moeilijkheden van het leven onze ware vrienden zijn – vrienden omdat ze ons karakter versterken; ze geven ons een gevoel van medeleven met hen die lijden en pijn hebben. Door de innerlijke kracht die ze in ons opwekken, stellen ze ons ook in staat onze eigen lasten met minder moeite en met meer vreugde in ons hart te dragen, zodat, wanneer eenmaal het leed zijn magische uitwerking op ons heeft gehad, het lijden voor ons niet langer lijden betekent en we het zien met een rustig en stralend oog en een blij hart, als het mysterieuze werk van de goden.

Door leed en een vurig verlangen naar licht gaan we vooruit; als het licht komt, brengt dat ook grote vrede en grote wijsheid met zich mee, en ons hart vindt rust.

Denk dus daaraan als er moeilijkheden komen en probeer een innerlijke sfeer van schoonheid, rust en vrede te ontwikkelen en liefde voor uw medemensen; u zult ontdekken dat dit geluk en voorspoed meebrengt in alles wat de moeite waard is.

Bedenk dat het karmische lijden nooit blijvend is, maar gewoonlijk van korte duur, al lijkt het op dat moment misschien lang; is dit karma eenmaal uitgewerkt en uitgeput, dan komt het tot een einde en luidt het een nieuwe en betere cyclus in.

Ik zal nu proberen uw vraag te beantwoorden over uw gebrek aan tijd om regelmatig de diepere theosofische leringen te bestuderen. Ik weet precies wat uw situatie is en weet ook hoe u ernaar verlangt meer tijd te kunnen besteden om kennis van de technische theosofie te krijgen. Dat is inderdaad heel belangrijk; maar mag ik aan de andere kant erop wijzen dat als men zijn leven wijdt

aan de zaak van de meesters, dit nog belangrijker en beter is dan het bezit van kennis van de technische theosofie; en dat doet u toch. Dat schept een karma dat nog mooier is dan wanneer men zijn leven besteedt aan de studie van de technische theosofie.

Uw situatie herinnert me aan die van sommige chela's die met hun hele hart ernaar verlangen meer tijd te kunnen geven aan de technische studie van de wijsheid van de goden, maar op wie een beroep wordt gedaan hun verlangen op te geven en als boodschapper en afgezant de wereld in te gaan om anderen te geven wat zij al hebben verworven. Ziet u niet dat uw geval enigszins lijkt op dat van deze chela's die door hun hartenwens naar meer licht op te geven, geestelijk groeien en eigenlijk innerlijk meer bereiken dan wanneer ze een plicht verzuimen die hun leraren hun opleggen?

Put daarom troost uit deze gedachte. U maakt geestelijke en intellectuele vorderingen. U groeit ook in moreel opzicht omdat u een edel leven leidt in dienst van onze heilige zaak en alles geeft wat u kunt zonder aan beloning te denken; zelfs van hun hoogste discipelen vragen de meesters niet meer dan dat.

Voel u daarom niet bedroefd en wees niet ontmoedigd. U heeft me gevraagd openhartig mijn mening te zeggen en u raad te geven en die geef ik u nu; ik zeg u nog eens dat u geestelijk en intellectueel sneller groeit door wat u nu doet dan het geval zou zijn als u zich ergens comfortabel terugtrok en uw leven aan studie wijdde voor uzelf alleen. Vergeet niet dat het chelapad begint met het zich opofferen voor de wereld en eindigt met het zich opofferen voor de wereld – als er ooit een einde zou zijn, wat niet het geval is. Op die wijze ontwikkelden zich de grote meesters van wijsheid en mededogen en vrede. Zo ontstaan de boeddha's.

Toch is technische studie heel erg belangrijk en ik ben blij dat u zo vaak erover spreekt, want het bewijst dat u het juiste inzicht heeft. Maar ik weet ook dat u heel wat technische kennis verkrijgt door u zo met uw hele hart in het theosofische werk te storten. U neemt die kennis op zonder dat u dat misschien beseft.

U absorbeert die uit de theosofische atmosfeer; en uit alles wat ik heb gelezen dat u heeft geschreven blijkt dat u heel wat technisch *inzicht* verwerft. Het is een waar voorbeeld van echte witte magie dat iemand meer leert door onzelfzuchtig onze zaak te dienen dan door alleen te denken aan zijn eigen vooruitgang en al zijn tijd te wijden aan persoonlijke ontwikkeling. Dit laatste is per slot van rekening zelfzuchtig en het sluit de deur van hart en hoofd voor het binnentreden van het geestelijke licht en hoewel het verlangen naar eigen vooruitgang feitelijk een edel verlangen is, zal het zelfzuchtige verlangen, als het op zelfzuchtige wijze wordt nagestreefd, verhinderen dat het doel wordt bereikt waarnaar men verlangt.

In dat opzicht heeft u niets te vrezen. Door uw leven van toegewijde dienstbaarheid aan onze heilige zaak bent u geestelijk en intellectueel in een positie waarin u in werkelijkheid meer leert, zoals ik zei, misschien zonder het nu te beseffen, dan u op een andere manier zou kunnen leren.

– *Uittreksels uit een brief*

De natuur in stil gebed

IS HET OOI**T** BI**J** U OPGEKOMEN dat de mens over een religieus instinct beschikt, dat misschien het diepste en meest subtiële en in één opzicht het hoogste in zijn hele wezen is, omdat hij dit deelt met het hele universum? Dat gevoelens van ontzag en eerbied de mens zo verheffen, omdat hij zijn nietige persoonlijkheid verliest als hij in die toestand verkeert; en dat zelfs het ontzag en deze eerbied die in hem leven, zelfs al is hij nog maar weinig ontwaakt, ook in de natuur aanwezig zijn? Ziet u welke conclusie u hieruit zou moeten trekken? Voor mij zijn deze gedachten zelfs al sinds mijn jeugd vertrouwd, heel vertrouwd; en ik ging vaak 's avonds naar buiten om naar de schitterende sterren te kijken. Overdag trok ik dikwijls de bergen in en ging achterover in het gras liggen kijken naar de veranderende wolken en overal zag ik eerbied en ontzag.

Het scheen me toe in die tijd, om het in de gedachten uit mijn jongensjaren weer te geven, dat de hele natuur in stil gebed was verzonken. Ik zag overal majesteit, onuitsprekelijke wijsheid, omdat ik deze in me voelde, natuurlijk onontwikkeld, maar de kiem was in me omdat ik een kind van de goden ben. Ze zijn in me omdat ze in de natuur zijn. Voor mij is de natuur altijd een religieus bouwwerk, in de hoogste betekenis van het woord religieus: haar orde, haar grootsheid en haar sympathie evenaren haar onzegbare kracht en wijsheid die overal en in alles zichtbaar zijn. Voor mij verraden ze altijd de aanwezigheid in me van wat zich, hoe klein ook en nauwelijks ontwaakt, tot uitdrukking begint te brengen.

Hoe vol eerbied zouden we niet moeten zijn tegenover onze medemensen; want door deze gedachten te koesteren, die ons als

mens zoveel waardigheid verlenen, beseffen we dat, als we de hand uitsteken en een medemens aanraken, we een god aanraken, zoals de dichter zei. Dat heeft iets groots. Het bewustzijn van de mens stijgt uit boven het kleine en nietige, het lage en onvolmaakte, naar de grootse, fundamentele dingen van het heelal en het leven.

Denk hierover eens na: de natuur, zelfs ons kleine zonnestelsel als een van de oneindige reeksen wezens in de grenzeloze ruimte, is een religieus wezen. Haar afmetingen getuigen van eerbied en ontzag en orde. Hoe komt dat? Dat komt, zoals Emerson zegt, door de inwonende kosmische ziel, de inwonende geest die uit het grenzeloze tevoorschijn komt. Als kind van de ruimte, zoals u en ik, zijn we eveneens kinderen van het grenzeloze.

Twee manieren om de werkelijkheid te zien

HET WERKELIJKE, DE WERKELIJKHEID, *Sat*, of nauwkeuriger uitgedrukt, *Asat*, *Tat*, is dat wat *is* tijdens de kosmische mahāpralaya; en alle gemanifesteerde heelallen worden tevoorschijn gedroomd als Brahman slaapt in wat wij manvantara noemen.

We moeten in het oog houden dat er zelfs onder occultisten juist op dit punt sprake is van een verschil, niet in kennis maar in de manier van weergeven. In oude tijden was het gebruikelijker te zeggen – en ik gebruik nu de hindoetermen – dat Brahman ontwaakt, en Brahmā en het gemanifesteerde heelal wordt met alles daarin. Met andere woorden, Brahman ontwaakt als het manvantara begint en valt in slaap als de pralaya aanbreekt. Dit is volkomen juist als men het vanuit dit standpunt wil bekijken en ik zou eraan kunnen toevoegen dat het een vertrouwd begrip was in het Griekse en Latijnse filosofische denken, zoals blijkt uit de volgende uitspraak, die aan de stoïcijnse filosoof Cleanthes wordt toegeschreven en die in het Latijn is gesteld, hoewel hij een Griek was: *Quodcumque audiveris, quodcumque videris, est Iuppiter*, ‘Wat u ook hoort, wat u ook ziet, het is Jupiter’ – een in het oude Hindoestan heel vertrouwde gedachte, waar men van Brahmā zegt dat hij het heelal uit zichzelf voortbrengt; met andere woorden, Brahmā *is* het heelal en alles wat daarbij hoort en is toch erboven verheven. Dit doet ons denken aan woorden uit de *Bhagavad Gītā* die aan Krishna worden toegeschreven: ‘Ik breng dit hele universum voort uit een deel van mij en blijf ervan gescheiden’.

Maar de andere en eveneens correcte manier om dit te bekijken – en ik moet eerlijk zeggen dat ik deze soms, als ik over de zaak

nadenk, een meer spirituele en juistere manier vind dan de eerstgenoemde, al is die voor ons mensen moeilijker te begrijpen – is zich voor te stellen dat Brahman ontwaakt wanneer mahāpralaya begint; want dan hervat de werkelijkheid bij wijze van spreken haar stroom van levens. De heelallen in hun verschijningsvormen zijn tot het volgende manvantara uit het bestaan verdreven, en verdwijnen als herfstbladeren wanneer de herfst ten einde loopt en de winter begint. Meegevoerd als het ware door de winden van pralaya, wordt het hele gemanifesteerde leven *als gemanifesteerd leven* uit het bestaan verdreven. Alles wat werkelijk is wordt binnenwaarts en opwaarts in zijn oorspronkelijke werkelijkheid teruggetrokken en dan is het goddelijke zichzelf weer. Dit is paranirvāṇa. Het is dan wakker en droomt niet meer tot het volgende manvantara.

Diegenen die in oude tijden deze andere zienswijze begrepen, die erop neerkomt dat de werkelijkheid zichzelf wordt wanneer de gemanifesteerde dingen of de verschijnselen overgaan in pralaya, hebben deze gedachte op verschillende manieren figuurlijk of in beeldspraak weergegeven en de voorkeur ging uit naar deze: alle gemanifesteerde werelden zijn slechts de dromen van Brahman. Brahman slaapt en droomt karmische dromen, dromen die door karma zijn teweeggebracht. Deze dromen zijn de gemanifesteerde werelden en alles wat zich daarin bevindt. Als de droom een einde neemt en het heelal verdwijnt, als de dromen eindigen en de heelallen verdwijnen, dan ontwaakt Brahman. Brahman wordt dan weer zichzelf.

Ik denk dat beide zienswijzen juist zijn. Toch heb ik, zoals ik zei, mezelf vaak afgevraagd of de tweede manier niet wat verhevener is, dichter bij de onzegbare waarheid staat dan de meer populaire manier die gemakkelijker wordt begrepen. Er zijn overeenkomsten met ons eigen leven. Als we 's morgens wakker worden, nemen we onze dagelijkse plichten op, die we vervullen en die karmisch zijn. Maar als we 's avonds in slaap vallen en de dingen van de fysieke stof en het lagere mentale gebied verdwijnen,

komen we dichterbij het goddelijke in ons. We stijgen op, komen dichterbij de god in ons, gaan naar het abstracte, weg van het concrete.

Hoewel deze tweede manier om de zaak te bekijken misschien niet méér waarheidsgetrouw is dan de eerste, maakt ze toch, wat men mahāmāyā, kosmische māyā, noemt iets begrijpelijker voor ons, denk ik.

Aan het einde van Brahmā's leven, als zelfs de dagen en nachten van Brahmā overgaan in het volstrekt werkelijke, de werkelijkheid in het hart van het werkelijke, is alles weggevaagd of teruggetrokken of naar binnen gekeerd: ik vraag me af of deze laatste gedachte niet een treffende bevestiging geeft van de bewering dat misschien de tweede manier om Brahmā te zien in ontwaakte en in slapende toestand de meest werkelijke is. Want aan het einde van Brahmā's leven, als Brahmā weer Brahman wordt, verdwijnen niet alleen alle gemanifesteerde dingen uit het bestaan, als een nevel die zich oplost, maar zelfs het kosmische mahat trekt zich terug of verdwijnt. Mahābuddhi verdwijnt en er blijft niets over dan Brahman. Een eeuwigheid lang, zo lijkt het ons, honderden miljarden jaren, is Brahmā wakker, droomt zelf niet langer dromen van karmische heelallen, maar is, zo moeten we het wel zeggen, verzonken in de werkelijkheid, in de onuitsprekelijke diepten van Brahman's eigen essentie. Alles is verdwenen behalve Brahman; de dromen zijn geëindigd. Als dan het nieuwe leven, of liever als Brahmā zich weer belichaamt, dan ontwaakt de melkweg weer, maar Brahman begint opnieuw te dromen, droomt de werelden, droomt de heelallen tot bestaan, droomt de karmische dromen van het lot. Dan wordt het Ene het vele: uit het bewustzijn van het onnoembare komen de legers, de zwermen, de menigten wezens tevoorschijn. Abstracte ruimte is opnieuw gevuld met zonnen, zonnestelsels en rondwentelende werelden.

We zien dus dat Brahman en Brahmā, het kroost van Brahman, niet alleen op een planeetketen betrekking kunnen hebben, maar ook op een zonnestelsel of een melkweg; en op een nog

verhevener schaal op een supermelkwegstelsel dat vele melkwegstelsels in de schoot van de eindeloze ruimte omvat. Met andere woorden, Brahman en zijn kroost Brahmā kunnen op een van deze verschillende gebieden slaan of op alle, die steeds in grootte toenemen. Brahman droomt karmische dromen van het lot en heelallen flitsen tot aanzijn; ze verschijnen als levenszaden of het broedsel van Moeder Ruimte en dat noemen we manvantara of mahāmanvantara. Als omgekeerd het dromen van Brahman eindigt, worden de werelden uit het bestaan weggevaagd en ontwaakt Brahman weer als het Zelf van Brahman.

Laten we tot slot bedenken dat, als we over grenzeloze oneindigheid of over het begin- en eindeloze, of grenzeloze spreken, we dit *Tat* noemen, een woord uit het Sanskriet met de betekenis van Dat; en dat het grenzeloze *Tat* talloze Brahmans, grotere en kleinere, in ontelbare aantallen omvat.

Plicht en moreel evenwicht

ALLEEN KENNIS van het gezegende karma met zijn oneindig rechtvaardige maatstaven voor harmonie behoedt de denkende en voelende mens ervoor diep ontmoedigd te raken. Deze sleutel voert de aardse mens, als hij hem begrijpt, langzaam en geleidelijk omhoog en verruimt zijn visie, tot hij tenslotte de werkelijkheid ziet, zoveel daarvan als zijn denkvermogen kan bevatten; en ondanks al zijn lijden in de wereld als gevolg van karmische noodzaak, weet hij dat alles in wezen goed is.

Laat niemand op dat punt innerlijk verharden en denken dat hij zich niet hoeft in te spannen om anderen te helpen of behulpzaam te zijn, of de dorstige een slok fris water te geven. Denk aan de oude wet die H.P. Blavatsky ons bracht: Het nalaten van een barmhartige daad wordt voor u het begaan van een noodlottige fout.

Ik vraag me af hoevelen van ons deze grondleer van universeel broederschap vergeten. Het zijn zulke eenvoudige woorden! Ze lijken zo afgezaagd en toch bevatten ze de leer van de goden. Deze woorden, *universele broederschap*, houden de hele Wet en alle Profeten in. Vergeet niet dat kennis niet alleen macht met zich brengt, maar ook verantwoordelijkheid. Wat door de vingers kan worden gezien als u onwetend bent, wordt u aangerekend als u de Wet kent. Dat is precies een van de redenen – althans een van de redenen – waarom de meesters de hogere leringen van de theosofie, de occulte leringen, zo streng geheimhielden. Van iemand die niet weet, wordt veel vergeven. Weinig vergeven wordt iemand die weet en inactief blijft. Niets wordt hem vergeven die weet, die kan handelen maar de drang om te handelen mist. Hij is schuldig aan een misdaad tegen de natuur; en het enige waarop wij als

bestudeerders van de oude wijsheid moeten letten is dit: laten we nooit zo handelen dat we een broeder kwetsen of onrecht aandoen, ook al denken we volkomen gelijk te hebben. Het doet er niet toe hoe overtuigd we ervan zijn dat onze broeder ongelijk heeft. Uw plicht, mijn plicht, is te zorgen voor onze eigen dharma. Als we onze eigen dharma of plicht vergeten en ons veroorloven een broeder te beoordelen en vervolgens iets tegen hem te ondernemen of hem te grieven, is dat heel gevaarlijk. De plicht, de dharma van iemand anders is gevaarlijk voor u. Oordeel daarom niet.

Het zijn zulke eenvoudige waarheden, zo logisch, zo duidelijk en aantrekkelijk! Onze aarde zou een hemel zijn als mannen en vrouwen zich erdoor lieten leiden. En toch misleidt men nu zichzelf en anderen die hoge posten bekleden met dezelfde kwalijke gedachte: dat strijd, bestraffing en haat een morele plicht worden. Toon me één passage waaruit blijkt dat dit door de heilanden van de wereld is onderschreven, één enkele passage. U zult die niet vinden. Het geheim is dat u uw plicht moet doen, overal en altijd. U heeft een plicht tegenover uzelf, tegenover uw ziel. De voor naamste plicht van alle is dat men eerlijk en oprecht denkt, dat men juist leeft, nooit een broeder kwetst. Dan komen de plichten tegenover het gezin, dan de plichten tegenover het land; en voor enkelen, in zeldzame gevallen, de plichten tegenover de goden of halfgoden. Dit ligt echter allemaal besloten in die ene gedachte, de universele plicht van een mens tegenover de mensheid, een plicht die alles omvat.

Denk geen moment dat ik tegenstrijdigheden verkondig, dat uw rechtsgevoel tegenover Y ooit in botsing zal komen met uw rechtsgevoel jegens X. Dat gebeurt nooit. Het is onmogelijk! Als er in uw denken een conflict bestaat, bewijst dit dat uw denken niet helder is, dat u vooringenomen bent. Als uw denken kristalhelder is en openstaat voor geestelijke inspiratie, zult u geen twijfels hebben. Uw plicht zal u dan altijd helder voor ogen staan; en een plicht eist nooit dat u iemand kwetst. In ogenblikken van

nood, wanneer we hard ons best doen om te weten wat goed is, is het soms moeilijk precies te *weten* wat juist is. Dat komt door onze onvolmaakte, geestelijke en intellectuele groei; en het enige wat we op die momenten kunnen doen is ons best doen en ons de beginselen van de voorschriften voor ogen houden: nooit iemand benadelen; een gegeven woord houden; trouw blijven aan een gelofte. Wees eerlijk, wees zuiver in alles; wees oprecht en doe geen kwaad; wees wijs als de slangen, dat wil zeggen, de adepten; argeloos of onschuldig als de duiven. In de oudheid was de duif een zinnebeeld van de chela.

Een groot Europeaan, aan wie eens werd gevraagd wat hij het belangrijkste vond bij een botsing van plichten, antwoordde kort: Doe de plicht die het dichtstbij ligt; dan zullen alle andere hun juiste plaats vinden. Iemand die trouw is aan zichzelf, zal trouw zijn aan zijn gezin; hij zal trouw zijn aan zijn land; en met de ruimere visie die deze regel meebrengt, zal hij trouw zijn aan de hele mensheid.

Eén leven – één wet

HET IS EEN WONDER te zien hoe de oude godswijsheid van de mensheid alle verschijnselen in de natuur herleidt tot een algemeen en majestueus plan, zodat alles onder een enkele wet valt die voor de mens begrijpelijk is: want de goddelijke wijsheid toont ons dat, zoals wij worden geboren, ons korte leven leiden en dan sterven, de werelden dat ook doen, evenals de zonnen in die werelden en de planeten en de vele rijken van de verschillende zonnen, de atomen waaruit alle dingen bestaan en de elektronen in de atomen. Ze zijn alle periodiek, niet alleen in de zin van cyclisch, maar in de zin dat ze perioden doormaken: een begin, een hoogtepunt en een einde en, na de cyclus in de onzichtbare werelden te hebben volbracht, vangt een nieuw begin aan, een tweede hoogtepunt, waarna een heengaan volgt, wat niet meer betekent dan dat ze opnieuw in de onzichtbare werelden verdwijnen om daar nieuwe en veel grootsere avonturen te beleven dan ons kleinere zonnestelsel ons kan verschaffen.

Alle dingen werken op dezelfde manier omdat de natuur één wet kent, één hoogste wet die in haar bron, een goddelijke bron, een en al energie is; en gewoonten, gedragingen, werkwijzen, worden alle beheerst door dezelfde kosmische krachten en intelligentie, wat eenvoudig wil zeggen dat alle dingen op overeenkomstige wijze deze basiswetten volgen, alle onder het bestuur van het kosmische leven, en dat alle uitdrukking geven aan de vele variaties die de natuur zo rijkelijk verschaft en die onze bewondering en hoogste eerbied wekken. Want hoewel alle dingen en alle wezens dezelfde fundamentele wetten volgen en hetzelfde verloop hebben, heeft elke eenheid, juist omdat ze een eenheid en een individu is, tot op zekere hoogte haar eigen wil – noem het vrije

wil als u dat wenst – en kan daarom haar eigen richting min of meer veranderen of wijzigen, maar altijd binnen de alomvattende energie van het heelal.

Dit betekent dat, hoewel alle wezens deze algemene regels of analoge processen volgen – en daarom vormt analogie de belangrijkste sleutel van het leven – alle wezens toch, juist omdat ze wezens zijn, door hun eigen ingeboren aan de kosmische bron ontleende kracht min of meer wijzigingen aanbrengen in de details van de werkwijzen en bewegingen. Een zon wordt dus geboren zoals een kind wordt geboren, maar de bijzonderheden verschillen. Details zijn niet zo belangrijk als de hoofdgedachte. Geboorte, groei, dood, de onzichtbare werelden, de nieuwe avonturen, het zich opnieuw belichamen, een nieuw hoogtepunt op een wat hoger gebied, een nieuwe dood die zal worden gevolgd door dezelfde rondgang op het levenswiel – maar steeds vooruit, altijd groeiend, altijd zich uitbreidend. Alles ontwikkelt zich stap voor stap.

Als men dus wil weten wat het lot, de geboorte, de oorsprong en het tijdelijke einde van een zon is, moet men, zoals het occultisme, de wijsheid van de goden, aangeeft, de mens bestuderen van geboorte tot dood. En als men dat kan, moet men zijn avonturen na de dood bestuderen en dan zal men zien wat de zonnegodheid ervaart, maar natuurlijk op uitgebreidere en hogere gebieden in de onzichtbare werelden. Ja, deze zichtbare wereld van ons is maar een omhulsel, slechts het lichaam, de buitenste schil, de huid van de dingen. Het leven, de individualiteit, de kracht, de wil, het denken, het werkelijke wezen, is niet dit buitenste omhulsel. Of het gaat om een mens, een zon, een zonnestelsel of een melkweg of een heel universum: de werkelijkheid zit vanbinnen; en het lichaam geeft min of meer weer, zij het op zwakke wijze, wat de innerlijke krachten op dit uiterlijke gebied voortbrengen.

Voor diegenen van u die de wetenschappelijke experimenten hebben gevolgd, zal dit duidelijker zijn dan voor hen die ze niet hebben bestudeerd. Maar als u een ogenblik nadenkt weet u allen

dat u van uur tot uur uw kracht uitstraalt, lichamelijke kracht en mentale kracht. Iemand die een groots idee naar voren brengt doet de grondslagen van de beschaving schudden. En als iemand een verheven kosmisch filosofisch stelsel voortbrengt en onbetwistbaar een gids voor de mensheid is – brengt zijn levenskracht de mensen dan niet in beweging? Dit zijn feiten. Het enige verschil tussen een zon en een mens zit in de details, waarvan sommige groots zijn, ongetwijfeld majestueus; maar het proces verschilt alleen in de details. Het hoofdbeginsel van de fundamentele wet is voor alles hetzelfde. Ieder mens is in feite een embryozon, een zon in de maak voor de verre toekomst – niet zijn lichaam, want dat is de mens niet. Zijn lichaam is alleen zijn huid waarover in Genesis wordt gesproken als de rokken van vellen. De mens is de kracht vanbinnen, de geest of de monade; door deze energie of kracht blijft de mens van geboorte tot dood dezelfde, behoudt de zon zijn vorm en verricht zijn werk, van geboorte tot dood. Een atoom, een bloem, een boom of een dier – alle zijn onderworpen aan dezelfde kosmische wet van overeenkomst, zo niet van duidelijke gelijkheid. Alleen de details verschillen.

De wijste en edelste mensen uit de oudheid hebben erop gewezen dat Vader Zon inderdaad Vader Zon is, maar tegelijk onze oudere broeder; onze ouder en toch onze broeder. Het dier en de plant zijn in zeker opzicht onze kinderen omdat zij naar ons opzien, zoals wij opzien naar de goden. Ze zijn in zekere zin onze kinderen en ze volgen ons voetspoor naar de mensheid, naar de menselijke toestand en het menselijke peil. De dieren kruipen langzaam naar ons omhoog, terwijl wij ons richten op de goden, onze ouders en grootouders; en als hun levenskracht en een vonk van hun stralende intelligentie eenmaal onze ziel vervult en opwekt, dan worden wij als god-mensen op deze aarde, omdat onze gedachten en gevoelens dan goddelijk zijn; en onze daden, die op onze gedachten en gevoelens volgen, worden ook goddelijk.

De atomen van het lichaam, de moleculen en protonen en elek-

tronen die het fysieke materiaal van het lichaam vormen, zijn dus in zeker opzicht de kinderen daarvan en ondergaan de invloed van ons denken en onze gevoelens. Ze lijden verhoudingsgewijs door onze zonden, en komen door onze deugden op een hoger niveau, zo nauw is alles verbonden, een levensweb waarvan elke draad totstandkomt door geestelijke magie.

Wij zijn zelfs voor de atomen die ons lichaam vormen verantwoordelijk, of we hun aanzien bezoedelen of zuiveren. Als we het aanzien van de atomen die ons samenstellen bezoedelen, zullen ze eens naar ons terugkeren om te worden gereinigd, gezuiverd van de zonde die wij tegenover hen hebben begaan. En dat geldt voor alle innerlijke gebieden van de menselijke constitutie, de voertuigen van zijn bewustzijn, zijn gevoelens en zijn gedachten.

Geboorte en dood: wat betekenen die veranderingen? Geboorte in het lichaam is de dood voor de ziel, want ze verlaat haar eigen innerlijke sferen, haar eigen innerlijke toestand van leven daar, en daalt als het ware af of valt als een ster omlaag naar de aarde; ze wordt geboren in het fysieke lichaam van een hulpeloze menselijke baby, en ondergaat tijdelijk de karmische vergelding voor haar hele verleden. En als we sterven worden we bevrijd; vliegen weg, omhoog, op de vleugels van onze ziel en die sterke vleugels voeren ons door alle planetaire woningen naar de troon van Vader Zon zelf. Dat is wedergeboorte voor de ziel, zoals wedergeboorte op deze aarde de dood is voor de ziel. Zo gaat het ook met de zon en de werelden die worden geboren en sterven. Als de zon zich op dit gebied belichaamt is hij ontdaan van veel van zijn pracht. Wanneer voor de zon het uur slaat en hij uit dit gebied weggaat, vliegt hij als een goddelijke gedachte regelrecht naar de onzichtbare gebieden, stijgt hij op tot een hoogte die wij ons slechts vaag kunnen voorstellen. De bloem die haar ziel in geur en schoonheid tot uitdrukking brengt herhaalt slechts dezelfde kosmische wet bij haar geboorte uit het zaad. Bloemen zijn de jongere broeders van de mens. Sommige zijn voor ons gif-

tig. Op een of andere manier hebben wij ze in vroegere tijden giftig gemaakt. Nu vergiftigen ze ons als een karmische vergelding.

De geboorte van een gewoon mens tot een mahātma is een innerlijke geboorte. De groei van mahātma tot het boeddhaschap of tot een bodhisattva of, zoals de volgelingen van de Vedānta zeggen, het één worden met ātman: deze groei ligt in uw handen en in de handen van niemand anders. U heeft het in uw macht om op deze aarde een god-mens te worden; of, ieder van ons heeft het in zijn macht zijn leven zo te ruïneren en te vernietigen dat hij wordt als het door razernij opgejaagde slachtoffer uit de Griekse legende dat werd vervolgd door onuitsprekelijke wroeging en werd gekweld door het gevoel: ik heb mijn spel gespeeld en heb verloren. Te laat, het is te laat! Maar theosofie zegt: het is nooit te laat. Als u uw spel verkeerd heeft gespeeld, neem de kaarten dan weer op en speel als een man, speel met de duivel voor de verlossing van uw eigen ziel, de duivel van uw eigen lagere zelf, en win! Als u wint, ligt het goddelijke voor u. Over de bergtoppen van dat mystieke oosten, het oosten in het hart van ieder mens, daagt de zon van de waarheid die genezing met zich voert. De waarheid zal u vrijmaken!

De theosofie van China

U HEEFT VANDAAG VAN IEMAND die van de Chinese wijzen houdt iets gehoord over de theosofie van dat oude land. U heeft in feite geluisterd naar fragmenten van het archaïsche wijsheidsdenken van het oude Atlantis, die naar China zijn overgebracht en daar bewaard zijn gebleven; want hoewel de Chinezen van nu met andere bloedstromen van de mensheid zijn vermengd, zijn ze de sterkste en, bij wijze van spreken, meest getrouwe overblijfselen van het oude Atlantis. De Chinese psychologie is nog altijd typisch esoterisch Atlantisch van aard, van svabhāva, en wordt vooral in de leringen van Confucius en Lao-tse uitstekend uiteengezet; de eerste leerde deugdzaamheid en ontzag voor wet en orde, een bij uitstek Atlantische gedachte op haar hoogtepunt; en de laatste, Lao-tse, leerde die typische aanlokkelijke mystiek van de menselijke ziel die zo fascinerend is voor het menselijke in ons en het omhoogvoert. Allebei leringen van wijzen. In die tweevoudige denkwijze van het archaïsche China ontstond de nieuwe spiritualiteit van ons eigen vijfde wortelras, zoals die zich heeft belichaamd in de leringen van Gautama de Boeddha – de essentie van die leer was universele liefde en mededogen zonder onderscheid of grenzen, en vergeestelijkte intellectualiteit – wat het kenmerk is van onze mensheid op haar best. De leringen van Jezus, de Christus genoemd, en van Gautama de Boeddha, de Ontwaakte genoemd, zijn als men ze analyseert feitelijk één: het kleed verschilt, de uiterlijkheden verschillen. Dezelfde fundamentele denkwijze van het vijfde wortelras op haar best – in beide gevallen theosofie.

Ik ben zo vrij, hopelijk niet al te vrij, om me te wagen aan een parafrase van de betekenis van de titel van het enige grote werk

van Lao-tse dat tot in onze tijd bewaard is gebleven: de *Tao Teh Ching*. *King*, of *Ching*, betekent ‘boek’, ‘werk’, ‘schat’. In het oude China werd kennis zo bewonderd dat zelfs een gedrukt of met de hand geschreven boek met eerbied werd behandeld omdat het gedachten bevatte. Geen echte Chinees uit het oude China – koe-lie, mandarijn, keizer of wie ook – zou ooit een bedrukte bladzijde onteren door er een minderwaardig, onfatsoenlijk of slecht gebruik van te maken. Een Chinees die een boek of een geschreven blad op de grond zag liggen, overgeleverd aan het spel van de wind, zou dat eerbiedig oprapen en in veiligheid brengen. In China werd dus vanaf de alleroudste tijden kennis als zodanig zo gerespecteerd, en ook voor de training die ze gaf aan het denken, dat ze praktisch als de enige en meest geschikte voorbereiding en oefening voor goed staatsmanschap werd gezien. Hoe zou, zeiden ze, iemand die ongeletterd is een volk kunnen regeren, iemand met een ongeoeffend verstand die niet eens zijn medemensen kent, die de geschiedenis niet kent, die het denken niet begrijpt, de gevolgen van het denken niet kent? Hoe zou zo iemand, meenden ze, een ongeletterd onontwaakt mens, kunnen leren zichzelf te beheersen of zijn medemensen te leiden? Ze erkenden wel aangeboren genialiteit; maar, zeiden ze, in ons land waar het Kind van de Hemel regeert, kan iedereen een juist gebruik maken van aangeboren genialiteit, als die wordt ontwikkeld met het doel kennis te verwerven en de staat te dienen. *King*, of *Ching*, betekent daarom ‘boek’ en omdat het wijsheid bevat betekent het ook ‘schat’. Dit is geen vertaling, het is een omschrijving.

Tao-Teh kan men niet woord voor woord vertalen. Er zijn wel zo’n veertig woorden voor *Tao* en veertig woorden voor *Teh*, maar de wezenlijke betekenis, zoals ik die altijd heb begrepen, is ongeveer zo: Het boek of de schat van het sterke en mooie doen en zijn van de werkelijkheid van alles – Tao, die werkelijkheid die alle wet en orde en liefde en wijsheid en intelligentie en macht omvat. Tao is de weg en de reiziger en het doel: al deze. Het is precies wat men in het Nieuwe Testament vindt in de aan de avatāra Jezus

toegeschreven woorden: ik, de Christus – niet de mens maar de christusgeest, de avatāra, die ook in u is, in ieder van u – ik ben de weg, de waarheid en het leven. Ik ben de reiziger, die in waarheid leeft en die leeft om te handelen. Ik ben het die het leven leeft en het leven is het doel. Welnu, dat is de essentie van de betekenis van Tao, zoals ik die begrijp. Dat doel ligt niet buiten ons, het is in ons en buiten ons, want het is overal. Ieder mens is de reiziger en iedereen is zelf de weg; en de weg en het doel zijn één. Dat is Tao.

Kracht door oefening

WE HEBBEN ONS LOT in eigen hand en we kunnen onszelf maken of breken. Er is geen god die verbiedt of voorschrijft; we zijn kinderen van het goddelijke en hebben daardoor deel aan de goddelijke vrijheid van wil; en op onze eigen zwakke manier werken we als slechts gedeeltelijk ontwikkelde zielen aan onze bestemming. Zoals we ons leven vormen, zo wordt het goed, slecht, harmonieus, wanordelijk, mooi of armzalig. We maken het zo. Er is hierbij geen sprake van fatalisme. De hele natuur om ons heen helpt ons niet alleen, maar legt ons tegelijkertijd vreemd genoeg ook in zekere mate beperkingen op, zodat we de gelegenheid krijgen door tegenstand onze kracht te oefenen en dat is de enige manier om een paar goede biceps te ontwikkelen!

Oefening resulteert in kracht. Als de natuur ons niet de kans bood de aanwezigheid van de god in ons te bewijzen, zouden we nooit groeien. De natuur is dus niet alleen een goede en behulpzame moeder, maar ook een strenge behoedster die over ons waakt met een oneindig meedogend oog en die door haar werk en reacties op wat wij met onze eigen wil doen of najagen eropuit is die wil door oefening te versterken en ons begrip helderder en scherper te maken door deze te gebruiken.

Engel en demon

MEN HEEFT ME GEVRAAGD wat volgens mij de engel in ons is, wat ons menselijke deel en wat de zogenaamde demon is. Deze termen engel en demon gebruiken theosofen niet in hun oude christelijke betekenis, die hierop neerkomt dat een engel uit de hemel zijn intrek heeft genomen in de menselijke constitutie, of dat een duivel vanbuiten de natuur in ons zijn intrek heeft genomen. Het hoogste deel van de mens is een geestelijk wezen, overschaduwd door het goddelijke; soms spreken we daarover als een 'engel' omdat deze term als gevolg van de christelijke denkwijze in het westen goed bekend is. Wat we bedoelen als we het over de demon hebben zou ik zelf willen beschrijven als het dierlijke in ons, een heel reëel wezen, dat door het menselijke deel in ons, het centrale deel van onze constitutie, gewoonlijk tot een demon wordt gemaakt.

De dieren hebben een eigen plaats in het heelal, en hun leven is in veel opzichten merkwaardig, boeiend en interessant; ze hebben een zekere mate – hoe zal ik het zeggen? – een zekere individuele ontwikkeling. Niemand zal beweren dat een hond een kat is, of een kat een olifant of een varken een paard. Het zijn verschillende soorten dieren, elk met zijn eigen individualiteit; iedere soort heeft haar eigen deugden; en in de gewone gang van de natuur zijn het deze deugden in het dierenleven die de overhand hebben en die ons mensen interesseren. Pas als wij de ongelukkige dieren bederven zien we dat ze gaan afwijken van het onschuldige natuurlijke leven dat de natuur hen heeft toebedacht. De meeste dieren hebben edele eigenschappen, zij het instinctief, tenzij de mens hun onbewust vertrouwen in hem beschaamt en hun instinct bederft. Kijk eens naar de trouw van de hond, het paard,

zelfs van een poes! Wij zijn het die hen een onnatuurlijk en abnormaal leven laten leiden, een leven dat afwijkt van de natuurlijke gang en datzelfde doet het menselijke deel van ons in en met het dierlijke deel in ons.

Laat ik mijn bedoeling verduidelijken. Ik geloof niet dat het goed is het van nature onschuldige dier in de mens te onderdrukken, maar wel het te beheersen. Hij is tenslotte maar gedeeltelijk menselijk, maar ten dele mens. De mens zoals wij die zien bestaat ten eerste uit een innerlijke god, noem hem een innerlijke boeddha, een innerlijke christus, de bron van zijn hele wezen; aan dit deel van de menselijke natuur gaven de Grieken de naam *nous*, het geestelijke deel, de bron van al het hoogste in ons en het centrum van bewustzijn en van het geweten, het centrum van het onderscheidingsvermogen, van mededogen, van medelijden, van wijsheid, van het vermogen andere dingen in het heelal te begrijpen, van de intuïtie, van medegevoel, medegevoel met de ziel van de mens, en van alle dingen. Dit is het hoogste deel van ons, ons geestelijke deel.

Het speciaal menselijke deel van ons is wat we de hogere *psuche* noemen, de psyche; wat we het dierlijke noemen kunnen we ook het natuurlijke deel van de mens noemen, en dit is niet zijn lichaam. Dat is een dwaze fout die mensen die dit onderwerp niet hebben onderzocht en bestudeerd allemaal maken. Ze geven het lichaam de schuld van de fouten en zonden van de mens. Denkt u niet dat als het het lichaam was dat zondigt daar aanwijzingen voor zouden zijn? Als u zichzelf aan een onderzoek onderwerpt, weet u heel goed dat uw lichaam alleen zondigt omdat het door emoties en lagere gedachten wordt gedwongen of aangemoedigd een instrument voor bepaalde daden te zijn.

Ik vind het volstrekt onjuist om de raad te geven het dier te doden. Integendeel, we moeten het dier veredelen, verheffen, omhoogbrengen; met andere woorden, het bezielen met onze menselijkheid in plaats van het toe te staan het menselijke in ons te beheersen – en dat is wat zoveel mannen en vrouwen doen. Ze

laten zich door het dier in hen leiden. Wat zou een mens zijn zonder zijn dierlijke natuur? Dan zou hij maar gedeeltelijk menselijk zijn. Denkt u dat ik, G. de P., een mens, ooit zou kunnen wensen het dierlijke deel van me op te geven? Nooit van mijn leven! Het geeft me een kans mij op dit gebied te uiten. Het is mijn plicht en mijn taak van dit dier een fatsoenlijk dier te maken, een menselijk dier, het zo te vermenselijken dat ik, het ego, ermee kan werken.

De zonde zit bij ons mensen beslist niet in het lichaam en ook niet in ons dierlijke deel. Die zit in het menselijke deel, in onze emoties, in onze eigenzinnige, zelfzuchtige gedachten die het dier in ons prikkelen, die de verkeerde kant stimuleren en deze aanmoedigen dingen te doen die het lichaam meeslepen. Nee, ik wil een volledig mens, een compleet mens zijn: geest, ziel, een beheerst en veredeld dier en een menselijk lichaam. Als ik een deel van mijn wezen misbruik, zal ik van gezond, ongezond worden, van fatsoenlijk zal ik onfatsoenlijk worden, van menselijk zal ik verdierlijkt zijn geworden.

Mensen die praten over het uitroeien van de begeerte en het uitroeien van het dier zijn voor mij alleen dom. Ze missen psychologisch inzicht. Wil een mens zijn werk in deze wereld doen, dan moet hij een compleet zevenvoudig wezen zijn. Als hij een god wil zijn, sterft hij en is hij tijdelijk een god, of een halfgod. Maar zolang hij op aarde verblijft, is het zijn plicht een volledig en compleet mens te zijn en als mens te handelen, niet als een gedegenereerd mens die wordt geleid door het dierlijke deel van hem; hij moet daarentegen het dier gebruiken als een instrument waardoor hij kan werken en zich kan manifesteren en moet de beste eigenschappen van het menselijke dier in hem tevoorschijn brengen; de trouw van een hond, de afhankelijkheid zoals een paard die heeft, het dierlijke geheugeninstinct zoals de olifant heeft; hij moet ze gebruiken om zich daardoor menselijk te manifesteren. Dat is de manier waarop een mens moet leven en tenslotte sterven.

Dit dier is hem toevertrouwd; het is een deel van zijn constitu-

tie dat eens in de verre toekomst zelf een mens zal zijn. Zoals dat wat nu het geestelijke deel in ons is, de christus in ons of de boeddha in ons, in vroegere lang vervlogen tijden een mens was, maar nu door evolutie, dat wil zeggen groei van binnenuit, als een bodhisattva of een christus is geworden; evenzo streven wij mensen, het centrale deel van onze constitutie, nu ernaar of zouden ernaar moeten streven tot het deel in ons op te klimmen dat is als een bodhisattva of een christus.

Denkt u dat een mens even beminnelijk en toegankelijk zou zijn als hij maar ten dele menselijk was, als hij maar een deel van zijn tegenwoordige constitutie bezat? Het is in onze menselijke relaties een merkwaardige en in sommige opzichten mooie paradox dat wat we het meest in elkaar liefhebben niet de nuchtere, voortreffelijke en kristalheldere deugden zijn, maar die dingen die we ondergaan als medeleven, het menselijke dat we gemeen hebben. Denk eens daarover na. Dat betekent niet dat de mooie, heilige, schitterende, zuivere en kristalheldere deugden niet het hoogste deel van ons zijn. Dat zijn ze wel. Die zijn ons doel en ideaal. We zijn bezig ons daarheen te ontwikkelen en hij die ze het meest tot ontwikkeling heeft gebracht is het edelst. Maar als ze niet over een instrument beschikken om door te werken – een ontvankelijk, begrijpend menselijk bewustzijn om mee te werken, dat op zijn beurt het dierlijke deel van ons kan inspireren en beheersen, waardoor we over de hele linie volledig menselijk worden – dan hebben we een mens die hoewel uiterlijk compleet, als gevolg van wat we tegenwoordig een minderwaardigheidscomplex noemen, op de vlucht slaat en zich afsluit voor de wereld die hij niet onder ogen durft te zien.

De theosofische opvatting van de ideale mens is niet de verzwakte, bleke asceet die zijn plicht tegenover de mensheid en de wereld verzaakt, met als enige doel zijn eigen tussennatuur te cultiveren. Ons ideaal is de volledige, complete mens, een mens als de Boeddha, een mens als de Christus, een mens als de meesters; iemand die in het menselijke dier leeft maar het beheerst en leidt

en voor zichzelf een goed instrument ervan maakt, door het in iets harmonisch en schoons te veranderen. Hij moet een complete mens zijn met zeven beginselen zoals een normaal mens is, maar elk beginsel moet actief zijn en ze moeten alle werken in een edele harmonie ter wille van het universele welzijn. Dat is het ideaal.

Wat is het nut van zelfkastijding, van het lichaam geselen en doen uitteren of uithongeren, of de gezondheid schaden? Al deze dingen getuigen van zwakheid, van een slecht inzicht, een verkeerde opvoeding en een volslagen onjuiste psychologie. Als u bang bent voor uzelf, komt dat omdat uw menselijke deel is zoals het is, zwak, onzeker, ongeïfend, onbetrouwbaar en een gebrek-kig voertuig voor het licht vanboven.

Ook zien we het niet als een ideaal leven als iemand ter wille van persoonlijke verlossing probeert door een achterdeur nirvāṇa te bereiken, of zich het recht ontzegt als mens in de wereld zijn plicht te doen, en zijn lichaam kastijdt en geselt en het soms doodt, in de volslagen onjuiste veronderstelling dat wat kwaad, slecht en zondig is uit het lichaam voortkomt. Het lichaam is maar een tijdelijk instrument voor het denken. Het kwaad ontstaat in het denken, door slechte gedachten. Het is volgens mij verderfel-lijk om wat de natuur ons allen heeft geschonken, een gezond lichaam, te misbruiken en ons best te doen het te ruïneren en ongeschikt te maken voor de taak waarvoor de natuur het heeft bestemd. De Christus deed dat niet. De Boeddha deed dat niet. De meesters doen dat niet. Alleen zelfzuchtige monniken, zoge-naamde yogi's of fakirs doen aan dat uiterlijke vertoon van deugd-zaamheid tegenover de wereld, of kiezen op zijn best de weg van haṭhayoga om voor wereldlijke verantwoordelijkheden en plich-ten bespaard te blijven. Dat is niet de weg van de meesters.

Denk echter geen moment dat ik de lof verkondig van het lichaam. Als u dat denkt heeft u totaal niet begrepen wat ik bedoel. Mijn bedoeling is juist het tegenovergestelde. De ware mens is nooit zinnelijk. Zijn ware aard is menselijk, mild, meedogend, vol medelijden, intelligent, zelfopofferend, vol sympathie en

medeleven voor anderen; en omdat hijzelf ook een lager deel heeft, zijn dierlijke deel, voelt hij sympathie en mededogen, heeft hij begrip en is hij vergevingsgezind voor de tekortkomingen van anderen. Maar onze blik moet altijd naar boven, naar de hemel zijn gericht; want als we de ogen naar omlaag, naar de aarde gewend houden, gaat het menselijke in het dierlijke verloren – en we kennen allemaal de verderfelijke gevolgen daarvan.

De oude Grieken, feitelijk alle volkeren uit de oudheid, begrepen de psychologische samenstelling van de mens zeer goed – iets wat de hedendaagse psychologie opnieuw begint te ontdekken. Deze kennis van de constitutie en de aard van de mens is zo oud als de denkende mensheid zelf. Bovenaan staat het goddelijke of het geestelijke in hem, de bron van al het hogere, de bron van al het overige in hem; zijn bewustzijn daalt als een stroom vanuit de god in hem omlaag, gaat door elk deel van hem, verspreidt zijn glorie en licht tot het laagste deel bereikt en het brein raakt. Dit is de *nous*, het verstandelijke deel. Dan komt het zuiver menselijke, het voertuig van het vorige, de hogere *psuche*, dan het psychische, de zetel van onze emoties en gewone gedachten, u en ik als gewone mensen. Daarna komt het dierlijke deel, waardoor we bepaalde functies in het leven verrichten, inderdaad zeer noodzakelijk, en dat ons ook in belangrijke mate helpt elkaar te begrijpen; feitelijk zouden we zonder dat deel ons niet op dit aardse gebied kunnen manifesteren. En dan komt het arme, ongelukkige lichaam. Het lichaam is niet meer dan een hulpmiddel, een instrument dat gehoor geeft aan de gevoelens en de gedachten die we hebben. Daar ligt de moeilijkheid, in onze gevoelens en gedachten, niet in het ongelukkige lichaam. Zonde ontstaat in het denken, in de gedachten en emoties. Als u de zonde wilt uitroeien, moet u zich tot uw *zelf*, het menselijke deel, wenden.

Het gaat erom dat we de engel, het hogere deel van ons, moeten laten domineren en niet op de achtergrond moeten houden. Laat het dier het dier; laat het in zijn instinctieve onschuld, maar altijd onder controle. Laat het rein zijn. Laat eenvoudig de stroom

van bovenaf, uit het menselijke, als helende dauw in de dierlijke ziel of de dierlijke geest afdalen en die verlichten en leiden, in plaats van haar te schaden, zoals tegenwoordig zo vaak gebeurt. Dan is er sprake van een goed mens, een gentleman in de oude betekenis van het woord, iemand die instinctief het goede liefheeft, begrijpt wat zelfopoffering is en die vastbesloten is zich aan die wet te houden, wat het hemzelf ook kost. Dat is de gentleman; en omdat er sprake is van de ware mens wanneer de geest in ons, het geestelijke licht, ons menselijke deel vervult en de straling doorgeeft naar omlaag, naar het dier, is dat prachtig. Dan hebben we een mens die in zijn hogere deel een held is en in zijn menselijke deel een echte leider, een ware aanvoerder van mensen, een leraar die de weg wijst en in zijn menselijke deel meevoelend, trouw, hartelijk en waarachtig is; dan zal het lichaam van al die goede dingen blijk geven.

Over genezing

HEEL ZIJN EN GENEZEN OF GEZOND ZIJN betekenen hetzelfde; de twee [Engelse] woorden ‘health’ (gezondheid) en ‘wholeness’ (heelheid) komen van dezelfde wortel.

‘Uw kennis [Grieks: *pistis*] heeft u behouden (gezond/heel gemaakt)’ (*Lucas* 8:48). Gewoonlijk wordt het woord ‘*pistis*’ vertaald door ‘geloof’ – een woord dat slecht is begrepen. Het betekent innerlijk overtuigd zijn van kosmische waarheden, kennis van ongeziene dingen; en wanneer iemand weet, heeft hij geen verder bewijs nodig. Bewijs betekent dat het denken wordt overtuigd. Als u die overtuiging heeft, acht u bewijs overbodig.

Wanneer een mens ‘heel’ of ‘volledig’ is, is hij gezond; dan is hij genezen; en dit is, meer dan wat ook, het werk van de Theosophical Society, geestelijk, moreel en intellectueel gezien: mensen ‘heel’ of gezond maken, ervoor zorgen dat elk van de zeven beginselen in de constitutie van de normale mens actief wordt, zodat er een goddelijk vuur door de mens stroomt, door het geestelijke, intellectuele, psychische, astrale en lichamelijke – en wat voor ons mensen het beste van alles is, door het morele, het kind van het geestelijke. Dan zijn we ‘heel’, zijn we gezond, want ons hele wezen is in harmonie.

Het werk van de Theosophical Society is dus het hart en het denken van de mens zo te veranderen dat zijn leven verandert en dus ook het leven van de volkeren op aarde. Wat betekent dit anders dan genezen aan de wortel, in plaats van het genezen van de symptomen. De goddelijke wijsheid gaat tot de wortel van de ziekte en snijdt die weg; een succesvol theosoof is niet degene die op de boeiendste manier het meest preekt of praat, maar die zijn theosofie in praktijk brengt. ‘Theosoof is hij die theosofisch handelt.’

U zult zich herinneren, en ik spreek nu over het Nieuwe Testament omdat dit bij westerlingen zo bekend is – dat daarin genezingen worden beschreven verricht door de avatāra Jezus. Precies dezelfde verhalen vinden we in alle verschillende wereldreligies of filosofieën van vroeger en nu. Zelfs bij de heidenen in de tempels van Aesculapius kwamen patiënten een nacht slapen en werden genezen, genezen in de ochtend. De algemene omschrijving luidde ‘genezen door de god’. De feitelijke waarheid was: ‘genezen door de innerlijke verandering’, niet de verandering van verstandelijke gedachten, maar een verandering van het leven: een omhoog in plaats van een omlaag gericht leven. De dankbare lijdensgenooten die nu waren verlost van hun moeilijkheden, brachten *ex voto* offers aan op de muren van de tempels van Aesculapius, met gebeeldhouwde of gegraveerde afbeeldingen van het genezen deel of de genezen delen – een hoofd, een been, een arm, een lever, een hart en wat al niet, als stomme getuigen of huldeblijken – ‘ik ben genezen’. Zulke dingen gebeuren en hebben altijd en overal plaats gehad. Dit heeft betrekking op hen die zichzelf genezen door ‘heel’ of volledig te worden, alleen dat.

Wanneer we het hebben over genezers die anderen beïnvloeden, is dat een andere zaak; en als die genezing totstandkomt door de overdracht van levenskracht van een gezond en rein lichaam, door een man of vrouw met gezonde en zuivere gedachten, is dat goed en kan het geen kwaad. In het Nieuwe Testament staat dat meester Jezus zei: ‘Kracht is van mij uitgegaan’. Het Griekse woord is hier *dunamis* dat kracht of macht betekent. In de Engelse tekst staat het woord ‘virtue’ dat etymologisch vrijwel correct is omdat het dezelfde betekenis heeft, terwijl het in de moderne toepassing helemaal niet het idee van kracht of macht weergeeft, d.w.z. de levenskracht of vitaliteit die van Jezus uitgaat. Van dit Griekse woord *dunamis* hebben we in de moderne Europese talen veel woorden, zoals dynamisch, dynamo, dynamiet. ‘Kracht is van mij uitgegaan’ – de vitaliteit, de sympathie wordt overgedragen; en de leraar voelde het verlies. Een genezer kan alleen genezen

door van zichzelf te geven; en zie eens hoe prachtig de oude waarheid ook zelfs hier van toepassing is: door van uzelf aan anderen te geven.

Ik heb mensen met een hart nog harder dan hun hoofd wel eens horen zeggen: 'Kijk nu eens, een theosoof die ziek is, die een kwaal heeft, die zich ellendig voelt en niet eens een volledige taak in de maatschappij kan verrichten. Dat is zijn karma; hij moet dat uitwerken!' Natuurlijk, maar zij zijn niet degenen die een ander moeten vertellen wanneer zijn karma is uitgewerkt. Het is onze plicht om te helpen en de genezingsprocessen aan de natuur over te laten; het is afschuwelijk wreed van een ander te zeggen – theosoof of niet – dat, omdat hij ziek is en lijdt, zijn fouten hem hebben achterhaald. Het is waar, maar het is niet aan ons om te oordelen. Laten we nog eens de woorden van meester Jezus in de herinnering terugroepen, nadat hij had genezen door overvloedig geestelijke vitaliteit over te dragen: 'ga heen en zondig niet meer' – want uw zonden brachten uw ziekte teweeg.

Dat we nu lijden bewijst niet dat we de verkeerde daad die het over ons bracht in *dit* leven hebben verricht. Dat kan vele eeuwen geleden zijn gebeurd en pas in dit leven, waarin de man of vrouw meer dan ooit tevoren de vitaliteit en kracht en gezondheid nodig heeft om verder te gaan, heeft de fout hem achterhaald en deze vorm aangenomen. Leer daaruit de morele les, want uw fout zal u in dit of een volgend leven achterhalen; en het is beter dat de ziekte direct naar buiten komt dan dat ze wordt teruggedrongen en naar buiten komt in een toekomstig leven, waarin u zou willen dat u in uw vorige leven door het gif had geleden, u ervan had bevrijd en ermee had afgerekend.

Wat mij betreft – en ik spreek voor mezelf – ik zou liever sterven wanneer de ziekte uitbreekt die niet kan worden genezen, dan haar door zwarte magie terug te dringen en op te houden tot een moment in de toekomst waarop ik al mijn kracht en vermogens en gezondheid nodig heb om mijn doel te bereiken. Het is niet aan ons iemand te beoordelen en te zeggen dat hij zijn verdiende loon

ontvangt. Op die manier helpen we niet. Het is niet bemoedigend, het is niet vriendelijk, niet grootmoedig en, voorzover we vanuit ons standpunt kunnen weten, is het misschien onwaar. Abstract gesproken is dat wel het geval.

Hier is nog een andere gedachte. Een chela wordt geen chela op grond van zijn lichaam. Hij wordt een chela als gevolg van de snelle ontwikkeling van de innerlijke mens, de emotionele, mentale en geestelijke delen in hem. Een genie, een gewoon geniaal mens in het menselijk leven, is niet geniaal omdat zijn lichaam geestelijk is ontwikkeld of een betrekkelijk volmaakte fysieke vorm is. Als u de geschiedenis nagaat zult u het bijna verbazingwekkende feit constateren dat de meeste genieën zijn geboren in een zwak en vaak ziekelijk lichaam, soms zelfs gebrekkig of invalide. Maar het is het vlammeende vuur van genialiteit in hen dat in feite het lichaam gebrekkig maakte, beroofde van de levenskrachten die het hadden moeten opbouwen en die in de ziel werden verzameld om de ziel te voeden.

Soms houdt een grove, robuuste lichamelijke gezondheid de innerlijke groei tegen, omdat de fysieke levenskrachten dan zo sterk zijn dat ze als een dikke sluier werken rondom de ziel.

De mens in een rechtvaardig en geordend heelal

ER IS NERGENS SPRAKE VAN TOEVAL in de oneindigheid. Denk eens logisch na over die uitspraak en zie dan hoever u daarmee komt. De eerste conclusie is deze: omdat er nergens toeval bestaat, zijn er geen toevallige gebeurtenissen en is alles wat plaatsvindt een schakel in een keten van oorzaken en gevolgen – waarin het gevolg onmiddellijk een nieuwe oorzaak wordt, die haar gevolg oproept dat op zijn beurt een nieuwe oorzaak wordt die haar gevolg voortbrengt. Dat noemen we karma.

Alles wat plaatsheeft wordt dus door wetten veroorzaakt en dat is alleen maar een ander woord voor kosmische vitaliteit plus intelligentie, plus wat we ethisch instinct, orde, noemen; dat zijn precies de dingen die het heelal aan onze onderzoekende blik toont als we het bestuderen. Overal zien we orde, wetten, processen die zich overeenkomstig oorzaak-gevolg relaties voltrekken. Als er ook maar in één atoom in de oneindigheid sprake zou zijn van toeval, zou er overal toeval zijn, want dan zou de oneindigheid geen oneindigheid zijn, maar een oneindigheid op één atoom na, wat absurd is.

Ga nu met alles wat u van de moderne wetenschappelijke leringen weet en alles wat u van de goddelijke wijsheid weet met uw gedachten logisch een stapje verder: omdat alles wat gebeurt een oorzaak en een gevolg heeft, is het gegrond in de oneindigheid.

We onderscheiden bij ons onderzoek van de natuur twee dingen: een alomvattende, alles insluitende orde, of wat we de natuurwetten noemen; en daarbinnen, onderworpen aan die universele wet, een oneindig aantal individuen of individualiteiten; elk daarvan is een wezen dat als het ware onder het gezag van de

kosmische wet werkt – geen enkel wezen kan anders handelen. We zien dus dat de eenheid, de goddelijke eenheid werkt door middel van een praktisch oneindige veelheid. Tot die veelheid behoren wij mensen. Daartoe behoren ook de goden, engelen of dhyāni-chohans, de planten, de dieren, de atomen, enz., enz. Het zijn allemaal individuen die werken naar of volgens de regels van dit fundamentele patroon van kosmische ordelijkheid waaraan ze zijn onderworpen. U ziet hoe strikt logisch deze gedachten zijn, hoe ze ons stap voor stap van het ene punt naar het andere voeren, totdat we niet alleen tot nieuwe conclusies komen, maar tot conclusies die altijd stroken met alles wat we van de universele natuur weten. Waar het om gaat is ze op ons leven toe te passen en dat betekent ook op onze gedachten en gevoelens.

Als een mens beseft dat er in het heelal geen toeval bestaat, dat hij slechts één eenheid is in een hiërarchie en dat deze hiërarchieën praktisch oneindig in aantal zijn, en dat ze, voorzover wij mensen weten, eindeloos zijn, zoals de hemellichamen, evenals wij kinderen van het oneindige leven – als een mens dat alles beseft, gebeuren er verschillende dingen met hem. Als hij deze gedachten denkt en door diep erover na te denken overtuigd raakt van hun onvermijdelijke kracht, verliest hij allereerst elke angst voor de dood. Ten tweede wordt hij zich ervan bewust dat hij verantwoordelijk is voor wat hij doet, dat wil zeggen, voor wat hij denkt en voelt, en dat hij niet kan ontkomen aan de gevolgen van zijn denken, voelen en handelen; en juist in het feit dat het onmogelijk is om te ontkomen aan de vergelding of beloning van de kosmische wet, ligt voor de mensheid de grootste en edelste hoop.

Om de gedachte op populaire wijze uit te drukken, in de ouderwetse taal van de christen: hij kan noch hemel noch hel ontlopen. Voor het goede dat hij in de wereld heeft gedaan kan hij de beloning die hem eens, ergens te beurt zal vallen niet ontlopen. Die zal hem vinden, waar hij ook mag zijn en zal zijn leven opfleuren en opvrolijken, hem nieuwe hoop en nieuwe moed geven. Voor het kwaad dat hij heeft gesticht, de onrechtvaardigheden, mis-

daden, oneerlijkheden die hij heeft begaan, zullen de gevolgen in de keten van oorzaken hem ook opsporen; en al verbergt hij zich in een rotsspleet of in de diepte van een bodemloze afgrond, hij kan een rechtvaardige vergelding niet ontlopen; want de eeuwige en universele natuur komt hem op het spoor.

Er is geen toeval in de oneindigheid. Wat een geweldige betekenis hebben deze gedachten als morele drijfveer voor ons. We zien wat de reden is van alle ethische en morele leringen van de grootste wijzen die het menselijk ras ooit heeft voortgebracht en we zien ook waarom hun leer voor de mensheid de meest hoopvolle is.

Een derde overweging is deze: wij, op onze kleine aarde, die ons zo groot toeschijnt maar zo klein is vergeleken met de reuzen van zelfs ons eigen zonnestelsel, moeten bedenken dat ieder van ons, als onafscheidelijk deel van het kosmische patroon, bij wijze van spreken van even grote betekenis is voor de kosmische wet als de machtigste reus onder de sterren. Hierop doelt het Nieuwe Testament in de voor velen zo vreemde leer: Weet u niet dat de haren op uw hoofd zijn geteld? En dat er geen mus valt zonder dat dit in overeenstemming is met de goddelijke wet? Het is dezelfde gedachte: wij zijn niet alleen de kinderen van de goden, maar zijn zelf goden in wording, want we zijn het kroost van het goddelijke leven, het goddelijke materiaal van het heelal. Wat zouden we anders zijn? Kunt u het ontkennen en zeggen: 'Dat zijn we niet; we behoren niet tot het heelal, we bevinden ons niet erin; we komen niet eruit voort?' Dat is toch onzin.

Door onze goddelijke oorsprong zijn we verwant aan alle dingen en wezens die er bestaan; want niet alleen zijn alle mensen aan elkaar verwant, maar alle wezens en dingen die bestaan zijn onze andere zelden. Alle ontspringen aan dezelfde universele oceaan die ons eeuwig omvat – de Eeuwige Moeder, de Vader-Moeder. Het is een prachtige gedachte.

Als u weer eens een bloem plukt, bedenk dan dat u een jongere

broeder aanraakt en dat de manier waarop wij die prachtige knoppen van schoonheid bekijken, jonge embryozielen als het ware, of monaden in een vroeg stadium op dit gebied, die voor ons uitdrukking geven aan hun leven en schoonheid en geur, misschien dezelfde is als die waarop de hogere goden ons bekijken. Ik heb me dikwijls afgevraagd hoe vaak de goden ons plukken omdat wij misschien in hun sfeer schoonheid en geur verspreiden en zij van ons houden: Zij die door de goden worden bemind, sterven jong. Achter die gedachte gaat een groot mysterie schuil. De dood is geen toevallig gebeuren. Geboorte evenmin. Maar denk geen moment dat deze keten van oorzaak en gevolg het oude wetenschappelijke, dode en zielloze determinisme is uit de tijd van onze grootvaders, toen men dacht dat alles bewoog als een zielloze machine die nooit tot stilstand kwam. Vergaten ze niet dat als er een machine is, er ook iemand moet zijn die haar bouwt en laat lopen? Men gebruikte slechts woorden en voelde zich daar wel bij. Ik heb het niet over dat zielloze determinisme, maar over de structuur van het heelal, die zich toont in hiërarchieën van belichaamde bewustzijnen en die de kosmische verscheidenheid verschaft en de ontelbare families van entiteiten, die alle worden omvat door de beschuttende, beschermende, leidende en behoudende, onmetelijk grote hiërarch waarvan wij, samen met alle andere dingen, de kinderen zijn – een hiërarch die niet verschilt van ons innerlijke zelf, maar waarvan wij als het ware vonken zijn, van dat centrale vuur van ons heelal.

Waar is waarheid te vinden?

WAT MIJ AANTREKT is ruimheid van visie en rijkdom aan gedachten, in plaats van bekrompen, dogmatische en dweepzieke vormen van denken, waaraan het menselijk genie zich moet aanpassen om niet te worden buitengesloten. De wereld heeft dat hard nodig, geloof me, nu de Middeleeuwen schijnen terug te komen met hun onverdraagzaamheid, met steeds minder respect voor de mensenrechten en een afnemend besef van de grotere menselijke plichten van mens tegenover mens, plichten die zelfs edeler zijn dan rechten.

Een oud Spaans spreekwoord zegt: *La verdad no se casa con nadie*: ‘De waarheid is met niemand getrouwd’. Men vindt waarheid overal waar het menselijke genie tot bloei is gekomen, waar de pogingen van de mens om waarheid te vinden erin slaagden althans enkele van de kosmische werkelijkheden te zien, niet alleen van buitenaf, vanuit de omgeving, maar, waag ik te zeggen, vooral van binnenuit. Want in de verborgen schuilhoeken van het menselijk hart, van de menselijke geest, kan de meest ware waarheid, de meest werkelijke werkelijkheid, worden gevonden. Waarom? Omdat deze diepste essentie van ons allen, waar de volle waarheid huist, van dezelfde essentie en substantie is als het kosmische leven, de kosmische intelligentie, de kosmische ruimte, want wij zijn inderdaad de kinderen van de Ruimte.

In elke wereldreligie kan waarheid worden gevonden. Elk van de grote religies en filosofieën ontstond in het verleden uit de theosofische beweging van haar tijd of werd gesticht door een afgezant van de mahātma's, die voor dat doel werd uitgezonden, om opnieuw de grondtonen van de waarheid aan te slaan die in elk mensenhart leven als dat hart niet in slaap is, om het hart van de

mens wakker te maken en de snaren van harmonie te bespelen die ieder mens in zijn hart bezit, zodat er een nieuwe hoop groeit bij de mensen en ze een nieuwe visie krijgen. Ze gaan weer zien en hebben vertrouwen omdat ze innerlijk weten. De snaren van de intuïtie of van het hart zijn aangeraakt.

Ik hoop alleen vurig dat de Theosophical Society trouw blijft aan het werk dat ons is opgedragen. Het is een zware taak, en het is aan ons en onze broeders en vrienden die in hun hart bij ons zijn, de Theosophical Society en haar werkers zo te leiden dat met het verstrijken van de jaren hoe langer hoe meer menselijke zielen tot ons zullen worden aangetrokken. Als we daarin falen is dat onze eigen schuld. Laten we ervoor zorgen dat dat niet gebeurt. Vergeet niet dat de Theosophical Society slechts één hiërarchie is die binnen een omringende sfeer, de levenskracht of levenssfeer van een andere, grotere hiërarchie werkt. We kunnen haar de hiërarchie van de zonen van het licht noemen. Het doet er niet veel toe welke naam we gebruiken. We kunnen deze hiërarchieën van de zonen van het licht aanduiden met de naam engelen, aarts-engelen, krachten, vorsten en machten, cherubijnen en serafijnen, zoals de eerste christenen deden. Waar het op aankomt is de gedachte achter die woorden te vatten. We noemen hen in het algemeen dhyāni-chohans, een prachtige term als ze goed wordt begrepen: heren van meditatie in wijsheid – dat is veelzeggend.

Een volkomen onzelfzuchtige en edele aspiratie van een menselijke ziel, waar die zich ook bevindt, blijft nooit onbeantwoord. Nooit. Deze wereld wordt door geest geleid, door intelligenties zo groot dat de onze daarmee vergeleken is als het denkvermogen van een klein kind. De zinnebeeldige voorstelling van de Boeddha met de lange oren is niets anders dan een symbool van de meester die de roep hoort, uit welk deel van de wereld die ook komt. Die grote oren waarmee boeddha's worden afgebeeld en die men in het westen dikwijls vermakelijk vindt, zijn een symbolische aanduiding dat het boeddha-deel de roep van verre hoort, waarvandaan die ook komt, en beantwoordt, altijd in stilte,

behalve wanneer er zeer krachtig wordt geklopt, want dan doet het discipelschap haar intrede in het leven.

Een van de tragedies van het westen is dat mannen en vrouwen de kennis hebben verloren dat er in de dingen van deze wereld orde heerst en geen chaos, dat achter alles leidende intelligenties staan, met een hart dat kosmisch is in zijn sympathieën. Alleen wij, die niet zo groot zijn, brengen verwarring in het beeld. Met onze opvliegendheid en onze koortsachtige begeerten brengen we disharmonie waar harmonie zou moeten heersen. Maar het is een troostvolle gedachte dat de hele natuur harmonisch is; en de manier om toegang te krijgen tot die harmonie van de natuur, die kosmische harmonie, is door in ons eigen hart harmonie te brengen. Zo moet er worden geklopt.

De heuvel van inzicht

ALLE WAARHEDEN zijn als diamanten. Als ze geslepen en gepolijst zijn, hebben ze facetten en elk facet weerspiegelt wat zich ervoor bevindt. Want de waarheid is alomvattend, sluit niets uit; ze is iets geestelijks en de geest omvat alles. Alleen de kleinere dingen van ons mensen, en van wezens die lager staan dan de verheven kosmische geesten, worden door grenzen beperkt als gevolg van de onvolmaakte ontwikkeling van de voertuigen waarmee deze verheven wezens werken. We moeten dit feit in gedachte houden, want als we beseffen dat anderen dan wij een verheven visie van de werkelijkheid kunnen hebben, maakt dat ons eerbiedig en nederig in de betere betekenis van het woord.

Het is iets groots, goeds en edels als mensen broederlijk samenleven. Elk mens is voor al zijn medemensen een openbaring, want elk is een wonderlijk mysterie, een kind van de eeuwigheid en de oneindigheid; en als wij, ondanks de onvolmaaktheden van de menselijke evolutie, vanaf de 'heuvel van inzicht' die visie hebben, dan dringen we achter de sluiers van de uiterlijke schijn door in de onuitsprekelijke wonderen die in een menselijk hart besloten liggen.

In mijn eigen leven was het een openbaring toen deze grootse waarheid in mijn menselijk bewustzijn van deze belichaming terugkwam, en vanaf dat moment zag ik mijn medemensen niet meer gewoon als mensen, maar als wonderbaarlijke wezens, van wie ik kon leren, van de grootste zowel als van de minste. Wat ik ontdekte door over die prachtige gedachte na te denken, leerde mij overal naar de waarheid uit te zien: zowel in planten, stenen of de rondcirkelende hemellichamen, indien we de ogen bezaten om het te zien, als wanneer we diep in de ogen van een mede-

mens kijken en daar wonderen waarnemen.

Wat is deze heuvel van inzicht? Het is een van de oudste denkbbeelden die de menselijke geest ooit in het leven riep. In alle grote filosofieën en religies uit het verleden zult u altijd dit prachtige beeld, deze zegswijze of beeldspraak terugvinden van het beklommen van de heuvel van visie: of die, zoals bij de joden, de berg Sion wordt genoemd of op andere wijze wordt aangeduid, de gedachte is steeds dezelfde. De mooiste weergave die me te binnen schiet, de meest treffende en diepzinnige, is de passage in *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, gepubliceerd door A. Trevor Barker, waarin de mahātma schrijft over de ‘toren van oneindig denken’ van waaruit de waarheid wordt gezien.

Wat is nu die heuvel van inzicht? Het is natuurlijk een symbool; maar wat zou het anders kunnen zijn, voorzover het ons mensen betreft, dan dat wonderlijke orgaan in onze eigen menselijke constitutie dat theosofen het buddhi-beginsel noemen, het orgaan om te begrijpen, te onderscheiden, te oordelen of de werkelijkheid te kennen zonder argumentatie? Voor de mens is dit orgaan van inzicht de mens zelf in zijn hoogste deel, zijn schakel met het goddelijke. Dat is de heuvel van inzicht in ieder van ons.

Het hoofdthema van alle leringen van de archaïsche wijsheid is eenvoudig dit: zie uzelf als een instrument van de werkelijkheid, als een van haar voertuigen; stijg uit boven de dampen en nevels en wolken van deze lagere gebieden, omhoog en binnenwaarts, om u bewust te herenigen met het goddelijke in u, de ātma-buddhi; en dan zullen alle kennis van de werkelijkheid en elk inzicht daarin u ten deel vallen. Want dat orgaan is niet gehuld in een voertuig dat zijn kracht vermindert. Het ziet de werkelijkheid als het ware van aangezicht tot aangezicht, omdat het zelf de werkelijkheid is. Het is, zoals gezegd, onze schakel met het goddelijke dat werkelijkheid is, dat waarheid is, dat alle wijsheid is, en alle liefde en alle kennis.

Die heuvel van inzicht ligt dus in de mens zelf; en hoewel hij

voor ons allen dezelfde is, is hij in zekere zin voor ieder toch anders. Het is net als het pad naar waarheid: één voor allen en toch gedifferentieerd in de reizigers op dat pad, die zowel de reiziger als het pad zijn. De mens heeft geen ander middel om de werkelijkheid te bereiken dan zijn eigen kracht, zijn eigen orgaan, zijn eigen wezen. Hij kan en zal hulp vanbuiten ontvangen, en die hulp is prachtig; en het is onze plicht hulp te geven en te ontvangen. Maar ontvangen betekent slechts de uiterlijke prikkel om het innerlijke orgaan van de ontvanger te wekken. Dit innerlijke orgaan is niet het bedrieglijke orgaan van de fysieke waarneming. Denk aan het verhaal uit de hindoeïfilosofie: Een man die 's avonds naar huis terugkeert ziet een opgerolde slang op zijn weg en springt opzij; 's morgens ontdekt hij dat het maar een gekronkeld stuk touw was. Zo bedrieglijk zijn al onze fysieke zintuigen! Een blinde kan de wonderen van de opkomende zon niet zien. Maar zelfs de blinde heeft een orgaan in zich dat, als hij het kan bereiken, de bedrieglijke organen van het fysieke waarnemen niet nodig heeft om de werkelijkheid te zien.

Het buddhi-beginsel dat in ons is en dat we kunnen gebruiken, als we willen, kent geen misleiding. Het kan niet verblind raken; het kan niet worden bedrogen. Zijn waarneming is ogenblikkelijk en rechtstreeks; want het bevindt zich op hetzelfde gebied als de werkelijkheid en door de kanalen tussen ons hoogste denkvermogen en ons gewone verstand vrij te maken, zullen we inspiratie inademen, opdoen, ontvangen, en worden dan als de goden.

Dat is de heuvel van inzicht, de heuvel van visie en dus van wijsheid, kennis en liefde, misschien de hoogste drie eigenschappen van het menselijk bewustzijn: verzonken zijn in kosmische liefde; verzonken zijn in de hoogste visie die wijsheid is, verzonken zijn in de hogere vertolking van de visie die kennis is – religie, filosofie, wetenschap, drie in één en één in drie; en dit is geen theologische drieëenheid, maar een eenheid vormende waarheid.

Drie aspecten van karma

DE GRIEKEN hadden een heel interessante en ook diepzinnige manier om karma te beschrijven. Ze spraken soms over het lot – vaak door de Latijnse volkeren ‘schikgodinnen’ genoemd – als een eenheid en soms als een drievoud, de drie moirai – ongeveer zoals wij karma zien als een eenheid of als drievoudig, verdeeld over de drie grote delen van de tijdschaal: verleden, heden en toekomst.

De drie lotsgodinnen of de drie spinsters van het lot waren drie in één en één in drie, zoals de Grieken uit de oudheid zeiden en heetten achtereenvolgens *Atropos*, wat betekent dat wat niet veranderd of terzijde gesteld kan worden; *Klotho*, de spinster; *Lachesis*, dat wat ons overkomt vanuit het verleden.

Atropos was de toekomst, dat wat onvermijdelijk gaat komen. Ze hield verband met de zon; mystiek gesproken was ze verbonden met onze geestelijk-intellectuele delen, of de schatkamer van het lot belichaamd in de mānasaputra. In de kunst werd ze weergegeven als een ernstige jonge vrouw die wijst op een zonnewijzer, die aangeeft wat in de schoot van de tijd wacht en door de voorbijvliegende uren naderbij komt.

Klotho was de spinster, dat wat nu plaatsvindt, wat we nu in ons denken en ons gevoel spinnen of weven. Als het heden werd ze in de kunst voorgesteld als een ernstige jonge vrouw met een spoel in de hand, die de draad van het huidige lot spint en de toekomst voortbrengt. Zij hield, wat haar betekenis betreft, verband met onze psychopersonlijke natuur, die we onze ziel noemen en was mystiek en historisch nauw verbonden met de maan, als het ware de schaduw van de zon, de weerkaatsing, het teruggekaatste licht.

Lachesis was met de aarde verbonden en vertegenwoordigde

het verleden dat we nu uitwerken; in de kunst werd ze afgeschilderd als een ernstige jonge vrouw, die een staf vasthoudt waarmee ze op een horoscoop wijst: dat wat u in het verleden heeft opgebouwd valt u nu ten deel.

Atropos, de toekomst, de zon, de mānasaputrische intelligentie; Klotho de spinster, het heden, de maan, het actieve denkvermogen van nu; Lachesis, het verleden, dat we nu in dit lichaam, op deze aarde, uitwerken. Vindt u deze Griekse opvatting eigenlijk niet een prachtige manier om karma als een eenheid, zowel als een drievoud te zien? Hoe meer ik nadenk over de subtiële Griekse geest die dit heeft uitgedacht, de drie in één en de één in drie, hoe meer ik die opvatting bewonder. Op die manier kan karma in drie wegen van het lot worden verdeeld: verleden, heden, toekomst, één in drie.

Zo bepaalt de mens vooraf zijn eigen lot, iets wat hij ook in het verleden steeds heeft gedaan; wat hij nu op aarde is, is het resultaat: met zijn ziel of maangedeelte weeft hij nu zijn lot dat, als hij het ontrafelt, als vergaarde kennis zal worden opgenomen in zijn zonnedeel, in de zon, in de mānasaputrische schatkamer van het lot; het wordt eens het heden en kort daarna het verleden.

Hoe Pasen een christelijk feest werd

WAT IS PASEN, dat eeuwenoude feest? Voor theosofen betekent Pasen een zeer heilige tijd, een van de vier belangrijke heilige jaargetijden. Het (Engelse) woord (voor Pasen) Easter wordt niet alleen in het Engels maar ook in andere talen gebruikt. Het werd oorspronkelijk aan het Angelsaksisch ontleend en door het Engelse volk overgenomen. In andere landen gebruikte men een woord dat via het Grieks aan het oude Hebreeuws was ontleend. Het Grieks was *πάσχα*, *pascha*, en het Hebreeuws *פסח*, *pesabb*, wat ‘overheen stappen’ betekent, ‘overheen springen’ en dus ‘voorbijgaan’ – uit het oude joodse bijbelverhaal dat, toen de Here God de kinderen van Israël uit de slavernij in Egypte leidde, de vernietigende engel van Jehova, de nacht voor zij hun reis begonnen, door Egypte ging om alle eerstgeborenen van de Egyptenaren te doden en de huizen van de joden over te slaan, eraan voorbij te gaan, omdat Jehova hun had gelast om een veeg bloed van een lam op de deur aan te brengen. Een vreemd oud verhaal dat, zoals het nu eenmaal gaat, door de meeste joden en christenen letterlijk werd opgevat, wat leidde tot gebrek aan eerbied zo niet tot minachting voor wat een heel mooi en heilig verhaal zou moeten zijn.

De christenen namen het Pascha over van de joden. Hoewel de christenen dit joodse feest, dat de joden op een bepaalde datum vierden, overnamen, wilden zij niet dat het precies was als bij de joden. Al ontleenden zij heel wat aan de joden, toch wilden deze nieuwe christenen graag hun eigen manier volgen en daarom veranderden ze de datum enigszins. Ze aanvaardden het joodse Pascha-feest en namen dat over, maar gaven er een christelijk tint-

je aan en een christelijke wending. De joden vierden hun Pascha op de veertiende dag, of de dag van de volle maan van hun *Nīsān*-maand, aanvankelijk *'Ābīb* geheten, wanneer de lente over de vruchtbare aarde komt en de knoppen en de bomen beginnen uit te lopen. *'Ābīb* en *Nīsān* betekenden de eerste lentemaand en lente betekende het begin.

Nu vierden de joden hun Pascha, zoals ik al zei, op de dag van volle maan in de maand *Nīsān*, dat is 14 dagen na nieuwe maan. Dat deden de christenen ook, maar ze wilden een verschil met de dag van de joden; en misschien uit onwetendheid, misschien om andere redenen en na eeuwen durende discussies – zelfs heel verbitterde twistgesprekken in de tweede, derde en vierde eeuw – besloten ze uiteindelijk tot deze regel: Pasen, de tijd van de wederopstanding van onze Heer Jezus Christus zal voortaan vallen op de eerste zondag die volgt op de volle maan na de lentenachtevening. Zie hoe hier een archaïsche kosmische gedachte zijn intrede doet. Neem de lente-equinox, dan de eerste volle maan daarna, dan de eerste zondag na de volle maan, en dat is Pasen. Maar de oorspronkelijke joodse en ook de heidense manier was het hele Paasfeest te vieren op de dag van de volle maan in de lente – van *'Ābīb* of *Nīsān*.

Pasen is niet een plaatsgebonden, of alleen een christelijk feest. Het is een feest met een kosmische betekenis, afhankelijk van de jaargetijden en voornamelijk van de datum waarop de lente-equinox valt. Daar ligt de sleutel tot het in oorsprong heilige feest. Het had totaal niets te maken met Jezus Christus. Maar om een uitstekende reden koos men het als datum van zijn zogenaamde wederopstanding. Men wist iets van wat plaatsvond in het allerheiligste van het heiligdom. Men wist iets van de vier heilige jaargetijden die, zoals de grote heidense filosoof Plato verklaarde, een kruis vormen in de natuur, de twee zonnestilstanden tegenover elkaar en de twee nachteveningen tegenover elkaar: het zogenaamde Griekse kruis; en tijdens alle inwijdingen werd de kandidaat op een kruisvormige bank of bed gelegd, een bed in de vorm van een

kruis en bracht daar zijn trancetoestand door.

Welnu, dit neerliggen, dit begin van de marteling, van de beproeving, van de toets, van de worsteling, vond bij elk van de vier heilige jaargetijden plaats op de dag van de nieuwe maan. Het begin was altijd bij nieuwe maan; en als de nieuwe maan samenviel met de nachtevening of de zonnestilstand beschouwde men dat terecht als bijzonder heilig.

Weet u dat in het christendom passiezondag, gezien als het begin van de passie of het lijden van hun Heer Jezus, valt op de 14de dag vóór Pasen, een feit dat slechts bij weinigen bekend is en waaraan de meeste christelijke geestelijken voorbijgaan?

Waarom heeft men Jezus, die heilige leraar, de avatāra, als symbool in verband gebracht met het lam en ongetwijfeld ook met de leringen over de zodiak? Om deze reden: de christenen wilden hun leraar in elk opzicht in verband brengen met de beloofde messias van de joden. Daarin konden zij alleen slagen, zelfs met een zweem van waarheid, door de oude joodse verhalen over te nemen. De joden vierden hun Pascha met het eten van het vlees van een lam dat op de dag van hun Pasen werd gedood en in een oven werd gebraden. Gegrepen door de esoterische wijsheid maakten zij, evenals alle andere oude volkeren deden, een ritueel, een ceremonie van wat in de natuur zelf kosmische wetten en kosmische gebeurtenissen waren.

Tijd, duur, en het eeuwige nu

WAT WE VOORAL MOETEN BEDENKEN als het over tijd gaat is dit: tijd bestaat wel, maar niet in absolute zin. Wat in absolute zin *is*, is de duur. Wat is het verschil tussen tijd en duur? Zoals alle gemanifesteerde dingen is tijd betrekkelijk en deelbaar. Tijd heeft verleden en heden en toekomst, en elk van die drie verschilt van de twee andere. Duur is niet deelbaar. Die heeft geen verleden, geen toekomst en daarom niet een daarvan te onderscheiden heden. Maar er is wat wij in ons zwak woordgebruik met een eeuwig Nu aanduiden. Wat is het moeilijk dit te beschrijven, terwijl het denkbeeld toch eenvoudig te vatten is.

Neem als voorbeeld de Romeinen, die in hun tijd leefden, leden, vreugde kenden, stierven en, zoals Shakespeare zei, in hun tijd als een pauw heen en weer stapten over het levenstoneel. Maar ze zijn er nu niet meer. Dat is afgelopen. Toch zijn die Romeinen in de duur nu even levend als ze toen waren, want alles bestaat in een eeuwig Nu. Zo is het ook met ons in deze tijd; wij kijken naar de toekomst als iets dat nog moet komen. In ons bewustzijn geeft tijd de indruk van afstand; dat komt omdat ons denkvermogen relatief is. Maar in de duur is die toekomst er nu al.

Als bijvoorbeeld mijn gedachten, mijn denken, mijn bewustzijn nu op dit moment zouden functioneren in de duur, zou ik geen mensen zien zoals de Romeinen uit het verleden, die dood en voor altijd weg zijn, geen mensen als wijzelf die nu hier zijn, en niet iets onbekends dat in de toekomst zal verschijnen. Als ik in de duur functioneerde, zouden alle wezens en dingen nu in mijn bewustzijn bij mij aanwezig zijn: wat we het verleden noemen, wat we de toekomst noemen en wat we het heden noemen zouden nu bij mij

aanwezig zijn en niet alleen die dingen, maar het volledige Nu van de oneindige ruimte en de eindeloze en grenzeloze duur.

Tijd bestaat zeer nadrukkelijk, hij is een illusie, een *māyā*, wat alleen wil zeggen dat het voor ons heel moeilijk is tijd te begrijpen en dat we hem niet precies waarnemen zoals hij begrepen zou moeten worden; maar dat is niet de schuld van de tijd, dat is onze schuld. Ons begripsvermogen is te zwak om tijd te begrijpen zoals die is, zoals die bestaat. Daarom noemen we hem voor ons een *māyā*, een 'illusie'. Maar illusie betekent niet iets dat niet bestaat. Als het niet bestond, zou het vanzelfsprekend geen illusie zijn. Het duidt op iets dat ons verstand op een dwaalspoor brengt, voor ons een illusie of een zinsbegoocheling is.

Newton, zoals men nu probeert aan te tonen, was van mening dat tijd een absolute entiteit was, zoals ruimte en materie; en dat tijd als een absolute entiteit daadwerkelijk in beweging was, stroomde was het woord ervoor, stroomde uit het verleden naar het heden en naar de toekomst. De wetenschappelijke filosofen hebben dat denkbeeld nu verworpen. Zij zeggen dat er niets op tegen is het verleden, het heden en de toekomst te zien als een gemakkelijke manier om onze dagelijkse taken te verrichten en het leven om ons heen te begrijpen; maar dat tijd iets onwerkelijks is. Tijd is niet een absolute entiteit. Als u dan vraagt wat dat absolute wel is zullen ze zeggen: dat is het tijd-ruimte continuüm, en daar zit veel waarheid in, want men heeft tenslotte ruimte en wat we tijd noemen tot één samengevoegd en deze beide zijn wat we duur noemen. Want duur is ruimte, en al haar manifestaties zijn tijd, in de tijd, van de tijd.

Om te laten zien hoezeer tijd voor ons verstand een illusie is, zijn heel wat voorbeelden voorhanden. Als men gelukkig is gaat tijd vlug voorbij. Voor een kind vliegt tijd of hij gaat vreselijk langzaam, wat afhangt van de stemming van het kind. Als men ouder wordt gaat tijd gewoon voorbij, of schiet niet op, afhankelijk van de gemoedstoestand. Wat is tijd dan eigenlijk? Het is de werking van het bewustzijn, in dit geval van ons menselijk bewustzijn, en

ons menselijk bewustzijn is een eigenschap van wat we het tijd-ruimte continuüm van kosmische oneindigheid noemen.

Ik vraag me nu af of u veel wijzer bent geworden na deze hele filosofische uiteenzetting! Maar dit kan ik u zeggen. Er is een manier om zich bewust te worden van duur per se, als het bewustzijn uit tijd schijnt te zijn weggenomen. Het is iets wat men niet kan beschrijven. U moet het tijdelijk ervaren om het te begrijpen. Toch vraag ik me af hoevelen van u die ervaring niet hebben gehad, op het moment tussen dromen en wakker zijn, of vlak voor u in slaap valt, of misschien tijdens een flauwte, of er vlak voor of erna, als alle kenmerken van tijd plotseling zijn verdwenen en u zich alleen bewust bent van een volslagen onmetelijkheid, een volkomen werkelijkheid en tijdeloosheid, en alles weg is dat door het verstand kan worden begrepen. Maar wel heel begrijpelijk is voor de intuïtie; en wanneer dit tot de 'n'de graad wordt gebracht, dat is tot het zuivere onvermengde bewustzijn van de innerlijke geest, waar zich alle wijsheid, kennis en visie bevinden, ontstaat wat de hindoeïyogī's bedoelen als ze spreken over sambuddhi-samādhi of soms alleen samādhi. Als het bewustzijn in die toestand is geconcentreerd noemen de boeddhisten het nirvāṇa – nirvāṇa betekent 'uitgeblazen'. Weet u waarom? Om wat ik zojuist heb beschreven. Alle lagere kenmerken van het persoonlijke ego zijn in een latente toestand verzonken, zijn verdwenen of overwonnen. Uw bewustzijn is tijdelijk één in omvang met het heelal. Er is daarin geen besef van de bewegingen en veranderingen van dingen in combinatie met de psychologische wisselwerking van eigenschappen die samen de verdeling of het gevoel van tijd teweegbrengen; de opeenvolging van gebeurtenissen is uit het beeld verdwenen, want het bewustzijn is boven die gebeurtenissen van de gemanifesteerde wereld uitgestegen, en men bevindt zich nu in tijdeloze duur.

Slechts als een voorbeeld van hoe illusoir tijd is – en vergeet alstublieft niet dat zo'n illusie niet wil zeggen dat ze niet bestaat,

want als ze niet bestond zou het geen onderwerp van gesprek zijn – zou ik diegenen van u die dromen hebben gehad, levendige of vage dromen, eraan willen herinneren hoe merkwaardig tijd en de verschijnselen ervan in die dromen schijnen te veranderen. Het is een bekend feit in de psychologie dat in dromen, of zelfs onder invloed van sommige drugs, de gebeurtenissen van een heel leven tot enkele ogenblikken schijnen te worden gecomprimeerd; of omgekeerd kan wat in het gevoelsleven, als men wakker is, maar enkele ogenblikken zou vergen, in die sub- of bovennormale toestanden zo worden gerekt dat ze jaren in beslag lijken te nemen. Het is hetzelfde bewustzijn dat die bijzondere droombeelden ervaart en in elk van die toestanden of in de normale jāgrat of waaktoestand schijnt ‘tijd’ voor dat bewustzijn even ‘werkelijk’ als elke andere ervaring met of in de tijd.

Deze feiten doen iemand die nadenkt vrijwel onmiddellijk zien dat het in werkelijkheid het bewustzijn is dat tijd maakt, dat tijd weeft uit het materiaal van tijdeloze duur die in de ware zin identiek is met de essentie van het bewustzijn zelf. Veel mensen die bijna verdrongen maar weer werden bijgebracht, hebben ervaren dat alle gebeurtenissen uit hun leven snel aan hun bewustzijn voorbijtrokken als in een panoramisch visioen; de hele reeks gebeurtenissen die oorspronkelijk jaren in beslag nam, flitst nu in enkele ogenblikken van de klok voor het geestesoog voorbij en toch is het voor het bewustzijn dat ze waarneemt niets ongerijmds.

Vergeleken met duur is tijd dus zoiets als omvang ten opzichte van ruimte. Tijd is een verschijningsvorm van duur, precies zoals omvang een verschijningsvorm is van ruimte en in beide gevallen zijn duur en ruimte werkelijkheden of noumena, en tijd en omvang zijn de verschijningsvormen of illusies – beide māyā.

Bedenk ook dat er collectieve māyā's bestaan, zoals wij mensen die gewoonlijk ervaren: alle mensen op aarde hebben hetzelfde tijdbewustzijn van dag of nacht, of een groep mensen

heeft hetzelfde bewustzijn van een uur dat in een schouwburg wordt doorgebracht, of tijdens een picknick, of in een trein of een week op zee.

De orakels uit de oudheid

HET ANTWOORD VAN DE ORAKELS was nooit een rechtstreeks ja of nee. Ze uitten zich alleen in beeldspraak. Hun taal was altijd zo ingekleed dat degene die het orakel een vraag stelde zelf moest kiezen en dus zijn eigen vrije wil en verstand moest gebruiken. Anders zou er inbreuk worden gemaakt op de vrije wil van de mens in tijden van spanning en druk, juist de tijden dat iemand innerlijk moet kiezen, en u ziet de ethische betekenis hiervan. Zijn pad zou voor hem dan zo zijn geëffend als hem de weg naar veiligheid, vrede en succes werd gewezen, dat zijn karma niet naar behoren zou uitwerken, waardoor hem moreel onrecht zou worden aangedaan. Als een slecht mens aan het orakel de vraag zou stellen: 'Zal ik slagen als ik dit of dat doe?' en de god zou dan 'Ja' zeggen – zou dat betekenen dat de godheid de weg wijst naar de hel.

Bijvoorbeeld: Croesus, koning van Lydië, was in zijn tijd een machtig en eierzuchtig heerser met een buitensporige haat tegen de vijanden die hem omringden; er brak een tijd aan dat de Perzen het oneens waren over enkele van zijn activiteiten. Koning Croesus twijfelde of hij met de Perzen oorlog zou voeren of niet. Omdat hij voor zijn optreden goddelijke volmacht wenste te verkrijgen, zond hij zijn vertegenwoordigers naar Delphi om de God Apollo te vragen: 'Moet koning Croesus oorlog voeren tegen de Perzen?' Het antwoord van het orakel luidde: 'Als koning Croesus tegen de Perzen oorlog voert, zal koning Croesus een machtig rijk vernietigen'. Croesus dacht in zijn dwaasheid en zelfzucht dat dit de goddelijke belofte betekende dat zijn zelfzuchtige plannen zouden slagen. Hij voerde oorlog tegen Perzië – en raakte zijn machtige koninkrijk kwijt! Hij vernietigde een rijk dat hij had opgebouwd. Ziet u de morele achtergrond?

Hoe werkt de natuur na de dood?

IK GELOOF DAT ER GEEN SCHRIFTELIJK of mondeling contact mogelijk is tussen hen die zijn heengegaan en hen die hier op aarde zijn; en daarvoor bestaan wel duizend redenen, redenen gebaseerd op de wetten van harmonie van de natuur.

Maar er is één uitzondering op deze regel: de gevallen van hen die stervend zijn of pas zijn overleden. Op dat ogenblik heeft de gedachte in het denken van de stervende een sterke magnetisch-intellectuele kracht achter zich, waardoor ze zich door de onzichtbare ethergolven beweegt naar degene aan wie wordt gedacht; en dan is er een soort verschijning, een lichtende aanwezigheid van de stervende die probeert iets te doen voor degene aan wie wordt gedacht. Soms gaat de gedachte voorbij, vaak ook niet. Dit zijn de enige gevallen waarin de stervende of de pas overleden persoon mondeling of schriftelijk met hen die op aarde zijn in verbinding kan komen.

De spiritisten hebben hun verschillende denkbeelden ontwikkeld in een tijdsbestek van iets minder dan 100 jaar en hebben zelf geprobeerd de verschillende boodschappen die ze van hun overleden vrienden meenden te ontvangen, te verwerken en er een soort filosofie van te maken; de tegenstrijdigheden die zich daarbij voordeden bleken uitermate talrijk. Deze tegenstrijdigheden zijn voor ons het bewijs dat er op die manier, voor ons die in het lichaam zijn, vanbuiten geen onthullingen komen. Anderzijds heeft de mensheid, beschaafd en onbeschaafd, ons sinds onheuglijke tijden eenstemmig precies het tegenovergestelde verteld en geleerd van wat onze broeders, de spiritisten, zelf proberen te begrijpen en te verklaren aan de hand van de weinige feiten waarover ze beschikken. Alle grote figuren uit de oudheid, in welke

wereld van menselijk denken of menselijk leven ook, hebben deze omgang tussen de levenden en hen die zijn heengegaan altijd met één woord aangeduid, necromantie, en hebben die zonder aarzelen veroordeeld en tegelijk een verklaring ervan gegeven. Ik vermeld deze dingen niet om een hard oordeel uit te spreken, maar om bepaalde historische feiten in herinnering te brengen.

Hebben die onthullingen, die mededelingen of die omgang de mensheid ooit één natuurfait opgeleverd, één wetenschappelijke, religieuze of filosofische waarheid? Ga eens na wat die mededelingen inhouden. Met hoge uitzondering van enkele bestaan ze, eerlijk gezegd, uit wat we vriendelijke leuterpraat kunnen noemen: 'Lieve vader, lieve vrouw, lieve dochter, lieve zoon, ik ben gelukkig; ik ben in de geestenwereld. Mijn geleigeest zegt me dat je wacht. Wees alsjeblieft gelukkig. Doe de groeten aan Jannie. Ik moet nu gaan. De volgende keer meer.'

Er zit iets heel aandoenlijks in. We moeten de spiritisten nooit veroordelen omdat ze aan deze dingen geloof hechten. Hun hart hongert naar een bewijs, zoals ze het noemen, van het voortbestaan. Wat wij willen zeggen is dit: Broeders, het enige dat u zal overtuigen van een waarheid in de natuur is de rede, het gewicht van het bewijsmateriaal, iets dat invloed heeft op uw denken; met andere woorden, feiten en geen theorieën.

Het is juist het eerlijke getuigenis van een enkel mens te aanvaarden en het is goed als we waarde hechten aan wat een eerlijk, betrouwbaar mens heeft te zeggen. Ik geloof dat in de rechtszaal het getuigenis van één eerlijk mens wordt aanvaard. Een getuigenverklaring van twee is veel sterker, die van drie wordt bijna als afdoend beschouwd. Maar als we tegenover deze ene, twee, drie of vier de hele mensheid plaatsen die, sinds onheuglijke tijden, onveranderlijk van het tegendeel getuigt, moeten we dan aan wat de grootste denkers zeggen die ooit in het verleden hebben geleefd, of die nu leven, niet evenveel waarde hechten als aan die enkele enthousiastelingen, hoe eerlijk die misschien ook zijn?

Enthousiasme en oprechtheid betekenen nog geen waarheid. Ze betekenen wel eerlijkheid, maar geen waarheid.

Denk bovendien eens even na en bekijk die gedachte van een andere kant. Stel dat we, als we sterven, ons bewust zijn van wat er op deze aarde gebeurt. Stel dat de natuur toeliet dat de stervenden, zoals wij ze noemen, weten wat er op aarde gebeurt nadat ze heengaan. Wat een genadeloze hel zou dat zijn voor hen die heengingen! Zou er sprake zijn van vrede en rust of geluk bij de vreselijke aanblik van ellende en verdriet op aarde? Zou iemand van u gelukkig sterven als hij vermoeid en verlangend naar rust en vrede, waar hij volgens de wetten van de natuur recht op heeft, zoals zij u ook 's nachts slaap schenkt om het vermoeide lichaam te laten uitrusten – zou iemand van u gelukkig kunnen zijn als u nu sterft en zou zien wat er de komende 10, 20 of 50 jaar op aarde gebeurt? De natuur maakt zulke fouten niet. Op die manier behandelt ze haar kinderen niet. Zelfs als ze ons laat ziek worden als gevolg van onze eigen dwaasheden en zwakheden, is het vaak en misschien wel altijd zo dat de zenuwen van het lichaam verdoven en de verzachtende balsem van vergetelheid stilletjes over de lijdende mens daalt. De natuur is gebouwd op harmonie en mededogen. Als we sterven zijn we in een toestand van volstrekte en barmhartige onbewustheid; er is geen sprake van lijden; we verkeren in de onbewuste toestand van een korte, volkomen en droomloze slaap. Voor de gemiddelde mens – en ik heb het nu niet over de uitersten, de zeer goeden en de zeer slechten – maar voor de miljoenen gemiddelde mensen is het eerste wat het bewustzijn ervaart als het ware een ontwaken tot onuitsprekelijk geluk en zaligheid in wat we devachan noemen. Het is een droom, zo u wilt, maar als een droom die het hele wezen, het vermoeide denken en het vermoeide hart rust brengt, waarbij alles rust en zich herstelt.

Wat is dit devachan? Het is het tot bloei en activiteit brengen van al die mooie en prettige dingen die we op aarde in ons denken hebben opgebouwd en niet tot uitdrukking konden brengen. Als het lichaam sterft, roept het bevrijde denkvermogen zich die

mooie idealen en aspiraties en alles wat groots, schoon en verheven was automatisch voor de geest, brengt deze tot leven, houdt zich daarmee bezig en ervaart vrede, geluk en rust. Alle ellende en alle nare dingen van het lagere gebied zijn vergeten.

De natuur zorgt beter voor haar kinderen dan wij, oneindig veel beter en liefdevoller dan de meest liefdevolle ouders, die menen te weten hoe ze voor hun kinderen moeten zorgen en hoe ze hun kleinen moeten beschermen. Twijfelt u hieraan? Laat mij u dan een vraag stellen. Beseft u wel dat u op dit moment en in al uw levens omringd bent door de meest kwaadaardige ziektekiemen die u in minder dan geen tijd zouden doden als er in uw lichaam niet een beschermend mechanisme werkte? Wie doet dat? Moeder natuur. U weet het niet, maar de natuur beschermt u en behoedt u voor gevaren waarvan u geen idee heeft; en alleen de dwaasheid van de mens, zijn slechte daden, de verdorvenheid soms van zijn hart, zijn eigen zwakheden, veroorzaken op aarde de helse toestanden die we kennen. Het is niet de natuur die dat doet; en ieder die probeert zijn morele verantwoordelijkheid af te schuiven door te zeggen dat de natuur dit doet, weet innerlijk dat hij onwaarheid spreekt. Hij doet het zelf. De natuur beschermt als we haar dat toestaan en ze beschermt ons zoals ouders hun kind proberen te beschermen tegen de onwetendheid van het kind zelf. De natuur, beheerst door de goddelijke wet, zal zelfs proberen het lichaam te genezen dat wij met onze hardnekkige en soms gulzige zucht naar het kwaad, voortdurend proberen te verzwakken en te bezoedelen. De natuur geneest, vergeeft, geeft ons telkens weer een nieuwe kans, en staat toe dat ons lichaam in leven blijft, misschien wel verzwakt, maar genezen. De schade die is aangebracht, werd door ons veroorzaakt.

Het hart van de natuur is dus oneindige liefde en mededogen en harmonie en overal om ons heen zien we de bewijzen daarvan. De natuur zorgt voor haar kinderen. Zij beschermt ze en helpt ze. Ons probleem is dat we voortdurend vechten tegen onze moeder, de enige uiterst barmhartige en uitermate wijze moeder die de

mensheid ooit zal kennen. Vandaar de leer: help de natuur en werk met haar mee en de natuur zal u als een van haar meesters beschouwen en voor u neerbuigen.

Hulp van de goden

HET IS ZEKER DAT DE GODEN ons helpen. Zij slaan ons als het ware vanaf hun azuren tronen gade om te helpen en houden ons voortdurend in het oog; maar denkt iemand ook maar één moment dat de goden zullen helpen in vernietigingswerk? Of, anders gezien, dat u goddelijke hulp of bijstand ontvangt als u niet zelf een kanaal vormt voor het goddelijke? Gebruik uw hersens en denk na. Laat u niet van de wijs brengen door godsdienstig en propagandistisch gepraat. Wilt u voor uzelf waarheid verwerven, streef er dan naar goddelijk te worden en zo een geschikt kanaal te vormen waardoorheen de goddelijke invloeden kunnen stromen; dan wordt u niet alleen beschermd en geholpen, maar dan zult u ook goddelijk werk doen in de wereld. Denk over deze dingen na. Wees goddelijk als u wilt dat de goden u helpen omdat u goddelijke dingen wilt doen. Maar als u die hulp wenst moet u als de goden worden. Als u hun de rug toekeert en duivelse en kwaadaardige dingen doet, vooral als die zijn gehuld in schijnheiligheid, dan is dat niet goddelijk en zult u geen hulp van de goden ontvangen. Vertel ik u de waarheid of vertel ik u onwaarheden? Vertel ik u dingen die eeuwig standhouden of dingen die vergankelijk zijn en binnen vijf jaar zijn vergeten?

Wat is de maatstaf voor uw gedrag? Heeft u principes of niet? U heeft zelf het antwoord. Bedrieg u niet met de gedachte dat de goden u helpen, want u blijft het enge menselijke spoor volgen en als zich een ramp voordoet heft u de handen onmachtig omhoog naar de goddelijke wezens en zegt: 'Waarom overkwam mij dit; wat heb ik gedaan?' Kom me niet vertellen dat u aan de kant van de goden staat tenzij u dat wel doet, tenzij u als goden werkt, goddelijke dingen doet en u aan de beginselen houdt die u bewondert. Doet u dat wel, dan staat u aan de kant van de goden en zult u hulp ontvangen. Anders niet. Denk aan de avatāra Jezus: zie wat zijn antwoord was aan de geldwisselaars in de tempel en aan de huichelaars.

Wijn als mystiek symbool

Bij VEEL VOLKEREN WORDT WIJN en het drinken van wijn gebruikt als een mystiek symbool. Als we dit ene feit begrijpen, zullen we heel wat overigens onverklaarbare situaties in de zogenaamde levensbeschrijvingen van grote occultisten begrijpen. Hoe staat het met de beschuldiging van dronkenschap tegen Paracelsus? Iemand die zich occultist noemt en drinkt is geen occultist, een feit dat bekend is sinds de mens een denkend wezen werd. Niemand heeft ooit bewezen dat Paracelsus ooit dronk, ooit wijnhuizen of herbergen bezocht. Is het nooit bij geleerden opgekomen dat het verstandig is ideeën te combineren als ze een uitspraak doen? Denk eens aan de bekende gewoonte van mystieke denkers in de hele wereld om over de wijn, en de geest van de wijn, van God te spreken. Zelfs het woord 'geest', zoals dit nu nog in verband wordt gebracht met alcoholische dranken, wijst op de oude gedachte. Niet dat alcoholische dranken op zich goed zijn; maar zoals druivensap uit zichzelf alcohol kan ontwikkelen en als damp kan afgeven wat kenners van de Middeleeuwen 'geest' noemden, die ontvlambaar is en kan worden aangestoken, zo ontstond daaruit en uit andere daarmee samenhangende ideeën het denkbild, de gedachte, van de idealistische filosofen dat wijn een goed symbool is voor de geest – de wijn van God, de wijn des levens.

Hoe staat het met de christelijke kerk en het vanouds gevierde avondmaal met wijn als zinnebeeld van het bloed van hun verlosser? Dit is niet langer een theorie; de gedachte wordt niet meer louter mystiek gebruikt; het is het bloed zelf van hun verlosser. In het Latijn luidt dit *vere et realiter*. Natuurlijk heeft het met geloof te maken, maar toch vindt het zijn grondslag in een verheven en

prachtige gedachte – dat wijn drinken in de gemeenschap van de geest betekende deelhebben aan de geest van Christus. En dit was het oudste idee van de zogenaamde heidense Grieken in hun mystieke gemeenschap bij de ritus van Bacchus.

Hoe is het bij de soefi's? Zij behoren tot de meest mystieke mensen die het zinnebeeld van de wijnbeker, de stromende wijn, de overvloeiende bokaal gebruikten als symbool voor de volheid van het hart dat is ontvlamd en dat is vervuld van het licht van de geest. Als iemand in nauw contact stond met het goddelijke in zichzelf, zei men dat hij dronken was van de god, dronken van de geest; met andere woorden, verlicht. Zie weer eens hoe prachtige gedachten kunnen ontaarden, en hoe mooier ze zijn, hoe erger de verwording!

De kwatrijnen van Omar Khayyam zouden iedereen moeten vertellen wat de soefi's bedoelden toen ze schreven over het wijnhuis en de herberg en de overvloeiende kelk. Het is algemeen bekend dat de soefi's zeer matig waren. Waarschijnlijk gebruikten de orthodoxen onder hen nooit alcohol in welke vorm ook; toch is hun poëzie gekleed in woorden van die strekking, om te verhullen en de zaak onschuldig te doen lijken als er gevaar dreigde. Het was ook de manier waarop achtervolgde mystici vertrouwelijk met elkaar spraken.

De vier yuga's

IEDER DENKEND MENS zou belangstelling moeten hebben voor cyclussen, want die vormen de werkwijze van de natuur. Ze komen niet vanbuiten, aan het heelal opgedrongen door een of andere externe macht, want dat heelal is oneindig en in zijn evolutionaire veranderingen eeuwig; daarom moet het een getrouwe uitdrukking vormen van de inwonende goddelijke krachten die alle onzichtbare aspecten van het universele zijn vormen. Zoals in het klein het menselijk lichaam niets anders is dan het uiterlijke en zichtbare teken van de aanwezigheid van een innerlijk en geestelijk wezen, is dat ook het geval met de natuur. De mens is slechts een kopie in het klein van de natuur, want hij kan niet anders, omdat er maar één fundamentele wet is, één fundamentele kosmische reden, één fundamenteel kosmisch plan. Daarom moet elk wezen, groot of klein, in het kosmische geheel, in overeenstemming met dat kosmische geheel functioneren, niet alleen in zijn werkwijze, maar ook wat zijn doel betreft, en tot in zijn diepste essentie.

De cyclussen die betrekking hebben op de kosmische lichamen, de hemellichamen, of het zonnen of planeten, kometen of nevelvlekken zijn, zijn daarom in wezen slechts de grotere kosmische wetten waarvan die kleinere dingen, hoe verheven en groots ook, slechts getrouwe kopieën zijn. Onderworpen aan de kosmische wet volgen ze deze wet, volgen ze deze methode van werken, volgen ze het kosmische plan en kunnen niet anders, want als ze dat niet deden, zouden ze een plan volgen dat in strijd is met het kosmische plan, met de kosmische intelligentie en de kosmische krachten, en dat is onmogelijk.

Cyclussen zijn dus slechts herhalingen in het klein van onderdelen van het goddelijke plan, en de vraag of cyclussen oorzaken

van de evolutie of gevolgen van de evolutie zijn gaat aan de kern van de zaak voorbij. Cyclussen zijn beide. Ze zijn slechts de wijzen waarop de natuur functioneert en zijn daarom tegelijk oorzaken en gevolgen. U kunt de keten van de natuur niet verbreken, u kunt de keten van het lot niet verbreken. Door een voorafgaande oorzaak wordt een kind, een gevolg, een resultaat, voortgebracht dat daarmee overeenstemt; dat gevolg is niets anders dan een schakel in de kosmische levensketen en wordt onmiddellijk een nieuwe oorzaak die haar kind voortbrengt; en zo gaat het steeds door. Deze gevolgen zijn de processen, de werkingen van de natuur. Het kan niet anders. Trek dus daaruit de eenvoudige, onvermijdelijke en logische conclusie. Alles wat is, is cyclisch. Als we het dus over de leer van de cyclussen hebben, verkondigen we niet iets nieuws waaraan geen mens ooit tevoren heeft gedacht. We constateren eenvoudig een feit in de natuur, een kosmisch feit. Denk eens aan het verloop van koorts, van ziekten en epidemieën; kijk naar de voortdurende wentelingen van de zon en de planeten, de cyclische en op elkaar volgende bewegingen overal in de natuur, zoals dag en nacht, zomer en winter, koude en hitte, natte en droge perioden.

Ik wil nog eraan toevoegen dat cyclussen in zeker opzicht niet alleen het functioneren van moeder natuur zelf vertegenwoordigen, maar vanuit een enigszins ander gezichtspunt ook de evolutie, de manier waarop die vreemde wet werkt die we de evolutionaire vooruitgang naar steeds grotere volmaaktheid noemen.

Volgens een oude hindoe-overlevering bestaat ieder groot tijdperk of wortelras uit vier cyclussen, vier kleinere tijdperken; in het eerste, *satya* genaamd – een Sanskriet woord dat ‘waarheid’ betekent – staat de waarheid als het ware op vier benen; in het volgende, het tweede, *tretāyuga* genaamd, wat het ‘derde’ betekent, van onderaf geteld, staat de waarheid maar op drie voeten. Dat betekent niet dat de vierde voet verloren is gegaan, maar het wil zeggen dat de vierde voet tot op zekere hoogte is vergeten, schijnbaar verdroogd of verlamd en tijdelijk onbruikbaar, niet helemaal,

maar voor een groot deel. In het derde tijdvak, *dvāparayuga* genaamd, het 'tweede' van onderaf geteld, staat de waarheid op twee benen. Twee benen zijn in hoge mate in onbruik; en in het vierde tijdperk, waarin we nu leven, *kaliyuga*, het IJzeren Tijdperk, het 'zwarte tijdperk', hinkt de waarheid maar op één been, wat niet wil zeggen dat de drie andere voeten verloren zijn gegaan, maar dat het gebruik ervan voor een groot deel is vergeten.

De betekenis van deze zeer interessante hindoeiparabel is eenvoudig deze: er bestaan in de natuur vier belangrijke hoofdeigenschappen – er zijn er eigenlijk zeven, maar in de huidige evolutieperiode zijn er voor ons maar vier merkbaar, omdat we ons bevinden in wat we de vierde ronde noemen. Deze vier tijdperken zijn respectievelijk geestelijk, intellectueel, psychisch en materieel: het zijn de vier draagvlakken van de natuur, als het ware de vier benen waarop de waarheid staat. Het eerste tijdperk wordt vooral gekenmerkt door spiritualiteit, maar de drie andere eigenschappen werken onder het schild van de spiritualiteit. In het tweede tijdperk is de spiritualiteit verflauwd, maar wel aanwezig en overheerst het intellectuele, al zijn de drie andere er wel. In het derde tijdperk overheersen de psychische instincten in de mens en de natuur; de geestelijke en intellectuele zijn er wel en spelen hun rol; maar de mens ziet ze niet als de overheersende krachten in zijn leven. Als we het vierde tijdperk bereiken, *kaliyuga*, het huidige tijdperk, waarin de waarheid maar op één been hinkt, dan is dat het been van de stof, het been van de fysieke natuur. Het geestelijke is nog steeds aanwezig, het intellectuele en psychische deel in ons functioneren wel, maar we dromen nu erover als idealen; het zijn niet de overheersende krachten in ons leven, we zien alleen de stof. Onze dromen gaan over materie en over macht en kracht en over geweld. De waarheid hinkt inderdaad nog maar op één been.

Als deze cyclus ten einde is, begint er een nieuwe cyclus en zolang die cyclus duurt zal de waarheid weer haar dominerende rol in ons leven gaan spelen. Mensen zullen dan voornamelijk

door het geestelijke worden aangetrokken en dienovereenkomstig redeneren, denken, voelen en handelen.

De toetssteen van de waarheid

HOE KUNT U IETS WETEN over de toestand na de dood? Aan een vraag als deze ligt maar al te vaak de veronderstelling ten grondslag dat men van dingen die niet zichtbaar zijn geen kennis kan krijgen – niet zichtbaar, niet bereikbaar. Dit is helaas een van de dwaasheden waaraan het denken van de mens zich overgeeft! Als u de geschiedenis van de religie, van de filosofie en van de wetenschap bestudeert, komt u tot de ontdekking dat een van de droevigste trekken van de menselijke natuur is de vaak voorkomende onwil om feiten te erkennen. Denk maar eens na: de dingen die u kunt aanraken en zien zijn juist de bedrieglijkste omdat u in de eerste plaats te kampen heeft met uw zintuigen en hun onvolkomenheden – de tastzin, het gezichtsvermogen, het gehoor, enz. – en na deze onvolmaakte naar het brein overbrengende organen vervolgens met het brein zelf, dat geen volmaakt instrument is om te oordelen als het tot conclusies moet komen.

Maar er is iets in de mens dat kennis uit de eerste hand kan opdoen. Noem het de geest, noem het de intuïtie, of geef er een andere naam aan. Het feit blijft dat de enige kennis waarop u altijd kunt vertrouwen niet ligt in wat u kunt aanraken en zien, maar in wat van binnenuit tot u komt. Dat is het enige wat u weet. Over andere zaken heeft u ideeën of leest u de denkbeelden van anderen.

Beseft u wel dat praktisch elke grote ontdekking die ooit is gedaan, in de wetenschap of elders, op elk gebied van menselijk streven, afkomstig is van iemand die daartoe werd geïnspireerd? En als hij dit wonderbaarlijke geschenk aan de mensheid geeft, gaat zij een stap omhoog. Elk zo'n geschenk vloeit voort uit de innerlijke geest van een mens. Elke grote uitvinding begint met een intuïtieve inval; eerst het idee en dan misschien jaren van werk om het te verwezenlijken en anderen zover te krijgen dat ze het begrijpen.

U kunt de waarheid leren kennen door die innerlijke kracht. Maar als u die kracht wilt vinden, moet u inderdaad heel wat zwaar werk verzetten.

Hoe kunt u reïncarnatie bewijzen?

HOE KUNT U BEWIJZEN dat reïncarnatie een feit is? Dit is een van de meest voorkomende vragen die ons worden gesteld en ik verbaas me altijd erover dat zo'n vraag kan worden gesteld. Verwacht u iets te kunnen bewijzen zoals in een laboratorium, terwijl het daar niet thuishoort?

Wat is bewijs? Het denken ervan overtuigen dat iets waar is. Dat is bewijs – zo formuleert men het in de rechtszaal en terecht. Wanneer dus het denken door het geleverde bewijsmateriaal niet tot de overtuiging is gekomen dat iets waar is, dan is dat niet bewezen, zelfs al is het misschien wel waar. Ziet u nu niet dat de enige manier om iets bewezen te krijgen is het tot het uiterste te overdenken? Dan raakt u overtuigd; en al heeft u misschien volstrekt ongelijk, toch is dat voor de denkende mens de enige manier om een bewijs te krijgen. Maar verwar een bewijsstuk niet met een bewijs. Ik heb een kwitantie die aangeeft dat een bedrag van duizend dollar is betaald. Bewijst dit dat het geld inderdaad is betaald? Iedere jurist zal u zeggen dat het geen bewijs is. Het is een bewijsstuk dat bijdraagt tot het vaststellen van het mogelijke feit dat er duizend dollar door iemand aan iemand is betaald; maar het kan een vervalsing zijn; die kwitantie is misschien niet een echte kwitantie. Maar als iemand die gedetailleerde omstandigheden over iets hoort, die het ter overweging voorgelegde bewijsmateriaal onderzoekt en analyseert, ervan overtuigd raakt dat X duizend dollar aan Z heeft betaald, dan ondersteunt het bewijsstuk de innerlijke overtuiging en maakt die overtuiging sterker.

Welnu, hoe kan men iemand wederbelichaming bewijzen?

Door een onpartijdig en nadenkend mens ervan te overtuigen dat het de enig mogelijke en bevredigende verklaring is voor het menselijk bestaan. Hoe wordt dat bewijsmateriaal geleverd? Door na te denken. Op deze manier: we zijn hier. We zijn niet allemaal gelijk. We verschillen onderling meer dan de bladeren aan de mil-jarden bomen op het aardoppervlak. Ieder mens is een eenheid. Hoe kwam die denkende en voelende eenheid op deze aarde? Door God geschapen? Bewijs me dan eerst dat er zoiets als een scheppende God bestaat.

Hoeveel eenvoudiger en redelijker is de veronderstelling – wat het aanvankelijk schijnt – dat we hier te maken hebben met een denkend, voelend, zelfbewust wezen, dat we nu in dit leven aantreffen. We zien dit wezen in een stadium van wat kennelijk een onvergelijkkelijk lange evolutiereis is. Dat is de eerste gedachte. *We zijn hier*. We zijn niet door een wonder geschapen – door de een of andere buitenkosmische, buitengewoon onrechtvaardige God, die sommige mensen bijna goddelijk maakt en anderen hevig en ellendig laat lijden. U kunt het verstand wel om de tuin leiden en zeggen: ‘Dit zijn zaken die tot de Goddelijke Genade behoren en buiten onze macht liggen’; maar voor iemand die nadenkt is dat geen antwoord en geen bewijs. Zo ontwijkt u de vraag.

Wat we onder ogen moeten zien is het feit dat we bestaan, dat we onderling heel veel van elkaar verschillen; dat we in onszelf het bewijs van groei constateren. En hoe kan men in één kort leven op aarde alle groei die noodzakelijk is verwezenlijken? Hoe staat het met die arme kinderen die worden geboren en die doodgaan vóór ze de kans krijgen om te groeien? Krijgen die niet nog een kans om terug te komen – de kans om het opnieuw te proberen? We moeten de zaken nemen zoals ze zijn. Ik ben niet iemand om deze geest, die wordt gekenmerkt door harmonie en kosmische rechtvaardigheid, te beschuldigen van onrechtvaardig en partijdig handelen – nooit!

Een andere gedachte: Wie zijn wij – wij menselijke ego’s met onze prachtige vermogens en gevoelens? Vanwaar komen onze

ethische instincten? Een gedachte die de Duitse filosoof Kant ertoe bracht te erkennen dat er goddelijke rechtvaardigheid bestaat, omdat deze ethische instincten, naar het ons toeschijnt, vaak in strijd met de louter zelfzuchtige, persoonlijke mens werken; bijvoorbeeld wanneer iemand zijn leven geeft voor een groot ideaal of voor iemand van wie hij houdt. Daar zit iets goddelijks in. We tonen het goddelijke zelfs in onze constitutie. Zegt dit ons niet dat we in wezen zonen van God zijn, zoals de christenen zouden zeggen; vonken van het goddelijke vuur dat maakt dat het heelal zijn ordelijke gang vervolgt – vonken van die goddelijke harmonie en intelligentie die de vele wonderen om ons heen veroorzaken, in de hemelen of op aarde? Wij zijn in dit heelal omdat we onlosmakelijke delen ervan zijn. We kunnen het nooit verlaten. We horen er thuis. In diepste wezen zijn wij en het heelal identiek. En wat betekent dit, gevormd te zijn uit het materiaal en de essentie ervan? Omdat het eeuwig is, zijn ook wij eeuwig. We zijn even oud als het heelal en blijven bestaan evenals het heelal. Het is feitelijk onszelf in diepste wezen.

Laten we in gedachten nog wat verder gaan. Omdat er nergens iets toevallig gebeurt, er geen toeval bestaat, maar alleen de onontkoombare werkingen van de kosmische wet, zijn wij mensen, één kleine hiërarchie in die kosmos, hier niet toevallig; daarom heeft onze aanwezigheid hier een bedoeling en die bedoeling is geworteld in het kosmische leven, in de kosmische intelligentie, in de kosmische wet. Het zou volslagen zinloos zijn als wij op deze aarde verschenen voor één kort aards bestaan, om dan te verdwijnen zonder dat het iets goeds oplevert of misschien zonder vergelding voor onze kwalijke daden.

Waarom zijn we hier op deze aarde? Waarom zijn we nu hier? Waarom leefden er mensen in andere tijden en hoe staat het met de mensen die in de toekomst na ons komen? Waarom zijn die er dan? Dat zijn allemaal zaken van de kosmische wet. Ik verzoek u de gedachtegang te volgen, want we gaan in ons denken van schakel tot schakel. Omdat we hier zijn op grond van de wet en

één leven volstrekt onvoldoende is om de doeleinden van het kosmische denken te verwezenlijken, is het duidelijk dat onze aanwezigheid nu een bewijs is voor reïncarnatie. Wat zou ons anders hier hebben gebracht? Welke kosmische geest heeft ons hier neergezet in plaats van op een andere planeet in ons zonnestelsel, of in een stelsel buiten het onze? We zijn hier omdat we hier eerder zijn geweest, omdat we hier de zaden van het lot zaaiden en we komen op deze aarde terug om te oogsten wat we hebben gezaaid. Dit heelal, dat door kosmische wetten wordt geregeerd, staat niet toe dat we maïs of tarwe in het ene land zaaien en drie of vier maanden later naar een ander land reizen om te proberen daar de maïs en de tarwe te oogsten. Waar we het zaad zaaiden, moeten we de oogst binnenhalen. Dat is duidelijk. Dat we hier zijn is voor iemand die helder en logisch van stap tot stap of van gedachte tot gedachte nadenkt al een bewijs voor reïncarnatie. Anders moeten we zeggen dat de kosmische wet ons toevallig hier heeft gebracht. En wie gelooft dat? Als deze wereld door toeval werd geregeerd, zouden we zien dat de sterren in hun banen en alle planeten kriskras door de kosmische ruimte bewegen, niet door wetten gebonden, zonder oorzaak, onordelijk, zonder intelligentie of systeem.

Dat is uw bewijs. Denk daarover eens na, beredeneer het, ga stapsgewijs en logisch denkend te werk. We zijn hier op deze aarde omdat we hier zaden van het lot, van het leven hebben gezaaid en we komen terug om die te oogsten: om het onrecht dat we in het verleden hebben begaan ongedaan te maken en de beloningen te oogsten van wat we in het verleden hebben gezaaid. Daarom komen we in de toekomst terug om ons opnieuw te belichamen. We maken van onszelf nu wat we in de toekomst zullen worden. We bereiden nu het lot voor dat we in ons volgende leven op aarde zullen krijgen. Ik heb het nu niet over de tussenliggende levensfasen, tussen het ene leven op aarde en het andere. Dat is op zichzelf een wonderlijk verhaal. Ik wijs nu alleen erop dat onder de universele wet alles zich wettig voltrekt, volgens oorzaak en ge-

volg, dat betekent dat iedere oorzaak een gevolg voortbrengt dat niet kan worden ontlopen. Als u uw ziel misvormt door kwalijke gedachten en gevoelens, wordt u daardoor geen barmhartige engel. U wordt innerlijk lelijk en misvormd en zal de beloning en vergelding oogsten van wat u uzelf heeft aangedaan.

Het heelal is bezielde en die ziel is voor het heelal wat de ziel van de mens voor hem is. Het fysieke heelal dat we om ons heen zien is slechts het lichaam van het heelal, zoals het menselijk lichaam slechts het lichaam van zijn ziel is; en zowel het fysieke heelal als het menselijk lichaam zijn op slechts zeer onvolkomen wijze de uitdrukking van de goddelijke, geestelijke, intellectuele, psychische, astrale en alle hogere wetten en machten, energieën, krachten en substanties die de onzichtbare werelden in de ruimte *zijn*.

Ziet u nu niet hoe wij stap voor stap, door logisch te redeneren, door het instinct en door de dingen zorgvuldig te overdenken, tot de overtuiging komen dat we niet alleen in ons diepste wezen kinderen, afstammelingen van het goddelijke vuur zijn, maar dat we, als vonken van de goddelijke vlam, een evolutionair en cyclisch groeiproces doormaken en voortdurend vorderen van het lagere naar het hogere, zoals een kind wordt geboren en van het onbewuste kinderstadium opgroeit tot een denkend en voelend mens met ethische instincten?

Denk daarom op die wijze door en dan zult u nooit meer iemand de vraag stellen: bewijs me dat er reïncarnatie is of bestaat. U zult zelf het bewijs ervoor bezitten.

Kennis brengt verantwoordelijkheid met zich

HET IS NOOIT ZO DAT de adept of ingewijde, of iemand die weet, het linkerp pad mag volgen of in praktijk brengen. Nooit! Dat is altijd verkeerd; als we dat geloofden zouden we eenvoudig afdalen tot het peil van hen die zeggen: het doel heiligt de middelen. Wat wel waar is, is dat de sterke de zwakke helpt, dat de krachtige een helpende hand reikt en dat hij die weet de onwetende onderricht. Zij die het linkerp pad volgen zijn altijd zwakkelingen, altijd in het duister – een synoniem voor het linkerp ad – terwijl zij die zich op het rechterp ad bevinden sterk en verlicht zijn en het licht aan hun zijde hebben.

Kennis brengt zowel verantwoordelijkheid als kracht met zich en verplicht hen die haar bezitten ze voor allen te gebruiken, ongeacht of ze het rechter- of het linkerp ad volgen. Als iemand die het rechterp ad bewandelt zijn kennis, zijn wijsheid, zijn kracht kon misbruiken, zelfs tegen iemand op het linkerp ad, dan zou hij niet tot rechts maar tot links behoren. De witte magiër helpt zelfs een broeder van de schaduw – niet om lager te dalen, maar om op te klimmen! Hij gebruikt kracht en wijsheid voor weldadige doeleinden, maar nooit door het linkerp ad te volgen, wat niet alleen degradatie zou betekenen, maar terugval of achteruitgang. Er wordt dus van de beoefenaar van de werken van de rechterzijde, hij die het rechterp ad volgt, meer verwacht dan van de aanhanger van de linkerzijde, want hij weet meer en heeft meer kracht; en kennis en kracht geven iemand verantwoordelijkheid.

Laat geen ogenblik bij uzelf het denkbeeld toe dat u, omdat u kennis en macht heeft, het recht heeft die te misbruiken, of dat er minder van u wordt verwacht dan van hen die ze niet bezitten; met

andere woorden, dat u vrijheid van handelen heeft. Het wil zeggen dat u ze alleen ten goede mag gebruiken, en dat betekent niet ziekelijke sentimentaliteit. Soms moet u uw sterke rechterhand gebruiken. Soms is de politieman even hard nodig als de verpleegster en we kunnen zeggen dat de juiste inzet van beiden tot de rechterzijde behoort. Misbruik van de een of van beiden behoort tot de linkerzijde. Kracht brengt ereplicht met zich. Kennis ere-schuld. *Noblesse oblige* – een mooi oud Frans spreekwoord dat betekent dat adeldom verplichtingen met zich meebrengt. Het kenmerk van adeldom is de bereidheid zich op te offeren en verantwoordelijkheid voor anderen te dragen – lastdrager, helper te zijn. Niemand heeft zelfs in deze tijd het recht zich een gentleman te noemen als hij zijn eigen belangen laat voorgaan. Dat is niet het kenmerk van een gentleman.

De duivel

HET IS HEEL INTERESSANT voor mij te zien hoeveel mensen belangstelling hebben voor wat sommige religies of filosofieën de ‘duivel’ noemen; dat komt denk ik voornamelijk omdat er, afgezien van dogma’s waaruit het leven is verdwenen, toch zelfs in deze exoterische leringen van de uiterlijke in plaats van de innerlijke tijd, enige waarheid bewaard is gebleven. De mens beseft innerlijk dat aan al die verschillende theologische leringen een betekenisvol feit ten grondslag ligt; en dit verklaart volgens mij waarom de christelijke kerk en de christenen zolang hebben geworsteld om de grove, antropomorfistische en werkelijk lachwekkende denkbeelden uit te bannen die zich rondom deze centrale kern van zuivere werkelijkheid hadden gegroepeerd.

Wat is deze centrale kern? Er is in het heelal tegenwerking – dat is de belangrijkste betekenis van het Hebreeuwse woord *śātān*, ‘tegenstander’, ‘opponent’; of van het Griekse en Latijnse woord *diabolos*, waarvan het Duitse *Teufel*, het Franse *diable*, het Italiaanse *diavolo*, het Engelse *devil* en het Nederlandse *duivel* zijn afgeleid. Deze variaties in spelling en uitspraak ten opzichte van het oorspronkelijke woord zijn bij de verschillende volkeren ontstaan; de oorspronkelijke term waarvan ze alle afstammen is, zoals gezegd, het Griekse woord *diabolos*, dat de ‘aanklager’ betekent, en vandaar de ‘tegenstander’. Wat is dit prachtige, filosofische en religieuze idee van een tegenstander ernstig verminkt, waardoor het een louter antropomorfe, op een mens lijkende, personificatie werd van tegenstand in de natuur – een tegenstand die in feite heel weldadig en nuttig kan zijn en ook is, of aan de andere kant een tegenstand die kwaadaardig en slecht kan zijn.

Dat is de hoofdgedachte van de leer en vandaar dat de

Hebreeërs, om een grote kosmische waarheid in woorden weer te geven, spraken over de 'opponent', de 'tegenstander'; en de scherpzinnige Grieken spraken over de 'aanklager'. Waarom? Dit wordt in de theosofie zo verklaard dat er in werkelijkheid geen kosmisch individu bestaat dat voor mensen of goden optreedt als tegenstrever of duivel; want voor ons mensen bestaat de aanklager, duivel of tegenstrever in werkelijkheid uit onze eigen zwakheden, onze fouten, kwade gedachten en lage emoties, die op een of andere dag, vroeg of laat, karmisch op ons pad verschijnen en ons tegemoet treden en ons zo, als het ware, aanklagen, ons aanwijzen als de boosdoener. Zij, onze eigen vroegere zelden, zijn nu de tegenstanders en aanklagers geworden van het tegenwoordige zelf. De eerste christenen hebben dit in de natuur en in de menselijke natuur verpersoonlijkt en spraken van de *diabolos* of satan, want voor hen was het iets heel wezenlijks.

Maar zie eens hoe elke waarheid ons op een verbazingwekkende en wonderlijke manier iets moois kan leren; want, zoals uit voorgaande opmerkingen duidelijk moet blijken, wordt de duivel in werkelijkheid een heel waardevolle leermeester; we leren van de fouten uit het verleden niet alleen om ze voortaan te vermijden, maar ook om ze in de toekomst de baas te worden. De karmische tegenstander wordt dus de leermeester; als we van de fouten hebben geleerd, ze hebben overwonnen en ze de baas zijn geworden, blijken ze onze gids en leraar te zijn – vroegere struikelblokken worden als ze zijn overwonnen een springplank naar iets hogers.

Een andere belangrijke, en daarnaast voorkomende betekenis van deze gedachte is de volgende; door de oude mystici en occultisten en door theosofen uit de oudheid werd altijd verklaard dat de naam van de leraar, van de goeroe, van de leermeester, van de verlosser, de tegenstander is. Hij staat de neofiet niet toe verder omhoog te gaan voordat deze heeft bewezen wat hij waard is; vóór hij de sleutelwoorden, de wachtwoorden heeft geleerd die in de eerste plaats zelfoverwinning en veiligheid in de toekomst betekenen. Is het niet wonderlijk hoe deze gedachte, deze grondleer, van

de ene betekenis overgaat in een overeenkomstige gedachte, en toch zo moeilijk schijnt. Leraren in de oudheid werden altijd *nāga*'s, 'slangen' van wijsheid genoemd. Over de tegenwerkende kracht in de natuur, hetzij goddelijk of boosaardig, werd eveneens gesproken als een *nāga*, een slang in de Hof van Eden, of een slang van wijsheid.

Een christelijke leer in het Nieuwe Testament, afkomstig van naar men aanneemt geïnspireerde intelligenties, zegt ons dat de slang moet worden vereerd. Hoe treffend is de opdracht 'Weest gij daarom wijs als de slangen en onschuldig als de duiven'. Want zo zijn alle grote adepten, alle boeddha's en christussen, zij die mededogen en medelijden voelen en bedroefd zijn over de onwetendheid van de mens.

We leren van onze zwakheden om hogerop te klimmen. Onze zwakheden zelf worden onze leermeesters en als we eenmaal hun les hebben geleerd, is het niet meer nodig voor onderricht een beroep op hen te doen. Daarom zeggen we dan dat ze slechte leermeesters worden, omdat we met hun hulp al veel hebben geleerd en hogerop zijn gekomen. We verspillen niet alleen tijd, maar doen er verkeerd aan als we ons laten beïnvloeden door de gedachten en gevoelens, en de reacties daarop uit het verleden. Het is onze plicht tot hogere zaken over te gaan, de nieuwe tegenstrevers, de nieuwe aanklagers uit te dagen. 'Zie, ik sta bij de deur en klop.' Begrijpt u de gedachte? De deur gaat open. De tegenstander of opponent voor dat ogenblik zegt: 'Wie bent u?' Als u het juiste antwoord geeft gaat u verder; bij het verkeerde antwoord wordt de deur voor uw neus gesloten, want zo gaat het in werkelijkheid. U kunt geen stap verder en omhoog doen vóór u de wachtwoorden kent die een deel van onszelf vormen; met andere woorden, tot u de wil en het besef heeft het goede te doen. Uzelf wordt dan, op zo'n ogenblik, de tegenstander, de zogenaamde satan. U moet uzelf overwinnen, dit deel van uzelf om hogerop te gaan. Daarom leren we op de springplank van ons vroegere zelf ons nieuwe zelf te worden. Ons beste zelf is een ideaal dat vóór ons ligt, waarnaar

we moeten opklimmen en waaraan we moeten bouwen. Ons tegenwoordige zelf zal op zijn tijd sterven en we zullen de geest, het goddelijke zelf van de toekomst ontmoeten en ook dat zal ons vragen: 'Wie bent u? Geef het wachtwoord'. En het wachtwoord is kennis, wijsheid, altruïsme, de grote schat aan geestelijke ervaringen uit het verre verleden. Wees wijs als de slang, maar onschuldig en onschadelijk als de duif. Dit is een heel mooie en diepzinnige allegorie. Geen wonder dat die door het ene mensengras na het andere in verschillende delen van de wereld is overgenomen. Klim omhoog langs het dode zelf naar hogere dingen.

Eén aspect van de duivel is ons tegenwoordige zelf, een wonderlijke gedachte. Zullen we het huidige zelf overwinnen, de tegenstander die ons verhindert omhoog te gaan omdat hij niet hoger is? Hij is maar een zelf. Doen we dat, dan hebben we het wachtwoord gegeven en klimmen we op, gaan we door de portalen van wijsheid. De tegenstander is niet langer een tiran. De inwijder onderzoekt niet langer onze geestelijke, intellectuele en morele geloofsbrief, ons eigen zelf, onze eigen inspiratie. De duivel wordt de goddelijke vriend, de verlosser van alle mensen, de slang van wijsheid.

Het is een prachtige allegorie, vol betekenis. Zelfs dichters uit betrekkelijk moderne tijden hebben de gedachte begrepen; ze begrepen het door herinneringen uit vroegere levens op aarde, toen het hun werd geleerd. Milton, de Engelse dichter bijvoorbeeld, beschrijft de val van Satan of Lucifer, volgens de christelijke theorie een van de hoogste engelen die 'gevalen' is. Dezelfde gedachte vanuit een ander gezichtspunt, een nieuw gedachtebeeld. De engel klimt omhoog binnen de hemelse sferen, na zichzelf te hebben verlost. Het zelf is de voornaamste tegenstander, van god, van de mens of van een van de ontelbare hiërarchieën van levende wezens in de menselijke natuur, voor ieder is er een tegenstander, hetzelf of zichzelf. En toch, hoe wonderlijk het ook klinkt, de natuur is zo meedogend opgebouwd, dat we door onze fouten de betere dingen leren. Uit het lelijke ontdekken we het

schone. Uit overwonnen zwakheid ontstaat onze nieuwe kracht. Van het niet heilige gaan we naar het heilige. Wat eens de tegenstander, de opponent, de duivel was, wordt de verlosser, de inwijder wanneer we hem moedig het hoofd bieden en het koninkrijk der hemelen met geweld veroveren.

Zo is het ook met ons eigen zelf. Heeft u ooit erover nagedacht dat een overwonnen fout een nieuwe kracht in uw karakter wordt; dat een verzoeking waaraan weerstand is geboden u meer macht heeft gegeven, omdat u dat deed door het uitoefenen van uw wil? Uw wil is sterker geworden. Het mededogen voor anderen is in u toegenomen. Uw visie wordt helderder, een verreikende helderziendheid. Ervaringen zetten ons aan het denken. Ervaringen doen ons groeien. Het zijn deze ervaringen die de tegenstander, de aanklager vormen.

Alle volkeren leerden dat er tegenstand in het heelal is en dat waren mooie leringen. Maar zover ik weet hebben alleen zeer primitieve stammen en later het christendom dit kosmische beginsel ooit gepersonifieerd of vermenselijkt tot een engelachtig wezen en bij het christendom tot een demonische figuur. De essentiële gedachte is in de hele wereld dezelfde. Als we dus aan deze tegenstander denken, in welke van de vele gedaanten we hem ook tegenkomen, goddelijk of kwaadaardig van aard, het beginsel achter alle is hetzelfde. Voor ons mensen wordt het demonisch en vijandig als we uit zwakte ervoor bezwijken. We hebben de uitdaging van onze eigen ziel vergeten. Als we daarentegen onze wil gebruiken om iets te bereiken en onszelf onder handen nemen om ons te trainen, worden we sterk omdat we universeler worden. Onze visie is niet langer beperkt tot onszelf en verheft zich dienovereenkomstig tot het goddelijke. Daarom wordt over het goddelijke altijd gesproken als het goddelijke en over dat wat uiterst beperkt en bekrompen en dus zelfzuchtig is altijd als het kwaad, omdat het kleine alleen aan zichzelf denkt en de wereld tegenwerkt om een koninkrijkje van het lagere zelf te scheppen, door zijn kracht in te zetten tegen het heelal en in die mate het kwade

te worden, zoals ziektekiemen in het lichaam van de mens. Als dat storende zaad is uitgebannen, wat gelukkig kan, keert de gezondheid, universele vrede, in het lichaam terug. Dat is de gedachte. Hoe universeler we worden, hoe hoger we staan. Of, om het anders te zeggen: hoe dichter we het goddelijke naderen, dat universeel is, hoe hoger we staan. Ik citeer nog eens een zeer diepzinnige christelijke gedachte, die voor mij een wonderlijke schoonheid bezit: 'Weet u niet dat u Gods tempel bent en dat de Geest Gods in u woont?' Daar heeft u omgang met het goddelijke, als u het door innerlijke kracht veroverd, want hier, in ons, in het hart van de mens, is zijn tabernakel, zijn tempel.

Daarin, in deze heel eenvoudige gedachten, ligt een hele kosmische filosofie; door die te bestuderen vindt u verlichting, dat wil zeggen leven, vertroosting en onbeperkte intellectuele activiteit van de hoogste orde en, niet in de laatste plaats, vrede, die innerlijke vrede die alle begrip te boven gaat, maar die u kunt leren kennen.

De levende boeddha's in Tibet

WAT DE ZOGENAAMDE LEVENDE boeddha's in Tibet betreft, denk ik dat wij in het westen te zeer geneigd zijn westerse gedachtepatronen te weven rond oosterse leringen die wij in het westen maar vaag begrijpen. Het westerse denkbeeld dat de Tibetanen geloven dat deze levende boeddha's de belichaming zijn van Gautama de Boeddha is geheel en al onjuist. De gedachte is deze: er is een kosmische boeddha zoals er ook, naar sommige contemplatieve christenen nu intuïtief beginnen te vermoeden, een kosmische christus is, waarvan mensen met een christusnatuur, die hebben geleefd of misschien nu of in de toekomst op aarde leven, voorbeelden zijn, stralen, belichaamde vertegenwoordigers. Hij die Jezus wordt genoemd was zo iemand. Dat is ook de oude Tibetaanse leer over de levende boeddha's van Tibet: er is een kosmische boeddha die identiek is met wat die enkele doordenkende christenen de kosmische christus noemen, de immanente christus in het heelal en dus immanent in het bewustzijn van de mens. De Tibetanen noemen dit in hun prachtige leer de hemelse boeddha, waarvan alle mensen een straal zijn; anders gezegd, ieder mens heeft een straal van deze kosmische boeddha die zijn diepste wezen is, zijn diepste zelf; en als een mens zijn bewustzijn verheft om één te worden met deze goddelijke vlam die in zijn hart brandt, maakt een straal van de hemelse boeddha – die als het ware vanuit de zon in het hart van die mens schijnt en hem bezielt met inspiratie, wijsheid en liefde – die mens tot een levende menselijke boeddha. Gautama de Boeddha was zo iemand, maar een heel bijzonder en opmerkelijk voorbeeld.

Het is een prachtige leer want wat geeft ze eindeloos veel hoop en een onsterfelijke inspiratie, die inhoudt dat ieder van ons, wij

allen, als ons diepste zelf dit hemelse vuur bezitten; en dat wij als mens, als we willen en als we het leven leiden en de weg van studie volgen, zodat het in ons leven tot uiting komt, daarmee één kunnen worden, ons dit vuur kunnen voorstellen en we het kunnen zien. Laat in uw visie grootsheid en schoonheid toe en dan zal uw leven als mens dat eveneens tot uitdrukking brengen, want u belichaamt een kosmische boeddha, in wie u denkt en voelt en daarom uw bestaan heeft.

Dat is de ware essentie van de Tibetaanse leer van de levende boeddha, want als deze kosmische luister zijn woonplaats kiest in hoofd en hart van een mens, dan wordt zo iemand wat de Tibetanen een levende boeddha noemen, een christus op aarde. Misschien in geringe mate – dat hangt af van de reactie van hen die het binnenstromen van het goddelijke vuur voelen. Maar hoe meer wij het doen toenemen, of liever ons openstellen voor het binnenstromen van binnenuit en van bovenaf, des te hoger of grootser wordt de graad van boedddhaschap of christusschap die we bereiken.

Gedachten over karma

EEN VRAAG DIE ME VAAK is gesteld luidt: Betekent karma een tot in bijzonderheden nauwkeurige reactie? Dat wil zeggen, als ik iemand onrecht aandoe, moet die persoon mij dan op precies dezelfde manier onrecht aandoen als waarop ik hem onrecht aandeed?

Wij leren niet een wetenschappelijk determinisme; we leren juist het tegenovergestelde, al is het waar dat de wijsheid van de goden zegt dat er onontkoombare wetten in het heelal bestaan. Die vormen de voornaamste basis voor het hele bouwwerk van hoop, religie, filosofie en wetenschap dat de theosofie is. Maar waar het om gaat is dit: Als ik bijvoorbeeld een vriend bedrieg en zijn hart breek, zal dan die vriend in een toekomstig leven mij op precies dezelfde manier, en met herhaling van alle bijzonderheden bedriegen en mijn hart breken? Het antwoord is Nee, niet in alle bijzonderheden. Maar mijn vriend, die ik bedroog, zal, los van zijn eigen wil en gedreven door het lot en doordat ikzelf de vergelding die ik verdien aantrok, in een toekomstig leven handelen op een manier die sterk lijkt op de wijze waarop ik hem bedroog, maar niet tot in alle bijzonderheden. Ook hij zal misschien tegen zijn wil mijn hart breken.

Als ik een mens opzettelijk dood, als ik hem vermoord, zal dan diezelfde mens mij in een volgend leven vermoorden? Persoonlijk ben ik geneigd ja te zeggen. De bijzonderheden zijn niet gelijk, maar de algemene grondslag van het patroon van het lot zal het teweegbrengen. Let wel, alle grote zieners en wijzen uit alle tijden leerden: *wat u zaait zult u oogsten, niet iets anders*. Dit is een christelijk gezegde en bijzonder mooi.

Zie eens hoe groot het morele effect van deze leer op de mens is, als men eenmaal oprecht erin gelooft, niet alleen voor zijn eigen

bescherming in de toekomst, maar ook omdat ze een ommekeer in gevoelens en gedachten in zijn karakter teweegbrengt. Hij zal zorgvuldig ervoor waken een medemens onrecht aan te doen. Bedenk eens wat deze ene leer alleen al voor de veiligheid en het geluk van de mensheid kan betekenen als ze algemeen werd aangevaard, zoals eens in de hele wereld het geval was. Als ik het goede zaai, versterk en verbeter ik mijn eigen karakter; door het goede te denken wordt mijn eigen karakter harmonisch. Het gevoel dat ik het goede doe sterkt mij het betere te doen. Dit is eenvoudig karma. Als ik slecht denk en voel, en mijn medemensen onheil breng, wat doe ik dan, naast het onrecht dat ik hun aandoe en dat om vergelding vraagt in mijn eigen toekomstige levens, voor mijn eigen ziel en mijn eigen gevoelens? Ik ben bezig die te misvormen. Ik maak ze lelijk, verwrongen en grof. Dit is ook karma. U kunt zulke gedachten niet denken zonder de terugslag op uw eigen denkinstrument te voelen. Het kwaad stoot af. Lage gedachten denken maakt dat instrument tot iets laags. Door slechte gevoelens gaat u zich de volgende dag nog slechter voelen.

Wat is reïncarnatie anders dan het ten uitvoer brengen van deze zelfde wet van het lot? We hebben in het verleden bijna ontelbare keren op deze aarde geleefd. We zijn nu hier omdat we opnieuw hierheen zijn aangetrokken. Een vertrouwde omgeving trekt ons aan, zoals de reiziger die van huis weggaat uitziend naar de tijd dat hij zal terugkeren. De vertrouwde plaatsen, het gelukkige thuis, de plek bij de haard, de prettige, mooie, misschien zelfs heerlijke herinneringen aan thuis roepen hem allemaal terug. En dat is overal het geval bij wederbelichaming; reïncarnatie is het terugkomen in een vertrouwde omgeving op deze aarde. We hebben ook vertrouwde plaatsen op andere planeten – maar dat is een ander verhaal.

Wij mensen zijn pelgrims van het lot, kinderen van het goddelijke, die doelbewust een reis maken en doelbewust door karma, door het lot, worden voortgestuwd. We zijn kinderen van het goddelijke en hebben daarom een vonk van de goddelijke intelli-

gentie en van de wil van het goddelijke in ons. Daarom kunnen we het hoofd bieden aan het heelal en alle schokkende en verschrikkelijke dingen daarin, want in ons is deze goddelijke vonk onoverwinnelijk en onsterfelijk. Door aan haar opdrachten gehoor te geven hebben we een vrije wil, de vrije wil van het heelal die nooit kan worden tenietgedaan, al zou de hele kracht van het heelal ons plotseling overvallen; want wij zijn kinderen van het goddelijke en dat heelal is onszelf, en wij zijn het heelal. Zijn hart en ons hart zijn één en trekken elkaar aan. Een onpeilbare bestemming trekt een onpeilbare bestemming aan en we begrijpen elkaar.

Ondanks het onherroepelijke verleden heeft ieder mens een zekere mate van vrije wil, en kan hij elk moment zijn toekomstige lot veranderen als die gedachte eenmaal in hem opkomt. Het verleden uitwissen kunnen we nooit, want dat is het lot en dat moet worden uitgewerkt. Het is bij ons ingebouwd. Maar we kunnen onszelf veranderen, wijzigen en onszelf voor de toekomst verbeteren door nu ons goddelijk recht van denken en vrije wil uit te oefenen, door ons lot in eigen hand te nemen en voor de toekomst te verbeteren. In dit en andere opzichten zijn wij mensen verwant aan de goden, onze ouders.

Hoe groots is de visie waartoe een ontvankelijk hart en een scherpe geest in staat zijn, die op alles haar licht werpt en daarvoor een gevoel van volmaakte veiligheid, een gevoel van volmaakte rechtvaardigheid en een gevoel van volmaakte vrede geeft. Soms hebben we het gevoel dat ons eigen lot uit het verleden te zwaar is om te dragen en dan roepen we in onze nood: O God, laat deze beker aan mij voorbijgaan: maar niet mijn wil maar de uwe geschiede! Maar als ik moet drinken zal ik drinken. Laat ik echter bedenken dat ik een kind van het goddelijke ben, en dat ik door het ledigen van die beker van het lot dat ikzelf door mijn eigen daden in het verleden ten goede of ten kwade heb gevormd, nu aan de toekomst werk. Nu mij dat is geopenbaard, zie ik in die toekomst onzegbare schoonheid, onuitsprekelijke heiligheid, een steeds toenemende vrede, een zich verdiepende liefde die het

leven verrijkt en een grenzeloos inzicht dat mij liefdevol voor anderen doet zijn.

Overwin met mildheid en vriendelijkheid

IK HEB NOOIT ERVAN GEHOUDEN afgodsbeelden te slopen, want ik geloof in het goddelijke instinct van het menselijk hart dat die afgodsbeelden eens in het verleden deed ontstaan als werken van liefde en begrip. Wij zijn het die niet begrijpen wat ze voorstellen en betekenen. Wij zijn het die het spoor bijster zijn en niet de Groten die deze werken, die eeuwenlang aan miljoenen troost hebben gegeven, in een ver verleden tot stand hebben gebracht; ik houd er niet van afgodsbeelden te slopen en idealen in het hart van de mens te verbrijzelen. Het is veel beter kennis te brengen, dingen duidelijk te maken, met mildheid en vriendelijkheid de mensen voor zich te winnen: 'Onderzoek dit grondig, beste vriend, hier is iets waarvan ik heb ontdekt dat het bijzonder mooi en goed is. Probeer het zelf. Onderzoek het zo nauwkeurig mogelijk en als u ziet dat het goed is, kom dan en help mee anderen te geven wat u en ik hebben ontdekt.'

Afgodsbeelden vernielen is gemakkelijk en is volgens mij te lang gebeurd, langer dan de geschiedenis van de mensheid daaraan toekent. Natuurlijk, men kan zeggen dat een afgodsbeeld een juweel bevat en dat om dat te vinden het in ieder geval nodig is het afgodsbeeld te vernietigen. Maar er zijn andere manieren. Als dat afgodsbeeld een edelsteen bevat, is die door zeer wijze mensen erin geplaatst, en er is een manier om dat juweel te vinden zonder het afgodsbeeld kapot te maken, dat daarna als onbruikbaar wordt afgedankt.

Wat zijn die afgodsbeelden? Ik bedoel niet alleen die van brons, steen of hout. Ik bedoel afgodsbeelden in het algemeen, die mensen aanbidden en die ze in hoofd en hart meedragen. Ziet u niet dat men soms door een overdreven beeldenstorm de mensen innerlijk achterop brengt, ze ontmoedigt, van het pad afbrengt? Het is gemakkelijk een beeldenstormer te zijn. Het is gemakkelijk te vernielen en stuk te maken; het is gemakkelijk dingen omver te werpen – en vaak is het dan ook een populaire bezigheid. Maar voor rechtgeaarde mensen is er wel belangrijker werk dan dat.

De oude leer van het plaatsvervangende lijden

DE LEER VAN HET PLAATSVERVANGENDE LIJDEN, zoals christenen die nu opvatten, belemmert hen in feite de leer van wederbelichaming te aanvaarden. Maar aanvankelijk was dat niet zo; de vroegste christenen aanvaardden reïncarnatie wel. Wat is er gebeurd? Er zijn aanwijzingen dat de leer van het plaatsvervangende lijden in het oorspronkelijke christendom overheerste, maar dat zich langzamerhand een verandering voltrok in de interpretatie van deze leer, zodat men meer waarde hechtte aan de woorden dan aan de geestelijke occulte betekenis. Het gevolg was dat toen het een louter theologisch dogma werd, het een groot struikelblok was, of liever een gesloten deur, die de ware volgeling van de Christus nu en in vervolgen eeuwen verhinderde deze leer van hoop, van grote verwachting – reïncarnatie van de mens – te aanvaarden.

De oorspronkelijke christenen in de begintijd van het christendom – die de Theosophical Society van die tijd en *dat deel van de aarde* vormden – wisten en werden geleerd dat ieder mens die in dit leven wordt geboren, in zijn hoogste deel een zoon van het goddelijke is – niet de fysieke mens – en dat zijn geest, zijn ziel een vonk is van het kosmische Al, een ademende levende vlam van het vuur in het hart van het Zijn. Het werd de christosgeest genoemd, wat overeenkomt met de immanente christus in de mens zoals sommige christenen deze heilige leer intuïtief begrijpen. Dat was de oorspronkelijke christelijke gedachte en die wordt nu in de theosofie geleerd, zoals ze altijd in verschillende tijden door de theosofie werd geleerd.

Het is dus het geestelijke deel van ons, deze vlam van het goddelijke, die de onsterfelijke essentie van ons wezen is. Het is het

plechtanker van ons leven, van onze groei en onze vooruitgang, van de ene belichaming tot de andere; het brengt van elk leven op aarde het geestelijke aroma over van de goede daden, mooie gedachten en edele idealen, die in hoofd en hart werden gekoesterd; het brengt dit over van het ene leven naar het andere. Dit innerlijke deel noemen we de monade. Het is de innerlijke boeddha in ons, de innerlijke christus in ons.

Deze monade wordt dus door ons geketend, door onze zwakheden, en fouten – en ook door onze goede gedachten en daden en voert ons van het ene leven naar het andere als een geestelijke ‘reddingsplank’, zoals H.P. Blavatsky zegt, waarmee ze doelde op de innerlijke christus, die geketend is aan het kruis van de stof, ons licht, onze hoop, onze oorsprong, onze bestemming. En omdat volgens de oude leer die monade – let wel, onze eigen geestelijke essentie, de christus in ons – geketend in deze sferen voor ons lijdt en onze last voor ons draagt kunnen we, niet in theologische maar in theosofische zin, zeggen dat de monade, *juist omdat ze* ons geestelijke zelf is, voor ons boet en door alles heen standhoudt. Wat gebeurt is alleen plaatsvervangend in die zin dat ons goddelijke deel het gewicht of de last draagt van wat wij, het lagere deel, hebben gedacht, gevoeld en gedaan: het schenkt ons in leven na leven volmaakte rechtvaardigheid, maakt ons tot wat we zijn en tot wat we zullen worden. De leer van het plaatsvervangende lijden werd aanvankelijk op deze manier begrepen: de lichamelijke mens alleen was niets, maar de lagere, onontwikkelde, onvolmaakte kant van de mens bezat deze reddingsplank in zijn eigen goddelijke vonk, in zijn eigen immanente boeddha, zijn immanente christus, de god in hem.

Deze oude leer zegt ons ook dat naarmate een mens van eeuw tot eeuw en in leven na leven groeit, evolueert en leert, dit werkelijk geestelijke deel van zijn wezen zich hoe langer hoe meer manifesteert en zich tot uitdrukking brengt door het denkvermogen, het lagere denken, de gewone mens. Wanneer dit op betrekkelijk volmaakte wijze gebeurt, hebben we te maken met een van de

grote zieners en wijzen, een van de belichaamde godheden, een van de belichaamde boeddha's of christussen, iemand die het goddelijke, de goddelijke natuur in zichzelf als mens tot uitdrukking brengt, die *zijn individuele schakel met het goddelijke is*, een belichaamde christus of een belichaamde boeddha.

Het is niettemin volkomen juist dat, toen in het christendom deze *innerlijke* betekenis van de immanente christus uit het oog werd verloren, de woorden van de leer de plaats innamen van de occulte betekenis: men vergat de leer dat de mens zelf de innerlijke christus, een zoon van het goddelijke is en dat, door als een christus te denken, te voelen en te leven, het zijn hoogste voorrecht en plicht is deze innerlijke godheid van leven tot leven steeds meer tot uitdrukking te brengen, te groeien van menszijn tot mahātmaschap, tot meesterschap, tot tenslotte het doel is bereikt en we kunnen uitroepen: 'O mijn God, hoe verheerlijkt U mij!' – de juiste vertaling van de Hebreeuwse woorden die Jezus aan het kruis zou hebben gesproken: 'Ēlī, 'ēlī, lāmāh shababhtānī. De woorden zijn in de evangeliën verkeerd vertaald, want 'verlaten' of 'in de steek laten' is in het Hebreeuws *āzab*; en 'verheerlijken' of 'vervolmaken' is *shābabh*; en het woord in de evangeliën is *shababhtānī*, 'U verheerlijkt mij', 'U maakt mij volmaakt'.

Het was de christus in de mens die sprak; dit is ook geen christus buiten ons, behalve in die zin dat de christus in de mens een vonk is van de kosmische christus. De boeddha in de mens is de vertegenwoordiger, als een individuele vonk of straal, van de kosmische boeddha, de ādi-boeddha – welke term u ook wilt gebruiken.

Zo komt het dat een van de mooiste, helpende en troostrijke leringen van het oorspronkelijke christendom een onlogisch, theologisch dogma is geworden – een lege vorm waaruit de geestelijke betekenis van de woorden is verdwenen.

De gouden keten van de platonische opvolging

HOMERUS WAS DE EERSTE in het Griekse denken die sprak over de gouden keten tussen Vader Zeus en de mensen, zijn kinderen, en die zei dat wij mensen door deze gouden keten van sympathie en gevoelens die de goden met de mensen verbond, konden opklimmen naar de goddelijke sterren waar Zeus, de vader van goden en mensen, verblijft. Maar het was Plato die dit prachtige homerische denkbeeld zo algemeen bekendmaakte dat na zijn tijd onderzoekers vaak erover spraken als de platonische keten.

Wat betekent dit nu eigenlijk, dit prachtige Griekse idee van hoop, dat is vervuld van de majesteit van het goddelijke? Het wil zeggen dat er voor de mens een weg is om het goddelijke te bereiken, dat deze keten in werkelijkheid niets anders is dan een pad dat we kunnen betreden als we willen. Het wordt een gouden keten genoemd omdat de weg leidt naar het gouden hart van Vader Zon, en vandaar verder naar het hart van het goddelijke Zijn zelf, waar de goden verblijven; en dat zich langs deze hele ladder tussen goden en mensen, goden of leraren bevinden die ons, de reizigers die de weg omhooggaan, wijzen waarop we moeten letten, welke richting we moeten inslaan, hoe we steeds hoger en verder moeten komen. Bij elke schakel van deze wonderlijke gouden keten staat een leraar; zijn hele en enige plicht is hen die beneden zijn te leren staan waar hij zich bevindt. Met andere woorden, er is een hiërarchie van leraren tussen ons mensen, die allen leerlingen zijn, en de goddelijke wezens naar wie wij streven, en deze hiërarchie is er om allen die lager staan te helpen.

Er is een weg, en de leraren hebben ons daaraan herinnerd, die steil en doornig is, maar niettemin een weg, en die leidt omhoog

en naar binnen, naar het hart van het goddelijke Zijn. Wij gaan dit pad, zelfs nu zijn we al reizigers op dat pad, hoewel de meesten van ons dit helaas niet weten en alleen voortstompelen; maar de weg is er en langs deze weg, als we het konden zien, als we het konden beseffen, bevinden zich lotgenoten voor ons uit, die door de eeuwen van het verleden en in de eeuwen van de toekomst gestaag omhoog en voorwaarts gaan en wij mensen bevinden ons temidden van dit wonderlijke leger van reizigers dat op weg is. Sommigen van ons voelen er niet voor steeds stompelaars of achterblijvers op het pad te zijn, maar willen sneller vooruit en omhoog, willen zich oefenen, zich ontwikkelen, zichzelf aanpakken en het innerlijke en hogere deel van ons ons leven laten beheersen. Dat betekent sneller vorderingen maken.

Dat is, denk ik, de innerlijke betekenis van deze prachtige Griekse leer van de gouden keten tussen mensen en de goden, een schitterende leer!

Verdwenen continenten en onze Atlantische erfenis

DE BEWIJZEN VOOR HET BESTAAN in prehistorische en vorige geologische tijdperken van nu verzonken continentale landmassieven zijn eenvoudig enorm in aantal. Door knappe onderzoekers en schrijvers, niet alleen theosofen, maar vooraanstaande wetenschappers en anderen zijn die bewijzen verzameld; en dit alles om te proberen het geheim op te lossen hoe de flora en fauna van de landmassieven, zoals ze nu bestaan, zich ooit over honderden, misschien wel duizenden mijlen van woelige, stormachtige oceanen van het ene naar het andere continent konden verplaatsen.

Jarenlang heeft men geprobeerd de aanwezigheid van overeenkomstige of identieke flora te verklaren door middel van trekvogels. Vogels eten zaden en laten ze vallen en misschien tegen de tijd dat ze een ander land bereiken vallen hun uitwerpselen met de zaden omlaag die daar wortel schieten. Of misschien drijven ze op de golven van de oceaan en worden ze na weken en maanden, zelfs jaren, op een zandige kust geworpen om daar te ontkiemen! Maar na een tijdje kreeg het gezonde verstand de overhand. Men zag al gauw in dat die moeizame pogingen om de overeenkomst, zoal niet de volkomen gelijkheid van planten en dieren op ver uiteenliggende continenten te verklaren, een steviger en hechter basis vereisten dan dat soort speculaties.

Het waren dus de wetenschapsmensen zelf die, lang voor de theosofen, begonnen na te denken over het bestaan of het mogelijke bestaan van vroegere continenten waar nu de stormachtige golven voortrollen in de Atlantische en Grote Oceaan en elders. Sommige onderzoekers verzamelden gegevens om te bewijzen dat zoiets in een vroeger tijdperk in de geologische geschiedenis moet

hebben bestaan en als verklaring kan dienen. En toen de geologie met haar ontdekkingen verdere bewijzen aanvoerde voor het bestaan op deze wijd uiteenliggende continenten van een flora en fauna van de Oude Wereld die overeenkomen met of identiek zijn aan soorten in de Nieuwe Wereld – soorten die ze ontdekte in de eocene, de miocene en pliocene afzettingen – zeiden ze bij zichzelf: er moeten ergens, in de een of andere tijd, landverbindingen hebben bestaan tussen de Oude en de Nieuwe Wereld. Die feiten zijn nog niet opgehelderd.

Al tientallen jaren hebben wetenschapsmensen toegegeven dat er in vroegere geologische tijden een groot continentaal landmassief in de Grote Oceaan bestond. Sclater noemde het Lemurië, naar kleine aapachtig diertjes die lemuren heten. Later dacht men aan een soortgelijk continentaal landmassief dat door sommige wetenschappers Gondwanaland werd genoemd, en dat de raadsels moest oplossen van de verspreiding van flora en fauna in de Grote Oceaan en elders, die zonder veronderstelde landverbindingen niet konden worden verklaard. En deze zijn nog steeds niet verklaard.

De onwil van wetenschappers om te accepteren wat ze met eigen ogen als bewijs zien is merkwaardig. Zijzelf hebben de kwestie aangeroerd, het juiste antwoord naar voren gebracht en in het geval van het Atlantische continentale landmassief is het, naar ze zeggen, wel mogelijk, zelfs waarschijnlijk, maar niet bewezen. Ik weet niet waarom. Zij hebben het aanvaard in het geval van de Grote Oceaan, maar nog niet voor de andere oceaan, en toch zijn de bewijzen er.

Een van de redenen voor de weerzin van zoveel duizenden om aan te nemen dat het zo moet zijn ligt, denk ik, in een foutieve opvatting over deze vroegere geologische landgebieden. Ze schijnen het idee te hebben dat Atlantis, een geweldig uitgestrekt gebied dat in zijn soort overeenkomt met ons tegenwoordige stelsel van zee en land, in zijn geheel in één nacht is verzonken en dat uit de toen bestaande oceanen het nieuwe land opkwam, dat nu

het onze is. Dat idee is dwaas. Iedereen weet nu wel dat overal op aarde land langzaam of vlug daalt en ander land bezig is even langzaam, maar ook met regelmaat omhoog te komen. Dit proces van wegzinken en oprijzen gedurende lange en korte geologische tijdperken is precies wat eerst in Lemurië en vele eeuwen later in Atlantis plaatsvond. Het duurde honderdduizenden jaren voor de voornaamste delen van het grote Atlantis-stelsel van vastelanden, grote en kleine eilanden en zeeën duidelijk van plaats veranderden – land dat wegzonk, oceanen die het wegzinkende land overspoelden en andere nieuwe stukken land die omhoogkwamen om hun plaats in te nemen. Dit zette zich in alle geologische tijden voort, het gebeurt ook nu en zal ook in de toekomst doorgaan. Toch zijn er gevallen geweest dat vrij grote eilanden snel verzonken of oprezen, zelfs in de korte tijd die wij mensen overzien – rampen, zoals in het geval van Poseidonis van Plato, een ware gebeurtenis in de Europese prehistorie zoals we de geschiedenis nu kennen; het zonk weg in een dag en een nacht, ongeveer elf- of twaalfduizend jaar geleden, na vreselijke aardbevingen en vloedgolven. Poseidonis was een eiland ter grootte van Ierland, of iets kleiner, dat in de oceaan lag op flinke afstand van wat nu de Straat van Gibraltar heet. Maar dat was een van de laatste eilandoverblijfselen van het grote Atlantische vasteland, niet meer dan een landtong als het ware, dat was blijven bestaan tot het tenslotte ook wegzonk.

Iets dergelijks gebeurde met Lemurië, het woongebied van het derde wortelras, zoals theosofen zeggen. Het was niet één groot land. Het was een stelsel van continenten, grote en kleine eilanden, oceanen en zeeën, net zoals we die nu hebben. Er bestaan trouwens van Lemurië nog enkele overblijfselen die boven het water van de oceaan uitsteken en ook van Atlantis. Over wetenschappelijke bewijzen gesproken! De noodzaak van het bestaan van een dergelijke landverbinding is zo groot dat we niet om bewijzen van het bestaan zouden moeten vragen, maar om een bewijs dat ze niet heeft bestaan. Dat is een volkomen gerechtvaar-

digd en zelfs sterk argument. Ik herhaal: zelfs nu, en in het eoceen, mioceen en plioceen waren en zijn de flora en de fauna in zoveel opzichten zo gelijk in ver van elkaar gelegen plaatsen of streken, dat er eens een landverbinding tussen die afzonderlijke landen moet hebben bestaan. Het enige alternatief zou zijn dat er in die lang vervlogen geologische tijden een zeer hoogontwikkelde en machtige groep mensenrassen heeft bestaan, die met mechanische hulpmiddelen, die de onze evenaren of overtreffen, het planten- en dierenleven van het ene continent naar het andere konden overbrengen, in samenhang met hun eigen landverhuizingen en kolonisaties; maar dat komt op hetzelfde neer.

Als we weten dat land verzinkt en land oprijst, en dat dit in alle geologische tijden zo is geweest, zoals de geologische geschiedenis bewijst, en dat dit in de hele wereld onafgebroken, duizenden jaren, ja in feite miljoenen jaren lang doorgaat, wat is dan het antwoord? Bewijs me dat Atlantis niet heeft bestaan. Men zou een dag en een nacht kunnen doorpraten, alleen al over de vrijwel ontelbare feiten die alle mogelijke wetenschappers op dit terrein hebben verzameld. Alleen al over deze onderwerpen zijn tientallen boeken geschreven.

Welnu, mijn andere gedachte is deze: de Atlantiërs vormden een grote groep rassen, evenals wij nu; een grote groep rassen van verschillende huidskleur, met verschillende haarsoorten, met een ander verleden dan het onze, maar allemaal menselijk of halfmenselijk. Sommigen van hen waren goed. Maar naar abstracte maatstaven van goed en kwaad, waren de meesten van hen slecht – zelfs nog slechter dan wij. Wij kunnen niet de eerste steen werpen! De hemel weet dat wij nogal slecht zijn. Maar ten opzichte van onze Atlantische voorouders zijn we wel een verbetering. Want hoewel er in de miljoenen jaren dat Atlantis standhield miljoenen mensen waren die meer toegewijd waren aan het goddelijke en geestelijke dan aan het stoffelijke en aan zelfzuchtige macht, waren de meesten in die tijd vereerders van brute kracht, macht, stoffelijke dingen en persoonlijk overwicht. Zelfzucht was de dominerende

grondtoon bij het Atlantische ras, zoals dat bij ons zelfs nu nog het geval is; maar onze huidige mensheid heeft het punt bereikt dat we haar niet langer verheerlijken, maar haar als zodanig herkennen en ons ervoor schamen. Dat wijst erop dat het geestelijke in ons bewustzijn binnendringt, al is het langzaam; en zelfs onder oplichters behoren eer, redelijkheid en rechtvaardigheid tot de sleutelwoorden waarmee men het menselijk hart en hoofd probeert te verleiden. Bij de Atlantiërs was het macht en kracht, materie, bezit. Maar niet bij allemaal. Er waren vele miljoenen die innerlijk het goddelijke, gerechtigheid en rechtvaardigheid verkeerden en dat waren de uitverkorenen en uit die uitverkorenen werden de mysteriescholen gevormd die tot op de huidige dag zijn blijven bestaan, waaruit alle grote religies, filosofieën en wetenschappen uit de geschiedenis van de mens zijn voortgekomen, om de mensen te behoeden voor ergere dingen, om mannen en vrouwen en daardoor de beschaving te helpen, te verheffen, milder en humaner te maken.

Zoals de huidige Theosophical Society daaruit is voortgekomen, zo was dat ook het geval met de theosofische bewegingen uit andere tijden, ons eigen voorgeslacht. Daar hadden ze hun oorsprong, in dat verafgelegen Atlantis: zij die meer gesteld waren op rechtvaardigheid en eer, oprechtheid, waarheid, redelijkheid en mededogen dan op kracht en macht en zelfzuchtige voorrechten. Zij waren wat we de zonen van het goddelijke noemen, Gods zonen; en ze verzamelden zich, sloten zich aaneen en vormden de eerste mysteriescholen, waarin de geest van waarheid werd vereerd, bewonderd en onderwezen, in plaats van de geest van macht en duister eigenbelang. Bedenk eens hoezeer deze gedachten het denken van de mens beïnvloeden. Kijk zelfs naar de wereld van vandaag en zie hoe een gedachte aan eigen voordeel of profijt of egoïsme de mens op een dwaalspoor kan brengen. Wij hebben de oude Atlantische geest zelfs nu nog in ons midden en dat bedoelde H.P. Blavatsky toen ze zei dat het karma van Atlantis nog zwaar op

ons drukt, op onze ziel en op ons denken. We ondergaan nog steeds de invloed ervan, maar we worstelen ons eronderuit, uit de greep ervan.

Een laatste woord in dit verband: er zijn tegenwoordig bepaalde groepen die, als ze het over theosofie hebben, zeggen: 'Het is heel mooi, maar dat is de oosterse traditie. Wij volgen de westerse traditie.' Het is onzin om over de Theosophical Society te spreken als de traditie van het oosten, want ze is de moeder van alle. Ze is niet oosters en ze is niet westers, niet uit het noorden en niet uit het zuiden, ze omvat alle tradities, want ze komen alle eruit voort. Theosofie is de bron ervan. Ze herkent haar kinderen in die verschillende gedaanten. Daarom is ze de grote verzoener, de grote brenger van harmonie en troost, de geestelijke ouder.

Is het niet zo dat wij zelfs in deze tijd met hart en ziel hunkeren naar waarheid en dat het kenmerk van een edele mens, of een groot denker, dienstbaarheid en wijsheid is. Weet u dat het mooiste dat men van iemand kan zeggen is dat hij een leerling is, de goddelijke wijsheid bestudeert, van anderen in goede verstandhouding leert, welwillend staat tegenover anderen, het goede ziet in wat een ander te bieden heeft, alleen verlangt naar openhartigheid, eerlijkheid, zuiverheid, fatsoen van hoofd en hart. Dat is het Sesam open u voor het menselijk hart. Laat de geest van Atlantis sterven. Laat die met de doodsbeenderen van het verleden tot stof vergaan. Haat, afkeer, vijandigheid, onredelijkheid en onrecht zijn alle daaruit voortgekomen. Bekrompenheid en kleingeestigheid zijn de kinderen ervan.

Het leren kennen van de werkelijkheid in drie fasen

HET ZICH PSYCHOLOGISCH OPENSTELLEN van de mens voor de waarheid, voor het binnentreden van de goddelijke wijsheid – met andere woorden, de training die iedere waarachtige theosoof ondergaat – begint zodra hij wordt geraakt en zijn hart zich opent, het begint zelfs al weet hij dat niet. Het zich openen van het hart kan in drie stadia worden verdeeld. We zijn daarmee vertrouwd in die vorm van het boeddhisme die, afkomstig uit India, zijn oorsprong heeft in China. In het Sanskriet wordt het de dhyānivorm genoemd en in Japan is het bekend als de zenvorm van het boeddhistische denken. Het wordt ongeveer als volgt uitgedrukt en is evenzeer van toepassing op theosofie, omdat de zen- of dhyānivorm van het boeddhisme slechts een tak is van het theosofische denken.

De onderzoeker die de voorhof van de tempel van wijsheid betreedt, en later de tempel zelf, gaat door drie fasen van zich innerlijk openstellen – dat is de uitdrukking die zij gebruiken. Welnu, in de eerste fase zijn de bergen en de wateren op aarde, bergen en wateren, en men erkent dat ze waard zijn te worden bestudeerd en onderzocht, en men ziet en voelt de schoonheid ervan; maar het zijn alleen bergen en alleen wateren.

Maar door studie en door te zoeken naar de waarheid, vindt tenslotte het tweede psychologische ontwaken van zijn karakter, van zijn begrip, van zijn wezen plaats. Hij beseft dat de bergen en wateren, hoe mooi die ook zijn en waard om bestudeerd te worden, tenslotte niets anders zijn dan aspecten, schijnbeelden, verschijnselen van daarachter liggende werkelijkheden, de gevolgen van onzichtbare en geheime oorzaken; en in deze tweede fase van

het openen van zijn wezen ziet hij in dat als hij de waarheid wil vinden, hij dieper moet graven en de wetenschap van de bergen en van de wateren van de aarde moet bestuderen. Hij moet de oorzaken onderzoeken die ze deden ontstaan, de innerlijke oorzaken en krachten die de bergen en de wateren voortbrachten. Hij beseft dat de bergen en de wateren – omdat ze gevolgen, verschijnselen, schijnbeelden zijn, hoe betrekkelijk echt ze ook lijken – slechts een illusie, *māyā*, zijn, omdat de waarheid zelf daarbinnen en daarachter ligt. Zijn hele wezen wordt vervuld van de gedachte aan dit wonder.

Dan begint hij geleidelijk de diepe wijsheid te beseffen van het oude gezegde dat het hele universum een verschijnsel is en dus een illusie, maar alleen een illusie omdat we het niet goed begrijpen. Het betekent niet dat het heelal niet bestaat. Dat is absurd en een verkeerd denkbeeld. Hij ziet in dat we het niet goed begrijpen, dat we erachter en erbinnen moeten zien. Het zichtbare moet een beeld geven van het onzichtbare; het gevolg moet ons leren over de oorzaken daarachter. In deze fase begint hij zijn eenheid te beseffen – en dat is het mooiste deel van de tweede fase van de psychologische ontsluiting in dit stelsel van training dat de theosoof ondergaat en liefheeft – hij begint zijn ware eenheid met al wat is te beseffen, want hij ziet in dat hij, als fysieke mens, slechts een verschijnsel is, een gevolg; dat hij in werkelijkheid het product is van geheime en onzichtbare oorzaken; dat achter het verschijnsel van de fysieke mens de menselijke geestelijke oorzaak ligt. Zijn gevoel van eerbied groeit en een sterk besef van de schoonheid in alles stroomt zijn hart binnen, want hij erkent dat hij slechts één van alle wezens en entiteiten en schepselen is die het heelal vullen. Vanaf dat moment begint hij te begrijpen dat de ethiek niet een louter menselijke afspraak is; ethische normen zijn geworteld in het weefsel en de materie van de universele natuur zelf. Hij voelt intens zijn eenheid met al wat is: 'Ik en mijn Vader zijn één.'

Dat voert naar het derde psychologische stadium van zich

openstellen, en in dat derde stadium beseft hij de wonderlijke paradox van alles wat hij al eerder wist in de twee vorige stadia. In deze derde fase leert hij dat binnenwaarts en opwaarts gezien, in toenemende mate opwaarts en toch steeds binnenwaarts, de bergen tenslotte werkelijk zijn en de wateren tenslotte werkelijk zijn, in een bepaald, wonderlijk opzicht, want al zijn ze dan voor ons betrekkelijk onvolmaakt ontwikkelde menselijke begripsvermogen misschien illusoir, toch is het de fundamentele werkelijkheid die ze heeft voortgebracht, evenals wij als verschijnselen zijn voortgebracht.

We zien dus dat het goddelijke de enige werkelijkheid is maar dat tegelijk dit goddelijke, omdat het het uiteindelijk ware is, zelfs de bedrieglijke vorm van de kosmische verschijnselen in zekere zin echt maakt. Als we dit op onszelf toepassen, beseffen we dat het enige werkelijke deel van de mens het goddelijke in hem is; en dat, juist omdat dit goddelijke het wezenlijke is, het zuiver fysieke verschijnsel dat wij de fysieke mens noemen, in een bepaald wonderlijk opzicht ook werkelijk is. We zijn weer terug, de cirkel is gesloten. We komen terug op het punt van vertrek. Eerst waren er bergen en wateren die de enige werkelijke dingen waren; daarna zagen we in dat de bergen en wateren slechts het kleed zijn, de omhulling van geheime, onzichtbare werkelijkheden; en daarna bracht de volgende stap ons tot het besef dat juist omdat dit werkelijkheden zijn ze geen essentiële onwerkelijkheden kunnen voortbrengen, en dat daarom, hoe vreemd die paradox ook is, deze bergen en wateren zowel werkelijk als onwerkelijk zijn. Gelukkig hij die deze derde fase kan begrijpen.

De sleutel tot dit begrip is een andere gedachte die ik opnieuw aan het dhyāniboeddhisme ontleen, want dat is in het westen tamelijk goed bekend, voornamelijk door de zenboeddhistische geschriften van prof. Suzuki uit Japan (waaraan ik, tussen haakjes, dit uittreksel niet ontleende). De zengedachte is als volgt. Luister goed alstublieft, want de betekenis kan ons gemakkelijk ontgaan.

‘In de wind van de bergen en de zon van de lage landen, in het vallen van de nacht en de nevelen van de dageraad, klinkt luid de roep: Alleen Dat was, is, blijft.’

Het hele universum is Dat, en al zijn verschijnselen zijn de voortbrengselen van goddelijke oorzaken, of van goddelijk denken; zodat alle in de diepste zin tot één goddelijke eenheid zijn verenigd. We kunnen deze gedachte in praktische zin herleiden en zeggen dat alle mensen broeders zijn, dat iedereen zijn broeders hoeder is. Ziet u welke weg we moeten gaan? Elke overtreding op dit pad betekent dat we ons opstellen tegenover de hele universele natuur zelf.

Er is een weg naar vrede en geluk, naar wijsheid en macht. Want als de mens eenmaal beseft dat hij één is met de natuur, en de natuur één met hem, zal zijn bewustzijn, als we spreken in termen van trillingen, ritmisch kloppen in overeenstemming met de polsslag van het kosmische hart. Daardoor konden de grote wijzen en zieners wonderen verrichten in de wereld: genezen en opwekken; het bewustzijn bewaren na de dood; het denkende ego overbrengen naar verre gebieden en daar zelfbewust denkend aanwezig zijn en alles zien wat er om hen heen gebeurt; en nog vele andere dingen. Want het heelal en wij zijn één. Er is maar één leven en dit leven is tevens kosmisch denken.

Aham asmi parabrahma

SCHOONHEID KENT GEEN GRENZEN, en deze bestaan evenmin voor de machtige vleugels van de liefde; ze kan overal doordringen en doet dat ook. Deze gedachte kwam vanmiddag bij me op toen ik luisterde naar de spreker die ons prachtige, diepzinnige fragmenten liet horen uit de archaïsche wijsheidsleringen van de mensheid, leringen die niet tot een bepaald ras behoren of tot een bepaald tijdperk en die, omdat het essentiële waarheden zijn, ook in sferen moeten worden onderwezen die niet aards, maar goddelijk zijn, zoals ze hier op aarde aan ons mensen worden gegeven. Want het trof me dat de kern van zijn prachtige toespraak was dat wij mensen, evenals alle andere dingen en wezens waar ook, slechts delen zijn van één groots kosmisch geheel en nauw met elkaar zijn verbonden, ondanks onze gebreken en misstappen bij het verwezenlijken van onze gemeenschappelijke bestemming. Daarom geven we in verhouding tot ons eigen individuele begrip gehoor aan de kosmische bron, die de christen God noemt, maar die ik liever het goddelijke noem, waaruit we voortkwamen, waarvan we niet en nooit te scheiden zijn, en waarnaar we weer terugkeren op onze eeuwenlange pelgrimstocht. O, konden we maar deze ene gedachte in ons hart laten leven en ons denken iedere dag erdoor laten stimuleren; hoe zou dat de scherpe kanten van het menselijk leven verzachten en ons leren onze broeders te behandelen als broeders in plaats van als bittere vijanden!

Ziet u niet dat deze leer zo schitterend is omdat ze geniaal is? Alles is erin besloten, de hele Wet en alle Profeten. En wat is deze leer? Beknopt weergegeven komt het eenvoudig hierop neer: het kosmische leven is een kosmisch drama waarin ieder wezen, of het een supergod, god of halfgod, mens of dier, monade of atoom is,

zijn of haar eigen rol speelt; en al die vertegenwoordigers van dit drama zijn aaneengesmeed, wat zal leiden tot één immense kosmische climax – die, tussen haakjes, geen anticlimax kent. Elke dag die wij mensen beleven, komen we dus dicht bij het moment in de onmetelijk verre toekomst dat wij allen, opnieuw verenigd, de diepe schoot ingaan van het hoogste kosmische Zijn – noem het God, het goddelijke, geest of wat u maar wilt. Dan heeft het drama zijn einde bereikt. Het doek valt en pralaya, de rustperiode, begint. Maar zoals in het menselijk leven de dag weer aanbreekt als de nacht voorbij is, zo daagt er, als de nacht van pralaya eindigt, een nieuw manvantara, een nieuwe kosmische dag. Opnieuw gaat op het kosmische toneel het doek omhoog. Dan begint elke entiteit, ieder wezen zijn kosmische spel of zijn rol te spelen, precies op dat metafysische en mathematische punt waar het eindigde toen pralaya de bel deed luiden voor het vallen van het kosmische doek voor het juist afgelopen manvantara of wereldtijdperk. Alles begint opnieuw net als een klok of een horloge dat, na te zijn gestopt en weer is opgewonden, precies op hetzelfde punt begint te lopen waar de wijzers bleven stilstaan.

Welnu, dit ene beeld dat de mens identiek is met de kosmos, samen met alles wat dit in religieus, filosofisch, wetenschappelijk en moreel opzicht inhoudt, is ouder dan de denkende mens. Wij zijn één en toch weten we het niet en zien we dat niet in; daarom doen we op het toneel van het levensdrama allerlei dwaasheden en wordt tragedie tot komedie en komedie, helaas, door onze eigen schuld tot tragedie.

Ik wil graag iets citeren dat me erg aanspreekt, al sinds mijn jongensjaren. Ik heb het als kind leren kennen en toen ik me later als jongeman bij de TS aansloot, vond ik het terug in *De Geheime Leer* van HPB. Het is het volgende: het gaat om een hindoegeeroe of -leraar. Een leerling staat of zit voor hem en de leraar onderzoekt wat deze leerling weet van de lessen die de leerling heeft ontvangen. Hij zegt: ‘Chela, kind, zie je in het leven van hen die je omringen iets dat anders is dan het leven dat in jouw aderen

stroomt?’ ‘Er is geen verschil, O goeroedeva. Hun leven is hetzelfde als mijn leven.’ ‘Kind, richt nu de blik omhoog en zie naar het violette, nachtelijke gewelf. Let op die prachtige sterren, die wezens die stralen en schitteren vanuit de kosmische luister boven ons. Zie je dat kosmische vuur dat in alle dingen brandt en zo prachtig fonkelt in al die schitterende hemellichamen daarboven? Kind, zie je enig verschil tussen dat kosmische licht, dat kosmische leven en dat wat onze eigen dagster uitstraalt of dat wat dag en nacht in je eigen hart brandt?’ En het kind zegt, ‘O, goeroedeva, ik zie geen verschil tussen leven en leven, tussen licht en licht, en kracht en kracht, en geest en geest, behalve in graad. Het licht dat in mijn hart brandt is hetzelfde als het licht dat in het hart van alle anderen brandt.’ ‘Je ziet het goed, kind. Luister nu naar wat de kern is van deze leer: AHAM ASMI PARABRAHMA.’ En het kind, dat Sanskriet heeft geleerd, het vedische Sanskriet, begrijpt het en buigt zijn hoofd, ‘*prāṇjali*’. De betekenis is: ‘Ik ben het grenzeloze, ikzelf ben parabrahma, want het leven dat in mij klopt en mij doet bestaan, is het leven van het goddelijkste van het goddelijke.’ Het is geen wonder dat het kind het heeft begrepen. Ben ik een kind van God? In wezen is dit het enige dat ik ben; en als ik niet erin slaag dat te beseffen, is dat niet de schuld van het goddelijke, maar van mijzelf.

U vindt deze leer over het goddelijke in alle grote stelsels die het menselijk genie heeft voortgebracht. Ze is religie; de filosofie ontstond eruit; de wetenschap groeit nu ernaartoe en krijgt een vaag besef van wat ze betekent. Bedenk eens hoe zelfs in onze eigen kleine menselijke aangelegenheden – klein vergeleken met de onmetelijke kosmische majesteit die ons zo zorgzaam beschut – stel u eens voor dat iedere man en vrouw op aarde volkomen overtuigd was van de absolute werkelijkheid van deze kosmische waarheid! Nooit zou iemand meer een hand opheffen tegen een medemens. De uitgestrekte hand zou er altijd een zijn van steun en broederschap. Want ik ben mijn broeder – in ons diepste innerlijk *zijn we één*. En als we gescheiden zijn komt dat door de

kleinzieligheden die ons als het ware tot een atoom maken in plaats van de geestelijke monade die voor ieder van ons de bron is. Die monade is gevormd uit hetzelfde materiaal als het goddelijke. De avatāra Jezus heeft dit weergegeven in zijn prachtige gezegde: 'Ik en mijn Vader zijn één' – de Vader en de goddelijke vonk, de godsvonk, die identiek is met het kosmische leven, met de universele oceaan van leven, om een ander beeld te gebruiken. Het was deze gedachte van de kosmische oceaan van leven waarvan wij allen in onze diepste en hoogste kern een druppel zijn, waarop Gautama de Heer Boeddha zinspeelde toen hij sprak over dat uiteindelijke doel van alle wezens en dingen; want, zei hij, alle wezens en dingen zijn in hun innerlijke wezen Boeddha en zullen eens zelf Boeddha worden, wanneer, zoals Edwin Arnold het zo prachtig heeft geformuleerd, de dauwdruppel in de glinsterende zee glijdt. CONSUMMATUM EST.

Verklarende woordenlijst

Adept Een mens die tot betrekkelijke vervolmaaktheid is gekomen.

Ādiboeddha (*Skr*) Kosmische boeddha; de hoogste van de vier klassen van boeddha's.

Advaita-Vedānta (*Skr*) De nondualistische school van de Vedānta. *Zie ook* Vedānta.

Ākāśa (*Skr*) 'Schitterend, stralend'; etherisch-geestelijke substantie; het vijfde kosmische element; de aether van de stoïcijnen. *Zie ook* astraal licht.

Ākousmatikoi (*Gr*) 'Toehoorders, luisteraars'; op proef aangenomen leerlingen in de school van Pythagoras.

Ariadne, de draad van In de Griekse mythologie de draad die Ariadne aan Theseus gaf om hem de weg te wijzen uit het labirint; symbool van de kracht van de waarheid die tot wijsheid leidt.

Arūpa werelden (*Skr*) 'Vormloos'; geestelijk-etherische werelden die het menselijke waarnemingsvermogen te boven gaan.

Asat (*Skr*) 'Niet zijn, niet essentie'; het onwerkelijke, illusoire, tegengesteld aan Sat, het werkelijke. Ook 'boven Sat' – parabrahman.

Astraal licht Onzichtbare substantie die de aarde omgeeft.

Ātma-buddhi (*Skr*) Ātma 'zelf' + buddhi 'geestelijk begrip'; de

hoogste aspecten van de menselijke samenstelling.

Avatāra (*Skr*) Een klasse van heilanden zoals Jezus en Krishna; een tijdelijke combinatie van het goddelijke, een hoogontwikkelde ziel en een zuiver fysiek lichaam.

Avernus (*Lat*) ‘Zonder vogels’; de gebieden van de hel; de onderwereld.

Avīchi (*Skr*) ‘Golfloosheid’; de meest materiële sferen en bewustzijnstoestanden waarin de volkomen slechte zielen afdalen; het tegenovergestelde van nirvāṇa.

Bardo (*Tib*) ‘Tussen’; de periode tussen dood en wedergeboorte.

Bhōns (*Tib*) Tibetaanse monniken van een voorboeddhistische religie.

Bodhisattva (*Skr*) ‘Iemand van wie de essentie (sattva) wijsheid (bodhi) is’; één stadium vóór het boedddhaschap; ook iemand die afstand doet van nirvāṇa om voor het welzijn van de mensheid te leven.

Boeddha (*Skr*) ‘Verlichte’; iemand die geestelijk is ontwaakt.

Brahmā (*Skr*) Schepper, ontvouwer; de geïndividualiseerde openbaring van brahman, het ongeopenbaarde.

Brahma(n) (*Skr*) Universele geest; de eerste of ongemanifesteerde logos.

Brahmavidyā (*Skr*) ‘Goddelijke kennis.’

Broeder van de schaduw (Zwarte magiër). Volgeling van het linkerpad. Iemand die kennis gebruikt voor slechte doeleinden; een tovenaer. *Zie ook* witte magiër.

Buddhi (*Skr*) ‘Verlicht’; het geestelijke zelf; bron van de intuïtie en het onderscheidingsvermogen.

Buddhi-manas (*Skr*) Buddhi ‘wijsheid’ + manas ‘het denken’; het hogere verstand en de hogere rede die samenwerken; het reïncarnerende ego. *Zie ook* nous.

Chela (cheta) (*Skr*) ‘Dienaar’; iemand die een goeroe dient; een discipel.

Chitkāra (*Skr*) ‘Gedachte-werker’; geestelijk zelf; beschermengel.

Christus ‘Gezalfde’; oudgnostische term voor een ingewijde.

Christosgeest De innerlijke god; de Vader in ons.

Devachan (*Tib*) Gelukzalige droomtoestand van de ziel tussen aardse levens.

Dhyāni-chohans (*Skr-Tib*) ‘Heren van meditatie’; kosmische intelligenties van verschillende graden.

Druïden Voorchristelijke ingewijde priesters van het Keltische Europa.

Dvija (*Skr*) ‘Tweemaal geborene’; een ingewijde.

Gāyatrī (Sāvitrī) (*Skr*) Hymne in de Rig-Veda, gewijd aan de goddelijke zon.

Gilgūlim (*Hebr*) ‘Rondgangen’; kabbalistische term voor de omzwervingen van de zielen.

Gnostici (*Gr*) Zoekers naar de aloude gnosis of ‘kennis’; filosofen waartoe ook enkele eerste christenen behoorden.

Gouden keten (Levende keten) van Hermes. Opeenvolging van geestelijke leraren.

Hiërarchie van mededogen Broederschap van mahātma's en adepten, bewakers van de waarheid, hoeders en beschermers van de mensheid.

Jāgrat (*Skr*) De 'waak'toestand; eerste van de vier bewustzijns-toestanden van de mens.

Kabbala (*Heb*) 'Overlevering'; de geheime leer of theosofie van de joden.

Kāmaloka (*Skr*) 'Begeertewereld' die onze aarde omringt; astrale verblijfplaats van kāmarūpa's; de Griekse Hades.

Kāma-manas (*Skr*) 'Begeerte-denken'; het persoonlijke zelf.

Kāmarūpa (*Skr*) 'Begeertelichaam'; astraal voertuig van de mentaal/psychische energieën van de mens; na de dood de 'schaduw' of 'schim'.

Karma (*Skr*) 'Handeling'; wet van actie en reactie, oorzaak en gevolg.

Kismet (*Arab*) 'Deel, lot'; bestemming of noodlot bij de moslims.

Lipika's (*Skr*) 'Schrijvers'; hemelse optekenaars; instrumenten van karma.

Mahābuddhi (*Skr*) 'Grote wijsheid'; kosmische buddhi, mahat.

Mahāmanvantara (*Skr*) 'Groot + tussen manu's' of tijdperk van manifestatie. *Zie ook* manvantara.

Mahāmāyā (*Skr*) 'Groot + illusie'; de universele illusie van het gemanifesteerde bestaan.

Mahāpralaya (*Skr*) 'Groot + ontbinding'; tijdperk van kosmische rust. *Zie ook* paranirvāṇa.

Mahat (*Skr*) ‘Groot’; universeel denkvermogen, correspondeert met manas in de mens. *Zie ook* mahābuddhi.

Mahātma(s) (*Skr*) ‘Grote ziel of zelf’. *Zie ook* meester(s).

Mahāyāna-boeddhisme (*Skr*) ‘Grote voertuig of pad’; noordelijke school van het boeddhisme.

Mānasaputra(s) (*Skr*) ‘Zonen van het denkvermogen’; zonnegodheden die het denkvermogen in de mens wekten.

Manvantara (*Skr*) ‘Tussen manu’s’; tijdvak van manifestatie en activiteit van een heelal.

Meester(s) Tot betrekkelijke volmaaktheid gekomen mensen; leraren en beschermers van de mensheid.

Messiaanse cyclus Een tijdvak van 2160 jaar waarin een bepaalde geestelijke en zodiakale invloed merkbaar is.

Moirai (*Gr*) ‘Lotsbestemmingen, bedelingen’; in de Griekse mythologie de drie schikgodinnen of spinsters van het lot.

Moksha of mukti (*Skr*) ‘Bevrijd’; nirvāṇa.

Monade ‘Eén, eenheid’; ondeelbare eenheid van bewustzijn; geestelijke individualiteit.

Monas monadum (*Lat*) ‘Monade der monaden’; de kosmische monade.

Mysteriescholen Centra voor geestelijk onderricht, training en inwijding, ingesteld in de grijze oudheid.

Nāga (*Skr*) ‘Slang’ van wijsheid, ingewijde; ook een slangedemon.

Nirvāṇa (*Skr*) ‘Uitgeblazen’; het geluk van opgaan in het zuivere kosmische Zijn, waarbij alle persoonlijke beper-

kingen zijn ‘uitgeblazen’.

Nous (*Gr*) ‘Bewustzijn’; de hogere intelligentie.

Parabrahma(n) (*Skr*) ‘Boven brahman’; het oneindige; het grenzeloze.

Paranirvāṇa (*Skr*) ‘Boven + nirvāṇa’; tijdperk van rust voor de kosmos. *Zie ook* mahāpralaya.

Piśācha’s (*Skr*) ‘Vleesetende, demonische elementalen’; het laagste aspect van het kāmārūpa.

Pistis (*Gr*) ‘Geloof’; vertrouwen.

Pralaya (*Skr*) ‘Ontbinding’; rusttoestand tussen twee levenscyclussen.

Psuche (*Gr*) ‘Adem’; dochter van Nous; de persoonlijke menselijke ziel.

Ronde Technische term voor de doortocht van monaden door zeven wortelrassen; slaat ook op grotere cyclussen.

Samādhi (*Skr*) ‘Samenbrenging’; zelfbewuste vereniging met het goddelijke.

Sambuddhi-samādhi (*Skr*) ‘Volmaakte verlichting + samādhi’; alwetendheid; vereniging met het Al.

Sat (*Skr*) ‘Wezen, essentie’; waarheid, werkelijkheid. *Zie ook* asat.

Sushupti (*Skr*) ‘Diepe slaap’; de derde toestand van menselijk bewustzijn.

Svabhāva (*Skr*) ‘Zelfwording’; ware individualiteit.

Svapna (*Skr*) 'Slapen-dromen'; de tweede toestand van menselijk bewustzijn.

Tat (*Skr*) 'Dat'; het grenzeloze. *Zie ook* parabrahman.

Turiya (*Skr*) 'Vierde'; de hoogste toestand van menselijk bewustzijn. *Zie ook* samādhi.

Vedānta (*Skr*) Een van de zes Indiase filosofische scholen.

Veda's (*Skr*) 'Kennis'; oude religieuze hindoeteksten verzameld door Veda-Vyāsa, waarvan de oudste de Rig-Veda is.

Witte magiër Ver ontwikkeld mens, die het rechterpad volgt en onpersoonlijk werkt voor het welzijn van allen.

Wortelras Een van de zeven stamrassen die de menselijke levensgolf op aarde in haar evolutie gedurende één 'ronde' doorloopt; ons tegenwoordige wortelras is het vijfde. *Zie ook* ronde.

Yoga (*Skr*) 'Vereniging'; een methode van training; discipline.

Yuga (*Skr*) 'Eeuw'; een tijdsperiode. In elk wortelras zijn er vier yuga's; ons huidige tijdperk, het vierde, is kaliyuga, de 'zwarte' of ijzeren eeuw die 3102 jaar v.Chr. begon met de dood van Krishṇa.

Chronologie

Inhoud zoveel mogelijk chronologisch gerangschikt

1931

De exoterische en de esoterische H.P.B.

1934

Wat is waarheid?

Het zwaartepunt van ons bewustzijn verleggen

1937

Kracht en evenwicht in het occultisme

Beschaving is gebaseerd op het denken

De enige uitweg

Het loon van zelfvergetelheid

De theosofie van China

Jonge mensen en theosofie

Het verband tussen het eindige en het oneindige

Laat het christuskind leven

1938

Altruïsme

Goddelijke evenredigheid

De rechtstreekse weg naar wijsheid

Waarom lachen we niet om onszelf?

Het wereldprobleem en de oplossing ervan

Het bezielen van de mens

De wereld veroveren door ideeën

1938 (*vervolg*)

De verantwoordelijkheid van wetenschappers
Over genezing
Tijd, duur, en het eeuwige nu

1939

Waar de meesters werken
De toetssteen van de waarheid
Gedragsregels
Gezond verstand in het gezin
Bemoediging op het pad
De orakels uit de oudheid
Hoe werkt de natuur na de dood?
Wijn als mystiek symbool
De oude leer van het plaatsvervangende lijden
Gebed en aspiratie
Angst, de grote vernietiger
Wij hebben geen dogma's

1940

Wind van de geest
De erfenis van de mens is de mens zelf
Na de dood bent u uzelf
Schoonheid en wetenschap
Het scheppen van het lot
De essentie van de boodschap van H.P. Blavatsky
De yoga van de theosofie
Het begrijpende hart
Karma: aangenaam en onaangenaam
Overwin de twijfel
'Mij komt de wraak toe'
Het menselijk bewustzijn
Theosofen en het gebed

1940 (*vervolg*)

Verlies van de ziel en onoprechtheid
Misbruik van de vrije wil
Hulp van de leraren
De natuur in stil gebed
Twee manieren om de werkelijkheid te zien
Engel en demon
Waar is waarheid te vinden?
Kennis brengt verantwoordelijkheid met zich
De duivel
De levende boeddha's in Tibet
De gouden keten van de platonische opvolging
Het leren kennen van de werkelijkheid in drie fasen
Predestinatie
De maagdelijke geboorte
De kerstboom

1941

Waar zijn de wijzen en zieners?
Breng uw eigen verlossing tot stand
Aan hen die treuren
Fouten maken
Het visioen van de Heer Boeddha
Kracht door oefening
Een houding die getuigt van evenwicht en visie
Karmische gevolgen en het bardo
Hulp van de goden
'Leid ons niet in verzoeking'
Overwin met mildheid en vriendelijkheid
Plicht en moreel evenwicht
Drie aspecten van karma
De vier yuga's
Hoe kunt u reïncarnatie bewijzen?
Gedachten over karma

1941 (*vervolg*)

Verdwenen continenten en onze Atlantische erfenis
Goede voornemens
Hoe Pasen een christelijk feest werd
Universaliteit en de esoterische traditie

1942

De opdracht van Pythagoras
Waar twee of drie zijn vergaderd . . .
Zichzelf geven
Inwijding en lijden
De beschermengel
Waak over uw gedachten
Vergeving en de werking van karma
Eén leven - één wet
De mens in een rechtvaardig en geordend heelal
De heuvel van inzicht
Het onoverwinnelijke vuur van de geest
De verborgen oorzaak van menselijke conflicten
Het wegen van het hart
Wat is ouderdom?
Materialisme, een verloren zaak (*13 september*)
Aham asmi parabrahma (*20 september*)

INDEX

- Aard 162
Aarde 269, 290-2, 305
 continenten 313-6
 geestelijke tegenwoordigheid van 194
 ons leslokaal 166
Adept(en) (zie ook meesters)
 150, 294
Ādiboeddha, kosmische
 boeddha 155, 302-3
 buddhi in de mens straal van 310
Advaita-Vedānta 203-4
Aesculapius, tempels van 255
Afgodsbeelden 307
Āham asmi parabrahma 323-6
Ākāśa (zie ook astrale licht) 175
Akousmatikoi 114
Altruïsme 29-32, 39, 42
 eigenbelang tegenover 110-1
Angst 162, 195-6, 259
Apollo's lier, zeven beginselen en 13
Apollonius van Tiana 115, 185
Ariadne, draad van 59
Arnold, Edwin 326
Arūpa-werelden 121
Aspiratie en gebed 56-9, 189-90
Astrale licht (zie ook ākāśa) 217
Astrale wereld 173
Atlantis, Atlantier(s), Atlantisch 131, 313-18
Ātmabuddhi 266
Atoom, atomen 30, 202-3
 onze invloed op 223, 241-2
Atropos 268-9
Avatāra(ʼs) 209, 220, 246
 Jezus en H.P.B., van bepaald type 144, 151-3
Avernus 198
Avīchi 35-7
Bardo 37, 173-4
Beginsel(en) 13, 106-7, 247-53
Beschaving(en) 46-50, 142, 241
 gedachtegrenzen van 55, 61
 grondslagen van 23-8
 opkomst of verval van huidige 6, 61-3
 verloren grondtoon van moderne 9, 176
Beschermengel 87-90
Beschermmuur 189
Bewustzijn 19-28, 55, 59, 90
 goddelijke intelligentie en 83
 tijd en 273-6
 vier toestanden van menselijk 183-6
 voortzetting van 34-6, 186
Bewijs 254, 289-93
Bezielde mensen 93, 103-4, 105-8, 110-11
Bezittingen 26

- Bhagavad Gītā* 161, 232
 Bhaktiyoga 112-4
 Bhöns 174
 Blavatsky, H.P. 69-70, 109-11,
 140-53, 168-70, 236, 309
 daagde werelddenken uit 127,
 129-30
 gedachten over slaap 185
 geheime leer der eeuwen en 51
 over onverdiend lijden 217-18
 Bloemen, relatie tot mensen
 242-3, 260-1
 Bodhisattva(s) 89, 134, 243, 250
 Boeddha(s) 105, 157, 185, 213,
 248-52
 elk wezen wordt een 154, 326
 innerlijke 50, 89, 112, 149,
 309-10
 levende, in Tibet 302-3
 maagdelijke geboorte en 134
 mededogen van 97
 mensheid en 74
 Boeddha, Gautama 115, 154-5,
 263, 326
 denkwijze van 5de wortelras
 en 244
 levende boeddha's niet 302
 Brahmā 232-5
 Brahman 232-5
 bracht heelal voort als spel 86
 eenwording met 114
 Brahmayogā 52
 Brahmayoga 112, 114
 Brein 160, 252
 gewone bewustzijn, het 183
 hart tegenover 45, 102-3, 117
 instrument van het hart 200
 kanaal tussen buddhi en 267
 studie alleen is gevaar voor 192
 vertekent inspiratie 211
 Broeder(s) van de schaduw 294
 Broederschap (universele) 21-8,
 69, 111, 236, 322, 325
 grondslag van ware
 beschaving 28
 is te verwezenlijken 67
 onder mensen 152, 265
 theosofen en 226
 vergeten waarheid 40
 Broederschap van mededogen
 20, 188, 263
 Browning, Robert 164
 Buddhi 266-7
 Buddhisches licht 17, 175
 H.P. Blavatsky en 149
 Buddhi-manas 107
 Chela(s), Chelaschap 38, 188
 barrière tot 16
 brahmayoga doel van 114
 innerlijke ontwikkeling van
 257
 plichten en pad van 21, 105-
 6, 108, 228
 China, theosofie van 244-6
 Chinezen, overblijfsel van Atlan-
 tis 244
 Chitkāra (zie ook beschermengel)
 87-9
 Christen(en) 13-14, 87, 204-6
 duivel 296-301
 Pasen 270-2
 vroege, lofzangen tot de zon
 136
 vroegste, aanvaardden rein-
 carnatie 308
 Christus(sen) (zie ook avatāra) 74,
 149, 185, 213, 248-50
 gekreusigd in ons 50

- Christus(sen) (*vervolg*)
 in ons 89, 105, 112, 308-10
 kosmische 136, 302
 maagdelijke geboorte en 133-7
 ras van, in 7de ronde 74
- Cleanthes 232
- Conflicten, verborgen oorzaak
 van 22-3, 39-45
- Confucius 142, 244
- Croesus 277
- Cyclus(sen) 239-40, 285-8, 293
 van openbaring 232-5
- Darwinisme, negatieve gevolgen
 van 128-9
- Dat, tat 232, 322
 oneindigheid 203-4, 235
- Demon (zie ook tegenstander,
 duivel) in de mens 200,
 247-52
- Denken 49, 123, 245, 306
 afgodsbeelden van 307
 gesloten deur 191
 hart en 137
 schizofrenie 212
 twijfels 237
 verouderd en verstart 124
 wil opleggen aan anderen
 91-5
- Denkvermogen 267
- Denkgewoonten 152
- Deugd(en) 11-12, 130, 250
 atomen en 241-2
 dieren en 247, 249
 '... kracht is van mij uitge-
 gaan' 255
- Devachan (zie ook dood) 33-8,
 101-2, 173, 218, 280
- Dhammapada* 130
- Dhyāniboeddhisme en zen- 319,
 321
- Dhyān(i)-chohan(s) 206, 217,
 259
 beschermengel en 87
 heren van meditatie 263
 lipika's 120-1
 meesters onderricht door 191
- Dienen 110, 132, 190, 229, 318
- Dier(en) 210, 247-9
 hogere rijken en 4, 162, 241
- Discipline 112-6
- Dogma(tiek) 205, 226, 308, 310
- Dogmatisme 190
- Dood 80-3, 98-104, 184-6, 259
 bardo (het) 173-4
 een evolutionaire gewoonte
 71-7
 geboorte en 242, 261
 meest verheven avontuur 144
 onverdiend lijden 217-8
 toestanden na 33-8, 278-81
- Druïden 87
- Duif (duiven) 238, 298
- Duivel 296-301
- Duur 273-7
- Dvāparayuga (derde tijdperk) 287
- Dvija 134
- Eenheid in verscheidenheid
 259-61
- Eerbied 17, 53, 117, 163, 230
- Eeuwige nu (het) 215, 273-4
- Egoïsme (zie ook zelfzucht) 107,
 116, 176, 189, 195, 317
 belemmert intuïtie 43-4
- Egyptenaren, wegen van het
 hart 98-104, 117, 199
- Eigenbelang 29, 32, 62-4

- Eindige en oneindige (het) 201-8
 Ellende 9, 222, 280
 oorzaken van 17-8
 Emotie(s) 118-9
 Engel 293
 achter nieuwe ervaring 3
 beschermengel 87-90
 des doods 71
 in de mens 247-53
 Satan en 299
 Ervaring 3, 81, 299-300
 Esoterische traditie 51-3
 Ethiek, ethisch 8, 30, 32, 36,
 129-31, 152, 192, 198, 226,
 260, 320
 basis van leringen van H.P.B.
 143-4
 instinct 65, 95, 258, 291, 293
 verleg bewustzijn naar 19-28
 Evolutie (zie ook groei) 42, 57-9,
 71-6, 155, 185, 239-43, 309
 cyclussen 285-8
 Darwin en 128-9
 graden van monaden 206-7
 kosmische 323-4
 menselijke 162, 166, 249-50,
 290-3
 van de aarde 169
 zelfgeleide 18
- Filosofie 19, 47, 51-2, 127-31,
 201, 226, 262, 267
 aspect van theosofie 169, 304
 goddelijke eenheid 325
 Fouten 9, 171, 199, 280
- Gāyatrī (Sāvitrī) 115
 Gebed 56-9, 230
- Gebed (*vervolg*)
 ‘Leid ons niet in verzoeking
 ...’ 211
 ‘niet mijn wil ...’ 190, 306
 theosofische opvatting over
 187-90
 Geboorte 240-3, 260-1
 Gedachte(n) 46-50, 99, 123-6,
 170, 203, 255, 278
 bepalen daden 24
 denkgewoonten 152
 geregistreerd 166-7
 gevolg van 33-6, 104, 173,
 194, 209-10
 Gedrag 24, 63, 152, 158-62,
 176, 181-2, 199
 maatstaf voor 182, 282
 positief en negatief 156-7
 Geest 59, 87-90, 152, 220, 262,
 283-4, 288, 301
 hoogste yoga 114-16
 innerlijke godheid en 145
 onoverwinnelijk 213
 Geheime leer 51-2
Geheime Leer, De 324
 Geluk 20, 22, 24, 68-9, 82
 altruïsme en 39
 Generatie(s) 145
 huidige 60-1
 jongere 66
 opkomst en verval 142
 Genezing 73, 254-7
 Genie, genialiteit 59, 78
 vaak lichamelijk zwak 257
 Geologische geschiedenis 313-4
 Geweld 27-8, 63-6
 lost geschillen niet op 5-6, 9,
 61-2
 Geweten 51, 53, 165
 Gewoonte(n) 55

- Gewoonte(n) (*vervolg*)
 moeten veranderen 25, 152
 soorten van 71-7
 van denken 225
- Gezin, gezond verstand in
 158-63
- Gezondheid (zie ook ziekte) 31-2
 innerlijke en uiterlijke 254-7
 misbruik van 209-10, 249-51
 zevende ronde 74
- Gilgūlim 155
- Gnostici 207
- God 87, 187-9, 201, 301, 323-6
 geen buitenkosmische 214,
 290
- God(en) 4, 8, 51, 104, 178, 193,
 222, 225, 249, 261, 323-4
 als gasten 55, 83
 eerbied en 230-1
 hulp van 12, 118, 277, 282,
 311-2
 innerlijke 68, 152, 211-13,
 309-10
 mensen worden 166, 241
 moeten lachen en huilen 132
- Goddelijk, het goddelijke, god-
 heid 104, 300-1, 308-10,
 323-6
 harmonie 196
 'Ik en mijn Vader . . .' 116,
 320-1, 326
 oorsprong van onze 239-43,
 305-6
 weg naar 125-6
- Goddelijke ideatie 214-6
 avatāra's en 220
- Goddelijke wijsheid (zie ook
 esoterische traditie, theo-
 sofie) 32, 59, 118, 163, 201,
 254, 318, 319
- Goddelijke wijsheid (*vervolg*)
 één wet 239-43
 menselijke kennis 168
- Goed, het goede 179-82, 205-7,
 253, 259, 291
 karmische gevolgen van 130,
 305
- Groei 206, 257, 309
 door dienen 228-9
 door ervaring 42, 300
 evenwichtige 192
 in begrip 58, 210, 221-2
 menselijke 290
 van mens tot boeddha 243
- Gouden Keten van Hermes
 141-2, 311-2
- Haat 165
- Haeckel 129
- Harmonie(ën) 141, 165, 251,
 254, 262-4, 290-1
 gebrek aan 209-10
 goddelijke 196
 natuur gebouwd op 120-1,
 143-4, 278-82
 wraak en 181
- Hart 87, 98-104, 226, 306
 afgodsbeelden van 307
 begrip 82, 117-9
 christuskind in 138-9
 eeuwig jong 124
 macht van bezittingen 26
 mededogend, van natuur 281
 niet emotie 41
 ontwaken van 319-22
 verdorven 200
 verstand en 45, 137, 177, 188
 waarheid in 23, 222-3, 262-4
 wegen van 98-104, 117, 199

- Haṭhayoga 112-3, 251
 Heelal (zie ook universum) 30-2,
 232-5, 321-2
 bezield 293
 ethische wetten en 128-31
 mens deel van 221-4, 260, 291
 Heidendom 91, 133, 284
 Heiland(en) 237
 Heilige geest 135
 Hercules en wagenmenner 64
 Heren van meditatie (zie
 dhyāni-chohans)
 Hermes 141-2
 Heuvel van inzicht 265-7
 Hiërarch 214-6
 Hiërarchie(ën) 43, 206-7, 214-6,
 259-61, 291, 299
 van leraren 311-2
 van vroege christenen 263
 Hiërarchie
 van licht 120, 263
 van mededogen 188-9
 Hoop 100, 110, 171, 213, 225,
 259, 302-3, 311
 betekenis van 30-1, 87, 164
 Horus 101, 104
 Huichelarij 15, 156, 282
 Hulde 109
 Humor 85-6
 Huxley 129
- Illusies (*vervolg*)
 kwaad gebaseerd op 10
 wind van de geest blaast,
 weg 6
 Intuïtie(s), intuïtief 62, 75, 190,
 265-7
 innerlijke kennis 183, 203, 288
 kinderen hebben 123, 126, 161
 Inwijding 59, 96-7, 144, 185
 Inzicht, heuvel van 265-7
- Jaargetijden, heilige 270-2
 Jāgrat 184-6, 276
 Jezus 41, 167, 169, 244, 250-1
 aanbidding van 145
 ‘de weg, de waarheid . . .’ 245-6
 droefheid van 140
 genezing 255-6
 ‘Hij die zijn leven opgeeft . . .’
 105
 ‘Laat de kinderen . . .’ 124
 mededogen van 97
 theosofische opvatting over
 204
 ‘voeten zijn gewassen in het
 hartenbloed . . .’ 97
 Jñānayoga 112, 114
 Jongeren 66, 123-6
 ouders en 158-63
- Idee, ideeën 44, 46, 64, 168-70,
 176, 288
 kruistochten 48
 opdringen aan anderen 94
 regeren de wereld 24, 47, 61-2
 Illusie(s) 23, 26, 37-8, 132, 267,
 274-6, 320
 beproeving en 212
- Kabbala 52, 155
 Kaliyuga 287
 Kāmaloka 33-7, 173
 Kāma-manas 107
 Kāmarūpa 119
 Kans (zie ook toeval) 96
 nieuwe 10, 290
 Kant, Immanuel 291

- Karakter 97, 161-2, 305
 controle over, en inwijding 96
 lijden bouwt, op 42, 227
 overwonnen zwakheid versterkt 300
 verandert door gedachten 8, 33, 180, 216, 225
- Karma, karmisch 88, 120-2, 179-82, 233-4, 236, 242-3, 258-9, 304-7
- Atlantisch 131, 317
- bardo en 172-5
- drie aspecten van 268-9
- duivel en 297
- gerechtigheid, mededogen, en 12
- onverdiend lijden en 217-8
- vergelding 40-2, 130, 166-7, 219
- vrije wil en 216-7
- Karmayoga 112-3
- Kennis en verantwoordelijkheid 236, 294-5
- Kerstboom 178
- Kerstmis 138-9
- Keten van oorzaak en gevolg 258-60
- Kind(eren) 123-4, 158-63, 214
- Kismet 216
- Klotho 268-9
- Kracht 171, 180, 246, 294-5
- Krishṇa (zie ook avatāra) 115, 232
- Kruis 50, 271-2
 roep aan het 309-10
- Kwaad 10-1, 179-82, 206-7, 259-60, 281, 291-2
 breekt af 209-10
 karmische gevolgen 33-7, 130, 305
 keuze van 197-200, 277
- Kwaad (*vervolg*)
 kracht opgewekt door 166-7
 verlangen naar 22
 ziektekiemen 300-1
- Lachen 84-6
- Lachesis 268
- Lamarck 129
- Land 6, 24-8, 66-7, 169
- Lao-tse 84-5, 244-6
- Leed 80-3, 227, 280
 altruïsme en 39
 door menselijke blindheid 4
 zelf verantwoordelijk voor 8
- Leibniz over monaden 206
- Lelijk, het lelijke 145, 164, 299-300
- Lemurië 314-5
- Leraren 13-8, 51-3, 109, 141-2, 175, 222, 297-8, 311
- ‘Levend doden’ 110, 186
- Levenswiel 223, 240
- Liefde 94-5
 angst en 195-6
 broederlijke 226
 opgewekt door ouders 159-60
 universele 28, 83, 137
- Lipika’s
 dhyāni-chohans van allerhoogste klasse 120-1
 kosmische ideatie en 215
- Lot (zie ook keten van oorzaak en gevolg, karma) 8, 98-104, 304-7
 onontkoombaar karma 181, 219, 268
 ons toekomstige 20
 vrije wil en 18, 216, 219-20, 246
 zaden van het 292

- Lucifer 299
- Lijden 96-7, 154, 236, 255
 onverdiend 217-8
 oorzaak van 5, 33, 35, 41
 plaatsvervangend 308-10
 verrijkt het hart 81
 wekt sympathie 42, 80-2
 werk van de goden 227
- Maagdelijke geboorte 133-7
- Maan, nieuwe, en vier heilige
 jaargetijden 272
- Magiër, witte 294
- Mahābuddhi 234
- Mahāmanvantara 235
- Mahāmāyā 234
- Mahāpralaya 233
- Mahat, kosmische 234
- Mahātma(’s) 141, 150, 243, 262
- Mahāyāna-boeddhisme 134
- Mānasaputra, mānasaputrisch
 268-9
- Mānasisch ākāśa 119
- Manvantara 232-5, 324
 goddelijke ideatie 214-6, 220
- Materialisme 127-32, 190
- Māyā (zie illusie)
- Mededogen 94, 97, 219, 251-2
 daad van 172
 goddelijke bezoeker 12
 hiërarchie van 189
 van natuur en de dood 174,
 280-1
- Meester(s) (zie ook adepten,
 mahātma’s) 53, 54-5, 120,
 219, 251
 geheime leringen 236
 helpers van de mensheid 15-7,
 141-2, 188-9
- Meester(s) (*vervolg*)
 hoger dan de mens, lager dan
 de goden 4, 105
 ontwikkeld door zelfopoffe-
 ring 228
 stichters van de Theosophical
 Society 13
- Mene Mene Tekel Upharsin 6
- Mens(en) 8-12, 19-28, 39-45,
 55, 227, 287, 289, 309, 318
 beschermengel in 87-90
 bewustzijn 221-4, 267
 bezielen van 105-8
 een potentiële boeddha 154-5
 eindig en oneindig 201-8
 engel en demon 247-53
 geboorte en dood van 239-42
 gezondheid 254-7
 god in wording 260
 goden onderrichten 51
 illusie 276-7
 karma 268-9
 opkomst of verval 199, 210
 plicht van 236-8
 rechten van 26-7
 rechtvaardigheid van het
 leven 217-8
 samengestelde natuur van
 106-7, 137
 schept innerlijke zelf 210
 toekomst van 74-7
 weeft eigen lot 216, 219-20
 werkelijkheid in 265-7
 zijn eigen verlosser 64, 78-9
- Menselijk dier 43, 247-53
 bezieling van 92, 106
- Messiaanse cyclus 144, 146
- Milton, John 299
- Moirai, drie 268-9
- Moksha, mukti 184

- Monade(n) 155, 215-6, 241, 309
 geestelijke 106, 325-6
 hiërarchieën van 206, 207-8
 menselijke 106
 ziel en 197-8
 Monas monadum 214
 Moraliteit (zie ook ethiek)
 19-28, 129-31, 237, 260
 grondslag van 143-4, 254
 Moslims
 Boek van de Lotsbestemming 216
 Mystериën 151, 152, 191-2
 Mysteriescholen 152
 begonnen in Atlantis 317
 leringen 133, 205
 Mystieke oosten 153, 243
- Nachtevening en nieuwe maan 272
 Nāga(s) 298
 Natuur 7, 143-4, 207-8, 215vn, 230-1
 gewoonten van 72, 173
 helpt en beperkt 246
 misdad tegen 236
 rechtvaardigheid in 99, 179-82, 198
 wetten van 120-1, 278-82
 Necromantie 279
 Negro spiritual 223
 Newton, Isaac, over tijd 274
 Nieuwe Testament
 ‘Geen mus valt . . .’ 260
 ‘Tenzij u vader en moeder opgeeft . . .’ 20
 ‘Weten jullie niet dat jullie goden zijn . . .’ 14
 Nieuwe Testament (*vervolg*)
 ‘Wijs als de slangen . . .’ 238, 298
 Nirvāṇa 184, 251, 275
 Noblesse oblige 295
 Nous 248, 252
- Occultisme 191-4
 Omar Khayyam 284
 Omkoperij 159, 160
 Oneindig(e) 32, 126, 201-8
 Oneindigheid 13, 258-60
 Onoprechtheid 197-200
 Onsterfelijkheid 106, 200
 Oord(e)el(en) (zie ook veroorde-
 len) 78-9, 171, 194, 256-7
 ‘Oordeel niet . . .’ 76, 97, 237
 Oorlog(en) 65-7, 158, 209, 277
 beginnen of eindigen door
 gedachten 46-9
 menselijke verantwoordelijk-
 heid 217
 Orakel van Delphi 152, 277
 Ouderdom 71-7
 Ouders en gezond verstand 158-63
 Overtuiging(en) 41, 164-5, 224, 254, 289
 meningen tegenover 222
 morele 107, 190
- Pacifisme 5
 Pad, het 68-70, 78, 97, 227-9, 311-2, 322
 gedragsregels 199
 goden en 193
 rechter- of linker- 294
 reiziger is 246, 267, 311-2

- Panoramisch visioen 276
 Parabrahma 323-6
 Paracelsus 283
 Paranirvāṇa 233
 Pars 136
 Pasen 270-2
 Piśācha(ʼs) 118
 Pistis 213, 254
 Plaatsvervangend lijden 308-10
 Plant(en) 241, 316
 Plato over Poseidonis 315
 Platonische keten 311-2
 Plicht(en), dharma 155, 236-8,
 256, 298
 tegenover medemens 26-7,
 113, 249-51
 tegenover leraren 228
 kleinere en grotere 20-1,
 177-8, 193, 262
 Plinius 136
 Politiek 19-28, 177
 Pontius Pilatus 221
 Poseidonis, verzinken van 315
 Pralaya 232-3, 324
 Predestinatie 214-20
 Psuche (psyche) 248, 252
 Psychisch, psychologie 48-9, 93,
 113-4, 144, 170, 211, 249-
 51, 319-20
 Pythagoras 110, 114, 186
 De opdracht van 79

 Rājayoga 112
 Ramp(en) 166-7, 189
 Rechtvaardig(heid) 5, 12, 61-7,
 93, 98-104, 120, 164-5,
 290, 306
 Reddingsplank 309
 Reïncarnatie 289-93

 Reïncarnatie (*vervolg*)
 vroege christenen en 308
 wet van het lot 305
 Reïncarnerende ego 217-8
 Religie(s) 19, 47, 51-2, 55,
 127-31, 267
 het goddelijke in alle 325
 theosofie en 169, 226, 262
 Religieus instinct 230
 Rig-Veda 115
 Ronde(n) 73, 74, 108, 287

 Samādhi 275
 Sambuddhi-samādhi 275
 Śaṅkarācārya 185
 Sarcasme 224
 Sat, asat, tat 232
 Satan 298
 Satyayuga 286
 Schizofrenie 212-3
 Schoonheid 28, 164, 301
 in de ziel 16, 140
 menselijk dier en 250-1
 Shakespeare, William 16, 273
 Sion, de berg 266
 Slaap 3, 184-6
 dood en 34, 74
 in, dichter bij het goddelijke
 233-4
 Slangen 267, 298
 duif en slangen 238, 298
Sleutel tot de Theosofie, De 217-8
 Socrates 88
 Soefi's 284
 Spaans spreekwoord 262
 Spinsters van het lot 268-9
 Spiritisten 278-80
 Stille wachter 17, 220
 Stilte 18, 31, 200, 205

- Stilte (*vervolg*)
 stem van de 3, 174
 Stoïcijnen 113, 116, 232
 Sushupti 184-5
 Suzuki, D.T. 321
 Svabhāva 216, 244
 Svapna 184-6
 Sympathie 16, 42, 81-2, 94-5,
 173, 219, 252

Tao Teh Ching 244-5
 Tao 245-6
Tat (zie ook dat) 203-4, 232, 322
 Tegenstander 296-300
 Theosofie 80-2, 123-6, 167,
 308, 318
 hartenleven plus intellect 177
 religie, wetenschap, filosofie
 169, 304
 roept ons wakker 3-6
 technische, tegenover plichts-
 vervulling 227-9
 verricht wonder 176
 Theosofische beweging 53, 65,
 127, 262
 goddelijke wijsheid 168
 mysteriën 191
 Theosoof, theosofen 21, 26, 49,
 54, 254
 christelijke theologie en 129-
 30, 203-4
 gebed en 187-90
 ideaal van 250-1
 over de natuur 143
 plicht van 193
 Theosophical Society 49-50,
 168, 192, 308, 317
 geen dogma's 226
 gesticht door meesters 13

 Theosophical Society (*vervolg*)
 werk van 49-50, 69, 168, 254,
 263
 Tibet(anen)
 bardo van 37, 173-4
 levende boeddha's in 302-3
 Tirannie 91-5
 Toeval 141, 258-60, 291
 Tretāyuga 286
 Treuren 80-3
 Tsong-kha-pa 185
 Turīya 184-6
 Twijfel(s) 141, 163, 237
 Tijd 273-7

 Uitvinding 288
 Universum (zie ook heeal) 322

 Veda(s), Vedānta 203-4, 243
 Verantwoordelijkheid 8-12, 43,
 190, 236, 294-5
 Verdriet 80-3, 280
 pijn en 11
 Verdwenen continenten 313-8
 Vergeven, vergevensgezind 82,
 156, 200, 252
 'Heb uw vijanden lief . . .' 167
 Verleiding 107
 hoe te overwinnen 156-7
 'Leid ons niet in verzoeking
 . . .' 211-3
 Verlosser
 bloed van 283-4
 duivel wordt 299-300
 mens zijn eigen 8, 64
 Verlossing 78-9, 243, 251
 Veroordelen, veroordeling(en)
 (zie ook oordelen) 5, 11

- Verstand, verstandig
 geschillen, oplossen 5, 63-5
 gezond 7, 70
 Vertrouwen 7, 44-5
 Visie, visioen 3, 61, 88, 213, 303
 buddhi 266-7
 evenwicht en 164-5
 persoonlijk/universeel 177,
 306
 twijfel versluiert 141
 Voltaire 128
 Voorbeeld, betekenis van 22, 93,
 158-63
 Voornemens, goede 225-6
Voorvallen in het leven van H.P.
Blavatsky (Sinnott) 148
 Vrede 12, 21-3, 64, 80-3, 171,
 196, 281
 altruïsme en 39
 begrijpend hart en 119
 bezieling en 69
 innerlijke 32, 301
 Vrije wil 214-6, 219, 239-40,
 246
 misbruik van 209-10, 304-6
 orakels en 277
 Vrijheid 93
- Waarden 25-28, 63, 89, 144,
 190
 Waarheid 13, 16, 156, 191,
 317-8
 alomvattend 265
 bronnen van 221-4, 262-4
 innerlijke 183, 243, 288
 rede en 279
 van eeuw tot eeuw 51-3,
 286-7
 veer van de 98-104
- Wereld 68, 146-7, 168-71
 geleid door geest 263
 problemen van 60-7, 91-5
 Wereldboom 178
 Werkelijkheid 51, 70, 101,
 232-5, 240, 265-7, 321
 leren kennen in drie fasen
 319-22
 tegenstander en 296, 298
 Wet(ten), universele 4-5, 29-30,
 39-40, 220, 236, 239-43,
 258-61, 278-82
 heelal en morele 130-1
 heersen in de wereld 7
 van zaaien en oogsten 120-1,
 179-82
 Wetenschap(pen) 47, 51, 169-
 70, 190
 determinisme 304
 materialisme en 127-32
 tijd-ruimte continuüm 274
 verantwoordelijkheid 190
 Wil 63, 91-5, 225-6
 aspiratie en 189-90
 overwin het zelf door de 298-
 300
 Wind van de geest 4-7
 Winterzonnestilstand 178
 Witte magiër 294
 Wortelras(sen) 74, 244, 315
 Wraak 179-82
 Wijn, symbool van de geest
 283-4
 Wijsheid 31
 van de natuur 230
 van het hart 117-9, 224
 weg naar 68-70, 191, 221-2,
 299, 322
 Wijsheidsreligie
 erfdeel van de mens 143

- Wijzen en zieners 13-8, 260, 322
- Yoga
 gedachten 194
 theosofie en 112-16
- Yuga(s) vier 285-8
- Zelf (zelven) 296-301, 309
 hoger 5, 88, 211
 lager 84-5, 163
- Zelfdoding (zelfmoord) 197-8
- Zelfopoffering 81, 103, 168,
 228, 253, 295
- Zelfrechtvaardiging 14
- Zelfvergetelheid 39, 132, 176-8,
 196
- Zelfzucht (zie ook egoïsme) 7,
 22-3, 39, 63, 65, 132,
 159-60, 176-8, 277
 Atlantische ras 316-7
 belemmert intuïtie 229
- Zen 319, 321
- Zeus 311
- Zevensnarige lier, Apollo's 13
- Ziekte (zie ook gezondheid)
 254-7
- Ziekte (*vervolg*)
 bescherming tegen 181,
 280-1
 geen, in 7de ronde 74
 oorzaken van 29, 32, 71-3,
 209-10
 zaden van 76, 301
- Ziel 94-5
 ervaring van, na de dood 98-
 104
 keuzen 198
 ontwakende 43, 131
 verlies van 105, 129, 197-200
- Zielloze mensen 69, 104, 105-8
- Zintuigen 267, 288
- Zon 268-9
 geestelijke, in ons 224
 hymnen aan de 115, 136-7
 onze schakel met 241-3, 311
- Zonde(n) 99, 248, 251-2, 256
 nalaten van barmhartige daad
 219, 236-7
 plaatsvervangend lijden van
 Jezus 41
- Zonnestelsel 166
- Zonnestilstand en nieuwe maan
 272